

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI

16. YÜZYILDA YAZILMIŞ BİR BEHRÂM-I GÛR MESNEVÎSİ I,
İNCELEME – EDİSYON KRİTİKLİ METİN

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
20076063 Hamza KOÇ

Danışman
Yard. Doç. Dr. Hanife KONCU

İSTANBUL-2010

Hamza KOÇ tarafından hazırlanan **16.Yüzyılda Yazılmış Bir Behrâm-ı Gûr Mesnevîsi I, İnceleme-Edisyon Kritikli Metin** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / ~~Oyçokluğıyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 16 / 06 / 2010

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Sebahat DENİZ (M.Ü.Öğr.Üy.)

.....*P. Deniz*.....

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Hanife KONCU (Danışman)

.....*Hanife Koncu*.....

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Müjgan ÇAKIR

.....*Müjgan Çakır*.....

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa no</u>
ÖN SÖZ.....	III
ÖZET.....	VI
SUMMARY.....	VII
KISALTMALAR.....	VIII
METİNDE KULLANILAN ÇEVİRİYAZI ALFABESİ.....	IX
1. TÜRK EDEBİYATINDA BEHRÂM-I GÛR (HEFT PEYKER) MESNEVÎLERİ 1	
2. BEHRÂM-I GÛR (HEFT PEYKER) MESNEVÎSİNİN ŞAİRİ KİMDİR?.....	3
3. AHMED-İ RIDVÂN'IN HAYATI.....	4
4. SANATI.....	6
5. ESERLERİ.....	19
5.1. Leylâ vü Mecnûn.....	19
5.2. Hüsrev ü Şîrîn.....	20
5.3. İskender-nâme.....	20
5.4. Rıdvâniyye.....	20
5.5. Mahzenü'l-Esrâr.....	21
5.6. Dîvân.....	21
6. BEHRÂM-I GÛR (HEFT PEYKER) MESNEVÎSİ.....	22
6.1. Behrâm-ı Gûr Kimdir?.....	22
6.2. Behrâm-ı Gûr (Heft Peyker) Mesnevîsinin Yazılış Tarihi.....	23
6.3. Behrâm-ı Gûr (Heft Peyker) Mesnevîsinin Beyit Sayısı.....	23
7. BEHRÂM-I GÛR (HEFT PEYKER) MESNEVÎSİNDE ŞEKİL VE MUHTEVA	
ÖZELLİKLERİ.....	25
7.1.Şekil Özellikleri.....	25
7.1.1. Nazım Şekilleri.....	25
7.1.2. Vezin.....	33
7.1.3. Kafiye.....	39
7.1.4. Redif.....	42
7.2. Muhteva Özellikleri.....	44
7.2.1. Eserin Konusu ve Özeti.....	44

8. ESERİN DİLİ VE ÜSLÛBU.....	54
9. BEHRÂM-I GÛR (HEFT PEYKER) MESNEVÎSİNİN NÜSHALARININ TAVSİFİ.....	69
9.1. Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Nüshası.....	69
9.2. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nüshası.....	70
10. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL.....	71
11. METİN.....	73
12. SONUÇ.....	279
13. KAYNAKLAR.....	281
14. ÖZGEÇMİŞ.....	283

ÖN SÖZ

Metin neşri, eski eserlerin günümüze ulaşmasını sağlayan önemli çalışmalardandır. Çünkü eski eserlerin geçmişiyle bağlarını koparmadan günümüz insanlarına aktarılmaları gerekmektedir. Bu durum, yazma eser bakımından oldukça zengin olan ülkemizde, bu alana gereken önemin verilmesi gerektiğini ve yapılan çalışmaların ehemmiyetini gözler önüne sermektedir.

Tenkitli ve güvenilir metinler, Klasik Türk Edebiyatı hakkında doğru hükümler verebilme açısından çok önemlidir. Bu nedenle bu edebiyatı bütünüyle yorumlayabilmek ve kavrayabilmek için edebî mahsullerin tenkitli metinlerini ortaya koymanın yanında bu metinleri incelemek de gerekmektedir.

Klasik Türk edebiyatı şair ve sanatkârları, yaşadıkları dönemlere ayna tutan ve dönemlerinden ilginç bilgiler aktaran önemli şahsiyetlerdir. Çünkü bazen aydınlığa kavuşamayan tarihî ya da edebî bir olay, herhangi bir şair ya da sanatkârın eserinde verdiği bilgiyle çözüme ulaşabilmektedir.

Bu çalışmanın konusu, XV. yüzyılın sonu ile XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış hamse sahibi şairlerden, aynı zamanda II. Bâyezid devrinin meşhur sancakbeylerinden Ahmed-i Rıdvân'ın Behrâm-ı Gûr, diğer adıyla Heft Peyker mesnevîsinin edisyon kritiğidir.

Bilindiği gibi tezkireler, günümüz araştırmacılarına yol gösteren önemli kaynaklardandır. Fakat bazı klasik şairler gibi Ahmed-i Rıdvân hakkında da az sayıda tezkireden kısıtlı bilgiler elde edilebilmektedir. Bu sebep göz önünde

bulundurularak tezkirelerin yanı sıra eserlerinden de faydalanılarak elde edilen bilgiler aktarılmaya çalışılmıştır.

Nizâmî'nin hamsesini Türkçe'ye çeviren ve bunun yanında hacimli bir dîvâna sahip olan Ahmed-i Rıdvân, mesnevîde Nizâmî'ye bağlı kalmaya çalışmış ve onun gibi Behrâm'ın tarihî kişiliğinden çok avla, eğlenceyle ve yedi iklim hükümdarlarının yedi kızıyla geçirdiği günlerini anlatmıştır.

II. Bâyezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî gibi devlet adamlarının hükümdarlıklarına şahit olan Ahmed-i Rıdvân, eserini II. Bâyezid'in şehzâdelerinden Selim ve Ahmed arasındaki taht çekişmeleri esnasında yazmıştır. Mesnevîyi Şehzâde Ahmed adına yazan şair, çekişmelerden Selim'in galip çıkmasıyla Ahmed adını Selim'e çevirmeye çalışmıştır.

Çalışmada ortaya koyulan metin, tespit edilebilen iki nüshanın karşılaştırılmasıyla oluşturulmuştur. Bu iki nüshadan Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nde (Levend Yazmaları 369/2, yk. 23b-65b) bulunan nüsha "A", İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde (TY. 7575) bulunan nüsha da "İ" harfiyle kısaltılmıştır.

Mesnevînin iki nüshasının da Hayâtî mahlasını taşıması, eserin Rıdvân'a mı Hayâtî'ye mi ait olduğu sorusunu akla getirmektedir. Bu nedenle tenkitli metni vermeden önce, "Behrâm-ı Gûr (Heft Peyker) Mesnevîsinin Şairi Kimdir?" adlı başlık altında bu konu çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır. Aynı bölümde şairin hayatı, sanatı ve eserleri üzerinde durulduktan sonra Behrâm-ı Gûr, Behrâm-ı Gûr'un şekil ve muhteva özellikleri, nüshaların tavsifi ve metnin kuruluşunda izlenen yol belirtilmiştir.

İki nüshanın karşılaştırılması şeklinde oluşturulan metin bölümünde farklar, dipnot sistemiyle gösterilmiş, Arapça ifade ve terimler de orjinal harflerle yazılmıştır.

Mesnevî, toplam 4173 beyittir. Mesnevînin 1-2099 beyitlerini kapsayan çalışmaya I. bölüm denmiş ve XVI. yüzyılın imla hususiyetlerine dikkat edilerek hazırlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmadan çıkan neticeler “Sonuç” başlığı altında değerlendirildikten sonra son bölümde de çalışma sırasında başvurulan kaynak eserlerin bulunduğu bibliyografyaya yer verilmiştir.

Bu çalışmada elden geldiği kadar yanlışsız bir metin ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ancak bu sahada çalışanların da çok iyi bildiği gibi yanlışsız bir metin meydana getirmek oldukça zordur. Eksik veya yanlışların muhtemel olduğu bu çalışmaya yapılacak olan yapıcı eleştiriler için ilgililere şimdiden teşekkür eder, Rıdvân’ın ruhaniyeti karşısında da klasik edebiyatın saf bir gönüllüsü olarak mazur görülmeyi temenni ederiz.

Çalışmalarım sırasında maddî ve manevî desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli hocam Yard. Doç. Dr. Hanife KONCU’ya ne kadar teşekkür etsem azdır. Ayrıca metni oluştururken okumakta zorlandığım kelimelerde istifade ettiğim Prof. Dr. Tahir ÜZGÖR’e, Yard. Doç. Dr. Müjgân ÇAKIR’a ve Yard. Doç. Dr. Ali Emre ÖZYILDIRIM’a ve Arapça ifadelerde yardım aldığım Prof. Dr. Cahit BALTACI’ya da teşekkürü borç bilirim

ÖZET

Sâsânî hükümdarlarından, doğuda Behrâm-ı Gûr ismiyle meşhur olan Behrâm ve ona atfedilen bu hikâyelerin olgunlaşması, mesnevî tarzında yazılan diğer klasik hikâyeye mevzularından ayrı ve hususî bir yol izlemiştir.

Ahmed-i Rıdvân tarafından tahminen H. 917-918/M. 1511-1512 yıllarında te'lif olunan bu mesnevîde, Behrâm'ın tarihî şahsiyetinden çok avla, eğlenceyle ve önce câriyesi, sonra da yedi iklim hükümdarlarının yedi kızıyla geçirdiği günler anlatılmıştır. Aruzun Fe'îlâtün/ mefâ'ilün/ fe'îlün kalıbıyla yazılan ve toplam 4173 beyit olan mesnevînin Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi olmak üzere iki nüshası vardır. Metin, bu iki nüshanın karşılaştırılmasıyla oluşturulmuştur. İncelemede ayrıca Ahmed-i Rıdvân'ın hayatı, sanatı, eserleri, Behrâm-ı Gûr (Heft Peyker) mesnevîsi, mesnevîdeki şekil ve muhteva özellikleri, nüshaların tavsifi ve metnin hazırlanmasında izlenen yol da aktarılmıştır.

Diğer çift kahramanlı aşk mesnevîlerinin aksine, Behrâm'ın yedi güzelle geçirdiği günleri anlatması sebebiyle farklı olan bu eser, ilim âlemine kazandırılmaya çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Ahmed-i Rıdvân, Behrâm-ı Gûr, Heft Peyker, Dîvân Edebiyatı, Mesnevî.

SUMMARY

The perfection of these stories concerning Bahram, of the Sassanian rulers, famous with the name of Bahram-ı Gur in the East, followed a distinctive course different from the other classical story topics that have been written in the form of mathnawi.

This mathnawi, which was written by Ahmad-i Ridwaan circa 917-918 (A.H.)/ 1511-1512 (A.C.), deals with the hunting parties and the entertainment activities of Bahram as well as the days he spent, first, with his concubine and, then, the seven daughters of the seven countries-rather than the historical personality of Bahram. Of the said mathnawi, totally made up of 4173 couplets, which was written in the form of “Fe‘ilâtün/ mefâ‘ilün/ fe‘ilün” of Aruz (Prosody), are found two copies-one in the Library of Atatürk University and one in the Library of Istanbul University. The text has been created by comparing these two copies. This study is also inclusive of the biography of Ahmad-i Ridwaan, his art, his works; Bahram-ı Gur (Heft Peyker); the form and contents qualification on the mathnawi; the qualifications of the copies; and the manner pursued in the preparation of the mentioned text.

Contrary to the other mathnawis of love with two heroes, this work, which follows a peculiar different way, because it tells about the days of Bahram spent with seven beautiful women, is intended to be introduced to the World of Science.

KEYWORDS: Ahmed-i Rıdvân, Behrâm-ı Gûr, Heft Peyker, Dîvân Literature, Mathnawi.

KISALTMALAR

- A. : Atatürk Üniversitesi Nüshası.
A.g.e. : Adı geçen eser.
A.g.m. : Adı geçen makale.
b. : Beyit.
Bkz. : Bakınız.
C. : Cilt.
Doç. : Doçent.
Dr. : Doktor.
H. : Hicrî.
Haz. : Hazırlayan.
Hz. : Hazreti.
İ. : İstanbul Üniversitesi Nüshası.
M. : Miladî.
nr. : Numara.
Prof. : Profesör.
s. : Sayfa.
S. : Sayı.
DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.
TTK : Türk Tarih Kurumu.
Yay. : Yayınları.
Yard. : Yardımcı.
yk. : Yaprak.
yy. : Yüzyıl.

METİNDE KULLANILAN ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

1. Metinde Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun ünlüler ا, ی, و, sırasıyla ā, ī, ū şeklinde gösterilmiştir.
2. Farsçadaki “vâv-ı ma’dûle” ile yazılan kelimelerde hı’dan sonra “” işareti konmuştur (ḥāb, ḥān gibi).
3. Metinde kullanılan transkripsiyon sistemi aşağıdaki gibidir:

ء ا	a, e, ’	ش	ş
آ	ā, a	ص	ş
ب	b, p	ض	đ, ž
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	ṯ	ع	‘
ج	c	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	ḳ
خ	ḫ	ك	g, k, ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	o, ō, ö, u, ū, ü, v
ژ	j	ه	a, e, h
س	s	ي	ı, i, ī, y

1. TÜRK EDEBİYATINDA BEHRÂM-I GÛR (HEFT PEYKER) MESNEVÎLERİ

Heft Peyker, Arapça yedi¹ anlamına gelen heft sıfatıyla Farsça yüz, surat, şekil² anlamına gelen peyker isminden mürekkep bir söz grubudur.

Sâsânî hükümdarlarından doğuda “Behrâm-ı Gûr” ismiyle meşhur olan Behrâm’ın, tarihî kimliğinden çok, başta câriyesi, sonra da yedi iklim hükümdarlarının yedi kızıyla geçirdiği eğlencelerin anlatıldığı Behrâm-ı Gûr, diğer mesnevî konularından ayrı bir yol izlemiştir. Klasik halk hikâyeleri, aşk anlayışının farklı şairlerde farklı derecelere ulaşmasının haricinde klasik edebiyata girdiği temeller bünyesinde gelişirken Behrâm-ı Gûr hikâyelerinde bu husus, mesnevî nazım şekline sanatsal gayelerle sokulan masal unsurları sebebiyle bozulmaktadır. Behrâm hikâyelerinin elde mevcut olan en eskileri, Tâberî ve Seâlibî gibi Arap tarihleriyle büyük İran şairi Firdevsî’nin meşhur eseri Şâhnâme’deki rivayetlerdir. Çoğunlukla tarihî hadiselerle dayanan olaylardan oluşan Tâberî ve Seâlibî’deki rivayetler, biraz destanlaşmıştır. Daha eski ve kayıp kaynaklara dayanan bu rivayetler, sonraları Arap ve İslâm etkisi altına girmiştir. Firdevsî, bu hikâyeye destan tarzının gerektirdiği özellikleri tamamen verdiği için, bu hikâyenin olgunlaşmasında ilk dönüm noktası kabul edilebilir. Tarihlerde ve Şâhnâme’de olaylar arasında zikredilen mesnevî, Nizâmî’deyse başlı başına bir mesnevî olarak işlenmiştir. Emir Hüsrev ise Nizâmî’deki destanî olayların çoğunu çıkarıp geriye kalanları masallaştırarak destan-masal ikiliğini ortadan kaldırmış ve eserine Heşt Bihişt ismini vermiştir.³

¹ Ferit DEVELLİOĞLU, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 352.

² A.g.e., 864.

³ Hikmet T. İLAYDIN, “Behrâm-ı Gûr Menkabeleri, Mîr Alî Şîr Nevâî ile Hâtifi’nin eserleri arasında müşterek bazı hususiyetler hakkında”, 275, 277-279, 282.

Türk edebiyatında ise bazen başlı başına bir eser olarak bazen de hamselerin içinde karşımıza çıkan Behrâm-ı Gûr mesnevîsi, daha ziyade Nizâmî'nin eserine benzetilerek ya da Nizâmî'nin eseri tercüme edilerek oluşturulmuştur. Aşkî'nin Heft Peyker'i, Nevâî'nin Seb'a-i Seyyâre'si, Bihiştî'nin Heft Peyker'i, Ahmed-i Rıdvân'ın Heft Peyker'i, Atâyî'nin Heft Hân'ı, Subhizâde Feyzî'nin Heft Seyyâre'si ve Emin Yümnî'nin mensur Heft Peyker çevirisi, Türkçe yazılan ve metinleri elde bulunan Heft Peyker'lerdir. Eski kaynaklarda Heft Peyker'leri olduğu bildirilen fakat eserleri ele geçmeyen Ulvî, Kudsî Çelebi, Hayâtî (XV. yy.) ve Trabzonlu Ramazan (XVI. yy.)'dan Ulvî'nin eserinin Aşkî'ninki ile aynı eser olduğu ve Hayâtî'ye ait olduğu bilinen eserin de Ahmed-i Rıdvân'a ait olduğu ortaya çıkarılmıştır. Kaynaklarda ve araştırmalarda Nizâmî'den tercüme bir Heft Peyker'i olduğu bildirilen Bursalı Lâmi'î, eserini hayatının son dönemlerinde ele aldığı için bitirememiş ve bu eseri damadı Ruşenîzâde tamamlamıştır. Bu eserin nüshası olarak tanıtılan ve İrlanda Dublin Chester Beatty Kütüphanesi'nde bulunan bir başka Heft Peyker'in ise XVI. yüzyıl şairlerinden Abdî'ye ait olduğu ortaya çıkarılmıştır.⁴

⁴ Hanzade GÜZELOVA, "Abdî'nin Bilinmeyen Bir Mesnevîsi: Heft Peyker Tercümesi", 35, 36.

2. BEHRÂM-I GÛR (HEFT PEYKER) MESNEVÎSİNİN ŞAİRİ KİMDİR?

Klasik Türk Edebiyatı, adı hiç duyulmamış şahsiyetlerin yanında yazarı belli olmayan veya yazarı hakkında yeterli bilgi sahibi olunamayan eserlerle doludur. Altı asır gibi uzun bir dönemi içine alan Klasik Türk edebiyatının birçok yazar ve eserlerinin kaynaklarda adları geçtiği hâlde, yeterince tanınmadıkları bir gerçektir. Bu şahsiyetlerden birisi de XV. yüzyılın sonu ile XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış, önemli devlet hizmetlerinde bulunmuş ve altı mesnevî ile hacimli bir de dîvân bırakmış olan Ahmed-i Rıdvân'dır.

Kaynakların Hayâtî'ye mi Ahmed-i Rıdvân'a mı ait olduğunu kesin olarak belirlemediği mesnevînin, İsmail Ünver'in yapmış olduğu önemli tespitlerle Ahmed-i Rıdvân'a aidiyeti ispat edilmiştir. Başta İskender-nâme ve Hüsrev ü Şîrîn'in mahlaslarının değiştirilerek Hayâtî'ye mâl edilmek istenmesi ve Behrâm-ı Gûr'da geçen 15 Hayâtî mahlasının beyitlerin anlamları bozulmadan Rıdvân'a çevrilebilmesi, ayrıca Sehî Tezkiresi'nde Ahmed-i Rıdvân'ın, Nizâmî'nin hamsesini Türkçe'ye çevirmiş olduğunun bildirilmesi ve Dîvân'ında hamse sahibi olduğunu söylemesi bu ispatın önemli delilleridir.⁵

⁵ İsmail ÜNVER, "Ahmed-i Rıdvân", 84-97.

3. AHMED-İ RIDVÂN'IN HAYATI

Klasik Türk Edebiyatının hamse sahibi şairlerinden biri olan Ahmed-i Rıdvân'ın doğum yeri ve tarihi hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi yoktur. Ancak Latîfî'nin Tezkiresi'ndeki "Şehr-i Edirne'de tavattun itmiş ümerâ zümresinden ve zu'amâ fırçasındandır."⁶ ifadesinden Edirne'yi vatan edindiği anlaşılan Ahmed-i Rıdvân, Latîfî⁷ ve Sehî'nin⁸ verdiği bilgilere göre döneminin ünlü şair ve sancakbeylerindedir.

Memleketi hakkında kesin bir bilgi bulunmayan şairin Hadım Ali Paşa için yazdığı kasidede Ohri sancakbeyliğini istemesi, devşirme olabileceği ihtimalini akla getirmektedir. II. Bâyezid tarafından kendisine temlik edilen Ahmed Fakihlü (Eceköy) köyünü evlatlık vakfı yapan Ahmed-i Rıdvân'ın 1483 yılında düzenlenen vakfiyesinden defterdarlık hizmetinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu görevden sonra sancakbeyi olan Ahmed-i Rıdvân, II. Bâyezid'in Moton seferine katılmış ve gösterdiği başarıları, İskender-nâme'sinde ve Dîvân'ının bir gazelinde anlatmıştır. Moton muhasarası 1500 yılında gerçekleştiğine göre, Ahmed-i Rıdvân bu tarihte sancakbeyidir. Fakat nerede sancakbeyi olduğu belli olmayan şairin, 1502'de tamamlayıp II. Bâyezid'e sunduğu Hüsrev ü Şîrîn'inde Rumeli'den bir sancak talep etmesi, bulunduğu yerdeki görevinden memnun olmadığını göstergesidir. II. Bâyezid'in son yıllarında, Şehzâde Selim ve Şehzâde Ahmed arasında çıkan taht kavgalarında, padişah ve devlet adamları gibi Şehzâde Ahmed'in tarafında yer alan Ahmed-i Rıdvân'ın, Yavuz Sultan Selim'in padişah olmasıyla kötü yönde etkilendiği düşünülse de bu durumdan fazla etkilenmediği, Ahmed Fakihlü köyünün Yavuz Sultan Selim döneminde de kendi adına olmasından anlaşılmaktadır. Aynı köyün

⁶ Rıdvân CANIM, *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, 169.

⁷ A.g.e., 169.

⁸ Sehî, *Heşt Bihîşt*, 36.

Kanunî Sultan Süleyman'ın padişahlık yıllarında da kendi adına olması ve sancakbeyliği görevine devam etmesi, onun Kanunî devrinde de önemli şahsiyetlerden olduğunu gösterir.⁹

Tapu kayıtlarından 1528-1529 yıllarında hayatta olduğu anlaşılan Ahmed-i Rıdvân, hayatının son yıllarını Edirne'de geçirmiştir. Ölüm tarihi hakkında da kesin bir bilgi bulunmayan şairin, Edirne'nin Ağaçaşarı semtinde medrese ve türbesi vardır. Eserini 1538-1539 yıllarında tamamlayan Sehî'nin onu rahmetle anmasına bakılacak olursa, Ahmed-i Rıdvân'ın 1528-1529 yıllarıyla 1538-1539 yılları arasında öldüğü düşünülebilir. Eserini 1546 yılında tamamlayan Latîfî'nin de onun için "Bu devirde öldü." demesi, bu düşünceyi kuvvetlendirmekle beraber, Hasan Çelebi Tezkiresi'nde, Mecelletü'n-nisâb'da ve Sicill-i Osmânî'de de şairin Kanunî döneminde öldüğü belirtilmektedir.¹⁰

⁹ Bkz. (5), ÜNVER, 74-77, 79, 81, 82.

¹⁰ A.g.m., 82, 83.

4. SANATI

Kuruluşunu XV. yüzyılda tamamlayan Klasik Türk Edebiyatı, XVI. yüzyılda Fuzûlî, Bâkî, Hayâlî ve Yahyâ Bey gibi büyük şairlerin ince hayalleriyle gelişmeye devam ederek İran edebiyatının etkisinden kurtulmaya başlamış ve asıl kimliğine kavuşmuştur. Bu şairlerle kemal noktasına ulaşan ve XVII. yüzyılda da müspet ilerlemesini sürdürerek Nef'î, Nâ'ilî, Şeyhülislâm Yahyâ ve Nâbî gibi sadece bu yüzyılın değil, bütün Türk edebiyatının en büyük şairleri diyebileceğimiz şahsiyetleri yetiştirmiştir.¹¹

XV. yüzyılın ikinci yarısıyla XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşayan Ahmed-i Rıdvân, şiirlerinde Rıdvân mahlasını kullanmış ve geriye altı mesnevî ile hacimli bir dîvân bırakmıştır. Eserlerinde sade ve akıcı bir dil kullanan Rıdvân'ın edebî şahsiyeti hususunda tezkireler şu bilgileri nakletmektedirler:

Sehî Bey, Heşt Bihişt'te onun için "...Rıdvân taḥalluş iderdi. Pâdişâh sancâğını çeker pek ağır dirliklü beg idi. Mihr-i sipihr-i dâniş, mâh-ı burc-ı bîniş, şâhib-i ḥamse meşnevîsin mütetebbi' idi. Çok ma'ârifî kâdir ve üslûb-ı şi'rde mâhir, kâmil ve 'âkıll kişi idi. Ḥamse-i Nizâmî'yi Türki'ye terceme itmişdür. Meşnevîsi ḡazeliyâtına ḡâlibdür."¹² ifadelerini kullanarak, şiir üslûbunda hünerli, olgun ve akıllı bir şair olduğunu fakat mesnevî alanında daha başarılı olduğunu söyler.

¹¹ Hasibe MAZIOĞLU, *Nedim'in Dîvân Şiirine Getirdiği Yenilik*, 1, 2.

¹² Bkz. (8), Sehî, 36.

Latîfî, "... Sancāğa çıkmadın ‘arşa-i suhānde başka başına sancak çekerdi ve ‘ind-i mülûkü’l-kelām zu‘amādan iken kendü zu‘m-ı fāsidence emîrî’l-kelām geçirdi. Egerçi kaçāyid ü eş‘arı hādden bîrûn ve ‘adedden efzündür ammā mücerred bir kelām-ı mevzündür.”¹³ ifadeleriyle onun, kendi düşüncesine göre şiir alanının beyi; kaside ve gazelinin çok fazla fakat sadece vezinli sözler söyleyen bir şair olduğunu ve şiirlerinin ifade ve üslûbunun hiç tadı tuzu olmadığını belirtir.

Kınalızāde Hasan Çelebi, tezkiresinde, "... Eş‘arı egerçi hādden bîründür. Ammā ki mücerred bir kelām-ı mevzündür.”¹⁴ cümleleriyle Rıdvân’ın şiirlerinin çok fazla olduğunu fakat vezinli sözlerden ibaret olup bunun ötesine geçemediğini ifade eder.

Osman Nuri Peremeci, şair hakkındaki, “Bu zât asker ve namlı, şanlı sancak beylerinden olmakla beraber, çok okumuş ve şair bir adam imiş. Sehî Bey, Tezkiresi’nde, Ahmed Bey’in Hamse-i Nizâmî’yi Türkçe’ye tercüme ettiğini söylüyor.”¹⁵ bilgileriyle Rıdvân’ın askerî kişiliğinin yanında çok okumuş ve bilgin bir şair olduğunu belirtir.

Hibrî, eserinde, şairin Rıdvân mahlasını kullandığını ve Nizâmî’nin hamsesini Türkçe’ye çevirdiğini söyler.¹⁶

¹³ Bkz. (6), CANIM, 169.

¹⁴ İbrahim KUTLUK, **Hasan Çelebi, Tezkiretü’ş-Şu‘arâ**, 149.

¹⁵ O. Nuri PEREMECİ, **Edirne Tarihi**, 177.

¹⁶ Ratip KAZANCIGİL, **Abdurrahman Hibrî, Enîsü’l-Müsâmirîn, Edirne Tarihi**, 120.

Şemseddin Sâmi ise “Kānūnī Sulţān Süleymān devri şu‘arāsından olup eş‘arı çok ise de o kadar laţîf degildir.”¹⁷ cümleleriyle şairden bahseden tezkirelerin ifadelerine uyarak şiirlerinin çok fazla fakat pek güzel olmadığını belirtmektedir.

Şair, Behrâm-ı Gûr (Heft-peyker)’u, yazıldığı yüzyıl dikkate alındığında, oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazmıştır. Klasik şiirde, tevhîd ve na‘tların ortak özelliklerinden biri, iki türün de sanatlı ve ağıdalı bir dile sahip olmasıdır. Fakat Rıdvân’ın bu bölümlerde de oldukça sade bir dil kullandığı görülmektedir. Şair, mesnevîye farklı nazım şekli olarak kattığı 1 kaside ve 8 gazelde de oldukça sade ve akıcı bir dil kullanmıştır.

Şair, kasidenin onuncu beytinde, padişahı övmekteki arzusunun sebebini, onu övmenin şiirlerine kazandırdığı değerle açıklamaktadır:

Sen şehi medh eylemek gâyet hevesdendür baña

Yoğsa neyler Ka‘be’ye nağş-ı kabā-yı zer-nigār (b. 188)

Şairin kasidede değişik ve alışılmamış söyleyiş tarzları da kullandığı göze çarpmaktadır. Kasidenin bir beytinde harap olmuş bir saraya benzetilen dünya, padişahın adaletiyle tamir edilmektedir:

‘Adl-ile dünyā sarāyın yine ta‘mīr itmege

Fā‘il-i muhtār idüpdür zāt-ı pākūñ ihtiyār (b. 181)

¹⁷ Şemseddin SÂMÎ, **Kâmusu’l-A‘lâm**, C. I, 799.

Padişahın yüce adaleti, başka bir beyitte ise her köşeyi mamur eden bir mimardır:

‘Adlũñũñ mi‘mārı ma‘mũr eyledi her gũşeyi

Ṭālī‘-i ferḥundeñ-ile şād u ḥurrem her diyār” (b. 189)

Kasidenin başka bir beytinde çınar ağacı, düzgün bir serviye benzetilen padişahı, tehlikelerden korunması için el açmış dua eden bir şahıs olarak kişileştirilmektedir:

Sen sehī servi ḥaṭardan şaḳlasun diyũ müdām

El götürmũşdür du‘ā eyler niyāz-ıla çenār (b. 194)

Bunun yanında, şairin mesnevîye katmış olduğu gazellerde lirik ve rahat bir söyleyiş hâkim olmakla beraber, oldukça sade bir dilin kullanılmış olması dikkat çekicidir:

Müflis-iken künc-i ğamda genc ü kân buldum bugün

Gür-ı fūrḳatde yaturken tāze cān buldum bugün (b. 1196)

Yukarıda mesnevînin ilk gazelinden alınan matla‘ beytinde görüldüğü üzere şair, sade bir dil kullanmakla beraber, beyitteki müflis ve genc ü kân arasındaki tezat, künc ve genc arasındaki cinas ve müflis-fürḳat, künc-i ğam-yatmak, genc ü kân- tāze cān kelimeleri arasındaki mürettep leff ü neşr ve tekrar sanatlarının zenginliğiyle şairliğinin gücünü ortaya koymaktadır. Aynı gazelin,

Çeşm-i fettânına dil meftûn olursa ʔaň degül

Nerkis-i ser-fítne-i āhır-zamān buldum bugün (b. 1200)

beytinde de şair, diğer klasik şairlerin şiirlerinde sıkça geçtiği gibi gönlün, sevgilinin fitneci gözüne meftun olmasına şaşılmaması gerektiğini söylemekte ve aynı kökten gelen fitne, fettân ve meftûn kelimeleri arasında güzel bir iştikak sanatı yapmaktadır.

Şair, mesnevîde her hikâyeyle uygun düşecek şekilde bir gazel nakletmeye çalışmıştır. Mesnevînin ilk hikâyesinde anlatılan olayda ve bu olayın neticesinde tutulan yasta hâkim olan siyah renk, hikâyenin sonundaki gazelde de hâkimdir:

Hûn-ı dil-ile müşg-i teri eyleyüp midād

Yazdum hikâyet-i şeb-i hicrânı bāmbād (b. 2032)

Yukarıda mesnevînin ikinci gazelinden alınan matla‘ beytinde şair, gönlünün kanıyla taze miski mürekkep hâline getirerek tan vakti ayrılık gecesinin hikâyesini yazmıştır. Görüldüğü gibi şair, beyitte siyah rengin hâkim olduğu “midād”, “şeb-i hicrân” ve “bāmbād” kelimeleriyle klasik şiirde değişik bir hayal kurmuştur.

Şair, aynı gazelin başka bir beytinde, hemen hemen bütün klasik şairlerin de vazgeçilmez unsur olarak kullandığı ve zulmât (karanlık) ülkesinde olduğuna inanılan “âb-ı hayât” terkiibini kullanmıştır:

Göz ʔarasıyla kendümi ʔulmâta şalmışam

Āb-ı hayât leblerüni idinüp murād (b. 2034)

Mesnevînin giriş kısımlarında tespit edilen bazı fikirler, şairin sanat çizgisini ortaya koyması açısından çok önemlidir:

Kışşalar kim yürürdi illerde

Söylenürdi hemîşe dillerde

Şol haberler ki vardı pinhânî

Bilmez-idi ‘avâm-ı nâs anı (b. 128,129)

Yukarıda mesnevînin sebab-i te’lîf bölümünden alınan beyitlerde görüldüğü gibi şair, asıl amacının halkı bilgilendirmek olduğunu söyleyerek, didaktik yönünü ortaya koymaktadır. Şair, mesnevînin başka bir bölümünde yer alan aşağıdaki beyitlerle de bu düşüncesini pekiştirmekte, dünyada sözden başka ebedî kalabilecek bir şeyin olmadığını; ebedî yaşam arzu eden insanoğlunun faydalı sözler söylemekle bunu gerçekleştirebileceğini ve böylece ölse bile sözünün bâki kalacağını ifade etmektedir:

Geşt idersen ser-â-ser âfâkı

Sözden özge bulunmaya bâķî

Gider âdem kalur sözi yirine

Sözi kalmayan âdemi yiri ne

Yâdigâr-ı ‘azîz âdem-zâd

Sühânıdur kalamı hem-çün bād (b. 218-220)

Mesnevîde şairin, nasihat amaçlı yazdığı hikemî ve didaktik beyitler önemli yer tutmaktadır. Şair, dört halifenin övgüsünü tamamladıktan sonra nasihat etmekte ve mahşerde şefaath bulmanın ancak bu yoldan gidilmesiyle gerçekleşeceğini söylemektedir:

Sen de iy dil muhibb-i aḥbāb ol

Ḥak-i pāy-i Resūl ü aşḥāb ol

Aḥmed'ün tā ki ümmeti olasın

Rūz-ı mahşer şefā'atin bulasın (b. 75,76)

Şair, başka bir yerde,

Ḥamdüñi Rabbüñe firāvān it

Her kelāmuñda şükr-i Sübhān it (b. 143)

beytiyle Allah'a şükretmenin gerekliliğini ifade ederken,

Ġāfil olma ki bu dönen ṭolap

Virmez āḥır dehānuña senüñ āb (b. 255)

beytiyle de dünyanın fāniliği üzerinde durmakta ve gelip geçici olan bu zevklere karşı gāfil olmamanın önemini vurgulamaktadır.

Şairin didaktik yönünü gösteren diğer önemli nokta da bilgiye verdiği önemdir:

Ādemī-zād olan gerek hüşyār

Göñli dānā vü cān gözi bīdār (b. 246)

Yukarıdaki beytiyle bilginin önemini vurgulayan şair için ebedî hayatın şartlarından biri de kendini bilmektir:

Cehd idüp her ki kendüyi bildi

Tā ebed ḥayy-ı cāvidān oldı (b. 224)

Bilgiye önem vermeyip cāhil kalanların sonu ise dünyada bir gölge misali güçsüz, kuvvetsiz ve kimsesiz kalmaktır:

Cehl-ile niçe müdbir ü evbāş

Cedd ü ābāya egmediler baş

Ḳaldılar ‘ālem içre bī-māye

Nā-kes ü bī-vücūd çün sāye (b. 229,230)

Şaire göre şiirde mana, şekil, vezin ve sanatlar uyum içerisinde olmalıdır. Bunu ancak belli olgunluğa erişmiş ve kendini yetiştirmiş şairler başarabilir. Şairin sanat çizgisi, ancak yapmak istedikleriyle yaptıklarının örtüştüğü oranda tayin edilebilir. Şairin nasihat içerikli hikemî ve didaktik beyitlerinin yanı sıra, şiirinden övgüyle bahsettiği beyitler de önemli yer tutmaktadır:

Ṭab‘-ı pāküm kılup güher-senci
 Cehdi-y-ile kazandı bu genci (b. 127)

Belirtilen beytiyle şairlik tabiatındaki başarının tamamen kendi gayret ve sebatıyla gerçekleştiğini söyleyen şair,

İntihāb eylenüp kâmusından
 Eyledüm nazm-ı tâze çün gül-şen

Gül-sitān-ı İrem bigi ḥandān
 Būstān-ı na‘īm u bāğ-ı cinān

Ġonce-y-ile müzeyyen eşcārı
 Āb-ı ḥayvān içinde hem cārı

Dir görenler bihişt-i Yezdānī
 Bī-nihāyet güliyle reyḥānī

Ravza-i dil-güşā çü ḥuld-ı berīn
 Mīvesi āb-dār u hem şīrīn

Ḳaşr-ı pür-naḳş-ı Çīn-i heft ‘arūs
 Cāy-ı cevlān seb‘a-ı ṫāvūs

Bir sarāy-ı bülend ü bī-mānend

Dil-firīb ü müferriḥ ü dil-bend

Sakf u dīvārı naḡş-ı reng-ā-reng

Şanki Çīn içre hāne-i Erjeng

Şāh-ı nazm-ıdı gerçi Firdevsī

Muḡkem idi bu şīvede ḡavsı

Yapmadı mişli bir sarāy-ı sūrūr

Görmedi bu ‘arūsa beñzer ḡūr

Kīş-i bahreyne ḡaldı çok ḡavvāş

Bu güher teg çıkarmadı dūr-i ḡaş (b. 131-141)

şeklindeki beyitlerle de şiirini, taze bir gül bahçesine, İrem bağına, cennet bahçesine ve Mânî'nin resimlerini ihtiva eden Erjeng'e benzettikten sonra meşhur İran şairi Firdevsî ile mukayese etmekte ve denize çok dalgıcın daldığını fakat kendi şiiri gibi bir inci çıkaramadığını söyleyerek övmektedir.

Şair, başka bir yerde ise şiirinin çok talep ve rağbet gördüğünü, bu sebeple meşhur Arap şairlerinden ve aynı zamanda sahabeden olup daha çok Hz. Muhammed'i methetmek için şiirler yazan Hassân bin Sâbit'in¹⁸ ve Sehbân'ın durumu kıskanıp haset eylediğini söyleyerek şiirini övmektedir:

¹⁸ A.g.e., C. III, 1941.

Tā kim ola zamānede mergūb

Ehl-i diller atında hem malūb

ased eyleye iidūp Sebān

ūsn-i namına rek ide assān (b. 174,175)

Rıdvān'ın beyitlerinde gūndelik hayattan izlere ve hatta gūnūmūzde bile sıkla kullandığımız deyimlere rastlamak da mūmkūndūr. Dūnyanın gelip geici zevklerine aldanılmamasının gerekliliğini vurguladığı bir bōlūmde, lūm dōeğindeki bir hasta iin suyun ne kadar nemli olduėuna deėinmektedir. Bu durum, klasik airlerin beyitlerinde “penbe ile su tamzurmak” eklinde karımıza ıkmaktadır:

āfil olma ki bu dōnen olap

Virmez āır dehānua senū āb (b. 255)

Rıdvān'ın beyitlerinde yer yer Arapa ifadeler kullandığı da gōrūlmektedir. Bu ifadelerle sōyleyie akıcılık katan air, bunların beyit ierisinde yer alılarını būyūk bir ustalıkla, iir dūzenini ve ahengini bozmadan temin etme baarısını gōsterebilmitir:

باسم من عز اسمہ ال اسمی

(b.1) انشأ لخلق علم ال سما

Pūr ‘aceb varsın ki yo milū

sin yoė alu u neslū (b. 7)

Meşel-i ‘ām-ıdı ĥod işbu kelām

كل نوم على المحب حرام (b. 98)

ما جرى حين يفعلوه جرى

Bes ne ĥācet arada çün u çirā (b. 758)

Rūşen-dil oldum ol ĥaṭṭ-ı müşgîn şu‘ā’-ıla

Dirler şaĥîḥmiş bu kim انور فى السواد (b. 2033)

Zulmetde kalmışuz bu Ḥayātī ġarīb-ile

وفق لنا بفضلك يا ملهم الرشاد (b. 2038)

Şairin, mesnevînin na‘t bölümünde Kur’ân-ı Kerîm’in 53. sûresi Necm’den bir iktibas yaptığı görülmektedir. Yukarıdaki beyitlerde görüldüğü gibi, bu ifadeyi de beyite ustalıkla yerleştirmeyi başarmıştır:

Çeşmiġağ dur çü zāġ degül

Cilve-ġāhı bu қаşr u bāġ degül (b. 61)

Şair, Kur’ân-ı Kerim’in birçok ayetinde geçen ve dünyaya bu amaçla gönderilen yüce peygamberimizin iyiliği emredip kötülükten alıkoyan yönü üzerinde durmakta ve bütün insanların da aynı şekilde davranması gerektiğini öğütlemektedir:

Sözlerüñ bigi toġrudur revişüñ

امر معروف و نهى منكر (b.49)

Ahmed-i Rıdvân, şairliğinin yanı sıra sancak beyliği ile de dikkat çeken bir şahsiyettir. Şair, II. Bâyezid dönemindeki sancak beyliği sırasında Moton kalesine yapılan seferlerdeki yararlıklarını, İskender-nâme'sinde iki yerde ve Dîvân'ında da bir gazelle anlatmıştır.¹⁹

Mesnevîde gelişen olayların mahiyetine göre zaman zaman didaktik bir şahsiyetle beliren şair, veciz ifadelerle nasihat ve değerlendirmelerde bulunarak tekrar hikâyeye döner. Ayrıca şairin sık sık deyimlere başvurarak deyimlerin geniş ifade imkanlarından yararlanması da dikkat çekicidir.

¹⁹ Bkz. (5), ÜNVER, 76,77.

5. ESERLERİ

Bilindiği gibi Ahmed-i Rıdvân, Klasik Türk Edebiyatının hamse sahibi şairlerindendir. Sehî'nin Tezkiresi'ndeki "Mihr-i sipihr-i dâniş, mâh-ı burc-ı bîniş, şâhib-i hamse meşnevîsin mütetebbi' idi. Çok ma'ârifî kâdir ve üslûb-ı şî'rde mâhir, kâmil ve 'âkıl kişî idi. Hamse-i Nizâmî'yi Türkî'ye terceme itmişdir. Meşnevîsi gazeliyâtına gâlibdür."²⁰ ifadelerinden, onun hamse sahibi, şiirde maharetli ve Nizâmî'nin hamsesini Türkçe'ye çevirmiş olgun bir şair olduğu anlaşılmaktadır.

5.1. Leylâ vü Mecnûn:

Baştan, ortadan ve sondan eksik bölümleri bulunan eserin tamamı 200 yaprak civarındadır. Ahmed-i Rıdvân, Nizâmî'nin eserini örnek almasına ve zaman zaman da tercüme etmesine rağmen onun kullandığı aruz veznini kullanmamıştır. Mesnevînin içindeki gazeller de dâhil olmak üzere hezec bahrinin Mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün kalıbı kullanılan eser, 4000 ile 4250 beyit civarındadır. Mesnevînin tek nüshası, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Agâh Sırrı Levend yazmaları nr. 414'tedir.²¹

²⁰ Bkz. (8), Sehî, 88.

²¹ Bkz. (5) ÜNVER, 103-105.

5.2. Hüsrev ü Şîrîn:

İlk kez Nizâmî tarafından kaleme alınan mesnevî, İran ve Türk şairleri tarafından toplam 56 kez ele alınmıştır. Ahmed-i Rıdvân, H. 907/ M. 1502 yılında tamamlamış olduğu mesnevîyi II. Bâyezid adına yazmıştır. 6308 beyit olan mesnevînin, Gotha ve Berlin'de Rıdvân mahlaslı iki ve biri Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nde nr. 369/4'te diğeri de Hasan Kavruk'ta olan Hayâtî mahlaslı iki olmak üzere toplam dört nüshası vardır.²²

5.3. İskender-nâme:

İstinsah tarihi ve müstensihi belli olmayan mesnevî, remel bahrinin Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün kalıbıyla yazılmış ve yaklaşık 8300 beyit civarındadır. Eserin bir yazması Ankara Üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde (Mustafa Çon Kitapları, nr. 45009), Hayâtî mahlaslı diğeri nüshası ise Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'ndedir (Âgâh Sırrı Levend Yazmaları, nr. 369/3).²³

5.4. Rıdvâniyye:

H. 914/ M. 1508-9'da tamamlanan mesnevîde baştan sona dînî, tasavvufî ve ahlakî konular işlenmiştir. Ahmed-i Rıdvân, eserin sonundaki bir beyitte mesnevînin beyit sayısını 2080 olarak bildirse de kopukluklar nedeniyle bu sayı 1723'e düşmüştür. Bu durum 16-17 yaprağın kopmuş olduğunu göstermektedir. Remel

²² Orhan Kemal TAVUKÇU, *Ahmed-i Rıdvân, Hüsrev ü Şîrîn (İnceleme Metin)*, 85-87.

²³ Bkz.(5) ÜNVER, 99-101.

bahrinin Fâ'îlâtün/ fâ'îlâtün/ fâ'îlün kalıbıyla yazılan mesnevînin tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir (Hacı Mahmud Efendi, nr. 3330).²⁴

5.5. Mahzenü'l-Esrâr:

Mesnevî, dînî, ahlakî ve tasavvufî konularda yazılmış yirmi makale ve bu makalelerden sonra gelen birer hikâyeden oluşmaktadır. Rıdvân, mesnevîde Nizâmî'ye bağlı kalmaya çalışmış ve meâlen tercüme yoluna gitmiştir. 2023 beyit olan mesnevî, serî bahrinin Müfte'îlün/ müfte'îlün/ fâ'îlün kalıbıyla yazılmıştır. Mesnevînin tek nüshası, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Âgâh Sırrı Levend Kitapları, nr. 369/1, yk. 1b-22b arasında kayıtlıdır.²⁵

5.6. Dîvân:

Eser başta klasik dîvân tertibine uygun bir biçimde yazılmış, fakat sonradan eklenen şiirlerin düzensiz yerleştirilmesiyle bu tertip bozulmuştur. İstinsah tarihi ve müstensihi belli olmayan eser, kaside, mesnevî, terkiib-bend, gazel ve kıt'a nazım şekilleriyle yazılmış 1044 şiir ile matla ve müfred olmak üzere 68 beyitten oluşmaktadır. Eserin bilinen tek yazması ise Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, nr. B.32'dedir.²⁶

²⁴ Nebi YILMAZ, **Ahmed-i Rıdvân, Rıdvâniyye**, 2,3.

²⁵ Bkz. (5), ÜNVER, 117-119.

²⁶ A.g.m., 97-99.

6. BEHRÂM-I GÛR (HEFT PEYKER) MESNEVÎSİ

Behrâm-nâme ve Heft-günbed olarak da anılan Behrâm-ı Gûr (Heft Peyker) mesnevîsine konu olan Sâsânî hükümdarı Behrâm-ı Gûr'un hayatı, ilk olarak Firdevsî'nin Şeh-nâme'sinde anlatılmıştır. Fakat bu konuyu mesnevî şeklinde ilk işleyen Nizâmî'dir. Behrâm'ın tarihî kimliğinden çok avla ve eğlenceyle geçen hayatının anlatıldığı eser, Nizâmî'den sonra Emir Hüsrev tarafından işlenmiştir. Daha sonra bu konuyu işleyen İran şairlerinin eserleri, XV. yüzyıl Klasik Türk edebiyatı için pek önem arz etmez.²⁷

6.1. Behrâm-ı Gûr Kimdir?

Mesnevîye konu olan Behrâm, Sâsânî hükümdarlarından I.Yezd-gürd'ün (Yezdicerd) oğlu ve halefidir. Doğum tarihi belli olmayan Behrâm'ın 420 ile 438 arasında süren 18 yıllık bir hükümdarlığı vardır. Küçük yaşta Medâin'den alınarak Kuzey Arabistan ülkelerinden Hıra'ya götürülen Behrâm, ülkesine geri dönüşünde babası tarafından iyi karşılanmayınca tekrar Hıra hükümdarı Münzir'in yanına dönmüş ve 420'de babasının ölümüne kadar orada kalmıştır. Babasının ölümüyle çıkan taht kavgalarını Münzir'in yardımıyla bertaraf eden Behrâm, böylece tahta geçmiş olur. 427'de İran sınırlarını geçerek Hazar Denizi'nin güneyindeki araziye ele geçiren Akhunlar'ı Rey'de mağlup eden Behrâm, Hindistan'da da Deybul, Mekran ve Sind'e hâkim olmuş, ülkesine dönüşünde de bir rivayete göre yaban eşeği avı sırasında çukura düşüp kaybolmuş, diğer bir rivayete göre ise eceliyle ölmüştür.²⁸

²⁷ A.g.m., 120.

²⁸ Enver KONUKÇU, "Behrâm-ı Gûr", DİA, C. V, 356.

6.2. Behrâm-ı Gûr (Heft Peyker) Mesnevîsinin Yazılış Tarihi:

Ahmed-i Rıdvân, bütün mesnevîleri için tarih beyti düşürdüğünü bildirmektedir. Leylâ vü Mecnûn mesnevîsi hariç diğer mesnevîlerinin hepsinde tarih beyti bulunmaktadır. Fakat Behrâm-ı Gûr'un Hayâtî mahlası taşıyan iki nüshasında da tarih beyti mevcut değildir. Mesnevîde tarih beyti bulunmadığı için bu tarih, bazı olaylardan hareketle tahmin edilebilmektedir. Şairin şehzâde için yazdığı kasidedeki, bazı beyitler, mesnevînin II. Bâyezid'in son yıllarında, şehzâdeleri Ahmed ve Selim arasındaki taht kavgaları sırasında yazıldığını göstermektedir. Bu da tarih olarak en geç H.917-918/ M.1511-1512 yılları olabilir. Mesnevî önce II. Bâyezid'in şehzâdesi Ahmed adına yazılmış ancak devlet ileri gelenlerinin yanı sıra II. Bâyezid'in de düşüncesinin aksine Selim'in padişah olmasıyla eserdeki Ahmed yazısı Selim'e çevrilmeye çalışılmıştır. Ayrıca eserin hatime bölümünde unutulmuş silinmeyen Ahmed yazısı, mesnevînin Şehzâde Ahmed için yazıldığının göstergesidir. Bunun yanında Ahmed-i Rıdvân'ın II. Bâyezid'e bağlılığı göz önünde bulundurulursa, Şehzâde Ahmed tarafında bulunan devlet büyüklerine ve II. Bâyezid'e ters düşmemesi gerekir. Bütün bu sebepler mesnevînin Şehzâde Ahmed'e sunulduğunu göstermektedir.²⁹

6.3. Behrâm-ı Gûr (Heft Peyker) Mesnevîsinin Beyit Sayısı:

Mesnevînin elde bulunan iki nüshasındaki beyit sayıları da birbirine yakındır. Eserin Atatürk Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan nüshası 4173 beyittir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan nüshası ise birinciden 16 tam beyit ve bir beytin de bir mısraı olmak üzere 16 beyit 1 mısra eksiktir.

²⁹ İsmail ÜNVER, **Ahmed-i Rıdvân, Hayatı, Eserleri ve Edebî Şahsiyeti**, Doçentlik Tezi, 230-233.

Bu tez çalışmasını kapsayan varaklar karşılaştırıldığında bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Atatürk niversitesi nüshasının 24a'daki bir mısraı, 27a, 35b, 38a, 39a ve 40a'daki birer beyti ve 30a ile 36a'daki ikişer beyti, İstanbul niversitesi nüshasında yoktur. Buna karşılık İstanbul niversitesi nüshasının 24b, 25a, 26a, 35b ile 40a'daki birer ve 44a'daki iki başlığı Atatürk niversitesi nüshasında yoktur. İki nüsha arasındaki bu farklar, diğer farklarla beraber dipnot sistemiyle de belirtilmiştir.

7. BEHRÂM-I GÛR (HEFT PEYKER) MESNEVÎSİNDE ŞEKİL VE MUHTEVÂ ÖZELLİKLERİ:

Bu bölümde, şekil açısından mesnevîde kullanılan farklı nazım şekilleri, mesnevînin vezni, kafiyesi ve redifi; muhteva açısından da mesnevînin geniş özeti üzerinde durulacaktır.

7.1. Şekil Özellikleri:

7.1.1. Nazım Şekilleri:

Ahmed-i Rıdvân, 4173 beyitten oluşan eserini, mesnevî nazım şeklinin tertibine uygun bir biçimde yazmıştır. Mesnevîde farklı nazım şekli olarak şehzâdenin övgüsü için yazılmış 1 kaside ve biri Behrâm dilinden, yedisi de her hikâyenin sonuna gelecek biçimde yazılmış toplam 8 gazelin yer aldığı görülmektedir. Behrâm'ın hikâyesinin başlangıcına kadar olan tertibe bakıldığında eser, Allah'ın varlığı ve birliği, âlemleri yoktan var etmesi, âleme nizam ve intizam vermesi, her şeyin ondan gelip tekrar ona döneceği, varlığının evveli ve sonunun olmadığı vb. vasıflarının anlatıldığı ve övüldüğü 23 beyitlik bir tevhîd bölümüyle başlamaktadır:

Sen yaratduñ bu ‘âlemüñ varın

Hem düzetdüñ çamusınuñ kârın (b. 6)

Yoğ-iken kâyinâtı var itdüñ

Aşlî çârı çarîn ü yâr itdüñ

Varluğı amunuñ senüñle tamām

Varluđundur viren bu mülke niżām (b. 8,9)

Çünkü sensin muhavvilü'l-aḥvāl

Olur emrüñle nīk ü bed her ḥāl

Ḥüb u ziştisin eyledüñ inřā

Olmadı kimse kendüden peydā (b. 16,17)

24 ile 42. beyitler arasında yer alan münâcât bölümünde şair, kendisini kimseye muhtaç etmemesi, rızıksız bırakmaması, merhametini esirgememesi, günahlarını affetmesi, işlerinde kolaylık vermesi, kimsenin karşısında alçak düşürmemesi ve cehâlet hastalığından uzak tutması için Allah'a şöyle sığınmaktadır:

Bī-niyāz it beni der-i ḥalkdan

Ser-firāz it apuñda yā Rāb sen (b. 24)

Dest-gīr ol gine bu miskīne

Merḥamet ıl ğarīb u ğam-gīne

Luřfuñ-ıla beni ılup merzūk

Baña çekdürme minnet-i maḥlūk

ıl teraḥḥum ki dest-gīrümsin

Cürm-püş u güneḥ-pezīrümsin (b. 30-32)

Yā İlāhî beni muẓaffer kı̄l

Her murādum baña müyesser kı̄l

‘İzzetüñ haqqıçun zelîl itme

‘İllet-i cehl-ile ‘alîl itme (b. 40,41)

43. ve 66. beyitler arasında yer alan 24 beyitlik na‘t bölümünde ise, günahkârlara şefaât eden, iyiliği emredip kötülükten alıkoyan, yardıma muhtaçların elinden tutan ve günahlarla yaralanan âlemi şefaât merhemiyile iyileştiren Hz. Peygamber’e olan sevgi ve övgüsünü şu şekilde dile getirmektedir:

Seyyid-i mürselîn Ebu’l-Kâşım

Müznibîne şefâ‘ati ‘aşım (b. 43)

Sözlerüñ bigi toğrudur revişüñ

امر معروف و نهی منکر işüñ (b. 49)

Hedef-i dîne tîr atan sensin

Kim düşerse elin tutan sensin

‘Ālem olursa zenb ile derhem

Ol cürüha şefâ‘atüñ merhem (b. 56,57)

Ravza-i pâkine dürüd u peyâm

Cism-i derrâkine şalât u selâm (b. 66)

Şair, na‘t bölümünü takip eden 10 beyitle de dört halifenin ve sahabenin methini yapmaktadır. Bu bölümde Hz. Ebu Bekir’den Hz. Muhammed’in mağara arkadaşı, Hz. Ömer’den dinin çerağı, Hz. Osman’dan Kur‘an-ı Kerim’in toplayıcısı ve Hz. Ali’den de düzen ve aydınlıklar âlemi şeklinde bahseden şair, canlarını bu yola feda ettikleri için onlara dua ederek, Hz. Muhammed’e ümmet olabilmenin şartının sahabe ve dört halifeye hakikî sevgi beslemekten geçtiğini söylemektedir:

Çok taḥiyyatlar āl ü aşḥāba

Biñ şenālar muḥibb ü aḥbāba

İçlerinde ḥuṣūṣi-y-ile çehār

Muṣṭafā’ya qarīn-idi hem-yār

Biri Bū-Bekr yār-ı ğār u refīk

Hem şefīk-ıdı Aḥmed’e Şiddīk

Biri dīnūñ çerāğı adı ‘Ömer

Felek-i dīn-i Muṣṭafā’da kamer

Biri ‘Oṣmān cāmi‘ü’l-Ḳur’ān

Zevc-i nūreyn ü eşrefü’l-aḳrān

Birisi ‘ālem-i fūrūğ u uṣūl

İbn-i ‘amm-ı Resūl u zevc-i Betūl (b. 67-72)

Ḳıldılar naḳd-i cānlarını fedā

رضى الله عنهما

Sen de iy dil muhibb-i aḥbāb ol

Hāk-i pāy-i Resūl ü aşḥāb ol

Aḥmed'ün tā ki ümmeti olasın

Rūz-ı maḥşer şefā'atin bulasın (b. 74-76)

Sebeb-i telif bölümünde, kaynağı Arapça ve Farşça olan bu hikâyelerin halk tarafından bilinmediğini söyleyen şair, eserini, halkı bilgilendirmek amacıyla yazdığını söylemektedir:

Qışşalar kim yürürdi illerde

Söylenürdi hemîşe dillerde

Şol haberler ki vardı pinhānī

Bilmez-idi 'avām-ı nāş anı

Ol sūḥanlar ki Tāzī'dür ya Derī

Söylenüpdür Buḥārī vü Taberī

İntihāb eylenüp ḳamusından

Eyledüm nazm-ı tāze çün gül-şen (b. 128-131)

Bundan sonra gelen “Vaşf-ı Pādişāh-ı Zamān” başlığı altında şair, II. Bâyezid'i, adaleti, ihsanı ve yardımseverliğiyle övdükten sonra, saltanatının devamı, ahiretinin selâmeti ve şehzâdelerinin uzun ömürlü olması için ona dua etmektedir:

Eyleyelüm du‘ā-yı şāh-ı cihān

Ya‘nī sulṭān Ebā Yezīd-i zamān

Han bin han muğīṣ-i devlet ü dīn

Hāfız u nāşır-ı zamān u zemīn

Pādişāh-ı cihān ‘ale’l-ıtlāk

Husrev ü baħr u ber bi-istiħkāk (b. 151-153)

Zıll-ı ‘ālīsi müstedām olsun

Devlet ü mülki ber-devām olsun

Aşlı olup kavīm ü fer‘i refī‘

Muştafā rūz-ı maħşer ola şefī‘

Dünye ṭurduķça ṭursun evlādı

Halk-ı ‘ālem dilinde hem yādı (b. 155-157)

Şair, şehzâde övgüsünde hem mesnevî nazım şeklini hem de kaside nazım şeklini kullanmıştır. Mesnevî nazım şekliyle başlayan övgüde şehzâdeyi, Osmanlı tahtının vârisi, âlemin adalet dağıtıcısı ve Hz. Muhammed’in yüce ağacının meyvesi gibi ifadelerle övmektedir:

Ḳābil-i feyz-i cūd-ı Sübhānī

Vāriş-i mülk ü taht-ı ‘Oşmānī (b. 159)

‘Addür bâğ-ı dehre ferverdîn

Buldı zînet anuñla devlet ü dîn (b. 161)

Cümle-i nâsa cûd u luţfuñ ‘âm

Ƙavm-i âzâde luţfuñ-ıla ğulâm (b. 164)

Mîve-i devħa-i Muħammed’sin

Sebeb-i devlet-i muħalledsin (b. 171)

Övgüsünü, Fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilün kalıbıyla yazmış olduğu 19 beyitlik kasideyle sürdüren şairin üzerinde durduğu ve methettiği en önemli nokta şehzâdenin adaletidir:

‘Adl-ile dünyâ sarâyın yine ta‘mîr itmege

Fâ‘il-i muhtâr idüpdür zât-ı pâküñ ihtiyâr (b. 181)

Devr-i ‘adlünde emîndür fitneden ħalk-ı zamân

Sâye-i luţfuñda sâlimdür miħenden rûzgâr (b. 184)

‘Adlünüñ mi‘mârı ma‘mûr eyledi her ğuşeyi

Ʀâli‘-i ferħundeñ-ile şâd u ħurrem her diyâr (b. 189)

Bundan sonra tekrar mesnevî nazım şekline dönen şair, nizam ve intizamıyla cihanı rahata ulaştıran ve cehâleti yok edip fazileti ziyadeleştiren şehzâdeye olan övgüsünü sürdürerek dua ile tamamlamaktadır:

‘Ālemüñ bahtı devletüñde sa‘îd
 Ādemüñ leyli kıadr ü gündüzi ‘îd (b. 205)

Sebeb-i rāhat-ı cihān sensin
 Bā‘iş-i emn ü hem emān sensin

Buldı revnaķ senüñle ehl-i kemāl
 Āfitāb-ı cehüle geldi zevāl (b. 207,208)

Devletüñde fezāyil oldı mezîd
 Fāzıluñ fālı himmetüñde sa‘îd

Fāl-i bahtuñ şehā sa‘îd olsun
 Rüzgāruñ çü rüz-ı ‘îd olsun (b. 210,211)

Görmeye ‘ömrüñ āfitābı kūsūf
 İrmeye devletüñ mehine ħusūf (b.215)

Övgü ve duanın bitiminde de gâfillik ve cehâletten uzak durulması, bilgi ve akıl gibi önemli değerlere gereken ehemmiyetin verilmesi ve cömertlik hususlarında nasihatler vermektedir:

Ġāfil olma ki bu dönen tolap
 Virmez āhır dehānuña senüñ āb (b. 255)

Dāniş ehlişüñ olmağıl nādān

Ḳudretüñ yitdügince ḳıl iḥsān (b. 260)

Hāḫıruñ dürlerin nişār eyle

Cūduñı ḫalkā bī-şümār eyle (b. 262)

Ömrüñ olduḫça varuñı ḫarc it

Ḳışşa-i nīki nāmeñe derc it (b. 264)

Bu beyitlerle nasihatını tamamlayan şair, “Āğāz-ı Dāstān-ı Behrām Şāh” başlığıyla mesnevînin asıl konusuna başlangıç yapmaktadır. Mesnevînin konusu ve özeti “Muhteva” bölümünde verilecektir.

7.1.2. Vezin:

Ahmed-i Rıdvân, mesnevîde hafif bahrinin Fe‘ilâtün/ mefâ‘ilün/ fe‘ilün kalıbını kullanmıştır. Fakat mesnevîye katmış olduğu farklı nazım şekillerinde vezni değiştirmiştir.

Mesnevîde farklı nazım şekli olarak başta 1 kaside ve toplam 8 gazel yer almaktadır. Bizim çalışmamızı kapsayan 2099 beyitte ise bu nazım şekillerinden kaside ve gazellerden de ikisi bulunmaktadır. Kaside ve gazellerden biri remel bahrinin Fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilün diğer gazelse Mef‘ülü/ fâ‘ilâtü/ mefâ‘ilü/ fâ‘ilün kalıbıyla yazılmıştır.

Şairin, mesnevînin bazı bölümlerinde geçen ve aynı zamanda esere de ismini veren “Heft peyker” terki bindeki “Heft” kelimesini med yapması dikkat çekmektedir:

Heft peykerden ayru bir şüret

Māh-ruhsār u Müşterī tal‘at (b. 601)

Heft peyker kevākib ol çü kamer

Cümle peyker kı lurlar aña nazār (b. 604)

Māh-ıdı heft peyker içre ‘alem

Kim şaparlardı aña hem-çü şanem (b. 606)

Göñli bu şüret-ile eglendi

Heft peyker içinde bağlandı (b. 617)

Lā-cerem heft peykeri añdı

Ad-ıla yidi kişveri añdı

Heft peyker ğamı düşüp diline

Şehriyārı yitürdi menziline (b. 1456,1457)

Heft peyker didügi sulţānuñ

Her biri duşter-idi bir hānuñ (b. 1460)

Bunun dışında mesnevînin genelinde şairin med yaptığı kelimeler bir hayli fazladır. Cürm, şubh, kîş, hân, ‘adl, Yezd, ders, bār, mūr, kār, pîş, çār, rüz, mîr, şāh, tünd, tîr gibi kelimeler bunların başlıcalarıdır. Şairin med yaptığı bu kelimeler, genellikle mısraın ilk hecesidir:

Şubh-gāh esdi çün nesīm-i seher

Buldı ‘ālem ziyā-y-ıla zīver (b. 77)

Ders-gāh içre hem-sebağlar idi

Yār u hem-süfre yek tabağlarıdı (b. 444)

Kār-dārān u kar-fermāyān

Hem kavī dest ü hem kavī rāyān (b. 792)

Tîr kim gūra urmuş-ıdı şāh

Aña taḥsîn iderdı māhî vü māh (b. 1175)

Çār faşluñ bulurdı ‘unşurını

Düzmiş-ıdı aña göre yirini (b. 1494)

Metnin bazı yerlerindeki son cüzlerde şair, Türkçe kelime ve eklerdeki vokalleri yazarak onları uzun okutmuştur. Vezin de bu imâlelerle sağlanmıştır:

Yoğ-ıdı sebḳati birisinüñ

H̄ācesi bir-ıdı ikisinüñ (b. 443)

İledüp kıuyruğın kıulağına

Çenesin başını ayağına (b. 990)

Şāh işitdükde tañlayup anı

Görmek istedi anları anı (b. 1122)

Hemen hemen her şairde görülmesine rağmen arûzda bir hata olarak kabul edilen bir başka imâle çeşidi de imâle-i maksûr yani, kısa okunması gereken Türkçe kelimelerin hecelerinin uzun okunmasıdır. Rıdvân, bu vezin hatasını bazen Türkçe kelimelerde bazen de Arapça veya Farsça bir kelimeye eklediği Türkçe eklerde yapmıştır. Kullanmış olduğu Türkçe kelime ve eklerin fazlalığı, bunun en önemli sebeplerindendir:

Zinde oldı senüñle zümre-i cān

Hem tenûruñda bişdi küllî nān (b. 23)

Sāmîrî bilmeye hikāyetini

Bābil işitmeye rivāyetini (b. 118)

Behre bulup zamāneden Behrām

Añladı ‘ilmi aşlı-y-ıla tamām (b. 450)

Deh şütür-bārını atasına

Gönderüp bakmadı haṭāsına (b. 561)

Urdı gür-ı devendeye bir tîr
Eyledi baş-ıla ayağın bir (b. 992)

Kimse dimez niçün kara geydüñ
Atlası koyuban ‘abā geydüñ (b. 1692)

Çün du‘āyı yitürdi ğāyetine
Başladı şevk-ıla hikāyetine (b. 2051)

Arûzda âhengi sağlayan unsurlardan biri de vasl (ulama)dir. Ulama, sonu sessizle biten bir kelimeyi, o kelimedenden sonra gelen ve sesli ile başlayan diğer kelimeye bitişirme işidir. Böylece şiirdeki akıcılık da sağlanmış olur. Şair sıkça başvurduğu bu uygulamayı, genelde mısraın ikinci hecesini açmak için kullanmıştır:

Perden ardında her kişi naḳkâş
Rāzuñı kimse lîkin itmedi fâş (b. 19)

Âteş-efşân-ıdı demi gürzi
Demi-y-ile çekerdı Elburz’ı (b. 528)

Meger evcinde âfitâb-ı bülend
Sa‘d-ı ekberle eyleyüp peyvend (b. 825)

Rehber olup ‘ināyet-i Yezdān
Aña şunuldı top-ıla çevġān (b. 1350)

Gökden indi saña bu t̄ac u kemer

Ḥaḳ'dan oldu 'aṭiyye hem bu hüner (b. 1406)

L̄ikin evvel geyürdi her rengi

Rūmī vü Ç̄inī Hindī vü Zengī (b. 1669)

'Āşık oldur ki şehveti ide terk

Nazarı şāfī ola şıdķı berk (b. 1907)

Didüm irgür bu derdüme çāre

Merhem ur kim cigerededür yāre (b. 1966)

Arûzda diğ̄er bir uygulama da zihaftır. Zihaf, uzun olan heceyi arûz kalıbına uydurmak için kısa okumaktır. Behrâm-ı Gûr'da birkaç yerde bu uygulamaya başvurulmuştur:

Mu'ṭī vü vāhib ḥazāyin-i cūd

Mübdi' ü āferīd-kār-ı vücūd (b. 5)

Ç̄inler ḥūşe-ç̄in-i bāğ-ıdı

Rūmīler ḥod gine bayāğdı (b. 331)

Tāzī vü Pārisī vü Yunānī

Ḥāşıl itdi kemāl-i insānı (b. 447)

Her silāhuñ oyunuñ öğrendi

Bāzīsine görenler imrendi (b. 454)

7.1.3. Kafiye:

“Bütün klasik edebiyatlarda olduğu gibi divân şiirinde de şairler, dâhil oldukları geleneğin estetik nizamına sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bakımdan divân şiirinde kafiye ve redif gibi unsurların kullanımını büyük ölçüde gelenek belirler. Bu anlayışta kafiye daha çok göze hitab eder. Dolayısıyla şairler bazan Türkçe kelimelere getirilen eklerle, birbiriyle kafiyeli olması mümkün olmayan, ancak, benzer sesleri ihtiva eden kelimelerle kafiye yapmışlardır. Kimi kere de redifin sağladığı sese kafiyeyi emânet ederler.”³⁰

Behrâm-ı Gûr (Heft Peyker) mesnevîsinin kafiye düzenine bakıldığında şairin, bazen Arapça, Farsça ve Türkçe kelimeler arasında kafiye örgüsünü oluştururken, bazen de Arapça-Türkçe, Arapça-Farsça ve Farsça-Türkçe kelimeler arasında bu örgüyü oluşturduğu görülmektedir.

Türkçe kelimeler arasında

Eyü yavuz sitâreden ne gele

Hükmüñ altında çün zebûnuñ ola (b. 20)

³⁰ Muhsin MACİT, *Dîvân Şiirinde Âhenk Unsurları*, 84.

Rızkumı ben dimeksizin virdüñ
 Cümle esbāb u kaydumı gördüñ (b. 28)

Gitdi ğam geldi şādlih yirine
 Anı gūş itse hāsidiñ yirine (b. 121)

Şeh buyursun dahı yigin yapayın
 Ser-i mehden külāhını kapayın (b. 378)

Arapça kelimeler arasında

Ṭal‘atun şubhı ola rüz-ı necāt
 Ṭālī‘un şāmı Leyl-i Ḳadr ü Berāt (b. 212)

Muḳbil olup çü bende-i maḳbūl
 Şeh Süleymān katında buldı ḳabūl (b. 235)

Kim Ḥavernaḳ’da eyleyüp taşvīr
 Ḳamusın pūr-zer ideler taḫrīr (b. 570)

Farsça kelimeler arasında

Şubḫ-gāha virüp şeb-efrūzı
 Murġa ḳıldun ‘aṭiyye hem rūzı (b. 11)

Zinde oldı senüñle zümre-i cān
Hem tenūruñda bişdi küllī nān (b. 23)

Gerçi ‘āmī görür bu fakrı renc
Merd-i ‘ārif atında oldur genc (b. 54)

b-ı germ-ile bu şerāre-i germ
Gūş-ı sahtını şāhuñ itdi nerm (b. 421)

Türkçe ve Arapça kelimeler arasında

Çekmiş-idüm zamāneden ben el
Yoğ-ıdı dilde fikr-i müstabel (b. 81)

Esb ü ester şütür mişāl-i vuuş
ağılup cümlesi yürür bomboş (b. 1325)

Bir gün ol şehre oluban yolu uş
Geldi bir hācegiyi berde-fürüş (b. 2082)

Türkçe ve Farsça kelimeler arasında

Hacetüm var atuñda pinhānī
ıl müyesser kerem ılup anı (b. 35)

İtmiş-idi ‘Acem’de çok bünyād
Mısr içinde çıkarmış-ıdı hem ad (b. 329)

Dönüben Fitne didi iy server
Hünerüñ varını bugün göster (b. 987)

Farsça ve Arapça kelimeler arasında

Eger ol seng ise benem gevher
Şeb-ise ol benem meh-i enver (b. 730)

Sevdiginden buzağıyı cānān
Niçe yıl itdi ḥamlini idmān (b. 1056)

Çıkarup bir niçe cevāhir-i ḥūb
La‘l-i nā-yāb u lü‘lü’-i mergūb (b. 1060)

7.1.4. Redif:

“Divân şiirinde kafiyein bütünleyicisi ve zenginleştiricisi olarak redife çok yer verilmiştir. Redif, simetrik tekerrürü ile şiiri belirli bir kavram veya bir konu etrafında toplayan, bir atmosfer yaratan mihver olmuştur. Çok defa şiirde belirli bir duygu ve düşünceye zemin hazırlayan redif ona ‘yek-âhenk’ diye vasıflandırılan konu bütünlüğü kazandırır. Redif şiirde ses ve anlamın odak noktasıdır. Böyle bir odak noktası şiirin kendi içinde varlık bütünlüğünü sağlar.”³¹

Redif, Behrâm-ı Gûr'da önemli bir âhenk unsuru olarak göze çarpmaktadır. Eserde bazen bir harfin, ekin, kelimenin, bazen de ekle beraber kelimenin redif konumunda olduğu görülmektedir.

Harfle yapılan redif

Ĥâyil eyle ĥicâb-ı târîki

Ṭuymasun kimse remz-i bârîki (b. 115)

Ehl-i fazluñ bülend olup ĥadri

Ṭoğdı burc-ı sa‘âdeden bedri (b. 209)

Ekle yapılan redif

Ĥalmadı ĥavf u şermüm âdemden

Kendümi yârı ĥıldum ol ĥamdan (b. 94)

Ol ki târîĥ-i şehriyârândur

Ĥışşa-i nağz-ı tâc-dârândur (b. 123)

Kelimeyle yapılan redif

Kişver-i dîn içinde şâh olduñ

Genc-i faqr-ıla pâdişâh olduñ (b. 53)

³¹ A.g.e., 88.

Oldılar pīşvā-yı dīn bunlar

Ahmed'ün şer'ine emīn bunlar (b. 73)

Ek ve kelimeyle yapılan redif

Şaklayup perdede birūnın anuñ

Görmesüñ kimsene derūnın anuñ (b. 116)

Şehriyār ola kim bu cāya gele

Seyr iderken bizüm sarāya gele (b. 1065)

7.2. Muhteva Özellikleri:

7.2.1. Eserin Konusu ve Özeti:

Ahmed-i Rıdvân, 4173 beyit olan eserinde, Behrâm'ın, tarihî kimliğinden çok avla, eğlenceyle, önce câriyesi Fitne ve daha sonra da yedi iklim hükümdarlarının yedi kızıyla geçirdiği günlerini anlatmıştır.

Behrâm-ı Gûr, daha önce de belirtildiği gibi bir tevhîdle başlamaktadır. Bu bölümü, münâcât, na't, medh-i çihâr-ı yâr-ı güzîn, sebab-i te'lîfle ilgili iki başlık ve zamanın padişahı II. Bâyezîd ile şehzâdesinin ayrı başlıklar altında övüldüğü bölümler takip etmektedir. Bunlardan sonra şair, “Âgâz-ı Dâstân-ı Behrâm Şâh” başlığıyla asıl bölüme yani Behrâm'ın destanına geçiş yapmaktadır.

122. ile 141. beyitler arasında yer alan sebab-i te'lif bölümünde şair, eserini yazma sebebini açıklamaktadır. Ona göre, Arapça ve Farsça yazılmış olan Behrâm-ı

Gûr'ları "avâm-ı nâs" bilmemektedir. Bu sebeple onlara konuyu açıklamak amacıyla böyle bir eseri kaleme almıştır.

Mesnevînin "Âgâz-ı Dâstân" bölümü, 265. beyitten itibaren başlamaktadır. Mesnevî, bu bölümden itibaren şu şekilde özetlenebilir:

İran hükümdarı Yezd-gürd'ün birçok çocuğu doğup ölmüştür. Müneccimler, hükümdara, yeni doğacak çocuğu Behrâm'ın uzun ömürlü ve tahtının vârisi olacağını fakat Yemen şâhı Nu'mân'ın yakınlığı ile büyüyeceğini ve Arap askerinden yardım göreceğini bildirirler.

Şair, hikâyenin başlangıcında, Behrâm'ın doğumunun, şerefli ve mübarek bir vakitte gerçekleştiğini şöyle ifade etmektedir:

Zühre-y-ile kırân idüp Pervîn

Müşterî olmuş-ıdı Hüt'a qarîn

Ȧakmış-ıdı felek zeneb Zühâl'e

Gelmiş-ıdı güneş dahı Hamel'e

Bulmuş-ıdı şerîf olup evkât

Ȧâli'-i sa'dî encüm ü sâ'ât

Ol maħalde ki sa'd idi eyyâm

Ȧoğdı mâh-ı dü-hefte-i Behrâm (b. 271-274)

Müneccimlerin de daha önceden bildirdiği gibi Behrâm, çok küçük yaşta Yemen şehi Nu‘mân’a teslim edilir. Nu‘mân, Behrâm’ı kendi çocuğu gibi benimser ve sever. Behrâm’ı en iyi şekilde yetiştirmeye çalışan Nu‘mân, Yemen’in havasını sert bulduğu için oğlu Münzir’i Behrâm’ın gelişmesine müsâit bir ortam bulmakla görevlendirir. Oğlu Münzir’e verdiği fermanda, ülkenin her tarafını gezmesini ve saray yapılmaya elverişli bir yer bulmasını ister. Babasının emriyle ülkenin her tarafını dolaşan Münzir, cennet bahçesi gibi güzel bir mekân bularak babasına haber verir. Bunun üzerine Yemen şehi Nu‘mân, sarayın yapılması için hemen bir mühendisin bulunmasını ister. Sâm’ın neslinden gelen ve Mısır’da ün yapmış Sinimmar adında bir mimara bu teklifi yapar. Sinimmar, bu teklifi kabul eder ve beşinci yılda sarayı tamamlar. Saraya Havernâk ismi verilir. Bunun üzerine ödüllendirilen Sinimmar, daha iyisini yapabileceğini söyler. Fakat Havernâk’tan daha güzel bir sarayın varlığını kabul edemeyeceğini düşünen Nu‘mân, Sinimmar’ı öldürtür (b. 292-389).

Sarayın tamamlanmasıyla artık Behrâm rahat ve huzura kavuşur. Şöhreti bütün dünyaya yayılan Havernâk, dış ülkelerden onu gelip görmek isteyenlerle dolup taşar. Behrâm, rahat ve huzur içinde Yemen şehiyle beraber güzel günler geçirir. Birlikte yeme, içme, eğlence ve sohbet fasılları düzenlerler (b. 390-416).

Nu‘mân’dan sonra tahta oğlu Münzir geçer. Münzir de babası gibi Behrâm’ı el üstünde tutar. Behrâm, o günlerde kendisiyle aynı yaşta olan Münzir’in oğlu Nu‘mân’la büyütülür. Aynı dadı tarafından emzirilir, aynı tabaktan yedirilir ve aynı yerde ders okutulurlar. Aradan yıllar geçmesiyle bütün ilimleri öğrenen Behrâm, silaha merak salar ve av eğitimi alır. Bütün silahların inceliklerini öğrenen Behrâm, artık çok iyi bir avcıdır ve cüssesinden hayvanlar bile ürkmektedir (b. 417-475).

Bir gün Münzir, oğlu Nu‘mân ve Behrâm’la beraber ava gider. Yakaladığı yaban eşeğini parçalamaya çalışan bir arslana öyle bir ok atar ki ok, arslan ve yaban

eşğini delip geçtikten sonra yere saplanır. Behrâm'ın avdaki yeteneğini gören Münzir ve oğlu, şaşırıp kalırlar. Yaban eşiği avlamadaki yeteneğinden dolayı da Behrâm'a "Gûr" lakabını verirler ve Behrâm'ın bu yeteneği, ressamlar tarafından sarayın duvarlarına resmedilir (b. 476-506).

Birçok mesnevîde yer alan yedi başlı ejderha motifi, Behrâm-ı Gûr'da da görülmektedir. Bir gün Behrâm, sarayda eğlenirken aklına avlanmak gelir. Aşkar isimli atına binerek avlanmaya giden Behrâm, avlanırken bir yaban eşiğinin peşine düşer. Yaban eşiğini takip eden Behrâm, bir mağaranın önüne gelir ve orada yatmakta olan bir ejdehâ görür. Ejdehâyı öldüren Behrâm, karnından bir yaban eşiği yavrusu çıkarır. Bu yavru, kovaladığı dişi yaban eşiğinin yavrusudur. Behrâm bu işle meşgûl olurken dişi yaban eşiği kaçmaya çalışır. Yaban eşiğinin arkasından kovalayan Behrâm, onunla beraber mağaranın içine girer ve burada otuz deve yükü ağırlığında bir hazineyle karşılaşır. Hazineyi babası, Münzir ve Nu'mân arasında bölüştürür. Ressamlar aynı şekilde bu olayı da sarayın duvarlarına nakşederler (b. 507-573).

Bir gün Behrâm, sarayın içinde dolaşırken kapısı kilitli bir hücre görür ve kapının açılmasını ister. Kapının açılmasıyla beraber içerde yüklü miktarda hazineyle beraber, odanın duvarında yedi güzel kızın (heft peyker) resimlerinin ve ortalarında da kendi resminin nakşedildiğini görür. Buradaki yedi güzel, yedi iklim şâhının kızlarıdır. Şair bu yedi kızını, Hind râyının kızı Fûrek, Çîn Hâkânının kızı Yağmânâz, Harezmi şâhının kızı Nâzperî, Sıklâb şâhının kızı Nesrînnûş, Mağrib şâhının kızı Zeytûn, Kayser'in kızı Hümây ve Kisrâ'nın kızı Hâtûn şeklinde sıralamaktadır. Resmi yapan nakkaş, resimlerin yanına Behrâm'ın yedi iklime hâkim olacağını ve bu kızlarla evleneceğini de yazmıştır. Yedi güzele âşık olan Behrâm, odaya kendisinden başkasının girmesini yasaklar ve zaman zaman gizlice odaya girerek resimlere bakar (b. 574-630).

Behrâm, Arap diyarında bu şekilde güzel bir hayat sürerken babası Yezd-gürd, atının tepmesiyle hayatını kaybeder. Acem diyarı ileri gelenleri ittifak ederek, katı idaresinden dolayı Yezd-gürd'ün soyundan gelen birini tahta çıkarmak istemezler. Bunun üzerine oy birliğiyle Erdeşîr'in soyundan gelen Kistrâ'yı tahta oturturlar. Olayı öğrenen Nu'mân, durumu mektupla Behrâm'a bildirir. Behrâm, bunu duyunca sinirlenir ve babasının mülkünü başkasına kaptırmak istemez. Nu'mân aracılığıyla asker toplayan Behrâm, hazırlıklarını tamamlar ve Fars'a yürür. Bunu duyan Fars ileri gelenleri, Nu'mân'a elçi göndererek ondan Behrâm'ı engellemesini isterler. Nu'mân da Behrâm'ı durduramayacağını ve artık Behrâm'a itaat etmekten başka çârelerinin olmadığını söyler. Bunun üzerine bir elçi de Behrâm'a gelir. Behrâm, elçiye, atalarının tahtını kimseye bırakamayacağını, eğer huzur içinde yaşamak istiyorlarsa kendisiyle anlaşmaları gerektiğini ve babası gibi zâlim olmayacağını söyler. Elçi bu cevapla dönünce, Fars ileri gelenleri, yaptıklarına pişman olurlar. Bir mektupla Behrâm'dan özür dilerler ve yolda konaklayan Behrâm'a gelerek ayağına yüz sürüp ona dua ederler. Bunun üzerine Behrâm da onlara ikramlarda bulunarak babasının zulmünü unutturacağına söz verir ve taht için kan dökmeyeceğini söyler (b. 631-772).

Behrâm, kimseye zarar gelmeyeceği husûsunda halkın güvenini kazandıktan sonra, Kistrâ ile yapacağı taht mücâdelesinde kan dökülmemesi için ona ilginç bir teklifte bulunur. Hükümdarlık tacını iki arslan arasından alabilen taca sahip olacaktır. Meydan hazırlanır ve hükümdarlık tacı, yakalanan iki vahşi arslanın arasına konur. Behrâm, Kistrâ'ya "Ham değilsen işte meydan." der. Kistrâ da Behrâm'a "Eğer hünerin varsa yürü." karşılığını verir. Behrâm, arslanlardan birinin üzerine atılır ve belini kırar, diğerine de öyle bir yumruk vurur ki arslanın gözleri patlar. Bu kahramanlığı gören Kistrâ, Behrâm'ın elini öper, ondan af diler ve hükümdarlığı ona teslim ederek kendisini de yüce devletinde kabul etmesini ister. Kistrâ'ya karşı kini kalmayan Behrâm, bu teklifi geri çevirmez (b. 773-824).

Tahta geçen Behrâm, adaletli bir şekilde ülkeyi yönetir, halkın ihtiyaçlarını karşılar, onları doğru yola iletmek için elinden geleni yapar ve nasihatler verir. Behrâm'ın hükümdar olmasıyla ülkede bolluk, bereket ve refah dönemi başlar. Fakat halk, bu bereket karşılığında Allah'a şükretmek yerine aksine küfür ve isyan edince dört yıl sonra büyük bir kıtlık dönemi başlar. Bunu duyan Behrâm, devlet ileri gelenlerini toplar ve onlardan nerede ambar varsa açmalarını ve ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarının karşılanmasını ister. Bu yokluk döneminde nice kişinin açlıktan ölmesi Behrâm'ı çok üzer. Allah'tan bağışlanmasını dileyen Behrâm'a, hâtiften bir ses gelerek, kendisinin ve halkının bağışlandığını, bundan sonra bolluk ve bereket yaşanacağını ve dört yıl boyunca da kimsenin ölmeyeceğini söyler. Bunun üzerine halk, eskisi gibi eğlenceye dalar. Nüfus o derece artar ki Isfahan ile Rey arası evlerle dolar taşar ve herkes eskisi gibi kendisini eğlence hayatına kaptırır (b. 825-951).

Behrâm, eski düzenin tekrar sağlanmasıyla beraber avlanmaya devâm eder. Bir gün Aşkar adlı atına biner, yanından hiç ayırmadığı, çeng çalan, güzel sesli câriyesi Fitne'yi de yanına alarak ava giderler. Behrâm, av esnâsında bir yaban eşeği sürüsüyle karşılaşır. Sürünün çoğunu avlayan Behrâm, Fitne'den küçük bir takdir bile göremez. Sonunda uzaktan koşarak gelen bir yaban eşeği görür ve Fitne'ye: "Bunu neresinden vurayım?" diye sorar. Fitne: "Kulağı kuyruğuyla, başı da ayağı ile bir olsun" yanıtını verir. Behrâm bunu da başarır. Fitne, Behrâm'ı takdir etmek yerine, bu işin bir alışkanlık ve idman işi olduğunu söyler. Bunun üzerine sinirlenen Behrâm, Fitne'yi öldürmesi için bir çavuşa teslim eder. Çavuş, bu emir üzerine Fitne'yi alıp evine götürür. Fitne, çavuşa mücevherler vererek, Behrâm'ın bir anlık siniriyle bu kararı verdiğini, bir müddet sonra pişman olup tekrar kendisini arayıp soracağını, bu yüzden acele etmemesi gerektiğini söyleyerek onu bu işten vazgeçirmeyi başarır ve Behrâm'ın kendisini sorduğu zaman işi bitirdiğini söylemesi hususunda da tenbihler. Çavuş bunun üzerine Fitne'yi alıp köşküne götürür. Aradan bir hafta geçtikten sonra Behrâm, çavuşa Fitne'yi ne yaptığını sorar. Çavuşun Fitne'yi ejdehaya parçalattığını söylemesi üzerine Behrâm, çok üzülür ve pişman olur. Bu günlerde çavuşun sürüsünden bir inek doğurur. İneğin yavrusunu çok seven Fitne, her gün yavruyu alıp köşkün en üst katına çıkartır. Bunu alışkanlık hâline

getiren Fitne, aradan altı yıl geçip yavrunun boğa haline gelmesine rağmen bu işi devam ettirmeyi başarır (b. 952-1058).

Bir gün Fitne, çavuşa mücevherler vererek bunları satmasını, kazandığı parayla şâhlara layık bir ziyâfet için ne gerekiyorsa almasını ve Behrâm'ı av dönüşünde köşke getirmeyi ikna etmesini söyler. Behrâm çavuşun köşkünün bulunduğu mahalde avlanmaktan dönerken çavuşun teklifiyle köşke gelmeyi kabul eder. Köşkün yüksekliğini gören Behrâm çavuşa, kendisi gibi yaşlı biri için alçak bir yapının daha uygun olacağını söyler. Çavuş, Behrâm'a, böyle bir devlette kendisini genç hissettiğini, bunun şaşılacak bir şey olmadığını, asıl şaşılacak şeyin kızının hüneri olduğunu söyleyerek altı yaşındaki bir boğayı köşkün en üst katına nasıl taşıyabildiğini anlatır. Behrâm, böyle bir şeye gözüyle görmeden inanamayacağını söyler. Çavuş durumu Fitne'ye bildirince Fitne, güzelce giyinip süslenir, Behrâm'ın kendisini tanımaması için yüzünü peçeyle gizler ve boğayı alarak Behrâm'ın bulunduğu en üst kata çıkarır. Behrâm ve yanındakiler boğayı görünce şaşırıp kalırlar. Behrâm, bunun bir idman işi olduğunu söyler. Bunun üzerine Fitne: "Ey padişâhım, boğa taşımak idman işi sayılır da yaban eşeği avlamak neden idman işi sayılmaz?" der ve yüzündeki örtüyü kaldırır. Fitne'yi görünce çok sevinen Behrâm, haksızlığından dolayı ondan özür diler. Fitne'yi alıp sarayına götürürerek onunla nikahlanır ve kendini eğlence hayatına verir (b. 1059-1214).

Behrâm, zevk ve eğlenceye dalarak ülkesinin idâresini Nersî adlı vezirine ve onun üç oğluna teslim eder. Halk, Nersî'nin kötü idaresine daha fazla dayanamaz, Behrâm'ı da eğlence hayatına dalmış görünce, Çin Hakan'ına gizlice haber göndererek onu şâh olarak kabul etmek istediklerini söylerler. Bunu duyan Behrâm'ın, ordusuna olan güveni biter. Tahtı bırakarak kendisini ava kaptırır. Çin Hakan'ı bunu duyunca sevinir ve ordusuyla Fars'a yürümeye başlar. Horasan'ı ve Ceyhun Nehri'ni geçmesi Behrâm'ı tedirgin eder. Behrâm, bir casusla Çin Hakan'ının durumunu ve konumunu öğrenir. Ülkesinden topladığı üç yüz kahramanla bir gece Çin Hakan'ının çadırına baskın yaparak onu ve askerlerinin

çoğunu öldürür. Sayısız ganimet elde eden Behrâm, tekrar tahtına geçer, eski düzeni sağlar ve ganimetleri bütün halkı arasında paylaşır. Devlet ileri gelenleri Behrâm'a yaptıkları bu haksızlıktan dolayı pişman olur ve özür dileyerek ona dua ve ihsanda bulunurlar (b. 1215-1453).

Rahat ve huzur içerisinde tahtına geçip oturan Behrâm'ın gönlüne bir gün heft peykerin gamı düşer. Her ne kadar kendini teskin etmeye çalışsa da başaramaz. Bunun üzerine yedi iklim şâhına da elçiler göndererek kızlarını istediğini bildirir. Her bir iklimin şâhı da ülkelerinin geleceği endişesiyle Behrâm'ın isteğini geri çeviremez ve kabul etmek zorunda kalırlar. Sırasıyla Çin, Rûm, Mağrib, Hind, Hârezm ve Sıklâb hükümdarlarının kızlarını alan Behrâm, en sonunda da Kisrâ'nın kızını alarak murâdına erer (b. 1454-1504).

Behrâm'ın sohbet arkadaşlarından ve aynı zamanda Sinimmar'ın da öğrencisi olan Şîde nâmında Rûmî bir mimar, Behrâm'a, eğer isterse yedi güzel için yedi kümbetli bir saray yapabileceğini söyler. Buna memnun olan Behrâm, Şîde'ye hiçbir masraftan kaçınmamasını ve sarayı yapıp hünerini göstermesini söyler. Şîde, sarayın yapımı için uğurlu zamanı bekler ve iki yılda binayı tamamlar. Kümbetleri çok beğenen Behrâm, Şîde'ye sayısız armağanın yanında Âmül şehrini hediye eder. Şîde, kümbetlerin her birini bir gezegene eş olacak şekilde inşâ eder ve o gezegenin hâkim rengine boyar. Zühâle karşılık olarak inşâ ettiği kümbeti müşğîn, Müşterî'ye karşılık olanı sandalî, Mirrih'e karşılık olanı kırmızı, güneş'e karşılık olanı sarı, Zühre'ye karşılık olanı beyaz, Utârid'e karşılık olanı mavi ve Ay'a karşılık olanı da yeşil renge boyar. Behrâm, haftanın her günü farklı bir kümbete gider, gittiği kümbetin rengine göre giyinir, kümbetteki güzelle sohbet eder ve anlattığı hikâyeyi dinlerdi. Behrâm, birinci gün (cumartesi) müşk renkli kaftanını giyerek müşğîn kümbette bulunan Hind hükümdarının kızının yanına gider. Hindli güzel, onu saygıyla karşılar. Birlikte yiyip içer ve sohbet ederler. Hindli güzel, bir müddet sonra uykusu gelen Behrâm'ın uykusunu dağıtmak için bir hikâyeye anlatmak ister (b. 1505-1651).

Hindli güzelin daha çocukken saraylarına gelip giden ve hep siyahlar giyen bir kadından naklettiği hikâyenin özeti şu şekildedir:

Hindli güzelin hikâyeyi naklettiği yaşlı kadın siyah giymeyi, genç yaşta sarayında bulunduğu hükümdardan öğrenmiştir. Konuklarıyla sohbet etmeyi, onlara ikramda bulunmayı ve misafirsiz bir gün bile geçirmemeyi kendisine düstûr edinen hükümdarın sarayına bir gün baştan ayağa siyah giyen bir misafir gelir. Misafir, kendisine bunun hikmetini soran hükümdara önce cevap vermek istemez. Fakat hükümdar ısrar edince dayanamaz ve Çîn’de Medhûşân adlı bir şehir bulunduğunu ve bu şehirde herkesin böyle giyindiğini söyler. Bunun sebebini çok merak eden hükümdar, şehre gider ve orda bir kasapla arkadaş olur. Bir süre sonra kasaba neden siyah giyindiğini sorar. Bu sorudan rahatsızlık duyan kasap, hükümdardan akşama kadar beklemesini ister. Akşam olunca kasapla birlikte ıssız bir yere giderler. Kasap, hükümdara burada bulduğu bir sepetin içine girmesini ve kendisini Allah’a emanet etmesini söyler. Hükümdar sepete girer ve bir müddet sonra sepet bir sütun üzerinde göğe doğru yükselir. Bir kuş gelerek sütuna konar. Kuş, ayağına tutunan hükümdarı Cennet gibi güzel bir mekâna indirir. Akşam olunca hükümdarın bulunduğu yere gökten güzeller yağar. Güzellerin başı Türknâz, mekânı koklayarak orada yabancı birisinin olduğunu anlar. Türknâz’ın emri üzerine hükümdarı yakalayıp yanına getirirler. Hükümdara rağbet gösteren Türknâz, meclisler kurar ve eğlenceler düzenler. Bu eğlencelerde birbirlerine yaklaşırlar. Hükümdar, Türknâz’dan vuslat ister. Bunu kabul etmeyen Türknâz, ilk gece ona câriyelerinden birini eş olarak verir. Bir sonraki akşam aynı hadise tekrar eder. Hükümdar üçüncü akşam da vuslat isteyince Türknâz, hükümdardan gözlerini kapatmasını ister. Hükümdar, gözlerini kapatır ve açınca kendisini sepetin içinde ve viran bir yerde bulur. Sepetten çıkacağı esnada kendisine görünen güzel ona: “Bizimle yüz yıl da sohbet edip eğlenen sonu yine ayrılıktır” der. Bu duruma üzülen hükümdarın sürekli siyah giyme sebebi budur. Hikâyeyi dinleyen Behrâm, çok beğenir ve Hind şâhının kızıyla sabaha kadar eğlenirler (b. 1652-2031).

Şair, hikâyenin ardından bölümü bitirirken Hindli güzelin mutribi dilinden:

Hûn-ı dil ile müşg-i teri eyleyüp midād

Yazdum hikâyet-i şeb-i hicrânı bāmdād (b. 2032)

matla'lı gazeli verir. Gazelin tamamında, hikâyeye ve kümbete uygun olan siyah renk hâkimdir.

Mesnevî, yedi beyitlik bir gazelin ardından ikinci günkü (pazar) eğlenceyle devam etmektedir. Behrâm, bu sefer sarı renkli kaftanını giyerek sarı renkli kümbete gider. Meclisler kurulur, yemekler yenir ve içkiler içilir. Akşama kadar eğlenip yorulan Behrâm'a, uyumaması için hikâye anlatan bu sefer Rûmlu bir güzeldir.

Bu çalışma, 4173 beyitlik Behrâm-ı Gûr mesnevîsinin 1. ile 2099. beyitleri arasını kapsadığından bizim bölümümüzün özeti burada bitmektedir.

8. ESERİN DİLİ VE ÜSLÛBU

Behrâm-ı Gûr (Heft Peyker), yazıldığı yüzyıl dikkate alındığında genel itibariyle oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Şairin dili kullanmadaki sadeliği ve rahatlığı daha ilk bakışta göze çarpmaktadır. Mesnevîden alınan aşağıdaki beyitlerde kullanılan Türkçe kelimelerin fazlalığı bunu doğrular niteliktedir:

Kimsenüñ tapusına varamadum

Ġayrılar kapusını göremedüm (b. 27)

Bu elemelerden ü bu korhudan

Nâ-gehânî uyandum uyhudan (b. 95)

Aşlı-y-ıla kâmusını gördüm

Cümlesinin hikâyetin şordum (b. 124)

Gösterüp şâha nice raġbetler

İtdi Nu‘mân öküş maġabbetler (b. 300)

Bes hemân ol dem itmeyüp ârâm

Ele aldı kemânını Behrâm (b. 538)

Bu yidi peykeri idüp taşvîr

Eyledüm cümle hükmini taġrîr (b. 614)

Her kiřinüñ Őuĉın bağışlayayın

Őānuma lāyık işler işleyeyin (b. 742)

Didi serhenge gülmezüz yüzüñe

Görmeyince inanmazuz sözüñe (b. 1123)

Kendüye yarayanını aldı

Yaramayanı dökülüp ĳaldı (b. 1331)

Klasik Şiirde tevĳîd ve na‘tlerin ortak özelliklerinden biri, iki türün de oldukça sanatlı bir dile sahip olmalarıdır. Fakat Behrâm-ı Gûr (Heft Peyker) mesnevîsinde tevĳîd bölümünün ilk beyti hariĉ, diğer beyitlerde, oldukça sade bir dil kullanıldığı görölmektedir.

Behrâm-ı Gûr mesnevîsinin kelime kadrosuna bakıldığında, özellikle rediflerde dikkati ĉeken Türkĉe fiillerin yanında, Türkĉe deyim ve tamlamaların da bir hayli fazla olduğu görölmektedir. Aşağıdaki beyitlerde, günümüzde bile sıkĉa kullandığımız belli başlı deyimler yer almaktadır:

Ad ĉıkarmak:

İtmiş-idi ‘Acem’de ĉok bünyād

Mışr içinde ĉıĉarmıř-ıdı hem ad (b. 329)

Yürüdi hāna ʔođrı hem-çün bād
 ‘Ālem içre ııkarmağa bir ad (b. 1289)

Yüz sürmek:

Şāh-ı Gür’uñ begendiler sözini
 Cümlesi hāke sürdiler yüzini (b. 1401)

Çünkü şāhuñ cemālini gördüm
 Hāk-i pāyine yüzümi sürdüm (b. 1686)

Yolda kalmak:

Kaluban yolda leşker ü huddām
 Kaldı hār-gür-ıla hemĪn Behrām (b. 524)

Canını yakmak:

Cānını yağdı āteş-i ğayret
 Cismini başdı şıķlet-i ğayret (b. 662)

Başına arı üşürmek:

Çeri halkını cümle düşürdi
 Haşmı başına aru üşürdi (b. 674)

Baş eğmemek:

‘Ālemi tutdı kışşa-i fāşum

Yidi ıqlīme egmezem başum (b. 726)

Eski defterleri açmak:

Añmayayın güzeşte-i sülhanı

Açmayayın defātir-i köheni (b. 739)

Ayıbını yüzüne vurmak:

Dergehüñden bizi şehā sürme

Eski ‘aybı yüzümüze urma (b. 707)

Nā-revādur ‘aṭāmuzı urmaḳ

‘Ayb u noḳşān yüzümüze urmaḳ (b. 1741)

Yoldan çıkmak (Yoldan sapmak):

Cümle ben gitdügüm yola gidüñ

Yoldan azmayup ol ḳula gidüñ

Ṭoḡru yoldan çıḳup firār itmeñ

Pīşrevsüz ‘abeş yola gitmeñ (b. 847,848)

Yıldızı barışmak:

İlduzı şāh-ıla barışmış-ıdı

Yağ-ıdı bal-ıla qarışmış-ıdı (b. 968)

Sinesini ateş yakmak:

Āteşi gine yaqdı sīnesini

Āşikār itdi hışm u kīnesini (b. 1003)

İşini bitirmek (Öldürmek):

Şāh anı da‘vet eyleyüp pinhān

Didi bitür kenīz işini nihān (b. 1009)

Aradan götürmek (Öldürmek):

Fitnedür aradan götür gitsün

Merd-i āzāde fitneyi n’itsün (b. 1010)

Yüzünü ekşitmek:

Nādim olursa emrine ger şāh

Ekşidürse yüzün sitem-ger şāh (b. 1028)

Bağrına basmak:

Şāh-ı Behrām-ı Gūr olup meyyāl

Bağrına başdı Fitne'yi derhāl (b. 1158)

Ümidini kesmek:

Kendüye tıydu olınan kaçdı

Leşkerinden ümīdini kesdi (b. 1264)

Uykusunu bağlamak:

Nerkis-i mestī-y-ile fettānuñ

Bağladum uyhusını hākānuñ (b. 1388)

Ecel eli kulağını burmak:

Şoñra dest-i ecel burup gūşın

Aña telh itdi 'İş-ıla nūşın (b. 1635)

Yoluna saçmak:

Cümlesin yolına nişār itdüm

Aña in'āmı bī-şümār itdüm (b. 1731)

Cümlesin yolına sebīl itdüm

Merd-i kaçşābı key zelīl itdüm (b. 1748)

Düſenin elinden tutmak:

Hedef-i dīne tīr atan sensin

Kim düſerse elin tutan sensin (b. 56)

Behrām-ı Gûr, edebî sanatlar açısından da zengin bir mesnevîdir. Şairin sıkça başvurduğu teşbih, teşhis, cinas, tezat, nida, iştikak ve telmih sanatlarının yanında tenasüp, leff ü neşr, iktibas ve mübalağa gibi sanatlara da başvurduğu görülmektedir:

Teşbih:

Aralarında ilgi kurulan iki nesneden nitelik bakımından güçsüz olanı, sözü etkileyici kullanmak amacıyla güçlü olana benzetme işidir.

Dört halifenin övüldüğü bölümde Hz. Ömer, dinin çerağına benzetilmiştir:

Biri dīnün çerağı adı ‘Ömer

Felek-i dīn-i Muşafâ’da kamer (b. 70)

Zamanın padişahı ve şehzâdenin övüldüğü bölümde cömertlik, güneşe benzetilmiştir:

Devletün üstüvâr u pâyende

Mihr-i cūduñ hemîşe tâbende (b. 213)

Münzir'in Havernâk sarayının yapılması için arayıp bulduğu yer, cennete benzetilmiştir:

Mülk-i Nu'mân'ı eyleyüp seyrân

Buldı bir cā çü Ravza-i Rızvân (b. 316)

Teşhis:

İnsan dışındaki canlı veya cansız herhangi bir nesnenin, insana ait özellikler verilmek suretiyle insan hüviyetine sokulması işlemidir.

Na't bölümünde bülbül, Hz. Muhammed'i medh ederek kişileştirilmiştir:

Minber-i şâh-ı gülde faşl-ı bahār

Bülbül eyler medāyıhuñ tekrār (b. 51)

Dağ ve çöl, insan gibi kürk giyerek kişileştirilmiştir:

Kūh u şahrāya geydürüp kākum

İder-idi güneş ziyāsına kum (b. 1490)

Cinâs:

Yazılışları ve söylenişleri aynı, anlamları farklı olan iki kelimeyi bir arada kullanma sanatıdır. Mesnevîdeki en önemli sanatlardan biri olan cinâsın, özellikle nâkıs türü göze çarpmaktadır:

Cinâs-ı Tâm:

Sevdi gevsâlesin anuñ Fitne

Fitne'nüñ şaldı cānına fitne (b. 1054)

Cinâs-ı Nâkıs:

Ġonce-y-ile müzeyyen eşcārı

Āb-ı hayvān içinde hem cārı (b. 133)

Āfitāb-ı cihān vücūduñdur

İntizām-ı zamāna cūduñdur (b. 169)

Murġ-ı zîrek hevā idüp dāne

Eyleyüp cüst ü cūy-ı rindāne (b. 237)

Tezat:

İki kelime arasında birbirine zıt olan hususların bir arada zikredilmesine tezat denir.

Āşikāra atuñda cümle nihān

Genc-i maħfī ‘ulūmuñ içre ‘ıyān (b. 34)

Bay u yoħsula ‘ām-ıdı bu ‘ıř

Olmasun diyü nā-tüvān dil-rīř (b. 941)

Beni ılduñsa hicr-ile mürde

şimdi ılduñ viřāl-ile zinde (b. 1171)

İřtikāk:

Mesnevîdeki önemli sanatlardan biridir. şair, bir yerde, aynı kökten gelen kelimeleri kullanarak beytin estetiğini artırmaya alışmıştır.

Silm kökünden gelen sālīm ve Müslim kelimeleri arasında:

‘Āıbet dilleri olup sālīm

Gelüp ĩmāna oldılar Müslim (b. 59)

Nūr kökünden gelen münevver ve enver arasında:

Nūruñ-ıla cihān münevverdür

Rūy-ı ‘adlūñ ü māh-ı enverdür (b. 170)

Kabul kökünden gelen muḵbil, maḵbūl ve ḵabūl arasında:

Muḵbil olup çü bende-i maḵbūl

Şeh Süleymān ḵatında buldı ḵabūl (b. 235)

Nidâ:

Şairin aşırı duygu ve heyecana bağlı olarak karşısındakine “ey, yâ veya hey” gibi ünlem bildiren kelimelerle seslenmesine denir.

Şair, münâcât bölümünde Allah’a, kendisini kimseye muhtaç etmemesi ve işlerinde yardımcı olması için nidâ eder:

Bî-niyâz it beni der-i ḵalkdan

Ser-firâz it ḵapuñda yâ Râb sen (b. 24)

Yâ İlâhî beni muẓaffer ḵıl

Her murâdum baña müyesser ḵıl (b. 40)

Dört halifenin övgüsünün bitiminde gönlüne seslenerek nasihat eder:

Sen de iy dil muḵibb-i aḵbâb ol

Ḥâk-i pây-i Resûl u aḵḵâb ol (b. 75)

Tenâsüp:

Aralarında karşıtlık bulunmaması şartıyla çeşitli yönlerden benzer olan en az iki kelimeyi bir arada kullanma sanatına denir.

Sultan, hüküm sürmek ve leşker kelimeleri arasında:

Yidi biñ leşker-ile hükmin bil

Şanki sulţân-ıdı yidi yüz yıl (b. 62)

Parlaklık anlamına gelen nūr, münīr ve enver kelimeleriyle mihr ve meh gibi parlak gök cisimleri arasında:

Nūr-ıdı cism-i pāki ser-tā-ser

Mihr ü mehden münīr u hem enver (b. 65)

Dinî terimler olan namâz, imâm ve selâm vermek arasında:

Çün namâz işin eyledi itmām

Cānibeyne selāmı virdi imām (b. 92)

Leff ü Neşr:

Bir beytin ilk mısrasında en az iki kelime verip ikinci mısrada bu kelimelerle alakalı benzerlik veya karşılıkları sıralamaktır. Bu sıralamanın düzenli olanına mürettep leff ü neşr, düzensiz olanına da müşevveş leff ü neşr denir.

Görmeye ile irmeye, ‘ömr ile devlet, āfitāb ile meh ve kūsūf ile ḥusūf arasında mürettep leff ü neşr:

Görmeye ‘ömrüñ āfitābı kūsūf

İrmeye devletüñ mehine ḥusūf (b. 215)

Mülk-i cihān ile Kışver-i Fars ve şāh olmak ile pādīşāh olmak arasında mürettep leff ü neşr:

Gerçi mülk-i cihāna şāh oldu

Kışver-i Fars’a pādīşāh oldu (b. 1212)

Yanımuzda ile kıtımuzda, seng ile ḥāk ve güher ile zer arasında mürettep leff ü neşr:

Yek cihet yanımuzda seng ü güher

Kıtımuzda bizüm çi ḥāk ü çi zer (b. 1743)

Mübalğa:

Bir sözü, etkileyiciliğini artırmak amacıyla olamayacağı bir biçimde abartarak anlatmaktır. Şair Behrâm'ın yaban eşeği avlamaktaki maharetini şöyle abartmaktadır:

İledüp kıyruğın kulağına

Çenesin başını ayağına (b. 990)

Urdı gür-ı devendeye bir tîr

Eyledi baş-ıla ayağın bir (b. 992)

Şair, başka bir beyitte, Behrâm ile Çin hakanı arasında yapılan savaşın şiddetini belirtmek için dökülen kanları ve kesilen başları mübalağalı bir şekilde şöyle anlatır:

Ṭoldı kan-ıla yiryüzi çü sebū

Kelleler şanki şu içinde kedū

Sürḥa boyandı çihre-i nesrîn

Lāle-zār oldı bāğ-ı rüy-ı zemîn (b. 1307-1308)

İktibas:

Şair, anlamı güçlendirmek amacıyla zaman zaman Kur'ân-ı Kerîm'den iktibaslar yapmıştır:

Pür 'aceb varsın ki yok mişlûñ

بلد sin yoğ aşluñ u neslûñ (b. 7)

Sözlerûñ bigi toğrudur revişûñ

امر معروف و نهى منكر işûñ (b. 49)

Çeşmi ما زاغ dur çü zâğ degül

Cilve-gâhı bu kaçır u bâğ degül (b. 61)

Kıldılar nağd-i cānlarını fedā

رضى الله عنهما ebedā (b.74)

Telmih sanatı açısından da oldukça zengin olan mesnevîde, tarihî şahsiyetlere yapılan telmihler ön plandadır. Kubâd, Erdeşîr, Rüstem, Sâm, İsfendiyâr, Kayser, Kistrâ, Keykâvûs, Belkıs, Fağfûr, Kiyumers, Cemşîd ve Efridûn gibi tarihî şahsiyetlerin yanında Leylâ, Mecnûn, Ferhâd, Vâmık, Azrâ ve Züleyhâ gibi konusu aşk olan mesnevî kahramanlarına da telmih yapılmıştır. Bunun yanında, Firdevsî, Sehbân, Hassân da telmih yapılan meşhur şairlerdendir.

9. BEHRÂM-I GÛR (HEFT PEYKER) MESNEVÎSİNİN NÜSHALARININ TAVSİFİ:

Çalışmanın konusu olan Heft Peyker'in, kaynaklarda, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nde ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde olmak üzere toplam iki nüshası vardır. Eserin kütüphane kataloglarında kayıtlı olan nüshaları şunlardır:

9.1. Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Levend Yazmaları, nr. 369/2, yk. 23b-65b.³²

Eserin bu nüshası, içinde dört mesnevinin bulunduğu 82 varaklık bir yazmanın içindedir.

Baş: باسم من عز اسمه الاسمى
انشأ لخلق علم الا سما

Sonu: Bâğ-ı dehri çü fazl-ı ferverdîn

Bâd-ı 'adlũndür eyleyen tezyîñ

İstinsah Tarihi: 1511-1512.

Yazarı: Ahmed Rıdvân.

Ebadı: 23,5X17-19,8X12,8 cm.

Yaprak Sayısı: 42 (23b-65b varakları arası).

Satır Sayısı: 25.

³² Âgâh Sırrı Levend, "Hayâfî'nin İskender-nâme'si", 197.

Sütun Sayısı: 4.

Yazı: İşlek ta'lik (Yazı, sonlara doğru biraz bozuluyor).

Cilt: Sırtı ve uçları siyah meşin, üstü siyah bez kaplı, yeni ciltli.

Kâğıt: Aharlı Venedik.

9.2. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. nr. 7575³³

Başı: باسم من عز اسمه الاسمى

انشأ لخلق علم الا سما

Sonu: Bâğ-1 dehri çü fazl-ı ferverdîn

Bâd-1 'adlũndür eyleyen tezyĩn.

İstinsah Tarihi: H.1225/M.1810.

Müstensihi: Belli değil.

Ebadı: 29X15-16,5X8,5 cm.

Yaprak Sayısı: 124.

Satır Sayısı: 17.

Sütun Sayısı: 2.

Yazı: Rik'a.

Cilt: Mukavva ve miklepli.

Kâğıt: Kalın ve değişik renklerde.

³³ Nüshanın tanıtılmasında kütüphane kataloğundan faydalanılmıştır.

10. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL

Daha önce de belirtildiği gibi iki nüshası mevcut olan mesnevînin, Atatürk Üniversitesi nüshası esas alınarak İstanbul Üniversitesi nüshasıyla karşılaştırılmış ve nüsha farkları alınmak suretiyle dipnotla belirtilmiştir.

Metinde yer alan atıf vâvları duruma göre “u, ü, vü” biçiminde yazılmış ve vâv-ı ma’dûleler de “~” işaretiyle gösterilmiştir. Örnek: ḥ`āb, ḥ`ān.

Metindeki ayet ve Arapça ibareler, orjinal biçimiyle yazılmış ve dipnotta anlamları belirtilmiştir.

Çeviriyazı sırasında ‘aşk-‘ışk, ‘ayş-‘ıyş-îş, ‘ayān-‘ıyān, āsitān-āstān, āsumān-āsmān, āfitāb-āftāb, dā’im-dāyim ve kā’ināt-kāyināt gibi iki biçimde de okunması mümkün olan kelimelerin yazılışında ‘ışk, ‘îş, ‘ıyān, āsitān, āsumān, āfitāb, dāyim, ve kāyināt gibi tek şekilleri benimsenmiştir.

Metindeki Farsça edat ve ön ekler, eklendikleri kelimelerden kısa çizgi ile ayrı yazılmışlardır. Örnek: nā-gehān, der-ḥ`āst, ser-be-ser.

Metinde geçen “Allah” lafzının muzafun ileyh olarak kullanıldığı durumlarda “lam” lar işaretle ayrılmıştır. Örnek: ḥamdüli’llāh, ‘alīma’llāh.

Farsça ikili tekrarların yazımında, tekrarlanan kelimeler arasındaki ek veya edatlar, kısa çizgi arasına yazılmıştır. Örnek: ser-ā-ser, sūy-be-sūy.

Birleşik isim ve birleşik sıfatlarda kelimelerin arasına “-” işareti konulmuştur. Örnek: nükte-dān.

Yapım eki işlevi taşıyan Farsça ekler, sonuna geldikleri kelimedenden ayrı yazılmıştır. Örnek: bār-gāh, gül-zār, müşg-bār.

Metnin bazı beyitlerindeki eksik bölümlerde, vezni düzeltmek amacıyla tamir yoluyla getirilen ekler, köşeli parantez içinde gösterilmiştir. Örnek: Kānḳ[ı], [ü].

Anlaşılamayan yerlerde (?) işareti konulmuştur. Örnek: düriyince (?)

“ile, için” edatları ile “idi, ise, iken” yardımcı fiilleriyle eklendiği kelime arasına tire “-” işareti konmuştur. Örnek: yoğ-ıdı, ala-y-ıdı, itdigi-çün, müflis-iken, yoğ-iken, luṭfuñ-ıla.

Çeviri yazıda, karşılaştırılan her iki nüshanın da varak ve beyit numaraları metnin sol tarafında gösterilmiştir.

Orjinal metinde lü’lü’-yi şeklinde hemzesiz yazılan kelime, lü’lü’-i şeklinde alınmıştır.

11.METİN

A 23b, İ 1b

Fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün

Hāzā Kitābu Hikāye-i Behrām-ı Gür³⁴

- 1 باسّم من عز اسمه الاسمي
انشأخلق علم الاسما³⁵
- 2 Gine senden yetişdi saña vücūd
Senden aqdem yoğ-ıdı bir mevcūd
- 3 Çünkü sensin bidāyet-i her şey³⁶
Gine sensin nihāyet-i her şey
- 4 Āferīnende-i sipihr-i bülend
Qādir ü bī-naẓīr ü bī-mānend
- 5 Mu‘tī vü vāhib-i hazāyin-i cūd
Mübdi‘ ü āferīd-kār-ı vücūd
- 6 Sen yaratduñ bu ‘ālemüñ varın³⁷
Hem düzetdüñ qamusınuñ kārın³⁸
- 7 Pür ‘aceb varsın ki yoq mişlüñ³⁹
لم يلد sin yoğ aşluñ u neslüñ⁴⁰

³⁴ Hāzā Kitābu Hikāye-i Behrām-ı Gür: Hayātī Fermāyed A.

³⁵ “En yüce ismi azīz olan Allah’ın adıyla. O, halkı (mahlûkları) yaratmış ve onlara isimleri öğretmiştir. 2 (Bakara) 31.

³⁶ bidāyet: hidāyet İ.

³⁷ sen: señ İ; varın: varuñ İ.

³⁸ kārın: kārıñ İ.

³⁹ varsın ki: varıñ İ.

⁴⁰ “Doğurmadı.” 112 (İhlas) 3.

- 8 Yoğ-iken kāyinātı var itdüñ
Aşlî çārı qarīn ü yār itdüñ⁴¹
- 9 Varluğı kamunuñ senüñle tamām
Varluđuñdur viren bu mülke nizām
- 10 Bestedür varluđuñla rāh-ı hayāl
Çonmaya ol sarāya gerd-i zevāl
- 11 Şubḥ-gāha virüp şeb-efrūzı
Murğa kılduñ ‘aṭıyye hem rūzı
- 12 Mihr-ile māha eyledüñ iblāğ
İki ḥādım biri siyeh biri ağ
- 13 Rāh-ı ‘ışkuñda rüz ü şeb bī-hūş⁴²
Dergehüñde gulām ḥalka-be-gūş⁴³
- İ 2a
- 14 Reh-nümāsın cihāna bīnāsın
Heme cā pür senüñle bī-cāsın
- 15 Ṭal‘at-ı rüz-ı enver [ü] şeb-i dāc⁴⁴
Luṭfuñuñ feyzına kamu muhtāc
- 16 Çünki sensin muḥavvilü’l-aḥvāl
Olur emrüñle nīk ü bed her ḥāl

⁴¹ yār: dār İ.

⁴² rüz ü: rüz İ.

⁴³ dergehüñde: dergehinde İ.

⁴⁴ ṭal‘at: ḥil‘at İ.

- 17 Hüb u ziştisin eyledüñ inşā⁴⁵
Olmadı kimse kendüden peydā
- 18 Dürri feyzuñ çıkardı deryādan
La‘l ü yāķūtı seng-i hārādan⁴⁶
- 19 Perden ardında her kişi naķķāş⁴⁷
Rāzuñı kimse līkin itmedi fāş
- 20 Eyü yavuz sitāreden ne gele
Hükümüñ altında çün zebūnuñ ola
- 21 Ger sa‘ādet sitāreden oldı
Şāh olaydı müneccimüñ veledi
- 22 Görmedi kimse bir sitāre-şinās
Bula genci ide nücūma sipās
- 23 Zinde oldı senüñle zümre-i cān
Hem tenūruñda bişdi küllī nān⁴⁸
- 24 Bī-niyāz it beni der-i hālķdan⁴⁹
Ser-firāz it ķapuñda yā Rab sen
- 25 Rāzıkısın ķamunuñ iy Sübhān
Rızķımı vir meyāncusız āsān
- 26 Sen bilürsin eyā ‘alīm ü habīr
Yigid-iken daķı bu ‘abd-i faķīr

⁴⁵ hūb u: hūb-ı İ.

⁴⁶ la‘l ü: la‘l-i İ.

⁴⁷ perden: perdeñ İ.

⁴⁸ tenūruñda: tenürnda İ.

⁴⁹ hālķdan: hālķdañ İ.

- 27 Kimsenüñ ıapusına varamadum
Ėayrılar ıapusını göremedüm
- 28 Rızkıumı ben dimeksizin virdüñ⁵⁰
Cümle esbāb u ıaydumı göređüñ⁵¹
- 29 Şimdiki dem ki devr-i pür-āfet
Bendeyi kıldı pır-i bī-tākāt
- 30 Dest-gır ol gine bu miskīne
Merhamet kıl ġarīb ü ġam-gīne
- İ 2b
- 31 Luıfuñ-ıla beni kılup merzük
Baña çekdürme minnet-i maılık
- 32 Kı l teraııı ki dest-gırümsin
Cürm-püş u ġueh-pezirümsin
- 33 Rāz-ı püşide gerıi kim çokdur
Saña maıfı velı biri yokdur
- 34 Āşikāra kıtuñda cümle nihān
Genc-i maıfı ‘ulümuñ içre ‘ıyān
- 35 Ėācetüm var kıtuñda pinhānı
Kıl müyesser kerem kılup anı
- 36 Rāzumı ġalka dirsem olam ġor⁵²
Cān-ı ġam-gınüm olmaya mesrür

⁵⁰ dimeksizin: dimeksizüñ İ.

⁵¹ esbāb u: esbāb-ı İ.

⁵² ġor: ġvār A.

- 37 ‘Arz idersem saña olam maqbül
Dergehüñde gine mükerrem kul⁵³
- 38 İste Hâk’ dan Hayâtî maḡlab-ı cān
Özgeler ḡapusından isteme nān
- 39 Tā ki dervīṣ-i tāc-dār olasın
Hâk ḡatında büzürg-vār olasın
- 40 Yā İlāhī beni muḡaffer ḡıl
Her murādum baña müyesser ḡıl
- 41 ‘İzzetüñ ḡaḡḡıçun zelīl itme
‘İllet-i cehl-ile ‘alīl itme
- 42 Mefḡar-ı evvelīn ü devlet-i yār⁵⁴
Enbiyā ḡatmi Aḡmed-i Muḡtār
- 43 Seyyid-i mürselīn Ebu’l-ḡāsım
Müzḡnibīne ṣefā‘ati ‘āṣım
- A 24a
- 44 Mīve-i tāze-i dıraḡt-ı kühen
Dürr-i yektā-yı ‘ıḡd-ı tāc-ı sühen
- 45 ḡapdı ser-keṣlerüñ serinden tāc⁵⁵
Cümleden seyf-i ṣer‘i aldı ḡarāc
- 46 Ferṣ-i na‘leyni ‘arṣadur sāye
Müflis-i dehre girdi sermāye

⁵³ dergehüñde: dergehinde İ.

⁵⁴ evvelīn ü: evvelīn A.

⁵⁵ ser-keṣlerüñ: ser-keṣlerin İ.

- 47 Cümle şehler kemîne tapuñda
Penc-i nevbet uruldı çapuñda
- İ 3a
- 48 Genc ü kân içre gevherüñ maqşüd⁵⁶
Sen Muhammed risâletüñ Maḥmūd
- 49 Sözlerüñ bigi toğrudur revişüñ⁵⁷
امر معروف و نهی منکر işüñ⁵⁸
- 50 Bir şudur âdemî büzürg ü ħurd⁵⁹
Lîk şâfî tapuñ çalanı dürd
- 51 Minber-i şâḥ-ı gülde faşl-ı bahār
Bülbül eyler medâyhüñ tekrār⁶⁰
- 52 Āḥır-ı rüzgāra sensin ḥān
Çaldı nāmuñla ḥuṭbe-i devrān
- 53 Kişver-i dīn içinde şāḥ olduñ
Genc-i faqr-ıla pādişāḥ olduñ⁶¹
- 54 Gerçi ‘āmî görür bu faqrı renc
Merd-i ‘ārif çatında oldur genc
- 55 Dürr-i deryā-yı bî-nihāyetsin
Mihr-i gencîne-i sa‘ādetsin

⁵⁶ gevherüñ: cevherüñ İ.

⁵⁷ bigi: gibi İ.

⁵⁸ “İyiliği emredip kötülükten alıkoymak (kötü işlerden men ederek doğru yolu göstermek).” 3(Âl-i İmrân)104, 110, 114; 7(A‘râf) 157; 9(Tevbe) 71, 112; 22(Hac) 41; 31(Lokman) 17.

⁵⁹ Bir şudur âdemî büzürg ü ħurd: Bir şudur âdemî çı büzürg ü ħurd A.(Bu mısra İ nüshasında yoktur).

⁶⁰ medâyhüñ: medâyhın İ.

⁶¹ faqr-ıla: faḥr ile İ.

- 56 Hedef-i dīne tīr atan sensin
Kim düşerse elin tutan sensin
- 57 ‘Ālem olursa zenb ile derhem
Ol cürūha şefā‘atüñ merhem
- 58 Ehl-i ĩmāna nice bī-dīnler
Bağlamışlardı buğz-ıla kīnler
- 59 ‘Ākıbet dilleri olup sālīm
Gelüp ĩmāna oldılar Müslim
- 60 Gerçi Hāḡ didi ‘ömr-i cānuñçun⁶²
Bu cihānı yaratdı anuñçun
- 61 Çeşmi ما زاع dur çü zāḡ degül⁶³
Cilve-gāhı bu kaçır u bāḡ degül
- 62 Yidi biñ leşker-ile hükmin bil
Şanki sulṫān-ıdı yidi yüz yıl
- 63 Bāliş-i çārı aşl-ıla fer‘uñ
Çār dīvārı hāne-i şer‘uñ
- 64 Hāḡ yaratmışdı anı nūrından
Ḳılmış-ıdı güzīde hūrından
- İ 3b
- 65 Nūr-ıdı cism-i pāki ser-tā-ser
Mihr ü mehden münīr u hem enver

⁶² ‘ömr-i: ‘ömr ü ĩ.

⁶³ “Göz ne şaştı ne aştı.” 53(Necm) 17.

- 66 Ravza-i pākine dūrūd u peyām⁶⁴
Cism-i derrākine şalāt u selām
- 67 Çok taḥiyyatlar āl ü aşḥāba
Biñ şenālar muḥibb ü aḥbāba
- 68 İçlerinde ḥuşūşi-y-ile çehār
Muştafā'ya qarīn-idi hem yār
- 69 Biri Bū Bekr yār-ı ğār u refīk
Hem şefīk-ıdı Aḥmed'e Şiddīk
- 70 Biri dīnūñ çerāğı adı 'Ömer
Felek-i dīn-i Muştafā'da kamer
- 71 Biri Oşmān cāmi'ü'l-Ḳur'ān
Zevc-i nūreyn ü eşrefü'l-aḳrān⁶⁵
- 72 Birisi 'ālem-i fūrūğ u uşul
İbn-i 'amm-ı Resul ü zevc-i Betül
- 73 Oldılar pīşvā-yı dīn bunlar
Aḥmed'ün şer'ine emīn bunlar
- 74 Ḳıldılar naḳd-i cānlarını fedā
رضى الله عنهما⁶⁶
- 75 Sen de iy dil muḥibb-i aḥbāb ol
Ḥāk-i pāy-i Resul ü aşḥāb ol

⁶⁴ dūrūd u: dūrūd-ı İ.

⁶⁵ nūreyn ü: nūreyn-i İ.

⁶⁶ Allahu Tealâ daima onlardan razı olsun.

- 76 Aḥmed'ũñ tã ki ümmeti olasın
Rüz-ı maḥşer şefã'atin bulasın
- 77 Şubḥ-gãh esdi çün nesīm-i seḥer
Buldı 'ãlem ziyã-y-ıla zīver
- 78 İtmiş-iken cihãnı meh rüşen
Āfitãb itdi 'ãlemi gül-şen
- 79 Qopdı dilden ḥurüş u cüşa heves⁶⁷
Viridi bãng verã-yı şavt-ı ceres
- 80 Gicenũñ tutmuş-ıdı çeşmini ḥ'ãb⁶⁸
İtmiş-idi şabãḥ-ı şãdıq tãb
- 81 Çekmiş-idüm zamãnededen ben el
Yoğ-ıdı dilde fikr-i müstaḥbel
- İ 4a
- 82 Olmuş-ıdum bu ḥãlũme rãzı
Gelmez-idi ḥayãlũme mãzi
- 83 Qalmamışdı göñũlde şabr u qarãr
İtmiş-idi hevã-yı vaşl-ı nigãr
- 84 Olmuş-ıdı güşãde dīde-i cãn
Görmüş-idi cemãl-i yãrı 'ıyãn⁶⁹
- 85 Bu şafã-y-ıla qalmayup qayḡu
Göñũl olmuşdı şevq-ıla memlũ

⁶⁷ ḥurüş u: ḥurüş-ı İ.

⁶⁸ tutmuş-ıdı: dutmuş idi İ; ḥ'ãb: ḥãb İ.

⁶⁹ yãri: yãr İ.

- 86 Bu aralıkda h^vāba vardı ten⁷⁰
Gördüm ol h^vāb içinde ben rüşen
- 87 Kendümi hūb u ‘ālī-menzilde
Ḳavm-i rūhānīlerle maḥfilde
- 88 Daḥı yirler ki dimezem anı
Sırr gerekdür kim ola pinhānī
- 89 Dört kişi tutdılar beni muḥkem
Mescid-i ‘arşa iltidiler ol dem
- 90 Ḳāmet itdi mü’ezzin-i ervāḥ
Ḥāzır oldu namāz-içün eşbāḥ
- 91 Ḳıldı anda şalāt-ı evvābīn
Pür-ḥuzū‘ u ḥuşū‘ u pür-temkīn
- 92 Çün namāz işin eyledi itmām⁷¹
Cānibeyne selāmı virdi imām
- A 24b
- 93 Geldi ol demde başuma sevdā
Göñlüme düşdi sūziş-i ğavġā⁷²
- 94 Ḳalmadı ḥavf u şermüm ādemden
Kendümi yārı ḳıldum ol ğamdan
- 95 Bu elemlerden ü bu ḳorḥudan
Nā-gehānī uyandum uyḥudan

⁷⁰ h^vāb: ḥāb İ.

⁷¹ işin eyledi itmām: işi tekmīl itdi imām İ.

⁷² sūziş-i: sūziş ü İ.

- 96 Gördüm ol yār-ı dil-peẓīri ‘ıyān
Elüm alup didi uyan iy cān
- 97 Sen neden ḥ^vāb içinde ben bī-dār⁷³
Sen niçün mest-i ḥ^vāb u ben hüşyār⁷⁴
- 98 Meşel-i ‘ām-ıdı ḥod işbu kelām
كل نوم على المحب حرام⁷⁵
- 99 Didüm iy ‘ayb-pūş u ‘özr-peẓīr
Beni ‘ayb itme oldısa taqşīr
- 100 Ḥālüm olmışdı ‘ışkuñ-ıla ḥarāb
Demler-idi ḥayāl idi baña ḥ^vāb⁷⁶
- İ 4b
- 101 Dāmen-i ‘ışkuñı tutup muḥkem
Sehv-ile ḥ^vāba varmışam bir dem⁷⁷
- 102 Gine ḥ^vābumda da qarīnūñ idüm⁷⁸
Maḥrem-i ḥāş u hem-nişīnūñ idüm
- 103 Bülbül-idüm yüzüñdi gül-zārum
Geçmiş-idi senüñle bāzārum
- 104 Luṭf u cūduñla pūşişi sehv it⁷⁹
Keremüñden bu sehvümi ‘afv it⁸⁰

⁷³ ḥ^vāb: ḥāb İ.

⁷⁴ mest-i ḥ^vāb: mest ü ḥāb İ.

⁷⁵ Seven(sevgi besleyen, aşık) üzerine bütün uykular haramdır. (O, gece gündüz uyumadan sevgiliyi zikreder, tesbih eder, onu aklından çıkarmaz.)

⁷⁶ ḥ^vāb: ḥāb İ.

⁷⁷ ḥ^vāb: ḥāb İ

⁷⁸ ḥ^vāb: ḥāb İ.

⁷⁹ luṭf u: luṭf-ı İ.

⁸⁰ keremüñden: kereminden İ.

- 105 Kih-ter nāsuñ işi sehv ü haṭā⁸¹
Mih-ter olan hıṣālī ‘afv ü ‘aṭā
- 106 Bendelerden cināyet ü ‘iṣyān
Pādişehden himāyet ü iḥsān
- 107 Kereminden ḳabūl idüp sehvüm
Şaymadı berg-i gāha bu lehvüm
- 108 Gine oldum ḳatında hāşu’l-hāş
Ḥased itdi baña ‘ibād-ı havāş⁸²
- 109 Bende-i ‘āşī itse istiğfār
Tevbesini ḳabūl ider Ğaffār

Medḥiyye⁸³

- 110 İy sezā-vār-ı baht-ı pīrüzī
Diñle bu dāstān-ı dil-sūzı
- 111 Açılup perde-i Süleymānī
Bu işāret yetişdi pinhānī
- 112 Bende ṭurdum çü murğ-ı bāl-güşāy
Tā Süleymān ḳatında bulam cāy
- 113 Ol işāret ḳılan beşer-i berīd⁸⁴
Baña gösterdi nice va‘d ü va‘īd

⁸¹ nāsuñ: nasın İ.

⁸² ‘ibād-ı: ‘ibād u İ.

⁸³ Bu başlık A nüshasında yoktur.

⁸⁴ beşer: beşir İ.

- 114 Didi mihrüm cemālini göster
Şeb-i 'īduñ hilālını göster
- 115 Hāyil eyle hicāb-ı tārīki
Tuymasun kimse remz-i bārīki
- 116 Şaklayup perdede birūnın anuñ⁸⁵
Görmesün kimsene derūnın anuñ
- İ 5a
- 117 Bir hayāl it ki sihrine Hārūt
İrmeye anı tuymaya Mārūt
- 118 Sāmīrī bilmeye hikāyetini
Bābil işitmeye rivāyetini
- 119 Söze gel iy debīr-i nāfe-güşāy
Bād-ı şubḥ ola tā ki ğāliye-sāy
- 120 Çü berīdūñ murādını bildüm⁸⁶
Levh-i cānuñ ğubārını sildüm
- 121 Gıtdi ğam geldi şādılıḥ yirine⁸⁷
Anı ğüş itse ḥāsīdūñ yirine
- 122 Ele aldum devāt u ḥāmeleri
Aradum dāstān u nāmeleri
- 123 Ol ki tārīḥ-i şehriyārāndur
Kışşa-i nağz-ı tāc-dārāndur⁸⁸

⁸⁵ şaklayup: şaklasun İ.

⁸⁶ berīdūñ: berīdin İ.

⁸⁷ şādılıḥ: şādılıḥ İ.

⁸⁸ nağz-ı: nağz u İ.

- 124 Aşlı-y-ıla kâmusını gördüm
Cümlesinüñ hikâyetin şordum⁸⁹
- 125 Tîğ-ı tab‘a cilâ virüp nâzûk
Peyk-i efkârüm eyleyüp çâbük
- 126 Sergüzeşt-i cihânı geşt itdüm
Seyr-i iqlîm-i kûh u deşt itdüm⁹⁰
- 127 Tab‘-ı pāküm kılup güher-senci
Cehdi-y-ile kazandı bu genci
- 128 Kışşalar kim yürürdi illerde
Söylenürdi hemîşe dillerde
- 129 Şol haberler ki vardı pinhânî
Bilmez-idi ‘avâm-ı nâs anı
- 130 Ol sühanlar ki Tâzî’dür ya Derî
Söylenüpdür Buḥârî vü Taberî
- 131 İntihâb eylesüp kâmusından⁹¹
Eyledüm nazm-ı tâze çün gül-şen
- 132 Gül-sitân-ı İrem bigi ḥandân
Büstân-ı na‘îm ü bâğ-ı cinân
- 133 Ğonce-y-ile müzeyyen eşcârı
Âb-ı ḥayvân içinde hem cârî

⁸⁹ hikâyetin: hikâyetün İ.

⁹⁰ kûh u: kûh-ı İ.

⁹¹ eylesüp: eyleyüp İ.

İ 5b

- 134 Dir görenler bihişt-i Yezdānī
Bī-nihāyet güliyle reyḥānī
- 135 Ravza-i dil-güşā çü ḥuld-ı berīn
Mīvesi āb-dār u hem şīrīn
- 136 Kaşr-ı pür-naşş-ı Çīn-i heft ‘arūs
Cāy-ı cevlān seb‘a-ı tāvūs
- 137 Bir sarāy-ı bülend ü bī-mānend
Dil-firīb ü müferriḥ ü dil-bend⁹²
- 138 Saḫf u dīvārı naşş-ı reng-ā-reng⁹³
Şanki Çīn içre ḥāne-i Erjeng
- 139 Şāh-ı nazm-ıdı gerçi Firdevsī
Muḫkem idi bu şīvede ḫavsi⁹⁴
- 140 Yapmadı mişli bir sarāy-ı sürūr
Görmedi bu ‘arūsa beñzer ḥūr
- 141 Kīş-i bahreyne taldı çok gavvāş
Bu güher teg çıkarmadı dūr-i ḥāş

A 25a

- 142 Çün senüñdür Ḥayātī bu devrān
Ḳıl gönülden ‘ibādet-i Yezdān
- 143 Ḥamdüñi Rabbüñe firāvān it
Her kelāmuñda şükr-i Sübhān it

⁹² müferriḥ ü: müferriḥ-ı İ.

⁹³ saḫf u: saḫf-ı İ.

⁹⁴ şīvede: şīve-i İ.

Vaşf-ı Pādişāh-ı Zamān⁹⁵

- 144 Bu cihān içre aşıll her mevcūd
Çār faşl oldı maqşad u maqşūd⁹⁶
- 145 Faşl-ı evvel sipās-ı hamd-i Hudāy
K'oldur evvel kilīd 'ukde-güşāy
- 146 Faşl-ı şānī beyān-ı na't-ı nebī
Hātem-i enbiyā şeh-i 'Arabī
- 147 Faşl-ı şāliş du'ā-yı şāh-ı zamān
Ki bulupdur niżām anuñla cihān
- 148 Faşl-ı rābi' naşīhat-ı şāhān
Kim kıllalar halāyıkā ihsān
- 149 'Adl-ile mülki eyleyüp ma'mūr
Gün bigi dehri ideler pür-nūr
- İ 6a
- 150 Ba'd-ı hamd-i Hudā-yı Rabb-i enām
Vü dürūd-ı Resül-i fahr-i kirām
- 151 Eyleyelüm du'ā-yı şāh-ı cihān
Ya'nī sulţān Ebā Yezīd-i zamān
- 152 Hān bin hān muğīş-i devlet ü dīn
Hāfiz u nāşır-ı zamān u zemīn⁹⁷

⁹⁵ Bu başlık A nüshasında yoktur.

⁹⁶ maqşad u: maqşad-ı İ.

⁹⁷ nāşır-ı: nāzır ü İ.

- 153 Pādişāh-ı cihān ‘ale’l-ıtlāk
Husrev ü baħr u ber bi-istiħkāk
- 154 Huccetü’l-Haħ güzīde-i ebrār
Nāşır-ı şer‘i Aħmed-i Muħtār⁹⁸
- 155 Zıll-ı ‘ālīsi müstedām olsun
Devlet ü mülki ber-devām olsun
- 156 Aşlı olup kavīm ü fer‘i refī‘
Muştafā rüz-ı maħşer ola şefī‘
- 157 Dünve tırduħça tırsun evlādı
Halk-ı ‘ālem dilinde hem yādı
- 158 Siyyemā şāh-zāde Şāh Selīm
Mefħar-ı āl-i Husrev ü ıklīm⁹⁹
- 159 Kābil-i feyz-i cūd-ı Sübhānī
Vāriş-i mülk ü taħt-ı ‘Oşmānī¹⁰⁰
- 160 Selef-i mülke oldı ħayr-ı ħalef
Virdi cūdı cihāna ‘izz ü şeref
- 161 ‘Addür bāğ-ı dehre ferverdīn
Buldı zīnet anuñla devlet ü dīn
- 162 Devletüñ virdi mihre nūr ü cemāl¹⁰¹
Tal‘atüñden yetişdi māha kemāl

⁹⁸ nāşır-ı şer‘i: nāzır-ı şer‘ İ.

⁹⁹ ħusrev ü: ħusrev-i İ.

¹⁰⁰ mülk ü: mülk-i İ.

¹⁰¹ nūr ü: nūr-ı İ.

- 163 Zerre h̄usnũñ katında biñ h̄urşid
İşigũnde kemĩne yüz Cemşid
- 164 Cümle-i n̄asa cūd u luṭfuñ ‘ām
Ḳavm-i āzāde luṭfuñ-ıla ḡulām
- 165 Her kemāl içre çünki f̄âyıksın
Devlet ü mülk ü bahta l̄âyıksın
- 166 Mülk ü devlet ḳapuñda çākerdür
Salṭanat işigũnde kem-terdür¹⁰²
- İ 6b
- 167 Bĩ-‘adeddür semāda gerç’ılduz
Biri l̄ikin görünemez gündüz
- 168 Ger ṭulū‘ ide āfitāb ‘ıyān
Lā-büd olur sitāreler pinhān
- 169 Āfitāb-ı cihān vücūduñdur
İntizām-ı zamāna cūduñdur
- 170 Nūruñ-ıla cihān münevverdür
Rūy-ı ‘adlũñ çü m̄āh-ı enverdür
- 171 M̄ive-i devḫa-i Muḫammed’sin
Sebeb-i devlet-i muḫalledsin¹⁰³
- 172 Bu Ḥayātĩ çeküp nice renci
Tuḫfe-y-içün düzetdi bu genci
- 173 Nām-ı pākũñle ḳıldı ‘unvānın
Yazdı [hem] aduñ-ıla d̄ivānın

¹⁰² işigũnde: işiginde İ.

¹⁰³ devlet-i: devlet ile İ.

- 174 Tā kim ola zamānede mergüb
Ehl-i diller katında hem maṭlūb
- 175 Ḥased eyleye işidüp Seḥbān
Ḥüsn-i nazmına reşk ide Ḥassān
- 176 Bula nām-ı şerīfūñ-ile şeref
Ṭola şıyt u şadāsı küll-i taraf
- 177 Şaded-i medḥuñ içre nā-gāhān
Hātif-i ğaybdan irişdi nihān
- 178 Bir kaşīde ki nazm-ı ‘ālīdür
Medḥ-i sulṭān Ebu’l-ma‘ālīdür

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

- 179 İy meh-i burc-ı sa‘ādet şāh-ı gerdün-iḳtidār¹⁰⁴
Ḥusrev-i ‘ālī nesebsin nesl-i şāh-ı şehriyār
- 180 Çeşm-i iḳbāl ü sa‘ādet ṭal‘atūñ gözler müdām
Mülk-ile devlet ḳudümüñçün çekerler intizār
- 181 ‘Adl-ile dünyā sarāyın yine ta‘mīr itmege
Fā‘il-i muḥtār idüpdür zāt-ı pākūñ iḥtiyār
- 182 Muntazırdur dīde-i devrān rükūbuñ görmege¹⁰⁵
Atuñ ayağına tā kim dürlerin ide nişār
- İ 7a
- 183 Ḥār u ḥārādan bitürdi āb-ı luṭfuñ tāze dil¹⁰⁶
Eyledi ‘adlūñ nesīmī her zemistānı bahār

¹⁰⁴ şāh-ı: şāh u İ.

¹⁰⁵ rükūbuñ: rükūbın İ.

¹⁰⁶ dil: gül İ.

- 184 Devr-i ‘adlũnde emĩndür fitneden halk-ı zamān
Sāye-i luṭfuñda sālimdür miḥenden rūzgār
- 185 İřidüp qahruñ qarıřdı āteř-i sūzān u āb
Hıřmuñ oḥından barıřdı ḥavf idüp sūz u nār¹⁰⁷
- 186 Hükmuñe münkād olupdur çār-ı rükn şeş-cihet
Emrüñe her dem müsahḥar heft kişver nüh ḥiřār¹⁰⁸
- 187 Āsitānuñda ğulāmuñdur Qubād u Erdeřir¹⁰⁹
Bār-gāhuñ çākerĩdür Rüstem ü İsfendiyār
- 188 Sen şehi medḥ eylemek ğāyet hevesdendür baña
Yoḥsa neyler Ka‘be’ye naqş-ı qabā-yı zer-nigār¹¹⁰
- A 25b
- 189 ‘Adlũñũ mi‘mārı ma‘mür eyledi her ğuşeyi
Ṭālĩ‘-i ferḥundeñ-ile řād u ḥurrem her diyār
- 190 Cūd u ‘adlũñ řavt-ıla memlũ cihān halk u enām¹¹¹
Luṭfuñ āvāz-ıla ṭoldı hem yemĩn-ile yesār¹¹²
- 191 Maḥzen-i en‘ām-ı ‘āmuñ mārsuz gencĩnedür
Yā ğül-i terdür dikensiz yā ‘aқār-ı bĩ-ḥumār
- 192 Ğül-şen-i ḥüsnũnde řāhā bir ca‘ldür ḥāsidi¹¹³
Cehl-ile dāyim ğül-i ḥoř-büydan eyler firār

¹⁰⁷ oḥından: ucından İ.

¹⁰⁸ emrüñe: emriñe İ.

¹⁰⁹ āsitānuñda: āsitānında İ.

¹¹⁰ yoḥsa: yoksa İ.

¹¹¹ cūd u: cūd-ı İ.

¹¹² yemĩn-ile yesār: yemĩn ü hem yesār İ.

¹¹³ ḥüsnũnde: ḥüsniñde İ.

- 193 Būy-ı elṭāfuñ kılıpdur ‘ālemi ‘ūd u ‘abīr
Bād-ı şubḥ olur dem-i luṭfuñla dāyım müşg-bār
- 194 Sen sehī servi ḥaṭardan şaḳlasun diyü müdām¹¹⁴
El götürmüşdür du‘ā eyler niyāz-ıla çenār
- 195 Bülbül-i gül-zāruñ olup rāst-gūy u nükte-dān¹¹⁵
Dūr ola baḥtuñ gülinden zaḥmet [ü] āzār-ı ḥār
- 196 Āsumān devr eyleyüp olduḳça sākin bu zemīn
Āsitānuñda Ḥayātī çāker olsun ber-ḳarār
- 197 Menzil-i aḥbābuñ olup hem-çü bülbül gül-sitān
Mesken-i ḥussāduñ olsun çün semender ḳa‘r-ı nār
- 198 Çünki nazm-ı ḳaşıde oldı tamām
Virelüm nazm-ı meşnevīye nizām
- İ 7b
- 199 İdelüm vaşfını yine şāhuñ
Ağduralum göge ṭopın māhuñ
- 200 Medḥ-i şāh-ı dil-āveri diyelüm
Ḥusrev-i mülk-i Ḳayşer’i diyelüm
- 201 Şeh Selīm [i]bn-i Ḥusrev-i devrān¹¹⁶
Bāyezid [i]bn-i Şeh Meḥemmed Ḥān
- 202 Şāh u şehzādedür ābā ‘an cedd
Vāriş-i mülk ü devlet-i sermed¹¹⁷

¹¹⁴ servi: serv İ.

¹¹⁵ rāst-gūy u: rāst-gūy-ı İ.

¹¹⁶ Şeh Selīm [i]bn-i Ḥusrev-i devrān: Şeh Aḥmed [i]bn-i şeh-i her devrān İ.

¹¹⁷ mülk ü: mülk-i İ; sermed: sürüd İ.

- 203 Zıll-ı Yezdān zahīr-i devlet ü dīn¹¹⁸
 Āfitāb-ı bürūc-ı ‘ılliyyīn
- 204 Virdi ‘adlūñ cihāna ḥüsn-i nizām
 Oldı āsūde devletūñde enām
- 205 ‘Ālemūñ baḥtı devletūñde sa‘īd¹¹⁹
 Ādemūñ leyli ḳadr ü gündüzi ‘īd¹²⁰
- 206 Dīde-i dehre ḥāk-i pāyūñ nūr
 Virdi çeşm-i cihāna ḥ^vāb-ı ḥuzūr¹²¹
- 207 Sebeb-i rāḥat-ı cihān sensin
 Bā‘iṣ-i emn ü hem emān sensin
- 208 Buldı revnaḳ senüñle ehl-i kemāl
 Āfitāb-ı cehūle geldi zevāl
- 209 Ehl-i fazluñ bülend olup ḳadri
 Tıoğdı burc-ı sa‘ādeden bedri¹²²
- 210 Devletūñde fezāyil oldı mezīd
 Fāzıluñ fālı himmetūñde sa‘īd
- 211 Fāl-i baḥtuñ şehā sa‘īd olsun
 Rūzgāruñ çü rüz-ı ‘īd olsun
- 212 Tāl‘atuñ şubḥı ola rüz-ı necāt
 Tālī‘uñ şāmı Leyl-i Ḳadr ü Berāt¹²³

¹¹⁸ zahīr-i devlet: zāhr u devlet İ.

¹¹⁹ baḥtı: baḥt İ.

¹²⁰ ḳadr ü: ḳadr İ.

¹²¹ ḥ^vāb: ḥāb İ.

¹²² sa‘ādeden: sa‘ādetden İ.

- 213 Devletüñ üstüvār u pāyende
Mıhr-i cūduñ hemıŝe tábende¹²⁴
- 214 ‘Avn-ı Bārī enīs ü hem-rāzuñ¹²⁵
Nuşret-i Hağ celīs ü dem-sāzuñ
- 215 Görmeye ‘ömrüñ āfitābı kūsūf
İrmeye devletüñ mehine ħusūf¹²⁶
- İ 8a
- 216 Geleliden vücūda māder-iken
Hıç ferzend toğurmadı çü sūħan
- 217 Nā-ŝinīde ħikāyeti bilür ol
Nā-nüviŝte mağāleti oğur ol¹²⁷
- 218 Geşt idersen ser-ā-ser āfākı
Sözden özge bulunmaya bākı
- 219 Gider ādem ħalur sözi yirine
Sözi ħalmayan ādemi yiri ne
- 220 Yādigār-ı ‘azīz ādem-zād
Sūħanıdur ħalanı hem-çün bād
- 221 Sen de cehd it ki fehmi idüp kānı
Añlayasın nebāt u ħayvānı
- 222 Hem bilesin mizāc-ı insānı
Farğ idesin uŝül ü erkānı

¹²³ Ķadr ü: Ķadr-i İ.

¹²⁴ cūduñ: cūdın İ.

¹²⁵ enīs ü: enīs-i İ.

¹²⁶ ħusūf: kūsūf İ.

¹²⁷ oğur: bilür İ.

- 223 Bilesin şehre şāh olan kimdür
Senūñ-ile ebed qalan kimdür
- 224 Cehd idüp her ki kendüyi bildi
Tā ebed hayy-ı cāvidān oldu
- 225 Tanıyan bākī qaldı kend'özini¹²⁸
Fānīdür ol ki bilmedi özini
- 226 Ol kişiler ki bī-nazarlardur
Kendülerden de bī-ħaberlerdür
- 227 Hūylarından kamu olup hoşnüd
İtmediler tedārik-i mefkūd
- 228 Her biri zu'm ider ki yaħşīdür
Kimse dimez ki devgam ekşidür
- 229 Cehl-ile niçe müdbir ü evbāş¹²⁹
Cedd ü ābāya egmediler baş
- 230 Qaldılar 'ālem içre bī-māye
Nā-kes ü bī-vücüd çün sāye¹³⁰
- 231 Ol ki pür-māyedür gerek āgāh
Kim ser-ā-ser ħarāmdur bu rāh
- 232 H'āce-i ÇİN çün ola nāfe-güşāy
Būy-ı müşg-i Hıṭā olur heme-cāy

¹²⁸ kend'özini: kend'özünü İ.

¹²⁹ müdbir ü: müdbir-i İ.

¹³⁰ çün sāye: bī-māye İ.

İ 8b

- 233 Gerçi Hüdhüd degüldi mişl-i ‘uḳāb¹³¹
İtdigi-çün velī işinde şitāb
- 234 Menzil alup bitürdi hıdmetini
Ḳıldı zāhir ‘uḳāba sebḳatini
- 235 Muḳbil olup çü bende-i maḳbūl
Şeh Süleymān ḳatında buldı ḳabūl

A 26a

- 236 Bī-ḥired bā-ḥired ḳamu ḥayvān
Āfet ü ḳahra tuş olur yeksān¹³²
- 237 Murğ-ı zīrek hevā idüp dāne
Eyleyüp cüst ü cūy-ı rindāne¹³³
- 238 ‘Āḳıbet hem-çü aḥmaḳ-ı ‘āme
İki ayağ-ıla düşer dāma
- 239 Ol müferriḥ ki la‘l-i yāverdür
Ḥandesı yoğ u girye-i pürdür¹³⁴
- 240 ‘İşḳ-ı cānān gōñülde pinhāndur
Cism içinde nühüfte çün cāndur
- 241 Her dilüñ var çü yār-ı dil-dārı
Eyler anuñla gizlü bāzārı
- 242 [Ki] ḥired-ver ider velīkin yār
Ādemīye gereklü hem yarar

¹³¹ degüldi: degüldür İ.

¹³² āfet ü: āfet-i İ.

¹³³ cüst ü: cüst-i İ.

¹³⁴ yoğ u: yoğ İ.

- 243 Bî-ḥired gerçi şüretâ insân
Dîvdür ma'nîde yâ ḥod ḥayvân
- 244 [Bir] ḥired-ver ile olan ḥoş-ḥâl
Âdemîdür velî firişte ḥiṣâl
- 245 Ger olursa ḥired mizâcuña yâr
Gül ü gül-zâr ola saña her ḥâr
- 246 Âdemî-zâd olan gerek ḥüsyâr
Göñli dâna vü cân gözi bîdâr
- 247 Her 'alef-ḥ'ârî âdemî şanma¹³⁵
Her Berâhimî Edhemî şanma
- 248 Aña cehd it ki merd-kâr olasın
Dehenüñden güher-nişâr olasın
- 249 Keremüñden gülâm olup bu cihân¹³⁶
Ola fermân-peziñ ins-ile cân
- İ 9a
- 250 Gül bigi tâ kim olasın ḥoş-ḥüy
Her dimâğa yetiše senden büy
- 251 Ne dimişdür işitmedüñ mi Ḥakîm
Nâ-revâdur ki âdem ola le'im¹³⁷
- 252 Âdemîñüñ kerîm olur ulusı
Dirlüğine göre olur ulusı

¹³⁵ 'alef-ḥ'ârî: 'alef-ḥ'âr İ.

¹³⁶ keremüñden: kereminden İ.

¹³⁷ ki: kim İ.

- 253 Kim ki geldi bu ‘āleme bed-ḥū
Gine soñ demde ol çeker qorḥu
- 254 Ol ki ḥoş bŷy-ıla ola mevlŷd
Gidiserdŷr bu ḥāneden mes‘ŷd
- 255 Ğāfil olma ki bu dŷnen tolap
Virmez āḥır dehānuña senŷñ āb
- 256 Biñ senŷñ bigi ādemī bu yir¹³⁸
Anca yidi seni de bir gŷn yir
- 257 Ādemīdŷr çŷ zāde-i ḥākī
Ṭañlama anda dāniş-i pākī¹³⁹
- 258 Gŷl ŷ ḥāruñ tefekkŷr it ḥālın
Seng-ile la‘lŷñ aña aḥvālın
- 259 Ādemīde çŷ dāniş oldı hŷner¹⁴⁰
Bī-hŷnerden deminde yegdŷr ḥar
- 260 Dāniş ehlişŷñ olmağıl nādān
Ḳudretŷñ yitdŷgince kıl iḥsān
- 261 Zer ŷ sīmuñ yoğ-ısa çekme melāl
Olma bedr-i mŷnīr-iken çŷ hilāl
- 262 Ḥāṭıruñ dŷrlerin nişār eyle
Cŷduñı ḥalka bī-şŷmār eyle

¹³⁸ bigi: gibi İ

¹³⁹ dāniş-i: dāniş ŷ İ.

¹⁴⁰ ādemīde: ādemīden İ.

263 Maḥzenüñ ḥod ʔolu cevāhirdür
Her nefāyis ʔaʔuñda vāfirdür

264 ‘Ömrüñ olduḳça varuñı ḥarc it
Ḳıṣṣa-i nīki nāmeñe derc it

Āgāz-ı Dāstān-ı Behrām-ı Şāh¹⁴¹

265 Beled-i ma‘rifet süḥan-senci
Çünki fetḥ eyledi der-i genci¹⁴²

İ 9b

266 Ol terāzū-y-ıla cihān dü reng
Gāh gevher getürdi gāhī seng¹⁴³

267 Şulb-i şāhānda böyledür ekşer
Kimisi seng olur kimi gevher

268 Geh ʔara ʔaş ʔoḡar güherlerden
Gāh gevher çıkar ḥacerlerden

269 Bunlar içre niceyse nisbet u nām
Yezd-gürd-ile böyledür Behrām

270 Yezd-gürd idi çün şeb-i deycür
Oḡlı bedr-i münīr idi pür-nür

271 Zühre-y-ile ʔırān idüp Pervīn
Müşterī olmış-ıdı Ḥüt’a ʔarīn

¹⁴¹ Bu başlık A nüshasında yoktur.

¹⁴² der-i:bāb-ı İ.

¹⁴³ gāhī: gāh İ.

- 272 Takmış-ıdı felek zeneb Zūhal'e
Gelmiş-ıdı Güneş dağı Hamel'e
- 273 Bulmuş-ıdı şerîf olup evkât
Tâli'-i sa'dî encüm ü sâ'ât
- 274 Ol maħalde ki sa'd idi eyyām¹⁴⁴
Toğdı mäh-ı dü-hefte-i Behrām
- 275 Maşrıq-ı devlet ü sa'âdetden¹⁴⁵
Ufuq-ı rif'at ü siyâdetden¹⁴⁶
- 276 قد بدا فی اعز الایامی¹⁴⁷
Āfitâb-ı bülend-i Behrāmî
- 277 Atası Yezd-gürd hām-endîş
Tâli'in gördi çekdi çok teşvîş¹⁴⁸
- 278 Bilmez-ıdı velîkin evkâtı
Hâl-i sâ'ât-i iktirânâtı¹⁴⁹
- 279 Eyler-ıdı tefekkür-i 'āmî
Fâsid olmuşdı fikri encāmı
- 280 Gerçi görmüşdi sâl-i nâ-ma'dūd
Olmış-ıdı zamâneden hoşnūd
- 281 Tâli'i pür-nuhūset olmuş-ıdı
Nice ferzendi toğup ölmüş-ıdı

¹⁴⁴ ki: kim A.

¹⁴⁵ maşrıq-ı: maşrıq u İ.

¹⁴⁶ ufuq-ı: ufuq u İ.

¹⁴⁷ Muhakkak günlerin en aziz olduğu bir zamanda huruç etti(dünyaya geldi).

¹⁴⁸ teşvîş: endîş İ.

¹⁴⁹ sâ'ât-i: sâ'ât ü İ.

- 282 Țāli‘inden atı uşenür-idi
Bunda nā-geh ola şanur-ıdı
- İ 10a
- 283 Ol sebebden ekerdi ālāmı
Bilmez-idi n’ola ser-encāmı
- 284 İttifāk idüp āhır ehl-i raşad
Didiler cümle bī-ılāf u ased
- A 26b
- 285 Ki bu ferzend olur alef řāha
Devleti mihri a‘n ider māha¹⁵⁰
- 286 Līkin olup ‘Arab şehi yārı
Leşker-i Tāzī ola enřārı
- 287 Perveriş bula ol diyār ire
Görmeye terbiye bu dār ire
- 288 Ola kāmil funūn-ı bāzīde
Bula devlet diyār-ı Tāzī’de
- 289 Hem řüyūhuñ kelāmıdur bu meřel
Kim dinilmişdür el-bıķā‘-ı düvel
- 290 ünkü bildi atası āli‘ini
Añladı ol mehūñ meāli‘ini
- 291 Niyet itdi zārūrī řāh-ı ‘Acem
ekmeye daı oğlı-y-ıun ğam
- 292 Göndere mülk-i Tāzi’ye anı
Besleyeler ‘Arab’da ol ānı

¹⁵⁰ mihri: mihr İ.

- 293 İlçiler şaldı pādişāhāne
Yemen'üñ pādişāhı Nu'mān'a¹⁵¹
- 294 Da'vet itdi huzūrına anı
Hıdmetine getürdi Nu'mān'ı
- 295 Eyleyüp aña 'izz ü ikrāmı
Virdi yüz minnet-ile Behrām'ı
- 296 K'idüben terbiyet o şeh-zāde
İde servini şāhuñ āzāde
- 297 Kıla āyīn-i sürürı ta'līm
Eyleye hāl-i leşkeri tefhīm
- 298 'İzzet-ile alup şehi Nu'mān
Gitdi şeh'r ü diyārına şādān
- 299 Şan getürdi Süheyl'ini Yemen'e
Yāhūd iletdi lü'lü'-i 'Adn'e¹⁵²
- İ 10b
- 300 Gösterüp şāha nice rağbetler
İtdi Nu'mān öküş maḥabbetler
- 301 Sevdı şehzādeyi çü rüḥ-ı revān
Kurre-i 'ayn idindi anı 'ıyān
- 302 İrdi çāra çü sālī Behrām'uñ
Zāhir oldı kemāli Behrām'uñ¹⁵³

¹⁵¹ Yemen'üñ: Yemen'in İ.

¹⁵² Aslı lü'lü'-yi olan bu kelime, bütün metinde lü'lü'-i şeklinde alınmıştır.

¹⁵³ kemāli: kemāl İ.

- 303 Görđi řāh-ı dil-āveri Nu‘mān
Tāzelükde çü lāle-i Nu‘mān
- 304 Didi bu ĥod çü verd-i ĥamrādur
Bu yirũnde hevāsı germādur¹⁵⁴
- 305 Ĥāk-i yābis siyāh u ķīr-endũd
Ābı řūr u nesīmi zehr-ālũd¹⁵⁵
- 306 Bu hevālarda ola mı ter-i gül
Bite mi cāy-ı řūrda sũnbũl
- 307 Güle gül-şen gerek çü bāğ-ı cinān
K’ola vāfir çemenler āb-ı revān
- 308 Serv bigi bũlend ü hem dil-bend
Ola āb [u] hevāsı bī-mānend
- 309 Tā vire perveriş nesīm-i řimāl
Aça her dem Ĥümā bigi per ü bāl
- 310 Bes hemān-dem Yemen şehi Nu‘mān
Oğlı şeh Münzir’e idüp fermān
- 311 Didi var iste bir müşerref-cāy
Ĥāki müřgīn hevāsı ġāliye-sāy
- 312 Ola řāfī zũlālī çũn Kevşer
Pür reyāĥīn ü sũsen ü ‘abher

¹⁵⁴ yirũnde: yirinde İ.

¹⁵⁵ ābı řūr u: āb-ı řūra İ.

- 313 Serv ü bîd ü çenâr u sebz-istân¹⁵⁶
Sîb ü emrûd u nâr u naḥl-istân
- 314 Ola âb u hevâsı rûḥ-efzâ¹⁵⁷
Bu şıfatlu maḳâmı kıl peydâ¹⁵⁸
- 315 Güş idüp şāhuñ emrini şeh-zād
Gitdi fermān-pezîr olup çün bād
- 316 Mülk-i Nu‘mān’ı eyleyüp seyrān¹⁵⁹
Buldı bir cā çü Ravza-i Rızvān
- İ 11a
- 317 Āb-ı şîrîn hevâsı nerm ü laṭîf¹⁶⁰
Sebze-zâr u bülend ü cāy-ı zarîf
- 318 Yoğ-ıdı mişli ol diyâr içre¹⁶¹
Bî-nazîr idi şehir ü dâr içre
- 319 Sā‘at ü laḫza itmeyüp ārām
Şāh-ı Nu‘mān’a eyleyüp i‘lām¹⁶²
- 320 Şeh buyurdı ki bulalar üstād
Bir mühendis ki uruban bünyād
- 321 Yapa bir ḳaşr-ı dil-keş ü ‘ālî¹⁶³
Olmaya yir yüzinde emşāli

¹⁵⁶ serv ü: serv İ.

¹⁵⁷ âb u: âb-ı İ.

¹⁵⁸ maḳâmı: maḳām İ.

¹⁵⁹ Nu‘mān’ı: Nu‘mān İ.

¹⁶⁰ nerm: germ İ.

¹⁶¹ mişli: mişl İ.

¹⁶² eyleyüp: eyledi A.

¹⁶³ ḳaşr-ı: ḳaşr u İ.

- 322 Çün sarāy-ı sūrūr-ı ḥuld-ı berīn
Ravza-i ḥ^vāb-gāh-ı ḥūrū'l-‘īn
- 323 Tā maḳām idinüp anı Behrām
Eyleye anda sāl ü māh ārām
- 324 Ol zamān içre kāmīl ü dānā
Var-ıdı Rūm içinde bir bennā
- 325 Seng-i ḥārā ki saḥt idi ma‘lūm
Nerm olurdı elinde hem-çün mūm¹⁶⁴
- 326 Nerm idi desti çerb ü şīrīn-kār¹⁶⁵
Nesl-i Sām-ıdı ad-ıla Sinimār
- 327 Merd-kār idi hem cihān-dīde
İşleri ḥūb-ıdı pesendīde
- 328 Gerçi Rūmī-y-ıdı o merd tamām
Ṭolmuş-ıdı velī bināsıla Şām
- 329 İtmiş-ıdı ‘Acem’de çok bünyād
Mışr içinde çıkarmış-ıdı hem ad
- 330 Yazar-ıdı nice şuver taşā
Üstād idi cümle naḳḳāşa¹⁶⁶
- 331 Çīnler ḥūşe-çīn-i bāğ-ıdı
Rūmīler ḥod gine bayāğıdı

¹⁶⁴ hem-çün: hem-çü İ.

¹⁶⁵ çerb ü: çerb-i İ.

¹⁶⁶ Bu mısraın vezni bozuktur. Üstād idi cümle naḳḳāşa: Üstād idi velī cümle naḳḳāşa İ.

332 Didiler şāha hālını anuñ
Hünerinde kemālını anuñ

333 Hem didiler eyā şeh-i devrān
Ol binā kim sen eyledüñ fermān¹⁶⁷

A 27a, İ 11b

334 Bir binādur cihānda ki düşvār
Kimse itmez anı meger Sinimār

335 Ol kabā kim sen eyledüñ der-h^vāst¹⁶⁸
Andan özge kimesne diñmez rāst

336 İlçiler şaldı Rūm'a şāh-ı Yemen
İstedi anı pādişāh-ı Yemen

337 Şāhuñ emrini gūş idüp Sinimār¹⁶⁹
İmtişāl itdi hükmine nā-çār

338 Vardı Nu'mān huzūrına ol dem
Didi Nu'mān aña olup hurrem

339 Āferīnler sana eyā üstād
Ger kılsañ bugün beni dil-şād¹⁷⁰

340 Müşkilüm var kimesne itmez hāl
Sen kılasın meger o hamrı hāl

341 Didi üstād eyā şeh-i devrān
Bilmedüm dağı nidügin fermān¹⁷¹

¹⁶⁷ eyledüñ: eyledin İ.

¹⁶⁸ eyledüñ: eyledin İ; h^vāst: hāst İ.

¹⁶⁹ Sinimār: mi'mār İ.

¹⁷⁰ kılsañ: kılsañ İ.

¹⁷¹ bilmedüm: bilelüm İ.

- 342 Şāh iderse murādını ger edā
Yitürem yirine bi-‘avn-ı Hudā
- 343 Kudretüm yitdügince urdum el
‘Ukde-i kalb-i şāhı idem hāl¹⁷²
- 344 Didi Nu‘mān budur murād üstād
K’idesin bunda bir yüce bünyād¹⁷³
- 345 Yapasın bir sarāy-ı bī-mānend
Dil-keş ü bī-mişāl ü kadr-i bülend¹⁷⁴
- 346 Reşk ide hüsnine İrem bāğı
Hācel eyleye vaşfi uçmağı
- 347 Şāh idince kelāmını tekrār
Añladı şāhuñ emrini Sinimār
- 348 Didi sem‘an ve tã‘a fermāna
Bağladı bil kuşandı merdāne
- 349 Görđi şāhuñ kemāl-ıla cūdın¹⁷⁵
İstedi hep murād u maqşūdın¹⁷⁶
- 350 Eyleyüp cümle emrini itmām
Küll-i esbābını kayurdı tamām
- İ 12a
- 351 Çün tamām itdi kaydını üstād
Bes turugeldi hurrem ü dil-şād

¹⁷² şāhı: şāh İ.

¹⁷³ k’idesin: idesin İ.

¹⁷⁴ kadr-i: kadri İ.

¹⁷⁵ cūdın: cūduñ İ.

¹⁷⁶ maqşūdın: maqşūduñ İ.

- 352 Şevk-ıla medh-i şehriyār itdi
Yüz yire sürdi ‘azm-i kār itdi
- 353 Rūz-ı pīrūz Yemen-i hāletde¹⁷⁷
Eşref-i vaqt u sa‘d-i sālātde
- 354 Başladı buķ‘a-i hümāyūna
Urdı bünyādı kaşr-ı meymūna
- 355 Cedd ü cehd idüp itmedi ārām
İtdi āhır bişinci yılda tamām
- 356 Yapdı bir kaşr-ı zer-nigār u bülend
Hāne-i dil-firīb ü bī-mānend
- 357 Ābı virdi güli ‘abīr-āmiz
Hıştı müşgīn zemīni ‘anber-bīz
- 358 Seng-i la‘l ü zeberced ü yāķūt
Kim virürler revāne kuvvet ü ķūt
- 359 Naķşı sebzi sepīdi hem zerdi
Nerkisi erguvānı hem verdi
- 360 Hem-çü şahn-ı felek pür-ārāyiş
Mişl-i bāğ-ı cinān pür-āsāyiş
- 361 Çünki üstād işini itdi tamām
Kıldı Nu‘mān’a ol zamān i‘lām
- 362 Görüben şah işini itdi pesend
Didi üstāda şad hezār aķsend

¹⁷⁷ pīrūz: pīrūz u A.

- 363 Hürdan özge virüldi revnağ aña
Lā-cerem didiler Havernağ aña
- 364 Viridi üstāda ni‘met-i bī-‘add¹⁷⁸
Genc ü māl ü cevāhir-i bī-ḥadd¹⁷⁹
- 365 Şad қаtār ester ü şütür pür-bār
Sīm-ile zer derāhim ü dīnār¹⁸⁰
- 366 Nice yükler daḡı kumaş u ḡarīr
‘Anber ü ‘ūd u müşg-i Çīn ü ‘abīr
- 367 Cāme-i ḡaşş u ḡıl‘at-i zerrīn¹⁸¹
Viridi üstāda idüben taḡsīn
- 368 Ol kadar viridi mālı bennāya
Kim sığışmazdı tağ u şahrāya¹⁸²
- İ 12b
- 369 Bī-ḡad aldı şehūn filorisini
K’ummaz-ıdı biñinde birisini¹⁸³
- 370 Çeküp üstādı luḡf-ıla sūḡana¹⁸⁴
Daḡı çok kıldı va‘de-i ḡüsne
- 371 İşidine bu va‘deyi üstād
Oldı ḡalbi bayağıdan daḡı şād

¹⁷⁸ ni‘met-i: ni‘met ü İ.

¹⁷⁹ bī-ḡadd: bī-‘add İ.

¹⁸⁰ Bu beyit İ nüshasında yoktur.

¹⁸¹ ḡaşş: ḡāş İ.

¹⁸² tağ: kūh İ.

¹⁸³ k’ummaz-ıdı: k’ummaz idi İ.

¹⁸⁴ üstādı: üstād İ.

- 372 Didi hayfâ ki olmışam ahmağ
Duymamışdum bu va‘deyi esbak¹⁸⁵
- 373 Tâ kılaydum işüm dağı maħbüb¹⁸⁶
Bu kaçırdan müvecceh ü merğüb
- 374 Bundan artuğ dağı çekeydüm renc
Tâ ki şehden ala-y-ıdum çok genc
- 375 Şâh işidüp didi eyâ Sinimâr
Dağı yügrük gelür mi elden kâr
- 376 Kim bu yolda çeküp tekellüfler
Eyledüñ işüñe te’essüfler
- 377 Didi şâhâ sözüm budur rüşen
Yaparum dağı yig bu işümden
- 378 Şeh buyursun dağı yigin yapayın¹⁸⁷
Ser-i mehden külâhını kaçayın¹⁸⁸
- 379 Bunı yapdumsa seng-i mermerden
Yapayın anı la‘l ü gevherden¹⁸⁹
- 380 Bu haberden ħarâb olup dil-i şâh
İrdi âyînesine dūd-ı siyâh
- 381 Didi ger ben mübâşir olmaz-ısam
Ol didüğüñ beyânı itmez-ısem

¹⁸⁵ duymamışdum: tuymamışam A.

¹⁸⁶ maħbüb: merğüb İ.

¹⁸⁷ yigin yapayın: yigüñ yapayum İ.

¹⁸⁸ kaçayın: kaçayum İ.

¹⁸⁹ yapayın: yapayum İ.

382 Āhır içün yapar dağı hūbın¹⁹⁰
Bu qaşırdan nefis ü mergūbın¹⁹¹

383 Gitdi Nu‘mān bu derd ü yanısla
Tanış eyledi ehl-i dānişle

A 27b

384 İttifāk itdiler ki bennānuñ
İsm ü resmin qomayalar anuñ¹⁹²

385 Şāhuñ emriyle itmeyüp ihmāl
Atdılar anı qal‘adan derhāl

İ 13a

386 Kendü yaqdı hişārını sūzla
‘Adem eyledi varını sözle

387 Şehler olur çün āteş-i sūzān
Nūr iderler yaqīn olan hemān

388 Merd-i ‘āqıl oda yaqīn olmaz
Od-ıla yār u hem-nişīn olmaz

389 Ol binā qaldı nām-ı şāh-ıla
Geldi bānisi derd ü āh-ıla¹⁹³

390 Çün sarāy-ı Havernaq oldu tamām
Geldi Behrām idindi anı maqām

391 Bir maqām oldu reşk-i bāğ-ı cinān
Toldı şıyt u şadāsıla bu cihān

¹⁹⁰ hūbın: hūbuñ İ.

¹⁹¹ mergūbın: mergūbuñ İ.

¹⁹² resmin: resmūñ İ.

¹⁹³ geldi: gitdi İ; derd u: derd-i İ.

- 392 Adına kıble-i zemîn didiler
Merg-zâr-ı bahâr-ı Çîn didiler¹⁹⁴
- 393 ‘Âleme tölmiş-ıdı evşâfi
Tutmuş-ıdı ser-â-ser âfâkı
- 394 Adını güş iden erklerden
Ehl-i ‘uzletden oturaqlardan
- 395 Hep gelürlerdi görmege anı
Kıble-gâh-ıdı Ka‘be-i şânî
- 396 Deng ü hayrân kalurdi bennâlar
Âferînler dir-ıdı bînâlar
- 397 Yüz sürerdi işigine zurefâ
Medh iderdi binâsını şu‘arâ
- 398 Dürr-feşân-ıdı mevc-i baħr-i ‘Aden
Pür Süheyl-ıdı âsumân-ı Yemen
- 399 Yemen’e irdi ‘izzet ü devlet
Buldı bâğ-ı İrem bigi şöhret
- 400 Oldı şimdi çü hâşş-ı Behrâm’ı
‘Âlemi tutdı ser-be-ser nâmı
- 401 Çünkü toğdı şeh-i felek Behrâm
Zühre aldı neşâţ-ıla ele cām
- 402 Gördi bir kaşr-ı ‘âlî çün gerdün
Âfitâb-enderün meh-bîrün

¹⁹⁴ merg-zâr-ı: merg-zâr u î.

İ 13b

- 403 Güneş eyler içerde cilve-geri
Māh olur taşra şem‘-i reh-güzeri
- 404 ‘Arşa-gāhı çü şahın-ı bāğ-ı cinān
İrmeye aña hayf bād-ı hazān
- 405 Her tarafda revāne āb-ı Fūrāt
Mürdeye cān virür çü ‘ayn-ı hayāt
- 406 Her gül-istānda çeşme-i şāfī
Merğ-zār ü çemen her eṭrāfı
- 407 Ol maḳām-ı müşerref içre müdām
Otururlardı şāh-ıla Behrām
- 408 Cān u dilden severdi Behrām’ı
Bī-nihāyet kııurdu ikrāmı
- 409 Ansızın bir nefes virilmez-idi
Hıdmetinden müdām irilmez-idi
- 410 Gice gündüz mey ü neşāt idi
İşleri süfre vü simāt idi
- 411 Çevre manzarları olan şahrā
Kışt-i sebz-idi lāle-i hamrā
- 412 Serv şimşād idi şanavber ile
Yāsemīn-idi verd ü ‘abher ile¹⁹⁵

¹⁹⁵ verd ü: verd-i İ.

- 413 Pîşeler ʔolu serv ü bîd ʔarî¹⁹⁶
 Āşiyān-ı tezerv ü kebg ü derî
- 414 Nazar idüp bu hālete Nu‘mān
 Eyledi şükr-i Hālîk u Mennān
- 415 Didi bunuñ bigi huzūr olmaz
 Buña beñzer cinān u hūr olmaz
- 416 Bu huzūr içre dil gerek hurrem
 Ki yirişmez muķīm-i cennete ğam
- 417 Var-ıdı ol zamānda bir düstür
 ‘Adl ü Īsî-perest idi meşhūr
- 418 Didi Nu‘mān’a Hālîk’ı bilsüñ
 Īsm ü vaşf-ıla Rāzîk’ı bilsüñ
- 419 Yig-durur mülk ü genc ü mālūñdan
 Begligüñle güzīde hālūñdan
- İ 14a
- 420 Ger olaydı o ravzadan haberüñ
 Olmaz-ıdı dağı yire nazaruñ
- 421 Āb-ı germ-ile bu şerāre-i germ
 Güş-ı sahtını şāhuñ itdi nerm
- 422 Dest-i devrān çeküp kemān-ı ʔazā
 İtmiş-ıdı bu resme tîr-i rızā
- 423 İşidüp bu sözi ʔalup hayrān
 ʔırdı yirinden ol zamān Nu‘mān

¹⁹⁶ serv ü bîd: serv-i bîd ü Ī.

- 424 İtdi tenhā revāqdan işfā
Huld-ı seb‘-i tıbāqdan eşfā
- 425 Ferd ü tenhā ğarīb ü zār u hazīn¹⁹⁷
Gıtdi bir bīşeye çü şīr-i ğarīn
- 426 Baqmadı bār-gāh u maḥfiline
Gelmedi daḥı taḥt u menziline
- 427 Şeklini daḥı görmedi kimse
İsm ü resmini bilmedi kimse
- 428 Çün perī oldı dīdeden pinhān
Görmedi anı dīde-i insān
- 429 Ol nihānı kılup ‘ıyān Münzır
İstedi anı çok zamān Münzır
- 430 Vāqıf olmadı sırrına anuñ
İrmedi ğavrına o pinhānuñ
- 431 Oldı gönli bu ğuşşadan derhem
Bulmadı zaḥmına velī merhem
- 432 Bulmadı çünki derdine çāre
İrmedi cehdi gāyet-i kāra
- A 28a
- 433 Memleket ğayreti düşüp diline
Geldi lā-būd atası menziline

¹⁹⁷ zār u: zār-ı İ.

- 434 Taht-gāhuña geçdi oturdi¹⁹⁸
Bid‘at u hayfi cümle götürdi
- 435 ‘Adl-ile dādı idinüp pīşe¹⁹⁹
Mülk içinde komadı endīşe
- 436 Qalb-i şāfını itmiş-idi temīz
Tutdı Behrām’ı cānı bigi ‘azīz²⁰⁰
- İ 14b
- 437 Mā-sebaqdan çü tuymış-ıdı eser
Atasından dağı yig itdi nazār
- 438 Var-ıdı Münzir’ün bir oğı sağır
Adı Nu‘mān-ıdı çü bedr-i münīr
- 439 Dāyim ol şāhuñ oğı-ıla Behrām
Geçürürlerdi sāl ü māh eyyām
- 440 İkisi cism ü cān-ıdı hem-şīr
Birbirine zahīr ü yār-ı müşīr
- 441 Emzirüp ikisin de bir dāye
Bulmuş-ıdı ikisi bir māye
- 442 Yoğ-ıdı şübhe qavl-ı qābilde
Tögmüş-ıdı ikisi bir yılda
- 443 Yoğ-ıdı sebqati birisinün
H‘ācesi bir-ıdı ikisinün

¹⁹⁸ taht-gāhuña: taht-gāhına İ.

¹⁹⁹ dādı: dād İ.

²⁰⁰ bigi: gibi İ.

- 444 Ders-gāh içre hem-sebağlar idi²⁰¹
Yār u hem-süfre yek ʔabağlar-ıdı²⁰²
- 445 Olmaz-ıdı biri birinden dūr
Āfitāb-ıdı birisi biri nūr
- 446 Ol ʔiṣār içre niçe yıl Behrām
Perveriṣ bulup eyledi ārām
- 447 Tāzī vü Pārisī vü Yunānī
Ḥāṣıl itdi kemāl-i insānı
- 448 ‘İlm-i Yezdānī kim nihān-ıdı
Ger zemīnī ger āsumānīdi
- 449 Cümlesin kıldı cehd idüp taḥṣīl
İtdi nefis-i nefīsini tekmīl
- 450 Behre bulup zamānedan Behrām
Añladı ‘ilmi aṣlı-y-ıla tamām
- 451 Sırr-ı mektūm zīc ü uṣṭurlāb
Çihresinden ʔamunuñ açdı niḳāb
- 452 Çün bülend-i fūnūn fażl-ı edeb²⁰³
Eyledi ḥāṭırı silāḫı ʔaleb
- 453 Heves idüp silāḫ u bāzīye
Bindi ol dem bir esb-i tāzīye

²⁰¹ hem-sebağlar idi: sebağlar idi İ.

²⁰² yek ʔabağlar-ıdı: ʔabağlar idi İ.

²⁰³ bülend-i: bülendi İ.

İ 15a

- 454 Her silāhuñ oyunuñ öğrendi
Bāzīsine görenler imrendi
- 455 Çün silāḥ emrini tamām itdi
Her yarağı özine rām itdi
- 456 Hevesi āşikāra Behrām' uñ
Düşdi şimdi şikāra Behrām' uñ
- 457 Eyles-idi şikār kebg ü küleng
Avlar-ıdı gürāz u şīr ü peleng²⁰⁴
- 458 Avladurdi hevāda şehbāzı
Kūh u şahrāda fehd-ile tazi²⁰⁵
- 459 Tīğını görse üşenürdi şīr
Çocunurdi peleng atıncaç tīr
- 460 Divşürürdi süñüs-ile erzen
Tañlar-ıdı eger zükür er zen
- 461 Var-ıdı şāh-ı mülk-i A'cāmuñ
Yezd-gürd oğlı ya'nī Behrām' uñ
- 462 Bir sūtūr-ı 'acībi Aşkar-nām
Tevseni çarḫı eylemiş-idi rām
- 463 İrmez-idi revişde gerdine bād
Görmez-idi ḫayālin ādem-zād

²⁰⁴ gürāz u şīr u peleng: gürāz şīr peleng İ.

²⁰⁵ kūh u: kūh-ı İ.

- 464 Şayda binse süvār olurdı añā
Heybetinden gören alurdı añā
- 465 Yetiřürdi ol esb-ile gūra
Hem oyardı ‘adūsını gūra
- 466 Çār u penç olmayınca sāl-i gūr
Anı boğazlamazdı hergiz Gūr
- 467 Ger řikār itse yek dü sālesini
Yire dökmezdi anı lālesini
- 468 Mühr ü tamğa urup şeh-i řimřād
Eyler-idi çü serv anı āzād
- 469 İtmez-idi kimesne anı şayd
Urmaz-ıdı ayağına hem ayd
- 470 Ger řikār içre utsalar nā-gāh²⁰⁶
Ol ‘alāmetden olsalar āgāh
- İ 15b
- 471 Anı ol dem alāř iderler-idi
Avlamayup gine giderler-idi
- 472 Ol ‘alāmet řehüñ yasağ-ıdı
utmayan mühri řāha yağ-ıdı
- 473 Mühr ü tamğasını öperler-idi
Ol şehe büt bigi aparlar-ıdı
- 474 Şāh-ı Behrām’a yüz utup devlet
Her dem iderdi şayd-ıla şoşbet

²⁰⁶ içre utsalar: itseler anı İ.

- 475 Giçürürdi bu resm-ile sâli
Olmaz-ıdı bu pîşeden hâli
- 476 Günler içre meger ki nâ-gâhân
Bindiler şayda Münzir ü Nu‘mân
- 477 Anlaruñla süvâr olup Behrâm
Gitdi anlarsız itmedi ārâm
- 478 Öñlerince giderdi fer-ile şâh
Düriyince(?) ol ikisi çü sipâh
- 479 Her biri baķubanı hey’etine
Başdan ayaĝa ferd-i şevketine
- A 28b
- 480 ‘Ăciz ü ser-nigün olurlar-ıdı
İkisi de zebün ħalurlar-ıdı
- 481 Daĝı encāma varmadan bu söz
Ķopdı nâ-geh çü dūd arĝadan toz²⁰⁷
- 482 Görđi Behrâm anı yügürdi hemân
Sürđi ol cānibe çü āb-ı revān²⁰⁸
- 483 Yetişüp görđi anı kim bir şîr
Eylemiş gūr-ı vahşîyi naĝċîr
- 484 Gerden ü püştine urup pençe
Şirtına binmiş ider işkence

²⁰⁷ nâ-geh: nâ-gâh İ.

²⁰⁸ ol: o İ.

- 485 Ol daḥı ağırup ider feryād²⁰⁹
Yügrür ol ac-ıla kim irmez bād
- 486 Ele aldı anı görünce kemān
Terkeşinden bir oq çıkardı hemān
- 487 Atuban urdı şîr-ile gūrı
İkisi daḥı gördiler Gūr'ı
- İ 16a
- 488 Öyle urdı ki tîri hem-çün berķ
Turmadı içlerinde olup ğarķ
- 489 Şayd içinde demüñ kim eglendi
Çıkuban vardı hāke şaplandı
- 490 Gözine dek gömüldi topraĝa
Şanasın batmış-ıdı yapraĝa
- 491 Gördi bu darbı Münzir ü Nu'mān
İkisi daḥı kaluban ḥayrān
- 492 İtdiler şehriyāra şad taḥsîn
Kıldılar şāha āferîn-i qarîn
- 493 Her kemāl içre buldılar fāyık
Gördiler şehluĝı aña lāyık
- 494 Didiler āferîn 'Acem şāhı
Saña yār ola 'avn-ı İlāhî
- 495 Her kazāyı kıla kapuñdan red
Görmeyesin gözinde dīde-i bed

²⁰⁹ ağırup: añırup İ

- 496 Çünki bu şüret-ile av oldı
Bu haber il ü şehre çav oldı
- 497 Adına şîr-i zür dinildi
Şâh-ı Behrâm-ı Gür dinildi
- 498 Bes hemân-demde Münzir ü Nu‘mân
Ehl-i taşvîre itdiler fermân
- 499 Ki şehûñ darb-ı tîr ü heybetini²¹⁰
Gür u şîr urduğında hey’etini²¹¹
- 500 Cümle eşkâli eyleyüp taşvîr
Zer-ile idüben kamu tahtîr
- 501 Yazalar bunları Havernağ’da
Komayalar dağîka revnağda
- 502 Ebedî tâ kim ol nigâr kıala
Sâ‘at olınca yâdigâr kıala
- 503 Şüret-i şadra resm idüp üstâd
Öyle kılmışdı nağşını bünyâd
- 504 Kim görenler dir-idi tahtînler
Şâdiye yetişürdi gam-gînler
- İ 16b
- 505 Nazar iden kişi uşanur-ıdı
Nağş-ı bî-cânı zinde şanur-ıdı
- 506 Dir-idi dest-i şâha biñ tahtîn
Kird-i gâr eylesün hağardan emîn

²¹⁰ darb-ı tîr: tîr ü darb İ; heybetini: hey’etini İ.

²¹¹ urduğında: urduğımı İ; hey’etini: heybetini İ.

- 507 Meger eyyām içinde bir gün şāh
Otururdu Havernāk içre çü māh
- 508 ‘İş ü nūş eyler-idi şāhāne
Söz u sāz-ıdı pādişāhāne
- 509 Sākī-i gül-‘izār ü la‘līn-leb²¹²
Sāğar-ıla şunardı mā-i ‘ineb
- 510 Şehi mest idicek mey-i gül-reng
Geldi yādına şayd-ı gūr-ı peleng
- 511 Aşkarına süvār olup Behrām
Gıtdi ol dem şikāra bī-ārām
- 512 Niçe gūrı şikār idüp ol gün
Eyledi günlerini gūruñ dūn
- 513 Nā-gehān çıqdı ‘ākıbet bir gūr
Māde idi velī pūr-āfet ü şūr
- 514 Peykeri çün hayāl-i rūhānī
Tāze manzar güşāde pīşānī
- 515 Şirtına şanasın şıvanmış zer
Şikemi tolu şīr-ile şeker
- 516 Haṭṭ u müşgīn keşīde ser-tā-düm²¹³
Hāl idi pāy ser-be-ser tā süm²¹⁴

²¹² gül-‘izār u: gül-‘izār-ı İ.

²¹³ haṭṭ u: haṭṭ-ı İ.

²¹⁴ ser-be-ser: ser-te-ser İ.

- 517 Yoğ-ıdı gūr içinde mişlī hūb
Bī-nazīr-i cihān-ıdı mergūb
- 518 Kaçdı şāhuñ öñince ol har-gūr
Düşdi dūnbāline şeh eyledi zūr
- 519 Şeh şuyınca gidüp çü āb-ı revān
Ol kaçardı mişāl-i bād-ı vezān
- 520 Pür-‘aceb gūrdı devende cūvān
Dūriyince(?) kovardı şīr-i devān
- 521 Şubḥ-gehden olinca vaqt-i zevāl
Kovdı şaydını şāh-ı şīr-mişāl
- İ 17a
- 522 Gerçi çok kovdı itmedi ārām
Yitmedi gūra Aşkar-ı Behrām
- 523 Gerçi dūr oldı şeh diyārından
Līkin ayrılmadı şikārından
- 524 Kaluban yolda leşker ü huddām
Kaldı har-gūr-ıla hemīn Behrām
- 525 Giderek irdi yolu bir gāra
Kıldı Behrām o gāra nezzāre
- 526 Görđi bir ejdehā yatur çün kūh
Kapusında mağaranuñ enbūh
- 527 Pür-‘aceb ejdehā-y-ıdı heft ser
Yoğ-ıdı mişli bir daḥı ejder
- 528 Ateş-efşān-ıdı demi gūrzi
Demi-y-ile çekerdı Elburz’ı

A 29a

- 529 Ol dil-āver çün ejderi gördi
Elini dizine urup tırdı
- 530 ‘Acebe kaldı bu işe Behrām
Ḥayrete varup eyledi ārām
- 531 Didi gūr-ı faķīre bu ejder
İtdi beñzer maḥāyif u çok zarr
- 532 Anuñ-ıçun bizi bu ‘āciz ü zār
Aldı geldi bu araya nā-çār
- 533 Dest-i kudret bize daķup künde
Şaldı bu ejdehā-y-ıçun bunda
- 534 Ki bu mazlūm-ıla bu zālimini
Tırgurup görevüz mezālimini
- 535 Yirine koyaruz bunuñ hayfin
Uravuz zālime Ḥaķ’uñ seyfin
- 536 Çünki bu resme olına evşāf
Dönüben gitmek olmaya inşāf
- 537 Ger gidersem ulu şenā‘at ola
Şehler içinde key hacālet ola
- 538 Bes hemān ol dem itmeyüp ārām
Ele aldı kemānını Behrām

İ 17b

- 539 Ejdehāya revān idüp bir tır
Yidi başını kıldı anuñ bir

- 540 Ejdehā eyleyüp ‘ulāle-i saht
Düşdi toprağa çün sütün-ı dirah̄t
- 541 Ejdehāya urup niçe yara
Kesdi başını kıldı şad pāre
- 542 Şikeminden çıkardı beççe-i gūr
Görüben şāh anı olup mesrūr
- 543 Didi ‘ilmüm yetişdi bildüm ben
Gūruñ āhı-y-ımuş beni getüren
- 544 H̄amdüli’llāh ki alınup kīni
Şād-mān oldu kalb-i ğam-ḡini
- 545 Ejdehāyı koyup şeh-i ğālib
Gine oldu şikārına t̄alib
- 546 Şeh süvār oldu isteyü gūri²¹⁵
Görüben kıldı şaydına zūrı
- 547 Kıluban şeh şikārın āvāre
Kovalayu düşürdi ol ğāra
- 548 Baqmayup şeh diyār u deyyāra
Girdi ardınca ol dahı ğāra
- 549 Gördi ol ğār içinde bir merdüm
Şaklamış niçe husrevānī hum
- 550 İçleri tolu sīm-ile pūr-zer
La’l ü yāķūt u zer-ile gevher

²¹⁵ isteyü: istedi İ.

- 551 Gerçi çekdi şikâr-ıçun renci
‘Âkıbet buldı rāyegān genci
- 552 Açdı kapusın ol hazīnelerüñ
Aldı varın kamu defīnelerüñ²¹⁶
- 553 Çünkü gördi kamu hazāyini şāh
Çıkdı andan kapuya gözledi rāh
- 554 Gördi halkını şād olup Behrām
Tevsen-i dehri kıldı kendüye rām
- 555 Şehriyāra nökerleri geldi
Şāh-ı Behrām’a leşkeri geldi
- İ 18a
- 556 Şeh buyurdu çıkardılar genci
Ol çıkarmağda çekdiler renci
- 557 Ester ü üstür oldı sī şād bār
Aluban genci gitdiler yek-bār
- 558 Kaşr-ı şāha yaturdılar çün bād
Bāğ-ı huld-ı Havernağ’a dil-şād
- 559 Çün yetişdi Havernağ’a Behrām
Başladı genci kıлмаğa in‘ām
- 560 Bes çıkardı o gencüñ evlāsın
Cevherüñ hāşını hem a‘lāsın
- 561 Deh şütür-bārını atasına
Gönderüp bakmadı haṭāsına

²¹⁶ defīnelerüñ: gencīnelerüñ İ.

- 562 Deh şütür dağı Münzir'e derhāl
Armağan idüp eyledi irsāl
- 563 Deh şütür dağı oğlu Nu'mān'a
Gönderüp kıldı luṭf-ı şāhāne
- 564 Kıldı bākī kalanını yağmā
Ḳomadı kimse müflis ü ednā
- 565 'Ālem içinde 'ālī yevm itdi
Ṭoy idüp 'ālemi ṭoyum itdi
- 566 Bu meşeldür ki ḥāş u 'ām inanur
Ḳalb kazanur da ḳaltabān götürür
- 567 Çün işitdi bu mālī Münzir şāh
Didi naḳḳāşı eyleñüz āgāh²¹⁷
- 568 Her ne var-ısa ḳışşā-i aḥvāl
Şüret-i ceng ü hey'et-i ef'āl
- 569 Gür-ıla ejdehā ḥikāyetini
Mār u gencīnenüñ rivāyetini
- 570 Kim Ḥavernaḳ'da eyleyüp taşvīr
Ḳamusın pür-zer ideler taḥrīr
- 571 Şāhuñ emrini gūş iden üstād
Ḳıldı ol resme naḳşını bünyād
- 572 Kim görenler ṭaña ḳalurlar-ıdı
Her biri ḥayrete varurlar-ıdı

²¹⁷ naḳḳāşı: naḳḳāş İ.

İ 18b

- 573 Dest-i şahuñ medāyılı her bār
Söylenürdi şenā-y-ıla tekrār
- 574 Devr içinde meger ki bir gün şāh
Seyr iderdi Hāvernaķ içre çü māh
- 575 Gördi bir hücre kapusı beste
Ḳalb-i şāh oldu aña peyveste
- 576 Didi açuñ bu kapuyı derhāl
İtmeñ emrümde bir nefes ihmāl

A 29b

- 577 Çünki şāh itdi emr-ile tehdīd
Geldi ol dem ḥazāne-dār u kilīd
- 578 Hāzin alup kilīdini ḥurrem
Şundi dest-i şehensehe ol dem
- 579 Açdı ol kapuyı şeh-i kişver
Gördi bir ḥāne toptolu gevher
- 580 Zīb ü zīver kamu çü bāğ-ı bahār
Çār dīvārı pür-nuķuş u nigār
- 581 Heft peyker yazılmış anda ‘iyān
Bāb ü faşl-ıla āşikār u nihān²¹⁸
- 582 Kendüler adı nām-ı ecdādı
Elleri-y-ile ataları adı
- 583 Hep yazılmışdı anda bi’t-tafşīl
Şanki yazmışdı nüshasın Cibrīl

²¹⁸ bāb ü: bāb-ı İ.

- 584 Heft peyker içinde şüret-i hûb
Duhter-i şâh-ı Hind idi mergûb²¹⁹
- 585 Şâh-ı Hindî dimişdi Fûrek-nâm
Peykeri hûb-ıdı çü mâh-ı tamâm
- 586 Bint-i hâkân-ı Çîn idi birisi
Mâh-tâb-ı zemîn idi birisi
- 587 Mâh-ı ferhunde adı Yağmânâz
Çîn içinde ferîd idi mümtâz
- 588 Bint-i H̱ârezm şâh-ıdı bir mâh²²⁰
Cümle peyker sipâh-ıdı ol şâh
- 589 İsm-i hûbî dinürdi Nâzperî
Hoş-hırâm-ıdı hem-çü kebg-i derî
- İ 19a
- 590 Bint-i Sıqlâb şâh-ıdı birisi
Felek-i dilde mâh-ıdı birisi
- 591 Adına dirler-ıdı Nesrînnüş
Serv-i la'îlîn kabâ-y-ıdı gül-püş
- 592 Duhter-i şâh-ı mağrib-ıdı biri
Maşrıq-ı dilde kevkeb-ıdı düri
- 593 Dirler-ıdı hem adına Zeytûn
Mâh-tâb-ıdı hüsni-rüz-efzûn

²¹⁹ idi: id[i] A.

²²⁰ H̱ârezm: H̱arezmi İ.

- 594 Duḡter-i Ḳayşer-idi bir peyker²²¹
Meh-liḳā-y-ıdı hem melek-manzar
- 595 Nām-ı hūbına dirler-idi Hümāy
Nādir-i rūzgār idi çü Hümāy²²²
- 596 Biri ad-ıladur Sitī Hātūn
Leylī olmışdı hūsnine Mecnūn
- 597 Duḡter-i Kisrā nesl-i Keykāvūs
Bī-nazīr-i zamāne çün ṭāvūs²²³
- 598 Öyle yazmışdı bunları naḳḳāş
Ġāret eylerdi ‘ālemi göz ü ḳaş
- 599 Peyker-i hūb çü naḳş-ı rūḫānī²²⁴
Yapamazdı ḫayālını Mānī²²⁵
- 600 Līkin ol kār-dān u şūret-ger²²⁶
Yazmış ortalarında bir peyker
- 601 Heft peykerden ayru bir şūret
Māh-ruḫsār u Müşteri-ṭal‘at²²⁷
- 602 Ol nuḳūşuñ nefsi hem naġzı²²⁸
Ḳışr-ı saḫt idi ḳamu ol maġzı

²²¹ duḡter-i: duḡteri İ.

²²² nādir-i: nādirī A,İ.

²²³ nazīr-i: nazīri İ.

²²⁴ çü naḳş-ı: خو نقش A,İ.

²²⁵ yapamazdı : kim yapamazdı A,İ.

²²⁶ kār-dān u : kār-dān-ı İ.

²²⁷ ruḫsār u : ruḫsārı İ.

²²⁸ naġzı: maġzı İ; nuḳūşuñ: nuḳūşın İ.

- 603 Tâc-ı gevher serine peyveste
Kemer-i zer miyânına beste
- 604 Heft peyker kevâkib ol çü kamer
Cümle peyker kılurlar aña nazâr
- 605 Peykerine kalup kamusı taña
‘Âşık olmuş bu yidi peyker aña
- 606 Mâh-ıdı heft peyker içre ‘alem
Kim taparlardı aña hem-çü şanem
- İ 19b
- 607 Başı üzre velî o naqşuñ hûb
Haq yazılmış müvecceh ü mergûb
- 608 Yazmış anda bu naqşuñ üstâdı
Şâhib-i naqş u peykerüñ adı
- 609 Şâh-ı Behrâm-ı Gür’dur ulu hân
Kışver-i hefte ola ol sultân
- 610 Yidisinden ala-y-ıdı duhter
Her biri pâk ü kıymetî gevher
- 611 ‘İlm-i eflâki eyleyüp taşşıl
Cevher-i zâtumı idüp tekmîl
- 612 Bilmiş-idüm nücümüñ ahkâmın
Tuymış-ıdum kamunuñ encâmın
- 613 Ol sebebden bu peykeri yazdum
Nâm-ı şâh-ı dil-âveri yazdum
- 614 Bu yidi peykeri idüp taşvîr
Eyledüm cümle hükmini tahtîr

- 615 Yazduğum hük-m-i āsumān-ıdı ben
Yazmamışdum bu saıtrı kendümden²²⁹
- 616 Çünkü bu saıtrı okudı şeh-zād
Hāıtrı buldı inbisāt u güşād
- 617 Göñli bu şüret-ile eglendi
Heft peyker içinde bağlandı
- 618 Bulmadı ma'nīsine līkin rāh
Naķş-ı bī-cāna 'āşık oldu şāh
- 619 Gerçi 'ışķ-ıla bī-ķarār oldu
Ol haıı-ıla ümīd-vār oldu
- 620 İrüşem diyü gül-i maķşūda
Cān u dilden sığındı Ma'būd'a
- 621 Gösterüp miñnete taħammülını
Kıldı Hāķķ'a dürüst tevekkülını
- 622 Ol sebebden 'ināyet-i Yezdān
Müşkil işin kılup kamu āsān
- 623 Hıyr-ıla her ümīdi haıtm oldu
Her murādını 'āķıbet buldı
- İ 20a
- 624 Çün temāşāyı şeh tamām itdi
Döndi ķapuyı bağlayup gitdi
- 625 Baķmadı zāhirine bāıınına
Virdi yine kilīdi hāzınine

²²⁹ saıtrı: saıtr İ.

626 Didi şağ ol şağın ilerü gerü
Yasağ it kimse girmesün içeri

A 30a

627 Ger kimesne gelürse yöresine
Ya ayak başar-ısa çevresine

628 Dökerüm kanını kesüp başın
Anası ağıdur gözi yaşın

629 Ol yasağ-ıla kuş da uçmazdı
Çevresinden şabā da geçmezdi

630 Gāh gāhī hücūm idüp sevdā
Seyr iderdi gelürdi şeh tenhā

631 Şāh-ı Behrām ‘Arab diyārında
Gāh bezminde gāh şikārında²³⁰

632 Sevmiş-idi ‘Arab şehi anı
Olmış-ıdı ğulām-ı fermānī

633 Virmiş-idi aña imāretini
Taht-gāhını hem vilāyetini

634 Eylemişdi ‘aṭā silāh-ıla tīğ
Cānını dağı itmemişdi dirīğ²³¹

635 Genc ü māl ü cevāhir-i nā-yāb
Virmiş-idi şehē niçe esbāb²³²

²³⁰ gāh: geh A.

²³¹ Bu beyit İ nüshasında yoktur.

²³² Bu beyit İ nüshasında yoktur.

- 636 Ol sebebden şeh unudup yirini
Añmaz-ıdı atası kişverini
- 637 Mülk-i Tāzī' de hurrem ü dil-şād
İtmez-idi 'Acem diyārın yād
- 638 Bu tarafda atası Yezd-gürd
İtmiş-idi zamāne şāfin dürd
- 639 Otururken sarāy tahtında
Şād u āzāde mülk ü bahtında²³³
- 640 Kaçarak geldi bir sūtūr-ı bih
Esb-i nīgū müvecceh ü ferbih
- 641 Cān u dilden harīş olup cāhil
Oldı şāh atı tutmağa māyil
- 642 Yildi yügürdi cedd ü cehd itdi
Yezd-gürd atı kendüsi tutdı
- İ 20b
- 643 Tutuban başına uyan urdı
Eyer esbābını dağı gördi
- 644 Ardına geçdi k'ura kuşkunın²³⁴
Depdi dökdi yire şehūñ hūnın²³⁵
- 645 'Ākıbet cehli cānına koydı
Cehli-y-ile vücūdına kıydı

²³³ şād u: şād-ı İ.

²³⁴ k'ura kuşkunın: ura kuşkunıñ İ.

²³⁵ hūnın: hūnuñ İ.

- 646 Ehl-i zulmüñ budur ser-encāmı
Çalınur taşā ‘ömrinüñ cāmı
- 647 Çünkü fevt oldı Yezd-gürd-i hām
İttifāk eyleyüp havāş u ‘avām
- 648 Didiler Rabbümüz bizi sevdi
Üstümüzden bu zālimi şavdı
- 649 Zālīm ü nā-be-kār u cāhil idi²³⁶
Düşmen-i ‘ālem ü efāzıl idi
- 650 Sifle-ṭab‘-ıdı sifle-perver-idi
Hāş u mih-ter ḳatında kem-ter idi
- 651 Ol sebebden cihān ṭutup nefret²³⁷
Oğlına daḫı olmadı rağbet
- 652 Didiler anı daḫı beglemezüz
Ol denī oğlı dūnı yeglemezüz
- 653 ‘Arab içinde bu yemişdür hām
Merdüm-i Fars’a Tāzi olmaya rām
- 654 ‘Ādet-i Fars’ı bilmeyen nā-dān
Mülk-i Īrān’a ola mı sulṭān
- 655 Var-ıdı içlerinde bir dānā
Erdeşīr aşlı ad-ıla Kisrā
- 656 Getürüp anı dikdiler sulṭān
Oldılar ḳamu bende-i fermān

²³⁶ zālīm u: zālīm-i Ī.

²³⁷ cihān ṭutup: cihānı dutup Ī.

657 Kuşadup biline şahâne kemer
Serüne urdılar külâh-ı zer²³⁸

658 Çün cülüs itdi fer-ile Kısra
Taht-ı İrân zemîne bî-gavgâ

659 Eyledi luğf-ıla himâyetler
Hem re‘âyâya çok ri‘âyetler²³⁹

İ 21a

660 Zülmi götürdi ‘adl ü dâd itdi
Hâtır-ı halkı cümle şâd itdi

661 Bu haber şâyi‘ oldı çün nâsa
Tutdı Behrâm’ı işidüp tasa

662 Cânını yaqdı âteş-i gayret
Cismini başdı şıķlet-i hayret²⁴⁰

663 İlçiler şaldı şâh-ı Nu‘mân’a
Didi her mâcerâyı ol hâna

664 Şâh-ı Nu‘mân dağı tutup hâme²⁴¹
Nâmeler yazdı şâh-ı Behrâm’a

665 Didi şâhâ senüñdürür kişver
Genc ü mâl ü memâlik ü leşker²⁴²

666 Pâdişehsüñ murâduñ üzre yüri
Tutma şâhâ gül-ile rüy-hürî

²³⁸ serüne: serine İ.

²³⁹ ri‘âyetler: himâyetler İ.

²⁴⁰ şıķlet-i: şıķlet ü İ.

²⁴¹ tutup: dutup İ.

²⁴² memâlik: cevâhir İ.

- 667 Ben daḥı gideyin rikābuñca
Sürüeyin yüzüm türābuñca
- 668 Yitdügince silāḥ u leşker ü māl
Al murāduñca eyleme ihmāl
- 669 Geldi şāha çü nāme-i Nu‘mān
Gül bigi güldi lāle-i Nu‘mān
- 670 Gerçi rām olmuş-ıdı taḫdīre
Başladı fikr ü re’y ü tedbīre²⁴³
- 671 Fars idi çünki maḫlab-ı maḫbūl
Oldı fikrine lā-cerem meşgūl
- 672 Şāh-ı Behrām çü ḫaşd-ı rezm itdi
Leşkeri virmesine ‘azm itdi
- 673 Ez-Yemen tā ‘Aden şalup ādem
Mülk-i Nu‘mān’ı eyledi derhem
- 674 Çeri ḫalkını cümle düşürdi
Ḫaşmı başına aru üşürdi
- 675 Her yarağı kemāl-ıla gördi
Göç idüp mülk-i Fars’a dek sürdi
- A 30b
- 676 Gūş idüp ‘azm-i şāhı Fars ehli
Zulm-ıla gösterüp gine cehli
- İ 21b
- 677 Şāh-ı Nu‘mān’a şaldılar ādem
Didiler iy emīr-i luḫf u kerem

²⁴³ re’y ü: re’y-i İ.

- 678 Nażar eyle bizüm Őikestemüze
Zālīm oğlın getürme üstümüze
- 679 Girü döndür nice getürdüñ ise
Gine yitür nice bitürdüñ ise
- 680 Őāh-ı Nu‘mān didi benem mecbūr
Őāh-ı Behrām emīr ü ben me’mūr
- 681 Hākīm oldur kemīne maĥkūmem
Yok günāhum arada mazlūmem
- 682 Yigrek oldur velī ĥumūl idesiz
Gine Őehzādeñüz ĥabūl idesiz
- 683 Bilmezem ben ne var-ısa sözüñüz
Őāhuñuzdan yaña tutun yüzüñüz
- 684 Her ne ĥāl-ise aña ‘arz eyleñ
Beni yirümde ĥaldı farz eyleñ
- 685 İlçi geldi zarūrī Behrām’a
Her kelāmı yitürdi encāma
- 686 Őāh işidüp egerçi kıldı ğazab
Gine Şavdı ri‘āyet idüp edeb
- 687 Didi anlar ĥılursa yavuzluk
Eyleyelüm biz anlara uzluk
- 688 Nīk olandan revā mıdur bedlük
Ādemīden sezā degül dedlük
- 689 Ehl-i Fars itdülirse zabt u ĥaṭā
Biz ĥılalum muĥābilini ‘aṭā

- 690 Eger anlar dūrūşt ise çün hār
Nerm olalum biz anlara nā-çār
- 691 Ola kim nerm olalar anlar da²⁴⁴
Serd-iken germ olalar anlar da
- 692 Şūretā gerçi seng-dillerdür
Rūy-ı ma‘nīdeki hacillerdür
- 693 Yıgdür anlar velī kalup seng-dil
‘Ākıbet kalalar harāb u hacil
- İ 22a
- 694 Bes müdarāya başladı Behrām
İlçiye eyleyüp niçe ikrām
- 695 Söyledi luṭf-ıla maḳālātın
Sergüzeşt-ile cümle hālātın
- 696 Didi Behrām-ı Gür’dur adum
Ḳomazam ḡayra mülk-i ecdādum
- 697 Benüm-ile gelüñ cidāl itmeñ
Yeñülürsüz ‘abeş hayāl itmeñ
- 698 Yezd-gürd itdi-y-ise ger ālām
İdeyin ben sizi ri‘āyet-i tām
- 699 Pārisīler dilerler-ise felāḡ
Eylesünler benümle şulḡ u şalāḡ
- 700 Çünki ilçi cevābını aldı
Dönüben gine ḡalkına geldi

²⁴⁴ kim: ki A.

- 701 Her ne tıydısa aşıkār u nihān
Kıldı halkına cümlesini beyān
- 702 Ehl-i Fars'a gelüp hacāletler
Çekdiler hüzn-ile melāletler
- 703 Yād idüp şehlerini hādimler
Oldılar işlerine nādimler
- 704 Bes hemān ol dem itmeyüp te'hīr
Her biri nāmeler kılup taḥrīr
- 705 İlçiler şaldılar gine şāha
İ'tizār idüp ol şehensāha
- 706 Didiler bendeyüz zulüm u cehül
Pür-günāhuz ḥaḫāmuz eyle ḳabül
- 707 Dergehüñden bizi şehā sürme
Eski 'aybı yüzümüze urma
- 708 Āsitānuñda tā ki zindelerüz
Pāyidāruz ḳadīmī bendelerüz
- 709 Şimdiki dem velīkin iy dil-cū
Keremüñden şehā budur mercū²⁴⁵
- 710 Gelicek ser-ḫada niçe eyyām
Eyleyesin şebāt-ıla ārām

²⁴⁵ şehā: şāhā İ.

İ 22b

- 711 Tā kim anda huzūruña varavuz
Hāk-i pāy-i şerīfe yüz sürevüz
- 712 Bār-gāhuñda ‘özüümüz dileyü
Eşkümüzle türābuñuz şulayu
- 713 Rif‘at-ıla bulup taķarrüb-i hāş
Āsitānuñda oluruz çü havāş
- 714 Vāşıl oldı çü kâşıda nāme
Sür‘at-ıla yitürdi Behrām’a
- 715 Şeh huzūrında okunup mektüb
Oldı ma‘lūmı maķşad u maķşūd²⁴⁶
- 716 Tıoluban şādī kalb-i Behrām’a
Niyet itdi o yirde ārāma
- 717 Tıurdı ol yirde niçe gün Behrām
Pārisīler de itmeyüp ārām
- 718 Geldiler cümle āsitānesine
Hāk-i dergāh-ı husrevānesine
- 719 Sürdiler kāmısu ğubārına yüz
İ‘tizār itdi her birisi yüz
- 720 Yezd-ğürd’üñ diyüp elemlerini
Yād idüp şaydılar sitemlerini
- 721 Her biri çekdügi ta‘ablarını
Didiler nefretin sebeblerini

²⁴⁶ ma‘lūmı: ma‘lūm İ.

722 Cümle a'zārı şāh idüp maqbūl
Pārisīler kelāmın itdi qabūl

A 31a

723 Luḡf-ıla gösterüp temelluqlar
Ḥüsn-ile kıldı bunlara ḥulqlar

724 Seyyi'āti görüp kamu ḥüsne
Kıldı bunlara va'de-i ḥüsne

725 Didi Behrām'um ad-ıla server
Seng-ile bir qatumda her gevher

726 'Ālemi tutdı kışsa-i fāşum
Yidi iqlīme egmezem başum

727 Degilüm līkin ol qadar 'āmı
Ki virem ğayra taht-ı ābāmı

İ 23a

728 Ger atam kıldısa sizi bīzār
Olayın ben size ğöñüldeñ yār

729 Şaḡınuñ bendeden hirās itmeñ
Beni ol zālīme kıyās itmeñ

730 Eger ol seng ise benem gevher
Şeb-ise ol benem meh-i enver

731 Her kişi cürmile mu'ākāb olur
'Amelinden kamu muḥāseb olur

732 Ḥayr u şer nīk ü bed ḥaḡā vü şavāb
Ādem oĝlı bulur 'azāb ü şevāb

733 Ger şeh-i dād-ger ü ger bī-dād
Mürdeler yig kim ola ḥayr-ıla yād

- 734 N'ola kaldısa taht-gāhı baña
Zarar itmez anuñ günāhı baña
- 735 Genc ü mālum cihāna bezl ideyin
Kudretüm yitdügince 'adl ideyin
- 736 Gürg ü şīre koyunı gütdüreyin
Atamuñ zulmini unutturayın
- 737 Haşletümde komayayum bedlük²⁴⁷
İtmeyeyin kimesneye redlük
- 738 Olayın melik-i kerīm-nihād²⁴⁸
Luṭf-ıla mülki ideyin ābād²⁴⁹
- 739 Añmayayın güzeşte-i sūhanı
Açmayayın defātir-i köheni
- 740 'Āşīler zilletini görmeyeyin
Hem 'uyūbın yüzine urmayayın
- 741 Olayın her kişiye nīk-endīş
Olmasunlar bu bendeden dil-rīş
- 742 Her kişinüñ suçın bağışlayayın
Şanuma lāyık işler işleyeyin
- 743 Almayayın günehlüler cānın
Kesmeyeyin günāh-içün nānın

²⁴⁷ komayayum: komayayın A.

²⁴⁸ olayın: olayın çün A,İ.

²⁴⁹ mülki: mülk İ.

- 744 Bunlaruñ bigi niçe va‘de-i hūb²⁵⁰
Sūhan-ı ‘azb ü dil-keş ü mergüb
- İ 23b
- 745 Kāv̄m-i Fars’a kılup şeh-i Behrām
Virdi nāsuñ kulūbına ārām²⁵¹
- 746 İstimāletler eyleyüp bī-ḥadd
Va‘deler kıldı ni‘met-i bī-‘add
- 747 And içüp ḥalkını inandurdu
Kāygudan kırtarup güvendürdi
- 748 Çünkü şāh itdi sözlerini tamām
Kişver-i Fars’a virdi tāze nizām
- 749 Ḥalkı daḥı kılup sipās ü şenā
Eyleyüp cümle devletine du‘ā
- 750 Didiler iy şeh-i muzaffer-fer
Ḥükmüñe rām ola-y-ıdı kişver
- 751 Ehl-i ‘adlūñ çü fāyıkı sensin
Bu serirūñ de lāyıkı sensin²⁵²
- 752 Kurre-i dīde-i Siyāmek’sin
Ḥalef-i Erdeşīr-i bābeksın
- 753 Şāh u şeh-zādesin ḥasīb ü nesīb
Mülk-i şāhī saña ezelde naşīb

²⁵⁰ bunlaruñ: bunların İ.

²⁵¹ nāsuñ: ḥalkuñ İ.

²⁵² serirūñ: seririn İ.

- 754 Şeh-i ‘ālī-neseb şehneşehsin
Tā Kiyumerş şāha dek şehsin
- 755 Bu maḳālātı gūş idüp Behrām
Eyleyüp ḳavm-i Fāris’e ikrām
- 756 Didi ḥācet degül daḥı a‘zār
Şimdiden girü muḥlişüz nā-çār
- 757 Geçmişüzdür ḳamu geçenlerden
Fāriğuz gelmeyüp ḳaçanlardan
- 758 ما جرى حين يفعلوه جرى²⁵³
Bes ne ḥācet arada çün u çirā
- 759 Līkin ol kimse kim size ḥāndur²⁵⁴
Ḳatımızda henüz bir oğlandır
- 760 Almazam zūr-ıla ben andan tāc
Eylerem anı ḳapuma muḥtāc
- 761 İtmezem kimse-y-ile ğavġā ben
Ḳılmazam taḥt-ıçun müdārā ben
- İ 24a
- 762 Pādişāham sülāle-i Cemşīd
Nūr-baḥşam cihāna çün ḥurşīd
- 763 Kışver-i Pārisī ḥazīnemdür
Mülk-i Tāzī sarāy u ḥānemdür²⁵⁵

²⁵³ Zamanında yaptıkları, cereyan eden şeyler, cereyan etmiştir.(Onun, zamanında(hükümdarlığında) yaptığı şeyler, cereyan etmiştir, olmuş bitmiştir. Önceden olup bitenler, öncede kalmıştır.)

²⁵⁴ kim: ki İ.

²⁵⁵ sarāy u: sarāy-ı İ.

- 764 Baña Münzir sebîl idüp nânı
Şâh-ı Nu‘mân fedâ kıılır cânı
- 765 Olmaya zür-ıla musahhar-ı dñn
Taht-ı Cemşîd ü tãc-ı Efrîdñn²⁵⁶
- 766 Tutmaya taht-ı pâdişâhı sipâh
Varmaya cãy-ı zayfuma rübâh
- 767 Ger der-i gãra girmek istese ded
Perde-i ‘ankebût olur mı sedd
- 768 Olmaya ejder-ile bir zenbñr
Doymaya pãy-ı file peşe vñ mñr²⁵⁷
- 769 Heybet-i berde döymeye çıplak
Şarşara karşı tñrmaya yaprak
- 770 Bu kelãmum çñ şãfî şerbetdür
Ol marîza ğaraž naşîhatdur
- 771 Mñrdur ol baña çñ mâr degñl
Ğaražum ceng ü kãr-zãr degñl²⁵⁸
- 772 Geçdñm ol dñşmenññ haťãsından
Geçmedñm dñstların rızãsından
- A 31b
- 773 Lîk bu da‘vîye [hem] gerek ma‘nã
Şãbit olmaya ma‘nãsuz da‘vã

²⁵⁶ Efrîdñn: Ferîdñn İ.

²⁵⁷ file: fil İ.

²⁵⁸ ceng ü: ceng-i İ.

- 774 Olmasa ger güvāh u bürhānuñ
Zāhir olur sözüñde buḫlānuñ²⁵⁹
- 775 Huccetüm budur eylemeñ te'ḫīr
Sür'at-ıla ḫuruñ buluñ iki ṣīr
- 776 Yavuz u çābük ola ğurrende
Niçesi tīĝ-ı tīz ü derende²⁶⁰
- 777 Vaḫṣī vü tünd-ḫūy u ḫıṣm-ālūd²⁶¹
Nefesi āteṣīn ü hem pür-dūd
- 778 Getürüñ ol dü ṣīri meydāna
Ḥāzır olsun diñ ehl-i dīvāna
- İ 24b
- 779 Ḥaber eyleñ faḫīr-ıla baya
Ḳamu gelsünler ol temāṣāya
- 780 Ol iki ṣīrūñ ortasında hemān²⁶²
Tāc-ı ṣāhīyi ḳoñ niṣāne 'ıyān²⁶³
- 781 Her kim alursa pādiṣāh olsun
Kıṣver-i Pārisī'ye ṣāh olsun
- 782 Olmasun ara yirde ceng ü kıtāl
Gelmesün kimseye ḫasār ü vebāl
- 783 İṣidüp bu sözi ḳamu leṣker
Didiler āferīn eyā server

²⁵⁹ sözüñde: sözinde İ.

²⁶⁰ derende: dizümde İ.

²⁶¹ tünd-ḫūy u: tünd-ḫūy-ı İ.

²⁶² ṣīrūñ: ṣīrin İ; ortasında: orṫasında İ; hemān: 'ıyān İ.

²⁶³ 'ıyān: hemān İ.

- 784 Cümlesi rāyını pesend itdi
Şānını şeh yine bülend itdi
- 785 Çünkü bu ‘ahdi itdiler taqrīr
Buldılar lā-büd ol zamān iki şīr
- 786 Buluban [hem] bu qarāra teskīn²⁶⁴
İtdiler aña bir günü ta‘yīn
- 787 Kıldılar halk-ı ‘ālem içre nidā
Bildi ol vaqti şehriyār u gedā
- 788 Şāh-ı hāver seher çeküp i‘lām
Leşker-i nūrı bitdürüp eyyām
- 789 Şaldı şahn-ı zemīne çün pertev
Virdi mülk-i cihāna revnaq-ı nev
- 790 Ğurre-i māh olup yine ğarrā
Geldi bezmine Zühre-i zehrā
- 791 Bağ-ı dünyā çü rüz olup enver
‘Ālem oldu çü gül-şen-i aḫzar
- 792 Kār-dārān u kār-fermāyān²⁶⁵
Hem qavī dest ü hem qavī rāyān²⁶⁶
- 793 Güş idenler dirildiler ol gün
Şanki ‘īd olmuş-ıdı yā düğün

²⁶⁴ qarāra: qarār A.

²⁶⁵ kār-dārān u: kār-dārān-ı İ.

²⁶⁶ dest ü hem: dest idi İ.

- 794 Ol iki ŧırũn ortasında ‘ıyān²⁶⁷
 odılar tāc-ı ħusrevi ũ niŧān
- 795 Ol iki ŧāhı itdiler izār²⁶⁸
 K’eyleyeler hũnerlerin izhār
- İ 25a
- 796 Didi Kisrā’ya ol zamān Behrām
 İŧde meydān eger degilseñ ħām
- 797 Yezd-gũrd oğına dũnũp Kisrā
 Didi lāf idũp eyleme ğavgā
- 798 ũnki geldũn bu yola merdāne
 Lāf u da‘vāyla hem bu meydāna
- 799 Hũnerũn var-ısa yũri ilerũ
 Pehlivānlar oñinde urma girũ
- 800 Gũŧ idũp bu sũzi ŧeh-i Behrām
 Bir nefes dağı ılmadı ārām
- 801 Yũrũyũp ŧire toğru ŧeh nā-ār
 Pũŧtine birisinũn oldu sũvār
- 802 ŧoyup ol ŧĩr-i ner miyānını
 ıldı ħāk-ile pũr dehānını
- 803 Birinũn dağı kellesine revān
 Urdı muŧt-ı avĩ ũ gũrz-i girān
- 804 ŧĩr-i ğarrānı muŧt-ıla yıdı
 İki gũzleri balayup ıdı

²⁶⁷ ŧırũn: ŧĩrin İ; ortasında: ortasında İ.

²⁶⁸ ŧāhı: ŧāh İ.

- 805 Ol iki ŧiri unkim öldürdi²⁶⁹
Derisin yüzdi penbe oldurdu
- 806 Aluban geydi başına tācı
Devleti adri buldı mi‘rācı²⁷⁰
- 807 Bu ŧecā‘at ki eyledi Behrām
Bist ü deh-sāl idi zamānı tamām²⁷¹
- 808 Halk u leŧker görüp ŧecā‘atini²⁷²
Kerem-i nefsinı saħāvetini
- 809 Kıldılar her biri ŧabāħ u mesā
Dest ü bāzū-yı pādiŧāha du‘ā²⁷³
- 810 ŧāh-ı Behrām-ı Gür āhen-ten
ŧīr-gīr idi ejdehā-efgen
- 811 Yoğ-ıdı elde tīr u ŧeŧŧīri
Gürbeden kem-ter eyledi ŧīri
- 812 Görđi bu zūr-ı bāzūyı Kısra
Kendüyi kıldı bende-i ednā
- İ 25b
- 813 Varup ayağına yüzün sürđi
Dest-būs itđi arŧuda urđı
- 814 Didi ŧāhā kemīne kim āker
Kullaruñdan ħağīr ü hem kem-ter²⁷⁴

²⁶⁹ ŧīri: ŧīr İ.

²⁷⁰ adri: adr İ.

²⁷¹ zamānı: zamān İ.

²⁷² halk u: halk-ı A.

²⁷³ dest ü: dest-i İ.

- 815 Salṭanat ṭapuṅa sezā el-ḥaḳ
Baḥt u devlet saṅa revā muṭlaḳ²⁷⁵
- 816 Sāye-i ‘ālī pūr-ṣebāt ü devām
Devlet-i bākī tā-be-rüz-ı kıyām
- 817 Dir-iseñ işigüñde ḳul olayın
Bār-gāhuñda teg ḳabül olayın
- 818 Dimezem mülke olmuşam sulṭān
Āsitānuñda olayın der-bān
- 819 Red iderseñ gine dönüp gideyin
Yaşum-ıla cihānı ğarḳ ideyin
- 820 Rīsmān-ı peyk-i ‘ömrümi çözeyin
Dār-ı dünyāyı der-be-der gezeyin²⁷⁶
- A 32a
- 821 Görđi çün bu tenezzüli Behrām
İtdi Kisrā’ya istiḳāmet-i tām
- 822 Cān u dilden anı ḳabül itdi²⁷⁷
Ḥased ü buĝz u kīnesi gitdi
- 823 İdüp envā’-ıla ri‘āyetler
Ḳıldı elṭāf-ı bī-nihāyetler
- 824 Bār-gāhında oluban maḳbül
Bulđı ḳatında iḥtişāş u ḳabül²⁷⁸

²⁷⁴ ḳullaruñdan: ḳullarından İ.

²⁷⁵ baḥt: taḥt İ.

²⁷⁶ dār-ı dünyāyı: dār-ı dünyāda İ.

²⁷⁷ cān u: cān-ı İ.

²⁷⁸ iḥtişāş u: iḥtişāş-ı İ.

825 Meger evcinde āfitāb-ı bülend
Sa‘d-ı ekberle eyleyüp peyvend

826 Hem şeref burcına meh-i tábān
Gelüp itmişdi Zühre-y-ile kırān

827 Bulmuş-ıdı sa‘ādeti sâ‘āt
Gelmiş-idi meyāmin-i evķāt

828 Olmuş-ıdı felek mübārek-fāl
KılmıŖ-ıdı zamāneyi hoş-ķāl

829 Baķt ü fāl-i sa‘īd-ile Behrām
Tevsen-i rüzgārı idüp rām²⁷⁹

İ 26a

830 Taķt-ı Cemşīd’e geķdi oturdı
Bid‘at ü zulmi cümle gōtürdi

831 ‘Adl-ile ‘ālemi kılup ma‘mūr
İtdi ķalkuñ gönüllerüñ mesrūr

832 Dīde-i dehri eyleyüp rüşen²⁸⁰
Kıldı Ŗaķn-ı zemīni ķün gül-Ŗen

833 İtdi ķalk-ı zamāna Ŗükr-i keŖīr
Virdi Ŗükrāneler ġanī vü faķīr

834 H‘āceler kıldılar ġazīne-niŖār
La‘l ü yāķütü bī-ķisāb ü Ŗümār²⁸¹

²⁷⁹ idüp: itdi İ.

²⁸⁰ dehri: dehr İ.

²⁸¹ la‘l ü yāķütü: la‘l-i yāķüt İ.

- 835 Aþlas-ı zer boğuldı reng-ā-reng²⁸²
Sīm-ile zer çü rīg ü rīze-i seng²⁸³
- 836 Şāh-ı Behrām'a kih-terān u mihān
Didiler cümle şehriyār-ı cihān
- 837 Fużalā husrev-i zamān didiler
Pādişehler hudāygān didiler
- 838 Her kişi şāha āşikār u nihān
Didi ķadrince āferīn iy hān
- 839 Çünki şāh oldı ser-bülend-i cihān
Āsumāndan yüce 'azīmü'-ş-şān
- 840 Huþbe-i 'adl oķundı adına
Nām-ı pāki getürdi yādına
- 841 Didi tevfiķ-ı Kird-i gār irdi
Baña bu devleti Hudā virdi
- 842 İki şir ortasından almaķ tāc²⁸⁴
Tir u şemşire olmamaķ muhtāc
- 843 Baña maħzā Hāķ'uñ 'ināyetidür
Şaķlayan bu ķulı himāyetidür
- 844 Ben dahı Hāķķ'a lāyık iş ideyin
Enbiyā didügi yola gideyin

²⁸² aþlas-ı: aþlas u İ.

²⁸³ rīg ü: rīg-i İ.

²⁸⁴ ortasında: ortasında İ.

- 845 Tā ki kārūm olup Hūdā-yı pesend
 Ƙadrūm ola cihān içinde bülend
- 846 Siz daħı iy benüm sipāhlarum
 Bende-i bār-gāh-ı şāhlarum
- İ 26b
- 847 Cümle ben gitdügüm yola gidüñ
 Yoldan azmayup ol Ƙula gidüñ
- 848 Tōgru yoldan ƘıƘup firār itmeñ
 Pīşrevsüz ‘abeş yola gitmeñ
- 849 Rāst-kār oluñ eylemeñ keclük
 Menzil almazsız itmeñ a‘reclük
- 850 Ƙünkü şāhāna farz olupdur dād
 Olmazam şāh-ı zālīm ü bī-dād
- 851 Dād olupdur Ƙü mezheb ü kīşüm²⁸⁵
 ‘Ömrüm olduƘça ‘adldür işüm
- 852 HāƘı Ƙün gördiler şehi ‘ādil²⁸⁶
 Oluban her kelāmına Ƙāyil
- 853 Secde-i şükre vardılar şādān
 Tāze gül bigi oldılar ħandān
- 854 Şāh-ı Behrām-ı Gür u şīr şikār²⁸⁷
 Taħt-gāhında oturup her bār

²⁸⁵ mezheb ü: mezheb-i İ.

²⁸⁶ ħāƘı: ħāƘ İ.

²⁸⁷ Behrām-ı Gür u: Behrām-ı Gür-ı İ.

- 855 ‘Adl ü dād idi pīşesi her dem
Pür neşāt-ıdı hātırı ādem
- 856 Taht-ı şāhīde eyleyüp geh dād
Geh giderdi huzūrına dil-şād²⁸⁸
- 857 Halvetinde idüp hurūş-ıla cūş
Mey-i nābı müdām iderdi nūş
- 858 Şeh cüvān-ıdı ‘unfuvānında
Dil-rübālar çoğ-ıdı yanında
- 859 Kimi Çīnī nigār pür-nīreng
Hüb-ı zībā çü hāne-i Erjeng²⁸⁹
- 860 Kimi Rūmī çü serv-i sīm-endām
Deheni piste çeşmi çün bādām
- 861 Rūmlar Çīn’den alur-ıdı bāc
Çīniye Rūm’lar virürdi hārāc
- 862 Şāh-ı ‘āşık çeküp gam-ı nāzı
Dāyim eylerdi ‘ışk-ıla bāzī
- 863 Eyleyüp meh-liqālar-ıla neşāt
Kulle-i çarha şalmış-ıdı bisāt
- İ 27a
- 864 Çār bāliş komışdı çün Cemşīd
Penc nevbet iderdi tā hurşīd
- 865 Şāh-ı Behrām olup mübārek-fāl
Māh olurdu huceste feraḥ-sāl

²⁸⁸ giderdi huzūrına: huzūrına giderdi İ.

²⁸⁹ hüb-ı: hüb ü İ.

866 Āb-ı cūlar amu fezāyende
Çār-vālarda oldu zāyende

867 Her dıraht oldu mīve-dār u arī²⁹⁰
Sikkeler ıtdı rūy-ı sīm ü zeri

868 Niçe gūninde heftenūñ Behrām
Nūş iderdi neşā-ıla mey-i cām

A 32b

869 Niçesinde sūrerdi erkānı
Begler-ile ururdu dīvānı

870 Bir niçe yıl bu resm-ile eyyām
Geçirūp Őeh cihāna virdi niżām

871 ‘Āıbet ni‘metūñ ziyādından
Emn-ile mālūñ izdiyādından

872 Gelūben halka cehl-ile uġyān
Ni‘met-i Hā’a itdiler kūfrān

873 Oluban māl ü ni‘mete maġrūr
Oldılar cānib-i Hūdā’dan dūr

874 Lā-cerem ni‘mete gelūp noŐān
‘Ālem ire bulunmaz oldu nān

875 Rūzgār oldu teng-sāl ü Őedīd
Őiddet ü ġam ziyāde a-ı mezīd²⁹¹

876 Ol sebebden cihān olup dil-teng
Dāne-i gendūm oldu gevhare deng

²⁹⁰ mīve-dār u : mīve-dār-ı Ī.

²⁹¹ Őiddet ü: Őiddet-i Ī.

- 877 Şöyle oldı zamāne қаһт ol dem
Birbirin yidi қurt bigi ādem
- 878 Oldı һалқ-ı cihān һабәyiş-һ̣ṿār²⁹²
Yindi қamu mülevveş ü murdār
- 879 Şāh-ı Behrām-ı Gür olup āgāh
Gördi һалқı mişāl-i rīg-i siyāh
- 880 Қamusınuñ vüçüdü maһv olmuş
Cū‘ ucından niçe kişi ölmüş
- İ 27b
- 881 Bes buyurdı şeh-i cihān tekrār
Her ne yirdeki bulına anbar
- 882 Ümenā cem‘ olalar ol yirde
Ger қarada eger şehirlerde
- 883 Açalar қapuların anbaruñ²⁹³
Yıқalar yapuların anbaruñ²⁹⁴
- 884 Gendüm ü cev ne-y-ise bī-қıymet
Vireler қavm-i açа bī-minnet
- 885 Dānenüñ añla қābil olmayanın
Ādemi aña māyil olmayanın
- 886 Şaçalar cümle murğ-ı vaһşīye²⁹⁵
Vireler her yamān u yaһşīye²⁹⁶

²⁹² һалқ-ı: һалқı İ; һ̣ṿār: һ̣ār İ.

²⁹³ қapuların: қapularuñ İ.

²⁹⁴ yapuların: yapularuñ İ.

²⁹⁵ murğ-ı: murğı İ.

²⁹⁶ yamān u: yamān-ı İ.

- 887 Tā ki şeh devletinde oyunup a
Kalmaya kimse müflis  muhtāc
- 888 Murġ u māhī amu vuḥūṣ u tuyr
Bulalar devletinde cümle hużr
- 889 n yitürdi yirine emrini ŗāh
oyd ‘ālem amu sefid  siyāh
- 890 Eyleyüp Hālıķ’a sipās  ŗenā
İtdiler ŗāh-ı kām-kāra du‘ā
- 891 Zī-mürüvvet zihī cüvān-merdlk
Kerem  cd-ıla zihī ferdlk
- 892 Kimse devrinde olmaya muhtāc
Nı‘meti oy-ıla oya her a
- 893 Çünki gördük bu ŗıvesin ŗāhuñ
Nazar it ‘adline ŗehenŗāhuñ
- 894 Ğalleler kıymetin hazāyinden
ŗaluban cümle virdi yanından
- 895 Virilp narḥ-ı rziden zāyid
Olmadı kimseye zarar ‘āyid
- 896 Tā gelince zamāna ucuzluk
Āhır olunca aḥṭ u yavuzluk²⁹⁷
- 897 Varmadı geŗt  kāra bir kimse
Uymadı rzgāra bir kimse

²⁹⁷ aḥṭ u: aḥṭ-ı İ.

İ 28a

- 898 Memleketde amu anı vü faır
Kih-ter ü mih-ter ü erif ü aır
- 899 amunuñ arcını virüp Behrām
Emrini nāsuñ eyledi itmām
- 900 Bu isāb üzre geuben dōrt yıl
avmini ılmış-ıdı fāriğ-dil
- 901 Her mühimmātı yād idüp sultān
İtmiş-idi amusını āsān
- 902 Ol sebebden ‘ināyet-i Yezdān
İrişüp ılmış-ıdı anı hān
- 903 Sāl-i aht ire kerkes ü nā-kes
Bir kişi olmış-ıdı ancak bes
- 904 Şāha dindi ü ışsa-i mürde
ab‘-ı řāh oldu ün ya-efsürde
- 905 Lā-cerem tutdı dergehe yüzini
‘Ālimü’l-ayba söyleyüp sözünü
- 906 ‘Özr ü taşiri yād idüp Behrām
Didi iy Rāzı-ı enām u hüvām
- 907 ‘Āleme rızı baş iden sensin²⁹⁸
Ferd ü Vahhāb ü Zü’l-minen sensin²⁹⁹

²⁹⁸ rızı: rız İ.

²⁹⁹ Vahhāb ü: Vahhāb-ı İ.

- 908 udretüñdür ılan ne var artu
Artuı eksük eksügi artu
- 909 Bendeyüm nā-tüvān ü vesmüm yo
K'eyleyem bir arınca arnın to
- 910 ıldıınca felek Şeb ü rüzi
Yitürürsün alāya rüzī
- 911 ullaruñdan bucada bir mutāc
Ne zarar baa ger olursa a
- 912 ünkü emrüñle devr ider devvār
Benüm ol ortada ne cürmüm var
- 913 Tuymadum bir aber isābından
Oumadum vara kitābından
- 914 Őāh-ı Behrām olup tazarru'-sāz
Eyleyüp Rabbine sücüd u niyāz
- İ 28b
- 915 albe geldükçe bu leāyifden
Geldi āvāze Őāha hātifden
- 916 Ki yüzüñ Őuyına senüñ Yezdān
Eyleyüp ala rahmet ü gufrān
- A 33a
- 917 Bu belāyı giderdi aluñdan
Ya'nī atı götürdi aluñdan³⁰⁰

³⁰⁰ götürdi: giderdi İ.

- 918 Sen ki maḥlūk-ı Ḥaḳ'sın iy Behrām³⁰¹
Çeküben neng-i ḥaḳ u ğāret-i nām³⁰²
- 919 Elem-i cū'-ıla faḳīr ü gedā
Görmedüñ nā-geh olmasını revā
- 920 Ben ki Ḥallāḳ-ı aṣl u erkānum³⁰³
Rāzıḳ-ı ins ü cinn ü ḥayvānum
- 921 Ḳande gördüm revā bu ḥaṣleti ben³⁰⁴
K'ideler ḳullarum baña bed ḳann
- 922 'İzzetüm ḥaḳḳıçun eyā Behrām
Şimdiden soñra gerdiş olup rām
- 923 Vüs'at-ıla geçür her eyyāmı
Rüz ü üsbü' u māh-ıla 'āmı³⁰⁵
- 924 Ölümi de giderdüm ilüñden
Dört yıla dek götürdüm ilüñden
- 925 Kimse ölmeye dört yıl olunca
Gelmeye ölüm ol şavulinca
- 926 Çünki fermān-ı ḳudret-i Bārī
Oldı bu resme vārid ü cārī
- 927 Memleketler olup emīnlükler
Her diyār içi ṭoldı şenlükler

³⁰¹ Ḥaḳ'sın: Ḥaḳ'suñ İ.

³⁰² neng-i ḥaḳ u ğāret-i nām: neng ü ḥaḳ u ğāret ü tām İ.

³⁰³ Ḥallāḳ-ı: Ḥallāḳ u İ.

³⁰⁴ gördüm: görem İ.

³⁰⁵ rüz ü: rüz-ı İ.

- 928 Kişver-i Fārisī olup ābād
 Kulle-i kūha urdılar bünyād
- 929 Işfahān'dan varınca tā durdı
 Hāne-ber-hāne olmuş-ıdı çüni(?)
- 930 Gitse tam üzre bir kimesne yayan
 Işfahān'dan Rey'e varurdu 'ıyān
- 931 Ger urursan benüm bu kılüme kāl³⁰⁶
 'Ahde rāviye dir menem nakķāl
- İ 29a
- 932 Gerçi kim çoğ-ıdı horende-i nān
 Var-ıdı nān velī dü şad çendān
- 933 Eyle sen dahı iy daķıķa-şinās
 Ni'metüñ ğayrısında nāna kıyās³⁰⁷
- 934 Ādemī tolmış-ıdı deşt-ile kūh
 'İş iderdi kamu gürüh gürüh
- 935 Bağlamışlardı şaf niçe fireng
 Ber-bağ u nāy u 'ūd idi def ü çeng
- 936 Kalmamışdı kimesne bu şuda
 'İşret-ıdı çemende her şuda
- 937 Her kişi düşmiş-ıdı bāng-ı neye
 Her yarağı şatup virürdi meye
- 938 'Āleme virmeyüp ney ü 'ūdı
 Meye virmiş-ıdı vera' u odi³⁰⁸

³⁰⁶ Ger urursan benüm bu kılüme kāl: Ger urursan bu kılüme sen kāl A.

³⁰⁷ ğayrısında: bākīsinde A.

- 939 Olup āsūde atlı ü matelden
Her silāhı omıdı halk elden
- 940 Virmi-idi felek ü emn ü emān
Tolmi-ıdı mey ü ney-ile cihān
- 941 Bay u yosula ‘ām-ıdı bu ‘ı
Olmasun diyü nā-tüvān dil-rı
- 942 Giderüp sīneden nal-ı keydin³⁰⁹
eh ayurmidı cümlenü aydın³¹⁰
- 943 Cümlesine yetidürüp rüzı
Aa ba itmi-idi her rüzı
- 944 Nīm-i evvelde get iderler-idi
Nīm-i āırda cām ierler-idi³¹¹
- 945 enlük olsa ‘Acemı ıver ü il
Almamıdı harācını yidi yıl
- 946 Altı bi var-ıdı muannıler
Her biri gül-‘izār ü sımın-ber³¹²
- 947 Her diyārı varup gezerler-idi
aygunu barını ezerler-idi
- 948 Halk-ıla yiyüben ierler-idi
Dillerü pasını aarlar-ıdı³¹³

³⁰⁸ vera‘ : zer‘ İ.

³⁰⁹ nal-ı: nal ü İ.

³¹⁰ cümlenü: amunu A.

³¹¹ cām ierler-idi: ‘ı iderler-idi İ.

³¹² gül-‘izār : gül-‘izāra İ.

İ 29b

- 949 Țalı‘i ŧūr idi ol ezmānuñ
Şāhibi Zühre-y-idi devrānuñ
- 950 Şol maħalde ki cūş idüp sevdā
Kethüzā ola Zühre-i zehrā
- 951 Ğam ola mı anuñ bigi demde
Yā küdūret-mizāc-ı ādemde
- 952 Şāha bir gün hücūm idüp efkār
İstemişdi dili çü şīri ŧikār³¹⁴
- 953 Şeh süvār olup Aşkar’a dil-şād
Yürüdi ŧayd-gāha toĝru çü bād³¹⁵
- 954 Şāhuñ altında raqş urup Aşkar
Şarşar-ıdı zemīni çün ŧarşar
- 955 Şeh tururđı yaluñuz ilden dūr
Uĝradı öñine sürüs-ile gūr
- 956 Niçe ħar-gūruñ aluben serini
Ol sürünüñ düşürdi ekşerini
- 957 Çün qazā-y-ıdı tīri ol māhuñ
Yire düşmezdi atduĝı şāhuñ
- 958 Var-ıdı bir kenīzi şāhuñ ħüb
Țal‘at-ı nīk ü manzar-ı mergūb

³¹³ dillerüñ: dillerin İ.

³¹⁴ şīri: şīr İ.

³¹⁵ toĝru: toĝrı İ.

- 959 Ğıybetinden ilüñ kayırmaz-ıdı
Şāh özinden anı ayırmaz-ıdı
- 960 Bile alup giderdi her cāya
Bāğ u büstān u kūh u şahrāya³¹⁶
- 961 Fitne-nām-ıdı fitne-i ‘ālem
Müfetin kılmış-ıdı şāhı hem
- 962 Tāze-rūy-ıdı çün bahār-ı bihişt
Hoş-ıdırām-ıdı şanki ‘ar‘ar-ı geşt
- 963 Yaşınurdi kamer yañağından
Üşenürdi şeker tuğağından
- 964 Nev-cemāl-ıla fitne-i devrān
Ehl-i sāz-ıdı ‘andelīb-elhān
- 965 Şanki māh-ıdı çābük ü raqqāş
Şeh katında ‘azīz idi hem hūş
- A 33b, İ 30a
- 966 Murg-ı vahşī işitse āvāzın
Gūş-ı cān-ıla diñlese sāzın
- 967 Ol tuyūr-ı hevā çü berg-i hāzān
Dökülürlerdi toprağa yeksān
- 968 Ilduzı şāh-ıla barışmış-ıdı³¹⁷
Yağ-ıdı bal-ıla qarışmış-ıdı
- 969 Engübīn-idi revğan-ālūde
Çerb ü şīrīn çü şan pālūde³¹⁸

³¹⁶ kūh u: kūh-ı İ.

³¹⁷ ılduzı: yılduzı İ.

- 970 Fitne-y-ile şeh-i cihān her dem
Kūh u şahrāda oluben hem-dem
- 971 Eyles-idi hemīşe ‘işretler
Sāz ü söz ü simā‘ u şöhetler
- 972 Tīr idi sāz-ı şāh-ı Behrām’uñ³¹⁹
Çeng-idi sāzı ol dil-ārāmuñ
- 973 Şāh iderdi ğazāl u gūr-ıla ceng
Meh-likā çengine ururdu çeng
- 974 Şāh-ı Behrām-ı Gūr u şīr-efgen
Fitne-y-ile çü şeker ü revġan
- 975 Gözler-iken şikārını çün yoz
Nā-gehān kopdı qarşudan bir toz
- 976 Gördi şeh kim gelür niçe ħar-gūr
Görüp anı kemāna eyledi zūr
- 977 Yire düşürdi niçesin anuñ
Baħre yitürdi seylini ħanuñ
- 978 Ķana boyandı çihre-i şahrā
Lāle-zār oldu gül-şen-i ħađrā
- 979 Meger ol teng-i çeşm-i Tātāri
Eyleyüp şāha nāz u ‘ayyārı
- 980 Açmadı şāha perde-i rāzı
İtmedi lāyıķ olan i‘zāzı

³¹⁸ çerb ü: çerb-i İ.

³¹⁹ Tīr idi sāz-ı şāh-ı Behrām’uñ: Tīr-idi sāzı Behrām’uñ A.

981 Şeh ki çatında işledi şad kār
Dimedi şāha āferīn yek-bār

982 Aña şāh incinüp didi tekrār
Bu kenīze revā degül güftār

İ 30b

983 Çeşmi teng-idi görmedi eşerüm
Göze göstermedi benüm hünerüm

984 Bu aralıkda nā-gehān bir gūr
Çıkageldi revān çü lem‘a-i nūr

985 Fitne’ye yüzini dönüp Behrām³²⁰
Didi bu şaydı eyleyelüm rām

986 Neresinden urayın eyle beyān³²¹
Tā göresin hüner yüzini ‘ıyān³²²

987 Dönüben Fitne didi iy server
Hünerüñ varını bugün göster

988 Didügüm buña şayduñı göresin
Toynuğından revān anı urasın

989 Hünerüñ tīri varuban yirine
Toynuğından çıkup geçe serine

990 İledüp kuyruğın kulağına
Çenesin başını ayağına

³²⁰ yüzini: yüzüñi İ.

³²¹ neresinden: neresinde A.

³²² yüzini: yüzünü İ.

- 991 İşidüp bu sözi şeh-i Behrām³²³
Ele alup kemānını derhāl
- 992 Urdı gūr-ı devendeye bir tīr³²⁴
Eyledi baş-ıla ayağın bir
- 993 Didügi bigi urdı nahçīri
‘Āciz eyledi Fitne-yi tīri
- 994 řāh-ı Behrām idüp kenīze hıřāb
Gösterüp çihre-i celāl ü ‘itāb³²⁵
- 995 Didi gördüñ mi bu hüner nicedür
Cünbiş-i tīr ü bu güzer nicedür³²⁶
- 996 Ol kenīz eyleyüp tekebbür ü nāz
Açdı řāh-ı cihāna ol dem rāz
- 997 Didi řāhā bu gördüğüm āřār
Ehl-i idmāna olmaya düřvār
- 998 Zīrekān u serān heft ıklīm³²⁷
Eyleyüpdür saña řamu ta‘līm³²⁸
- 999 Hem gice gündüz eyleyüp idmān
Çalışursın kemān-ıla her ān

³²³ Behrām: meyyāl A.

³²⁴ gūr-ı: gūrı İ.

³²⁵ ‘itāb: ‘iķāb İ.

³²⁶ cünbiş-i: cünbiş ü İ.

³²⁷ zīrekān: zīrkān A.

³²⁸ saña řamu: řamu saña İ.

İ 31a

- 1000 Hem gidermezsın oķuñı elden
Böyledür vaż‘ u ħālũñ evvelden
- 1001 Hüner olmaya medħine bu kār
Şāha faħr eylemek bunuñ-ıla ‘ār
- 1002 Şāh işidüp bu sözleri derħāl
Göñline geldi ğayret-ile melāl
- 1003 Āteşi gine yaķdı sīnesini
Āşikār itdi ħışm u kīnesini
- 1004 Ğazab idüp revān o sā‘at aña
Şeh buyurdi hemān siyāset aña
- 1005 Pādişehler ki kīne-cūy olalar
Bir bahāneyle türş-rūy olalar
- 1006 Ķan dökerler yire bilā ‘illet
Ķande ķaldı ki göreler zaħmet
- 1007 Var-ıdı ķapusında bir serheng
Mīr-zād ehl-i dāniş ü ferheng
- 1008 Tünd-saħt-ıdı līkin ol çün şīr
Hem sehim-nāk-ıdı çü gürg-i kebīr
- 1009 Şāh anı da‘vet eyleyüp pinhān³²⁹
Didi bitür kenīz işini nihān
- 1010 Fitnedür aradan götür gitsün
Merd-i āzāde fitneyi n’itsün

³²⁹ pinhān: nihān İ.

- 1011 Şāhuñ emrini gūş idüp ferheng³³⁰
Fitne def`ine eyleyüp āheng
- 1012 İledüp hānesine Fitne'yi tīz
Çanını dōkmek istedi hūn-rīz
- 1013 Fitne-i pūr-fiten olup giryān
Didi serhenge virūben eymān
- 1014 Çanuma girme bil ki mazlūmem
Şimdi şehden ırağ u maħrūmem
- A 34a
- 1015 Bī-gūnāham şağın baña kıyma
Nefs-i dīvūñ firībine uyma
- 1016 Ben ki şāhuñ ħarīfi-y-idüm ħāş
Kūh u şahrāda hem-nefes çü ħavāş³³¹
- İ 31b
- 1017 Şehriyāruñ enīs ü yāriydum³³²
Ol cevārīnūñ iħtiyāriydum
- 1018 Şeh çatında ‘azīz iken mağbūl
Beni iħlāl idüp qarīb-ile gūl
- 1019 Şāh öñinde beni kılup gūstāħ
Çaşrını şāhuñ eyledüm sūrāħ
- 1020 Söyledüm şāha nā-sezā sözler
Kim şerār-ıla göyünür özler

³³⁰ ferheng: serheng İ.

³³¹ kūh u: kūh-ı İ.

³³² enīs ü: enīs-i İ.

- 1021 İtmedüm şāha lāyık i‘zāzı
Serd ü beyhūde eyledüm nāzı
- 1022 Şabrı şāhuñ da kendüden gitdi³³³
Baña lā-būd siyāset emr itdi
- 1023 Sen de қatlümde eyleme ta‘cīl
Şeh қatında benüm de қadrüm bil
- 1024 Ola kim şāh işine nādım ola³³⁴
Ağlaya düşmen-i şiddīķı güle
- 1025 Ger şorarsa şehi dirīğ-ıla şav
Fitne şavuldı diyü eyle çav
- 1026 Şāh işidüp sözüñ güvenür-ise³³⁵
Қatlüm-ile benüm қıvanur-ısa
- 1027 Saña қanum ҳelāl ola тұyasın
Şāhuñ emrini yirine қoyasın
- 1028 Nādım olursa emrine ger şāh
Ekşidürse yüzün sitem-ger şāh³³⁶
- 1029 Görevüz ikimüz de rüy-ı ҳalāş
Olavuz bayağı bigi gine ҳāş
- 1030 Қurtulam ben helāk ü sen қandan
Sen saқardan kemīne zindāndan

³³³ şāhuñ: şāhın İ.

³³⁴ kim: ki A.

³³⁵ sözüñ: sözün İ.

³³⁶ yüzün: yüzüñ İ.

- 1031 Bu firīb-ile Fitne-i dil-bend
Virdi serhenge dīnine sevgend³³⁷
- 1032 Kim uyup dīve bozmaya ‘ahdi
İtmeye Fitne’ye yavuz қаşdı
- 1033 Virdi serhenge bār-ıla gevher
La‘l ü yāķūt u sīm-i hāş-ıla zer
- İ 32a
- 1034 Şol güherler ki kıymetī çü mehān
Her birisi deger hārāc-ı cihān³³⁸
- 1035 Aluban bār-ı gevheri serheng
Fitne’ye didi olmayup dil-teng
- 1036 Yirüñi bekle sākin ol bir dem
Şimdiden soñra fāriğ ol epsem
- 1037 Kimse yanında itmeyüp yādın³³⁹
Dilüñe alma dağı şāh adın
- 1038 Kim şorarsa eyit ki bu çāvuş
Ben kenīze binege olup tuş
- 1039 Se hezār aķçeye şatun aldı
Bu qaravaşı ki zebūn aldı
- 1040 Bu qarār üzre irişüp peyvend
İçdiler ikisi dağı sevgend

³³⁷ serhenge: serheng İ.

³³⁸ deger: degür A.

³³⁹ yanında itmeyüp: yanuñda añmayup İ.

- 1041 Ara yirde geçince bir hefte
Şāh-ı nüh çarḥ u mäh-ı dü hefte³⁴⁰
- 1042 Şordı serhenge Fitne ḥālinden
Emr-i bī-fikrinüñ me'ālinden
- 1043 Didi şāh emr-ile yitürdüm anı
Ejdehā çengine yitürdüm anı
- 1044 Ejdehā yuduben helāk itdi
Fitnesinden cihānı pāk itdi³⁴¹
- 1045 Şāh işitdükde oluben maḥzūn
Gözleri yaşın eyledi Ceyḥūn
- 1046 Gerçi şāh oldu ḥüzn-ile dil-teng
Ferah oldu velī dil-i serheng
- 1047 Başladı Fitne'nüñ ri'āyetine
Çeşm ü cānı bigi ḥimāyetine³⁴²
- 1048 Bir dihi var-ıdı anuñ ma'mūr
Taḥt-gehden ba'īd ü ilden dūr
- 1049 Anda yapmışdı bir sarāy-ı bülend
Ḥāki müşgīn şuyı gül-āb-ıla ḳand
- 1050 Ṭa'n iderdi na'īme hey'etde
Yol sürerdi semāya rif'atde³⁴³

³⁴⁰ çarḥ u: çarḥ-ı İ.

³⁴¹ cihānı: cihān İ.

³⁴² çeşm ü: dil-i İ.

³⁴³ sürerdi: şorardı İ.

İ 32b

- 1051 Ol sarāyı kıilup maḳām-ı kenīz
Fitne'yi tıtdı cānı bīgi 'azīz³⁴⁴
- 1052 Yoğ-ıdı çāvuşuñ daḳı kārı
Hep tavar-ıdı mālınıñ varı
- 1053 Böyle naḳl itdi nāḳıl ü rāvī
Nā-gehānī toğurdı bir gāvı
- 1054 Sevdı gevsālesin anuñ Fitne
Fitne'nüñ şaldı cānına fitne
- 1055 Dāyim anı ḳucağna alur-ıdı
Götürüp ḳaşrına çıkarur-ıdı
- 1056 Sevdüğinden buzağıyı cānān
Niçe yıl itdi ḳamlını idmān
- 1057 Tā kim olinca gāv şeş-sāle
Götürürdi anı çü gevsāle
- 1058 Ferbih olduḳça gāv-ı nīk-nihād
Ḳuvveti Fitne'nüñ olurdi ziyād
- 1059 Ḳaşr u bāğında Fitne-i dil-teng
Otururdi belāsına serheng
- 1060 Çıkarup bir niçe cevāhir-i ḥüb
La'l-i nā-yāb u lü'lü'-i mergüb
- 1061 Virdi serhenge bunları derḫāl
Didi bu işde eyleme ihmāl

³⁴⁴ cānı: cān İ.

1062 Bunları şat bahālarını getir
Emrūmi bu zamān yirine yitür

1063 Gūsfend al nebāt u and ü gül-āb³⁴⁵
Nuql ü cām ü buhūr ü şem‘ ü şarāb³⁴⁶

A 34b

1064 Zīnet it meclisi çü ravza-i hūr
Hāzır eyle şarāb ü nuql ü buhūr

1065 Şehriyār ola kim bu cāya gele
Seyr iderken bizüm sarāya gele³⁴⁷

1066 Çün gele şayda bu yire Behrām
Eyleme anda bir nefes ārām

1067 Şehriyāruñ yapış licāmına³⁴⁸
Da‘vet eyle bu şuffe-bāmına³⁴⁹

İ 33a

1068 Şāhimuz bir kerīm-i hoş-hūdur
Nerm-i ab‘ u dilīr ü dil-cūdur³⁵⁰

1069 İdegörsin niyāz ü i‘zāzı
Eylemez şeh saña ser-efrāzı

1070 Çün gele bu sarāya ol devlet
İdevüz şāha aql-ıla hıdmet

³⁴⁵ and ü: and-ı İ.

³⁴⁶ cām ü: cām-ı A; şem‘ ü: şem‘-i İ.

³⁴⁷ iderken: iderek A.

³⁴⁸ şehriyāruñ: şehriyārın İ.

³⁴⁹ şuffe-bāmına: şuffe-cāmına İ.

³⁵⁰ ab‘ u: ab‘-ı İ.

- 1071 Çün işitdi bu sözleri serheng
Fitne'nüñ sâzına düzüp âheng
- 1072 K̇ayd ü esbâbı cümle bitürdi
Her kelâmı yirine yitürdi
- 1073 Ḣâzır eyledi berg-i 'îş ü tere
Murğ u mâhı vü gûsfend ü bere
- 1074 Râh u reyhân u müşg ü 'ūd ü buhūr
Nuql-i şâhân ü sâz ü bâde vü hūr³⁵¹
- 1075 Aşlı-y-ıla fuşül ü ebvâbı
Günehiyle düzetdi esbâbı
- 1076 Zīb ü fer k'ola şehlere lâyıq
Cümlesin düzdi kâmil ü fâyıq
- 1077 Şâh-ı Behrâm-ı Gür şîrîn-kâr
İsteyüp ḣâırını hevâ-yı şikâr
- 1078 Eriyüp deştî sağ-ıla şolı
Reh-i serhenge uğrayup yolu³⁵²
- 1079 Görđi bir menzil-i girân-mâye³⁵³
Sebzedür sebze sâyedür sâye
- 1080 Şordı bu yir kimüñ mekâmıdur
K̇ank[ı] şebbâzuñ âşiyânıdur

³⁵¹ Nuql-i şâhân ü sâz ü bâde vü hūr: Nuql-ı şâhâna vü sâz-ı bâde-i hūr İ.

³⁵² uğrayup: uğradı A.

³⁵³ menzil-i: menzili İ.

- 1081 Şeh su'ālını gūş idüp serheng
İtdi lā-būd cevābına āheng
- 1082 Şāh öñinde kılp u niyāz
Didi iy şehriyār-ı bende-nüvāz
- 1083 Şorduğı da şehüñ 'aţāsıdur
Sāye-i tūbī-i saĥāsıdur³⁵⁴
- 1084 Şāhuñ in'āmıdur kemīnesine
Kaţre-i feyzdur sefīnesine
- İ 33b
- 1085 Dönüben şāh öñinde ol serheng³⁵⁵
Eyleyüp sūz u nāleler çün çeng
- 1086 Didi bu sāye pādişāhuñdur
Kullaruñ mülk ü mālı şāhuñdur
- 1087 Şāh-ı 'ālem çeküp 'inān-ı kerem
Yüzüm üzre n'ola başarsa kağem
- 1088 Zerreğen 'ār idüp şeh-i pür-tāb
Tutmadı çihresine ebr-i niķāb
- 1089 Künc-i külĥanda geh yatur sulţān³⁵⁶
Mesken-i genc olur gehī vīrān³⁵⁷
- 1090 Gūş idüp bu tazarru'ı Behrām
Kıldı serhenge luţf-ıla ikrām

³⁵⁴ saĥāsıdur: semāsıdur İ.

³⁵⁵ Dönüben şāh öñinde: Şāh öñinde dönüben İ.

³⁵⁶ yatur: yatup İ.

³⁵⁷ gehī: geh İ.

- 1091 Didi atlan Őikardan donicek
 İŞde yuz Şimdi kardan donicek
- 1092 onaruz hanuna yaraun gor³⁵⁸
 Őam-ıla varuruz eraun gor³⁵⁹
- 1093 Yire yuz urup ol zaman serheng
 İtmedi bir nefes arar u direng
- 1094 Yurudi hanesine torı u bad³⁶⁰
 aŐrını duzdi un bihişt-abad
- 1095 Őah-ı ‘alem donup Őikarından
 Serd olup gonli Őul u karından³⁶¹
- 1096 Kase-i mey bigi gelup cuŐa
 Eyledi ‘azmi aŐr-ı avuŐa³⁶²
- 1097 Sa‘ati ruzun irmeden ‘aŐra
 Devlet-ile yetişdi ol aŐra
- 1098 adem-i esb-i Őaha ol serheng
 Őadı gevherleri u rize-i seng
- 1099 Eyleyup ol zemini ‘anber-riz³⁶³
 DoŐedi payına muraŐŐa‘ biz

³⁵⁸ hanuna: hana ki İ; yaraun: yaraın İ.

³⁵⁹ eraun: eraın İ.

³⁶⁰ torı: toru A.

³⁶¹ Őul u: Őul-ı İ.

³⁶² ‘azmi: ‘azm-i İ.

³⁶³ zemini ‘anber-riz: zemin ‘anber-biz İ.

- 1100 Ol ki resm-idi pādişāhāne
Hep yitürdi yirine şāhāna
- 1101 Şāhibi ol sarāy-ı zībāya
Nerdübān itmiş-idi şad pāye
- İ 34a
- 1102 Nerdübāndan çıķup şeh-i āfāk
Gördi ol menzili sürā‘da tāk
- 1103 Zīb ü tezyīni yig Havernaķ‘dan
Kubbesi ‘ālī çarķ-ı ezraķdan
- 1104 Şāhib-i hāne eyleyüp ‘izzet
Her ne-y-ise şerāyiķ ü hıdmet
- 1105 Cümlesin bī-kuşūr edā itdi
Şehriyāra tırup du‘ā itdi
- 1106 Çekdi evvel hużūra ni‘metler
‘Aķabince gül-āb ü şerbetler
- 1107 Āhır olup yenildi çün ni‘met
Hātırı şāhuñ istedi ‘işret
- 1108 Mey-i nāb-ı muġāna kıldı taleb
İstedi nuķl ü cām ü sāz-ı tarab³⁶⁴
- 1109 Hāzır itmişdi cümlesin serheng
Şundılar şāha bāde-i gül-reng
- 1110 Sāġarı şāh içüp şafā sürdi
Hücre-i sīneden ġamı sürdi

³⁶⁴ sāz-ı: sāz u ĩ.

1111 Şāhib-i kaşra şāh fetḥ u zafer
Söyleyüp luṭf-ıla süḥan çü güher

1112 Didi ‘ömrüñ yetişdi heşt-āde
Dirilürsin cüvān u āzāde³⁶⁵

A 35a

1113 Saña çünkim yeterdi külbe-i tāk
Ne-y-idi bu revāk-ı heft tıbāk

1114 Yüz urup didi şāhib-i ḥāne
İy şeh-i kām-yāb u ferzāne

1115 Devletüñde cihāna cānum ben
Gerçi pīrüm velī cüvānum ben

1116 ‘Aceb itme bu ḥālūmi iy şāh
‘Ömrüñi dāyim eylesün Allāh

1117 Daḥı a‘ceb budur anı diyeyin³⁶⁶
Kışşamı şehriyāra söyleyeyin³⁶⁷

1118 Bir kızum var benüm çü bedr-i münīr
Kuvvet-i bāzūsına döymez şīr

İ 34b

1119 Altı yaşında var ola bir gāv
Bürye vü şāḥ-dār ü büzük-çav

1120 Götürüp gāvı boynına ol māh
Çıkarur bu nażar-gehe her gāh

³⁶⁵ cüvān u: cüvān-ı İ.

³⁶⁶ diyeyin: diyeyiñ İ.

³⁶⁷ söyleyeyin: söyleyeyiñ İ.

- 1121 Nerdübāndan çıkar çü kebg-i hıram
Yolda diñlenmez eylemez āram
- 1122 Şāh işitdükde tañlayup anı
Görmek istedi anları anı
- 1123 Didi serhenge gülmezüz yüzüñe
Görmeyince inanmazuz sözüñe
- 1124 Lā-cerem tırdı çāvıuş eyledi hı̄z
Fitne’ye toğrı vardı ol dem tı̄z³⁶⁸
- 1125 Şeh katından çü şevk-ıla gitdi³⁶⁹
Fitne’ye mācerāyı ‘arz itdi
- 1126 Gūş idince hadı̄ş-i şāhı ‘ıyān
Fitne tırdı revān çü serv-i revān
- 1127 Kendüye virdi zı̄b ü ziynet ü fer
Çını̄ler bigi bağladı zı̄ver
- 1128 Vuruban serüne ser-efrāzı
Çeşmine çekdi sürme-i nāzı
- 1129 Varmağa pür sitāre şeh yüzine
‘ıkd-ı Pervīn tağındı meh yüzine
- 1130 Ca‘d-ı zülfin kılp çü halka-ı mār
Kıldı genc-i ruğına hācib-i dār
- 1131 Ğamze-i sāhirin düzüp ğammāz
Nerkisin kıldı sıhr-ile mümtāz

³⁶⁸ toğrı: toğru A.

³⁶⁹ çü: çün A.

1132 Çeşm-i fettân-ıla kıllup efsûn
Âhû-yı Çîni eyledi meftûn

1133 Ruḥ-ı gül-pūşına düşüp jāle
Buldı nesrîni peyker-i lāle³⁷⁰

1134 Huld-ı zîbâ bahârına ‘âşık
Hüsni ‘Azrâ ‘izârına Vâmık

1135 Pîc-i zülfiyle gör bu naḥçîri
Gerden-i şîre daḳdı zencîri

İ 35a

1136 Şâha şunmağa sîb-i ğabğabını
Tercemân itdi gül-şeker lebini

1137 Şol ki tezyîn-idi kemâl-ıla
Düzüp bî-bedel-i cemâl-ıla

1138 Tırdı yirinde ol çekîde gül-âb³⁷¹
Yürüdi gâva toĝrı çün meh-tâb³⁷²

1139 Tañlama gâva vardısa bedri
Burc-ı sevr üzre meh bulur ḳadri

1140 Götürüp gâvı mâh-tâb-ı münîr³⁷³
Yürüdi nerdübâna hem-çün şîr

1141 Nerdübândan çıkup çü kebg ü ‘uḳâb
Vardı şâhuñ ḥuzûrına meh-tâb

³⁷⁰ nesrîni: nesrîn İ.

³⁷¹ yirinde: yirinden A.

³⁷² toĝrı: toĝru A.

³⁷³ gâvı: gâv İ.

- 1142 Şāh öñinde kı lup niyāz u senā³⁷⁴
 Ƨurdu çün serv-i dil-keş ü zībā
- 1143 K'āhū boynında gāvı çün gördi³⁷⁵
 Şāh çün zayfum ol zamān Ƨurdu
- 1144 'Acebe vardı şehriyār ol dem
 Didi itmez bunı benī ādem
- 1145 Oturanlar kı lup ta' accübler
 Ƨamusı kı ldılar terağğublar
- 1146 Didiler fıl ola bu kāra meger
 Yoħsa döymez bu bāra zūr-ı beşer³⁷⁶
- 1147 Şāh-ı Behrām-ı Gür nīk-endīş
 Didi çekmeñ 'abeş yire teşvīş³⁷⁷
- 1148 Bu hüner sa'y u zūr-ıla olmaz
 Şīr-i nerde bu hāleti bulmaz
- 1149 Her hünerde gerek mūrūr-ı zamān
 Rūzgār-ı dırāz-ıla idmān
- 1150 Ādeme tā kim el vire ol kār
 İşleye anı görmeye düşvār
- 1151 Gūş idüp şeh kelāmını duħter
 Mih-terine du'ā kı lup kih-ter³⁷⁸

³⁷⁴ niyāz: du'ā İ.

³⁷⁵ gāvı çün: çün gāv İ.

³⁷⁶ zūr: nev' İ.

³⁷⁷ çekmeñ: çekmen İ.

³⁷⁸ kih-ter: kem-ter A.

- 1152 Didi şāhā ulu ‘azāmetler
Āhır-ıla şehe nedāmetler
- İ 35b
- 1153 Gāva niçün delīl ola idmān
Olmaya gūra huccet ü bürhān
- 1154 Götürem gāvı diyeler ta‘līm
Dinmeye gūra bes nedür bu bīm
- 1155 Gūş idüp bu daķıķayı şeh-i Gūr
Geldi yādına kışsa-i har-gūr
- 1156 Añladı aşl-ı kār u taķrī‘i
Zahme-i ta‘n u hār-ı teşnī‘i³⁷⁹
- 1157 Kaldırup bürka‘ı yüzinden māh
Gördi dil-dār ü dil-pezīrin şāh
- 1158 Şāh-ı Behrām-ı Gūr olup meyyāl
Bağrına başdı Fitne’yi derhāl
- 1159 Seng-i bī-enge tīgını bilede
Fitne’den tırdı ‘özrini diledi
- 1160 Çekdi yārın kināre çün ‘āşık³⁸⁰
Serve şarıldı şanki şarmaşık
- 1161 Şīşe-i çeşmi dökdi cūy-ı gül-āb
Gül ü nerkis aķıtdılar seylāb
- 1162 Kīş-i Bahreyn dīde-i Nāhīd
Şaçdı māh üzre eşk-i mürvārīd³⁸¹

³⁷⁹ zahme: zahmet A.

³⁸⁰ yārın: yāruñ İ.

A 35b

- 1163 Ehl-i meclis görince bu hālī
 ıldılar hāneyi o dem hālī
- 1164 aldı ūh-ıla ol Hümā-peyker
 Māh-tāb-ıla husrev-i hāver³⁸²
- 1165 ün kırān itdi māh-ıla Behrām
 Eyleyüp anda ‘özrini itmām
- 1166 Didi ıldumsa ger yirūñ zindān³⁸³
 Pür-günāhum atuñda ıl ihsān
- 1167 Seni yadıysa āteū-i hicrān
 Beni daı yaupdur ol nīrān
- 1168 Hālī oldıysa fitne-i devrān³⁸⁴
 ‘Āciz ü müfetin benüm ezmām
- 1169 Vaūf-ı hālını ūh idince beyān
 Fitne-i la‘l-i leb de adı dehān

İ 36a

- 1170 Hem-ü sūsen eküp sinān-ı zebān
 Didi iy ūhriyār-ı fitne-niūān
- 1171 Beni ılduñsa hicr-ile mürde
 ūimdi ılduñ viūāl-ile zinde
- 1172 adūmi ıldı-y-ısa ğam n’ola pi
 Kūh-ı Elbürz’de ala mı ğam hi

³⁸¹ māh: eūk İ; eūk: dürr İ.

³⁸² husrev-i: husrev ü İ.

³⁸³ yirūñ: yirin İ.

³⁸⁴ devrān: dārān İ.

- 1173 Şāh bilsün şehe maḥabbetümi
Cān u dilden ḥulūş u şefkatümi³⁸⁵
- 1174 Bī-edeblik kim eyledüm iy şāh
Sırrımı bilmedük ‘alīma’llāh
- 1175 Tīr kim gūra urmış-ıdı şāh
Aña taḥsīn iderdi māhī vü māh
- 1176 Dest-i şāha zemīn iderdi şenā
Āsumān şaştına kııurdı du‘ā
- 1177 Nā-pesend oldıgum bu-y-ıdı şehā³⁸⁶
İtmedügüm şehe sipās ü şenā
- 1178 Şaқınurdum şehi yavuz gözden
Şaқlar-ıdum қamu yamān sözden
- 1179 Bu-y-ıdı bendeye olan ḥācib
Ol edebsüzlüge de hem mūcib
- 1180 Şāh-ı Behrām idüp bu sözleri gūş
Bātımindan maḥabbet eyledi cūş
- 1181 Didi ḥaқdur қamu sözüñ Fitne
Dāyimā Ḥaққа’dur yüzüñ Fitne
- 1182 Saña yañlış diyen mu‘āniddür
Şıdқuña bu sözüñde şāhiddür³⁸⁷

³⁸⁵ ḥulūş u: ḥulūşu İ.

³⁸⁶ nā-pesend: bī-pesend İ.

³⁸⁷ sözüñde: sözinde İ.

- 1183 Şāh-ı serhenge eyleyüp iclāl
Viridi mülk-ile bī-nihāyet māl
- 1184 Didi senden Hūdā olup hoşnūd
Bulasın ‘ömr ü māl-ı nā-ma‘dūd
- 1185 Her haṭardan emīn ide seni Hāq
Olasın şād u fāriğ-ı muṭlaq
- 1186 Ebedī eyleyüp beni dil-şād
Hūn-ı nā-ḥaḫdan eyledüñ āzād
- İ 36b
- 1187 Ger kılırsam saña cezāyı ğaraḫ
Senüñ iḥsānuña ola mı ‘ivaḫ
- 1188 Şāh-ı serhenge idüp ikrāmı
Mümkin olduqça itdi in‘āmı
- 1189 İylüğini anuñ şümār itdi
Birisine ‘ivaḫ hezār itdi
- 1190 Buldı qatında iḥtişāş-ı qabūl
Oldı mīr ü muqarreb ü maqḫbūl
- 1191 Fitne’yi aldı taḥtına gitdi
Dīnlerince aña nikāḫ itdi
- 1192 Sürdi anuñla rüz ü şeb ‘işret³⁸⁸
Hurrem ü hoş-dil eyledi şoḫbet
- 1193 Bir zamān pīşesini ‘iḫ itdi
Fitne’yi kend’özine iş itdi

³⁸⁸ rüz ü: rüz-ı İ.

1194 Sāz ü söz-idi ‘İş ü nüş müdām
Rūzgārından almış-ıdı kām

1195 Ol ıtarablarda muırib-i kavvāl
Bu maıalı didi münāsib-i hāl

Ġazel³⁸⁹

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1196 Müflis-iken künc-i ğamda genc ü kām buldum bugün
Gür-ı fürkatde yaturken tāze cān buldum bugün

1197 Dūzahı-ı ğasretde yanarken mu‘azzeb nā-gehān
Ħūr-ı rızvān-ıla bāĝ u büstān buldum bugün³⁹⁰

1198 Sābııan ħār-ı belāda ‘andelīb-idüm esir³⁹¹
Ħāliyā ıaıı-ı na‘im ü gül-istān buldum bugün

1199 Sāyesinde rāıat u āsūde-ıāl olsam n’ola³⁹²
Serv-i nāzı ıubā-yı bāĝ-ı cinān buldum bugün³⁹³

1200 ıeııı-i fettānına dil meftün olursa ıaıı degül
Nerkis-i ser-fitne-i āıır-zamān buldum bugün

1201 Ol cüvān-baııtuıı ğamından gerııı perüm nā-tüvān
Devlet-i vaııında baıı-ı nev-cüvān buldum bugün³⁹⁴

³⁸⁹ Bu baıılık A nüııhasında yoktur.

³⁹⁰ ħūr-ı: ħūr u İ; bāĝ u: bāĝ-ı İ.

³⁹¹ ħār-ı: ħarı İ.

³⁹² olsam: itsem A.

³⁹³ serv-i nāzı: serv-i nāz İ.

³⁹⁴ nev: bu İ.

1202 İy Hayâtî zâr-ıdum ğam gūşesinde nā-murād
Himmet-i şāh-ıla maqşūd-ı cihān buldum bugün

İ 37a

1203 Ğazel-i pür-terāneyi kıoyalum
Defter-i ‘ışķ-ı meşnevî diyelüm³⁹⁵

1204 Bî-nişāndan size nişān virelüm
Ol vilāyetden armağan virelüm

1205 Ezelî mihri cāna düşmiş-idi³⁹⁶
Leşkeri kışverine üşmiş-idi

1206 Düşmemişdi henüz hevā-yı dile³⁹⁷
Āteşi düşmiş-idi āb u güle

1207 Āşinā-y-ıdı cān anuñla ezel
Kışver-i dilde olmaz-ıdı cedel

1208 ‘Ālem-i şefķat ü maħabbet idi
Sīneler şāfî pür-meveddet idi

1209 Şimdi tıtdı cihānı naķş-ı ħiyel
‘Ālem-i mülke tıtdı ceng ü cedel³⁹⁸

1210 Çünkü ‘ām oldı ‘āleme kışşā
Çıķdı Behrām-ı Gür’a da ħışşe³⁹⁹

A 36a

1211 Ħusrev-i nerm-gūy u āhen-ten
Şāh-ı Behrām-ı Gür u şīr-efgen

³⁹⁵ defter-i ‘ışķı: defter-i ‘ışķ İ.

³⁹⁶ mihri: mihr İ.

³⁹⁷ hevā-yı: hevāsı İ.

³⁹⁸ ‘ālem-i: ‘ālem ü İ.

³⁹⁹ Bu beyit İ nüshasında yoktur.

- 1212 Gerçi mülk-i cihāna şāh oldu
Kişver-i Fars'a pādişāh oldu
- 1213 Lākin işi hemīşe şubḥ-ıla şām
Geh şikār-ıdı gāhī şürb-i müdām
- 1214 Hālī olmazdı vaḳti şoḥbetden
Māh-rūlarla 'iṣ ü 'işretten
- 1215 Var-ıdı ol zamānda bir 'āḳıl
Pīr-i dānā muḥāsib ü fāzıl⁴⁰⁰
- 1216 İhtiyār-ı zamāna Nersī-nām
Hem-laḳab bā-bürāder-i Behrām
- 1217 Hem ḳavī re'y ü hem tamām-endiṣ
Ḳalbi şāfī emīn ü bī-teşvīṣ
- 1218 Şāh-ı dānā-y-ıdı anuñ nesli
Ki aṣıl idi fer'i hem aṣlı
- 1219 Şehriyār olmaz-ıdı andan dūr
Hem refīḳ-ıdı şāha hem destūr
- 1220 Vardı anuñ üç oḒlı ki fāzıl
Dāniş ehli müdebbir ü kāmil
- İ 37b
- 1221 Ulu oḒlı ki mīr-ıdı pūr-dād
Dirler-ıdı aña Zerāvendād
- 1222 'Ārif-i dehr idi daḳīḳa-şinās
Pārisā-y-ıdı bī-ḥisāb ü ḳıyās

⁴⁰⁰ pīr-i: pīr ü İ.

- 1223 Hem debîr-idi bî-naẓîr-i cihân
Cümle zabtında defter ü dîvân
- 1224 Ol sebebden şeh-i cihân anı
İtmiş-idi emîr-i dîvânı
- 1225 Hükmi nâfizdi cümle-i ‘Acem’e
İnkıyâd itmiş-idi halkı heme⁴⁰¹
- 1226 Ol iki oğlu dağı begler-idi
Kavm-i A‘câm içinde yigler-idi
- 1227 Her birisi ol iki şamşāmuñ
Nāyib-i hāşı-y-ıdı Behrām’uñ
- 1228 Ne-y-ise kâr-ı kişver ü ıklîm
Bunlara kılmış-ıdı şeh teslîm
- 1229 Her nice itseler iderler-idi⁴⁰²
Nā-sezā yollara giderler-idi
- 1230 Kimi yapup kimi yıkarlar-ıdı
‘Āleme od urup yaqarlar-ıdı⁴⁰³
- 1231 Tîşe-veş her yire şunarlar-ıdı
Gine kendülere yonarlar-ıdı
- 1232 Kıldılar halkı çünkü böyle tirāş⁴⁰⁴
Bu şadâlar cihâna oldı fâş

⁴⁰¹ İnkıyâd itmiş-idi halkı heme: İnkıyâd itmiş-idi heme İ.

⁴⁰² Bu beyit İ nüshasında yoktur.

⁴⁰³ Bu beyit İ nüshasında yoktur.

⁴⁰⁴ halkı: halk İ.

- 1233 Şāh-ı Behrām içinde hurrem ü şād
‘İş ü nūşında fāriğ u āzād
- 1234 Salṭanatdan ferāğat itmiş-idi
‘İş ü nūşa ḳanā‘at itmiş-idi
- 1235 Sāz ü söz-idi rūz ü şeb kārı⁴⁰⁵
Mey ü maḥbūbla-y-ıdı bāzārı
- 1236 Ol sebebden cihān idüp nefret
Düşmiş-idi vilāyete fetret
- 1237 Şehr ü deyr ü ḥişār ü dervāze⁴⁰⁶
Ṭolmuş-ıdı cihāna āvāze
- 1238 Her kişi dirdi şāh-ı Behrām’a⁴⁰⁷
Taḥtını virdi bāde vü cāma
- 1239 Dīnini şatdı naḳd-ı dīnāra
Varını virdi muṭrib ü yāra
- İ 38a
- 1240 Kimüñ olursa hem-demi bāde
Naḳd-ı ‘ömrini ol virür bāda⁴⁰⁸
- 1241 Bu şadālar cihāna çav oldı
Şıyt-ıla şavtı ‘āleme ṭoldı
- 1242 Vardı bu kışşa Çīn-i Māçīn’e
Ṭutdı ḥāḳānı işidüp kīne

⁴⁰⁵ rūz ü: rūz-ı İ.

⁴⁰⁶ deyr ü: deyr-i İ.

⁴⁰⁷ şāh: şeh İ.

⁴⁰⁸ ol virür: ol vire İ.

- 1243 Tama‘ idüp ‘Acem vilāyetine
Düşdi fikrine hem ferāsetine⁴⁰⁹
- 1244 Başladı cem‘-i leşkere derḥāl
Dergehi genc ü ḥazāyin ü emvāl⁴¹⁰
- 1245 Fars’ı tütmağa eyleyüp āheng
Virdi üç yüz biñ er çü bebr ü peleng
- 1246 Āb-ı Ceyḥūn’ı geçdi şāhāne⁴¹¹
Zararı degdi tā Ḥorāsān’a
- 1247 Şāh-ı ḥākān-ı Çīn’i şevket-ile
Yürüdi Fars’a yatlu niyyet-ile
- 1248 Şāyi‘ olup bu ḥādīse ‘āma
‘Ākıbet irdi sem‘-i Behrām’a
- 1249 İşidüp düşdi cānına tasa
Döndi ‘īd-i ḥucestesı yasa
- 1250 İ‘tikād eylemezdi kişverine
Yoğ-ıdı i‘timādı leşkerine
- 1251 Leşkerüñ ḥāṭırını mükedder idi
Ekşeri şūḥ u nāz-perver-idi
- 1252 Kāvı-m-i eşrāf ü serverān-ı sipāh
Dilleri şāha gülmiş-idi siyāh

⁴⁰⁹ fikrine hem: anuñ fikrine A., fikrine anuñ İ.

⁴¹⁰ Bu mısraın vezni bozuktur.

⁴¹¹ Ceyḥūn’ı: Ceyḥūn İ.

- 1253 Ol sebebden ekābir ü a‘yān
Serverān-ı memālik-i Īrān
- 1254 Her biri mülk ü mālını şaқınup⁴¹²
Zen ü duhter ‘iyālini şaқınup
- 1255 İlçi şalup nihānī zindāna
Yazdılar nāme şāh-ı hākāna
- 1256 Didiler iy melikler içre ulu
Bendeyüz қamumuz eli baғlu
- İ 38b
- 1257 Salтанat tapuña müsellemdür
Bār-gāhuñ esāsı muhkemdür
- 1258 Kışver-i Fars’a şāh olan Behrām
Salтанat işini başarmaz hām
- 1259 Ger varursa ayağ-ıla şāha
Müstakīm ü emīn gide rāha
- 1260 Başını egmez-ise ger şāha
Қayd u bend-ile vara dergāha
- A 36b
- 1261 İttifāқın bu fırқа-i ‘āmuñ⁴¹³
Tuydı bir hāş emīni Behrām’uñ⁴¹⁴
- 1262 Şāh-ı Behrām’a vāқı‘ü’l-hāli
Didi cümle mufaşşal ahvāli

⁴¹² mülk ü: mülk İ.

⁴¹³ ittifāқın: ittifāқuñ İ.

⁴¹⁴ emīni: emīn İ.

- 1263 Şāh işidüp şaşurdı kend'özini
Lā-cerem tutdı kaçmağa yüzini
- 1264 Kendüye tıydı olınan kaçdı
Leşkerinden ümīdini kesdi
- 1265 Karadaşı Nersī'yi diküp yirine
Şehriyār itdi anı kişverine
- 1266 Kendüsi sāye-veş nihān oldı
Kaçduğı gün bigi 'ıyān oldı
- 1267 Her kişi didi havf idüp Behrām
İtmedi cenge kaçd-ıla iqdām
- 1268 Şāh-ı hāqāna tırmadı karşı
Kaçdı tılındı varmadı karşı⁴¹⁵
- 1269 Geldi Behrām'a 'acız-ıla fāka
Bu haberler yayıldı āfāka
- 1270 Kāşidi Fārisī irüp hāna
Nāmesin şundi şāh-ı hāqāna
- 1271 Her ne yazıldı-y-ısa mefhūmı
Oķunup hānuñ oldı ma'lūmı⁴¹⁶
- 1272 Bildi hāqān ki kendile Behrām
İdemez kār-zāra hiç iqdām
- 1273 Kāvı-i Fars'uñ hıyānetini tamām
Nā-bedīd olduğın kaçup Behrām

⁴¹⁵ varmadı: tırmadı İ.

⁴¹⁶ oķunup: oķuyup İ.

- 1284 Leşkerinden çıkardı üç yüz merd
Her biri şîr-i ceng ü bebr-i neberd⁴²¹
- 1285 Her biri kâr-dîde merd-efgen
Pür-silâh u dilîr ü pür-cevşen
- 1286 Rûy-ı şahrâda cümlesi çü peleng⁴²²
Ka‘r-ı deryâda her biri çü neheng
- 1287 Cümle yek dil çü nâr-ı yek dâne
Gerçi şad gûne kamu yek hâne
- 1288 Tavrını düşmenüñ bilüp Behrâm
Bir nefes dahı itmeyüp ârâm
- 1289 Yürüdi hâna toğrı hem-çün bād
‘Âlem içre çıkarmağa bir ad
- 1290 Gerçi kim kıldı şabr u hāmūşı
Haşmına virdi h^vâb- ı har-gūşı
- İ 39b
- 1291 Düşmen-ile çün eyledi bâzî
Şakladı mühre-i hiyel bâzî
- 1292 Düşmene karşı tutdı şemşîrin⁴²³
Râst kıldı nişâneye tîrin
- 1293 Çîniler şâhı olmadan âgâh
Eyledi bir gice şebîhûn şâh

⁴²¹ bebr-i: bebr ü İ.

⁴²² rûy-ı: rûyı A.

⁴²³ tutdı: tutup İ.

- 1294 Urdı üç yüz kişi-y-ile özini
Merd-i sî şad hezāra kend'özini
- 1295 Tār-ı saht-ıdı ol şeb-i tîre
Şan bitürmişdi şeklini kıre
- 1296 Leşker içre söyünmiş-idi çerāğ
Tutmuş-ıdı felek yüzün per-i zāğ⁴²⁴
- 1297 [Kim] didük yüz biñ ola zengî mest
Her biri tîğ-i tîze urmuş dest
- 1298 Her biri yügrüşürdi sūy-be-sūy
Haşmı-y-ıla olurdu rüy-be-rüy
- 1299 Gör bu zulmāt içinde Behrām'ı
Kıldı hân-ıla ceng-i Behrām'ı
- 1300 Haşmına karşı şeh çeküp şemşîr
Kimisi tutdı nîze kimisi tîr
- 1301 Düşmene gerçi toqınur-ıdı tîr
Bulamazlardı def'ine tedbîr
- 1302 Yarıq-veş gerçi aldurur şemşîr
Zahmı peydā velî görünmez tîr
- 1303 Şāh-ı feraḥ-hüner bir rüz-ı maşāff
Tîr-ile olmuş-ıdı mū-şikāf
- 1304 İrse tîğı ser-i süvāra çü hār
Eyler-idi dövünce hem-çü hıyār

⁴²⁴ yüzün: yüzün İ.

- 1305 ‘Acemüñ nerre-şiri ħarbinden⁴²⁵
Tîr ü şemşîr ü nîze đarbinden
- 1306 Ol ħadar oldı âdemî maħtûl⁴²⁶
Ķalmadı zinde ger aġa ger ħul
- 1307 Toldı ħan-ıla yiryüzi çü sebû
Kelleler şanki şu içinde kedû
- İ 40a
- 1308 Sürġa boyandı çihre-i nesrîn
Lâle-zâr oldı bâġ-ı rûy-ı zemîn
- 1309 Şanki ħayyâţ olup yed-i Feyyâż
Nîze arşun-ıdı ħılıç miħrâż⁴²⁷
- 1310 Ħalk-ı Çîn’idi gûyiyâ ger ye’s
Ķıruban taldururdu ħan-ıla ke’s
- A 37a
- 1311 Ķıldı cânımı âdemüñ çü sebîl
Oldı Çînîlerüñ ‘azîz zelîl⁴²⁸
- 1312 Yürüdi yüz kişiyle şâh-ı ‘Acem
Sürdi ħâħâna toġrı çekmedi ġam⁴²⁹
- 1313 Buldı ħâħâni mest-i ħufte-ħarâb⁴³⁰
Ķomamış hûş u tãħatini şarâb⁴³¹

⁴²⁵ ‘Acemüñ: ‘Acemin İ.

⁴²⁶ oldı âdemî: âdemî oldı İ.

⁴²⁷ miħrâż: miħrâş İ.

⁴²⁸ Çînîlerüñ: Çînîlerin İ.

⁴²⁹ toġrı: toġru A.

⁴³⁰ ħâħâni mest-i: ħâħân mest ü İ.

⁴³¹ hûş u: hûş-ı İ.

- 1314 Kesdi başın revān o nā-dānuñ⁴³²
 ardı anın ara yire hānuñ
- 1315 uydı bu hāli leker-i hāān
 aldılar amusı ten-i bī-cān
- 1316 açmaa ādir olanı açdı
 açmayanlar amu yire gedı
- 1317 Hā-ı īn'e irüp hezīmetler
 Buldı avm-i 'Acem anīmetler
- 1318 Őöyle dūdı Őikestelūk īn'e
 Őñ açanı yetidı Māīn'e
- 1319 Őuba dek Şöyle itdiler ırun
 K'oldı Behrāmī'ler amu yorun⁴³³
- 1320 Merd-i sī ad hezār lekerden
 Lāf-ı da'vā-y-ıla gelen erden
- 1321 Rub'ı urtulmadı didi rāvī
 Böyle ıdı o Őınunuñ avı
- 1322 Őub-dem nūr-ıla olup bu cihān
 Her nihān oldı āikār u 'ıyān
- 1323 Leker-i īn'i ördiler Őınun
 Cānları mürde kendüler ırun⁴³⁴

⁴³² başın: başuñ İ.

⁴³³ Behrāmī'ler: Behrām'lar A

⁴³⁴ cānları: hānları A.

- 1324 Şöyle qalmış qurusıla hıyām
Tolu esbāb ii řarāb u řa‘ām
- İ 40b
- 1325 Esb ü ester řütür miřāl-i vuĥūř⁴³⁵
Tağıluş cümlesi yürür bomboř⁴³⁶
- 1326 Taĥt-ı ĥākāna geüben Behrām
Oturup kıldı yidi gün ārām
- 1327 Aldı Çın řāĥınuñ řamu varın
Genc ü esbāb ü māl u şavarın
- 1328 Leřkerüñ dağı cümle emvālin
Genc ü esbāb ü ağlas ü řālın
- 1329 Cümlesini getürdiler öñine
Bir ‘aşā da şomadılar řoñına
- 1330 řāĥ öñinde yığıldı hem-çün küh
Ol temāřāya geldi ĥalk enbüh
- 1331 Kendüye yarayanını aldı
Yaramayanı dökülüp qaldı
- 1332 Ol qalanın dağı kıluş yađmā
Ĥalkını kıldı mün‘im ü a‘lā
- 1333 Çünki şığmadı fetĥi evřāfa
Nāmeler yazdı küll-i eřrāfa
- 1334 Fetĥini kıldı cümleye i‘lām
Degdi her mülke đarb-ıla a‘lām

⁴³⁵ ester şütür: üştür şamu İ.

⁴³⁶ yürür: gezer İ.

- 1335 Kuvvet-i t̄ali'î şehensāhuñ
Zafer ü fet̄ ü şevketi şāhuñ
- 1336 Aḥter-i sa'd ü fāl-i meymūnı
Ser-be-ser t̄utdı rub'-ı meskūnı
- 1337 Çün naşīb oldı şāhā bu nuşret
Devleti buldı rif'at ü şevket
- 1338 Taḥtına gine geldi oturdı
Bid'at ü ḥayfı cümle götürdi⁴³⁷
- 1339 Eyleyüp kavmine ḥimāyetler
Hem re'āyāsına ri'āyetler
- 1340 T̄ali'î buldı sa'd ü fīrūzı⁴³⁸
Gül-şen-i baḥtı tāze nev-rūzı
- 1341 Virdi gün bigi nūr-fer māha
Her kişi didi āferīn şāha
- İ 41a
- 1342 Kıldı bu fet̄ için şeh-i Behrām
Bī-nihāyet taşadduḡ u in'ām⁴³⁹
- 1343 Degdi cümle faḡīre ni'met-i şāh
Biñ şütür kıldı vaḡf-ı āteş-gāh
- 1344 Lā'l ü yāḡūt u lü'lü'-i şeh-vār⁴⁴⁰
Kıldı mübidlere yük-ile nişār

⁴³⁷ bid'at ü: bid'at-ı İ.

⁴³⁸ sa'd ü: sa'd-ı İ.

⁴³⁹ bī-nihāyet: bī-nihāye İ.

⁴⁴⁰ lā'l ü: lā'l-i İ.

- 1345 Kendü-y-ile olanların hem-rāh⁴⁴¹
Her birin kıldı bir vilāyete şāh
- 1346 Oluban cümle hāşuñı maqbūl
Buldılar hāzretinde hūsn-i kabūl
- 1347 Şā'ir-i kavm-i Tāziyān Sehbān
Şā'ir-i mülk-i Pārisī Selmān
- 1348 Didiler her biri kaşīde-i hūb
Ġazel-i hūb u kıt'a-i mergūb⁴⁴²
- 1349 Şimdi rūy-ı Hayātī'[dür] pür-'ayb
Fużalā hāk-i pāydür bī-reyb
- 1350 Rehber olup 'ināyet-i Yezdān
Aña şunuldu top-ıla çevgān⁴⁴³
- 1351 Himmet-i şāh-ıla urup çübın
Ağdurursa göge n'ola topın
- 1352 Meger ol günki vaqt-idi Maḥmūd
Baḥt-ı ferḥunde-fāl-ıdı mes'ūd
- 1353 Şāh oturmuşdı taḥt-gāhında
Şād u ferḥunde bār-gāhında
- 1354 Şaf tutup tırmuş-ıdı dīvānı⁴⁴⁴
Yirlü yirinde cümle erkānı

⁴⁴¹ olanların: olanlaruñ İ.

⁴⁴² Ġazel-i hūb: Ġazel-i teġazzül İ; mergūb: hūb İ.

⁴⁴³ top-ıla: topladı A.

⁴⁴⁴ dīvānı: erkānı İ.

- 1355 Her diyār ü memālikūñ hānı
Her yirūñ şehriyār u sulṭānı
- 1356 Çün sitāre ṭurup mehe karşı
Bağlamışlardı şaf şehe karşı
- 1357 Söyleyüp şeh zebān çün şemşīr
Didi iy mīr ü mih-terān ü dilīr
- 1358 Leşker ehli gerek kim eyleye ceng
Şulḥ-ı ḥayra yaḥūd ide āheng
- İ 41b
- 1359 İtmeyicek çi taş u çi merdüm
Olalar belki ḥün-ı ḥarbī-dem
- A 37b
- 1360 Merd-i merdān odur ki rüz-ı neberd
Nām u nāmūsı gözleyüp çeke derd
- 1361 Kim ola şehler içre di yārī
Gösterüp pür-dili vü ‘ayyārī
- 1362 Eyleye ḥaşm-ı ğālibin maḥhūr
Şād ola nīk-ḥ^vāhı düşmeni gūr⁴⁴⁵
- 1363 Kimse görmüş midür ki ḳatre-i şu
Gire deryāya çekmeye ḳorḥu
- 1364 Gerçi evvel vire ḥurūş-ıla cūş⁴⁴⁶
Yiñe soñında eyleye ḥāmūş
- 1365 Rüstem itse bu işi yā Keyvān
Ḥalk iderlerdi anları destān

⁴⁴⁵ şād: şāh İ.

⁴⁴⁶ vire: ide İ.

- 1366 orlar-ıdı amusına ulu nām
Kimine Őır ü kimine zırġām
- 1367 Kimi gōrdüñ Őehān-ı ‘ālemde⁴⁴⁷
Őehriyārān-ı nesl-i Ādem’de
- 1368 FurŐatında bu resme kār ide
Demi geldükde kār-zār ide
- 1369 Hoş degül mi bu kim ‘avām-ı hüvām
Her biri nükte-y-ile ide kelām
- 1370 Diyeler Őāhımız meye düşdi
Naġme-i çeng-ile neye düşdi
- 1371 Salanat nāmını yire Şaldı
Neng ü nāmūsuñ ardına aldı⁴⁴⁸
- 1372 Őoĥbet-i yārı virmeyüp felege
Kendüyi ıldı Şehler içrelüġe
- 1373 Ben idem kār-zār-ı merdāne
arb ü ĥarbüm begendürem ĥāna
- 1374 Nev-cüvānum egerçi ‘İŞ iderüm
Salanat fikrini daĥı güderüm
- 1375 Bir elümle n’ola utarsam cām
Elimüñ birisi utar ŐamŐām
- İ 42a
- 1376 añ mı Őāķī Őunarsa destüme cām
Münis ü ġam-güsār-ı meye müdām

⁴⁴⁷ Őehān: Őāhān A.

⁴⁴⁸ nāmūsuñ: nāmūsın İ.

- 1377 Fursatımda unutmazam teberüm⁴⁴⁹
Yād iderün deminde şemşīrüm
- 1378 Şoḥbetümde beni gören kişiler
Meclis-i ḥāşuma iren kişiler
- 1379 Fıkr iderler beni ki ben mestüm
Mürde-i lāşe bigi bī-destüm
- 1380 İtmesünler o fikri fāsiddür⁴⁵⁰
Almasunlar metā‘-ı kāsiddür
- 1381 Ser-ḥoş ayıḳ yirindedür ḥūşum
Añlamaz kimse ḥū‘āb-ı ḥar-gūşum⁴⁵¹
- 1382 Ḥāşm olanlar bu şīri ḥufte şanur
Bīşede rūbeh-i nühüfte şanur⁴⁵²
- 1383 Ol denīler ki bī-başarlardur⁴⁵³
Kendülerden de bī-ḥaberlerdür
- 1384 Ser-ḥoşı bilemezler ayıḳdan
Cānluyı seçemezler oyuḳdan
- 1385 Yā hūner kim işinde kāmīl ola
‘Āḳıl u ḥurde-bīn ü fāzıl ola
- 1386 Mey-i nāb ol kişiye urmaz dest
Ḥumlar-ıla içerse olmaz mest

⁴⁴⁹ teberüm: bebirüm İ.

⁴⁵⁰ fikri: fīkr-i İ.

⁴⁵¹ ḥū‘āb-ı: ḥūbī İ.

⁴⁵² bīşede: pīşede İ.

⁴⁵³ başarlardur: nażarlardur İ.

- 1387 Ger kılam bāde-y-ile re'y çü nūr
Hāk-i rāh ola ayşer ü Fağfūr
- 1388 Nerkis-i mestī-y-ile fettānuñ
Bağladum uyhusını hākānuñ
- 1389 Cān u dilden beni seven kişiler
Rif'at-i bahtuma öven kişiler⁴⁵⁴
- 1390 Fikr iderler ki bu dönen gerdün
Gerdiş eyler olayına dün gün
- 1391 Ya bürüc-ı kevākib-i seyyār
Zann iderler amusını bī-kār
- 1392 Bunlaruñdur çü aşl-ıla bu kār⁴⁵⁵
‘Ālem içre nizām u bu etvār
- İ 42b
- 1393 Yoħsa ben bu arada mehcūram
İhtiyārum yoğ elde mecbūram
- 1394 Felegüñ ‘avn-ıla velī gāh gāh⁴⁵⁶
İderem naqş-ı kār-gāha nigāh
- 1395 Bilürem aħterüñ sa‘ādetini
Añlarum ālī‘üñ nuħūsetini
- 1396 Lā-cerem uyħudan olup bī-dār
Mest iken oluram gine hüş-yār

⁴⁵⁴ rif'at-i: rif'at ü İ .

⁴⁵⁵ bunlaruñdur: bunlarındur İ.

⁴⁵⁶ gāh gāh: geh gāh A.

- 1397 Dāstānın ŧeh eyleyince tamām⁴⁵⁷
Oturanlar amu havāŧ u ‘avām
- 1398 Gldiler cümlesi  verd-i bahār
El götürüp amu  ŧāh-ı enār
- 1399 ıldılar cümle pādīŧāha du‘ā
uvvet  tālī‘ine medh u ŧenā
- 1400 Ol du‘āya amu diyüp āmīn
ŧehriyāra getürdiler taħsīn
- 1401 ŧāh-ı Gr’uñ begendiler sözini
Cümlesi hāke srdiler yüzini
- 1402 Didiler āferīn ferāsetne
Dikat-i fikrne kiyāsetne⁴⁵⁸
- 1403 Her ne sözler ki eyledk tarīr⁴⁵⁹
ılmıŧuz levh-i sīnede tarīr
- 1404 Mŧg-ile ‘anberi ezp  midād
İtmiŧz hāme-i zer-ile sevād
- 1405 Her kelāmuñ ŧehā  l’l’-i ter
ŧadefnden ıkar gine bu drer⁴⁶⁰
- 1406 Gökden indi saña bu tāc u kemer
Hā’dan oldu ‘aiyye hem bu hüner

⁴⁵⁷ dāstānın: dāstānuñ İ .

⁴⁵⁸ fikrne: fikrine İ .

⁴⁵⁹ eyledk: eyledi İ .

⁴⁶⁰ ŧadefnden: ŧadefinden İ .

- 1407 Kimse ʔapuñ nazīri şāh olamaz
Şehriyār u ser-i sipāh olamaz
- 1408 Ol hūnerler kim eylemişdür şāh
Görmedi kimsene sefīd ü siyāh
- 1409 Gelmedi dehre mişli āhen-ten⁴⁶¹
Ejdehā-keş dilīr ü merd-efgen
A 38a, İ 43a
- 1410 Ne kılam gūr bigi naḥçīre
Yüzidür ḥod-nişānedür tīre
- 1411 ʔağ u şahrāda şaydı bebr ü peleng
Hedef-i tīrdür semāda küleng
- 1412 Ebrū-yı Hind'e geh virür çīnī
Gāh Hindī-y-ile başar Çīn'i
- 1413 Şāh-ı Fağfür'uñ aldı çün tācın
Viridi ʔayşer ḥarāc-ıla bācın
- 1414 Gerçi çoğdur şehān-ı şīr-efgen
Başdılar her biri niçe düşmen
- 1415 Erlük oldur kim eyledi Behrām
Görmedi mişlini ḥavāş u 'avām
- 1416 Sürdi üç yüz kişi-y-ile ser-mest
Merd-i sī şad hezāra viridi şikest
- 1417 Dāstānı şehān-ı pīşīnūñ
ʔışşası her dilīr-i pūr-kīnūñ⁴⁶²

⁴⁶¹ mişli: mişl-i İ.

⁴⁶² dilīr-i: dilīr ü İ.

- 1418 Her birinüñ işidilüp haberi
Zāhir oldı qamusınuñ hüneri
- 1419 İtmedi kimsene bunuñ bigi kār
Görmedi dīde-i ulü'l-ebşār
- 1420 Şimdiden soñra da idilmez hıç
Bu yola bir dahı gidilmez hıç
- 1421 Cām içerse şeh olmaya ser-mest
Merd-i hüş-yāra kimse urmaya dest
- 1422 Gözleri vardısa ger uyhuya
Qalb-i cānuñ düşürme qorhuya
- 1423 Dīde-i cānı uyumaz zinhār
‘Ālem-i gaybı göz[ler] ol bīdār
- 1424 Rāz-ı mahfıye cümle dānādur
Nīk ü bedde qamu tüvānādur
- 1425 Döndügince bu qubbe-i mīnā
Tırdüğınca bu merkez-i ğabrā
- 1426 Mīhr ü māh olduğınca nūr-feşān
Eyledükçe kevākib-ile kırān
- İ 43b
- 1427 Devlet ü mülki ber-qarār olsun
Taht-ıla bahtı üstüvār olsun
- 1428 Şāh-ı Nu‘mān turup yirinden örü
Yürüdi şehriyāra toğr’ilerü

- 1429 Didi şāhā benüm kemīne gulām⁴⁶³
Āsitānuñda baña beyt-i ḥarām
- 1430 Saña bu serveri Ḥudā virdi
Seri hem efseri Ḥudā virdi
- 1431 Bendeyüm tā ki bār-gāhuñda⁴⁶⁴
Serverüm sāye-i külāhuñda⁴⁶⁵
- 1432 ‘Ālemüñ māyesi vücūduñdur
Taḥt u tācum ḫamusı cūduñdur
- 1433 Cümle fermānuña şehā vireyin⁴⁶⁶
Emr iderseñ serüm daḥı vireyin
- 1434 Bunca gündür şehüñ rikābında
Yürürüm pāyinüñ türābında
- 1435 Çün gulām olmışuz bu dergāha
İrmişüz baḥt u devlet ü cāha⁴⁶⁷
- 1436 Ger virürse şeh-i cihān destūr
Hem ḫutarsa bu cürmümüz ma‘zūr
- 1437 Varavuz künc-i bende-ḫānesine
Aḫrabā-yı şıla bahānesine
- 1438 Bezm-i şāha ne ḥācet ārāyiş
Güşemüzde ḫılalum āsāyiş

⁴⁶³ şāhā: şāha A.

⁴⁶⁴ bār-gāhuñda: bār-gāhında İ.

⁴⁶⁵ külāhuñda: külāhında İ.

⁴⁶⁶ şehā: şāhā İ.

⁴⁶⁷ devlet ü cāha: devlet-i şāhā İ.

- 1439 Her ne vaktin dir-ise şāh-ı cihān
 7urmuşuz hıdmete çü āb-ı revān
- 1440 Gelevüz āsitāna yüz sürevüz⁴⁶⁸
 Bāb-ı devlet-me'ābımız görevüz
- 1441 Tā ki 'ālemde olavuz zinde
 Bendeyüz pādişāhuñ emrinde
- 1442 Bes hemān ol maħalde şāh-ı cihān
 Hāzin-i gencine buyurđı 'ıyān
- 1443 Tuħfeler kim ola lāyık ħānı⁴⁶⁹
 Mışrī vü mağribī vü 'ummānī
- İ 44a
- 1444 Getürüp yığdılar kaçār kaçār
 Kıldı Nu'mān'a cümlesini nişār
- 1445 La'l ü yāķüt u lü'lü'-i şeh-vār
 Sīm ü zer kīselerle şad ħar-vār
- 1446 Müşg-i nāb u buħūr u 'anber ü 'ūd⁴⁷⁰
 Yükleri bī-ħisāb u nā-ma'dūd
- 1447 Şad tavīle irelü tāzi feres
 Develer cümle pür-mehār ü ceres⁴⁷¹
- 1448 Māh-peyker dü şad ħulām u kenīz
 Bī-nażīr-i cihān nefis ü 'azīz⁴⁷²

⁴⁶⁸ gelevüz: gelürüz İ.

⁴⁶⁹ kim: ki A.

⁴⁷⁰ Müşg-i nāb u buħūr u 'anber ü 'ūd: Müşg-i nāb-ı buħūr u 'anber-i 'ūd İ.

⁴⁷¹ Bu beyit İ nüshasında yoktur.

⁴⁷² nazīr: nazarı İ.

- 1449 Cümlesin viridi şāh-ı Nu‘mān’a
Şāh-ı Tāzī ʔoyundı iḥsāna
- 1450 Çün icāzet virüldi Nu‘mān’a
Turdı Nu‘mān da pādişāhāne
- 1451 Mülkine ʔođrı eyleyüp seyrān⁴⁷³
Vardı tahtına ḥurrem ü ḥandān
- 1452 Şāh-ı Īrān ʔalup mekānında
Taht-ı meymūn u kāmṛānında
- 1453 Oldı ‘iṣ ü neşāṭına meşğul
Feth u nuşret nedīm-i devlete ʔul⁴⁷⁴
- 1454 Meger ol gün ki gelmemişdi sipāh
Şāh oturmuşdı ḥalvetinde çü māh⁴⁷⁵
- 1455 Geldi yādına ʔıṣṣa-i üstād
K’itmemişdi serā-çede bünyād
- 1456 Lā-cerem heft peykeri añdı
Ad-ıla yidi ʔişveri añdı
- 1457 Heft peyker ğamı düşüp diline
Şehriyārı yitürdi menziline
- 1458 ʔıldı şūrīde-ḥāl Behrām’ı
ʔalmadı dilde şabr u ārāmı⁴⁷⁶

⁴⁷³ ʔođrı: ʔođru A.

⁴⁷⁴ nedīm-i devlete: nedīm ü devlet İ.

⁴⁷⁵ oturmuşdı: oṭurmuşdı İ.

⁴⁷⁶ ārāmı: ālāmı İ .

A 38b

- 1459 İmtişāl idüp emr-i taqdīre
Başladı fikr ü rāy-ı tedbīre
- 1460 Heft peyker didügi sulţānuñ
Her biri duĥter-idi bir hānuñ
- 1461 Rub‘-ı meskūn ki yidi kişverdür
Her biri bir maķāma serverdür⁴⁷⁷

İ 44b

- 1462 Her bir ıķlīme ĥükm ider bir şāh
Ĥākimi cümlenüñ velī Allāh
- 1463 Gönderüp her diyāra ķāşidini⁴⁷⁸
İstedi ķamudan maķāşidini
- 1464 Şaķlayup her birisi kişverini
Cümlesi virdi şāha duĥterini
- 1465 Virdiler daĥı niķe māl ü ĥarāc
Her birisi ķü müflis ü muĥtāc
- 1466 Evvelā şāh-ı Ćīn’e şaldı berīd
Eyleyüp nāmesinde va‘d ü va‘īd⁴⁷⁹
- 1467 İstedi duĥter-ile ĥāķānuñ
Heft sāle ĥarācını anuñ
- 1468 Her murādını gönderüp ĥāķān
Oldı Behrām’a bende-i fermān⁴⁸⁰

⁴⁷⁷ maķāma: maķām A.

⁴⁷⁸ diyāra: diyār-ı A.

⁴⁷⁹ va‘d ü: va‘d-ı İ.

⁴⁸⁰ fermān: kırān A.

- 1469 Şāniyen Rūm'a şaldı kâşidini
İstedi cümle-i maķāşidini
- 1470 Şehriyāra çü bende-i kem-ter
Viridi Kāyşer de māl-ıla duĥter
- 1471 Şālisen şaldı maġribe ādem
Şāh-ı maġrib de lā-cerem ol dem
- 1472 Pādişāha muṭī' olup yek-ser
Viridi māl ü ĥarāc-ıla duĥter
- 1473 Rābi'an şāh-ı Hind'e kâşidini
İstedi gönderüp maķāşidini
- 1474 Rāy-ı Hindī de gūş idüp sözini
Viridi bāc ü ĥarāc-ıla kıızını
- 1475 Hāmisen şehriyār-ı H^vārezm'e
İlçi gönderdi kâşd-ıla rezme
- 1476 Şāh-ı H^vārezm de virüben kıızını
Ṭuydı şāh-ı muẓafferüñ sözini
- 1477 Sādisen şaldı şāh-ı Sıķlāb'a
Kâşidini çü māhī-yi āba
- 1478 İstedi duĥter-ile tācını
Hem güzeşte ĥarāc ü bācını
- İ 45a
- 1479 Eyleyüp şāha 'özr-i nā-maĥşūr
Viridi Behrām'a māl-ıla bir ĥūr
- 1480 Sābi'an aldı bint-i Kisrā'yı
Ol daĥı gül lebi şeker-ĥāyı

- 1481 Hāşılı şehriyār-ı heft ıklīm
Şāh-ı Behrām-ı Gür'a bā-ta'zīm
- 1482 Virdiler her birisi duhterler
Sürdiler şāh işigine serler
- 1483 Çün yidi kişver oldı emrine rām
Sürdi 'iş-ile devrini Behrām
- 1484 Oldı rūzı çü ʔal'at-ı nev-rūz
Ferah u rūşen ü cihān-efrūz
- 1485 Günler içre meger şeh-ile havāş
Eylemişlerdi hālī meclisi hāş
- 1486 Şiddeti vaqtı-y-ıdı sermānuñ
Evvel-i yevm-ıdı zemistānuñ
- 1487 Şem' u ʔandīl-i bāğ olup mürde
Āb-ı cūy olmuş-ıdı efsürde
- 1488 Gerden-i āba bād-ı şeb-gīrī
Dağuban halka halka zencīri
- 1489 Şāh-ı sermā siyāset itmiş-ıdı
Āb-ı cūyuñ revānı gitmiş-ıdı
- 1490 Kūh u şahrāya geydürüp ʔāḫum⁴⁸¹
İder-ıdı güneş ziyāsına ḫum
- 1491 Geymeye kār-ı gerdiş-i 'ayyār
Gizlemişdi ḫacerde la'l-ıla nār

⁴⁸¹ kūh u: kūh-ı İ.

- 1492 Zībağ-ı āsumān u berd-i ‘azīm
Eylemişdi şuy[1] çü nuğre-i sīm
- 1493 Vağt-i sermāda ħusrev-i ħoş-rāy
Düzmiş-idi mizācına göre cāy
- 1494 Çār faşluñ bulurdı ‘unşurını
Düzmiş-idi aña göre yirini
- 1495 Hem ‘izāruñ da ħüb u ensebini⁴⁸²
Faşlınuñ řab‘ına münāsibini
- İ 45b
- 1496 Eşribe kısmınuñ da řirīnin
Ĥoş-güvār u lezīz ü rengīnin
- 1497 Mīvenüñ de maħalle ķābilini
Turş u řirīn ķamu me’kelini
- 1498 Yirlü yirince hep düzetmiş-idi⁴⁸³
Mevsimüñ řab‘ını gözetmiş-idi
- 1499 Hīzem itmişdi şandal u ‘üdi
Ĥoş gelürdi meşāmına düdi
- 1500 Hīme-i sūhte çü şāğ-ı enār
Olmış-ıdı ocağda pür-gül-nār
- 1501 Gösterüp nār-ı hīme şekl-i bahār
Mu‘cizin ķıldı çün beni izhār
- 1502 Meş‘al-i Yūsuf u çerāğ-ı Kelīm
Bezm-i ‘İsā vü bāğ-ı İbrāhīm

⁴⁸² ‘izāruñ da ħüb u: ‘izārın da ħüb-ı İ.

⁴⁸³ yirince: yirinde İ.

- 1503 Her zemistānuñ āteşini celīl
Bāğ u būstān ider çü nār-ı Halīl
- 1504 Bī-libās ādemīye nār-ı caḥīm
Bī-kemān olisar çü bāğ-ı na‘īm
- 1505 Var-ıdı bir kişi muşāhib-i şāh
Nesl-i Rūmī degüldi kısm-ı sipāh
- 1506 Kāmil üstād idi dürüst-pīşe
Rām-ıdı aña ḥāme vü tīşe
- 1507 Mānī itmezdi naqşını bünyād
Urmaz-ıdı külüngini Ferhād
- A 39a
- 1508 Gerçi şākird-ıdı Sinimmār’uñ
Merdī-y-ıdı zamānede kārūñ
- 1509 İşlemişdi bile Ḥavernağ’da
Yoğ-ıdı mişli zīb ü revnağda⁴⁸⁴
- 1510 Ḥāzır idi katında Behrām’uñ
Hem-demi şoḥbetinde Behrām’uñ
- 1511 Gördi şevkıını şāh-ı dil-şāduñ
Düşdi cānına āteş üstāduñ
- 1512 Yir öpüp şāh öñinde tırdı örü
Yürüdi ḥavf-ı şerm-ile ilerü⁴⁸⁵

⁴⁸⁴ revnağda: zīnetde İ .

⁴⁸⁵ ḥavf-ı: ḥavf u İ .

İ 46a

- 1513 Didi şāhā olursa ger destūr⁴⁸⁶
Açayın şeh katında çok mestūr
- 1514 Beni her nā-be-kāra itme kıyās
Kāmilüm t̄ālī‘ ü sitāre-şinās
- 1515 Nağş u taşvīr işinde üstādum
Tīşe-kārında mişli Ferhād’um⁴⁸⁷
- 1516 Kimse yapmaz bināmı gil-kārum
Ben de devrümde şimdi Sinmār’um
- 1517 ‘İlmüm altındadır sipihr-i bülend
İstemezüm kim ire şāha gezend⁴⁸⁸
- 1518 Çün semā hākim ü zemīn maḥkūm
Āsumān ḥālī ḥod baña ma‘lūm
- 1519 İdeyin ḥırz-ı cān-ıçun şāhuñ
Bir binā ‘avnı-y-ıla Allāh’uñ
- 1520 Yapayın yidi ḳubbe-i ‘ulyā⁴⁸⁹
Her biri ola sidreden a‘lā
- 1521 Gerçi yeksān ola gül ü sengi
Dürlü dürlü düşe velī rengi
- 1522 Ola cümle münakkaş u rengīn
Ezrak u sebz ü şandalī müşgīn

⁴⁸⁶ şāhā: şāha A.

⁴⁸⁷ mişli: mişl-i İ.

⁴⁸⁸ istemezüm: istemezün A.

⁴⁸⁹ ḳubbe: günbed A.

- 1523 Ba‘zısı zerd ü ba‘zı sürh-ı şarîh
Günbed-i heftümîn beyâz-ı şahîh
- 1524 Her birinde olup nuķûş u şuver
Görüp ehl-i başîret ala ‘iber
- 1525 Düşdi hem dest-i şāha heft nigār⁴⁹⁰
Çeng-i şāhına çün tezerv-i şikār⁴⁹¹
- 1526 Hāk-i gābrāda bu yidi duķter
Saķf-ı a‘lāda şanki heft aķter⁴⁹²
- 1527 Her birinüñ sitāresin göreyin
Aķterine göre esās urayın
- 1528 Heft günbed çü ravza-i gül-şen
Seb‘a-i hūra olalar mesken
- 1529 Heftenüñ her günü de şāh-ı cihān
Günbedüñ idinüp birini mekān⁴⁹³
- 1530 Şāhibi-y-ile eyleyüp şöbet
Meclis-i hāş idüp süre ‘işret
- İ 46b
- 1531 Biçilüp şāh-ıla dil-ārāma
Günbedüñ rengine göre cāme
- 1532 Her libāsı o reng-ile geyesiz
Her ta‘āmı aña göre yiyesiz

⁴⁹⁰ nigār: duķter İ.

⁴⁹¹ Çeng-i şāhına çün tezerv-i şikār: Saķf-ı a‘lāda şanki heft aķter İ.

⁴⁹² Bu beyit İ nüshasında yoktur.

⁴⁹³ idinüp birini: birini idinüp İ.

- 1533 Ger yaparsa şeh-i zemîn ü zamân
Günbed-i hefti çün kuşūr-ı cinân⁴⁹⁴
- 1534 Şehriyâr ola ‘âlem içre mezîd
Sâ‘at-i leylî-ķadr kend’ özi ‘îd⁴⁹⁵
- 1535 Şâh-ı devrân idüp nişâne-i kâr
‘Ömr-i devletden ola ber-ķordâr⁴⁹⁶
- 1536 Şâh işidüp didi eyâ üstâd
Eyledüñ tut o günbedi bünyâd
- 1537 Adumuz çi ger olmaya-y-ıdı merg
Hâne-i ‘ömrümüz ola-y-ıdı berg
- 1538 Seb‘a ķatda yapa-y-ıduķ seb‘în
Ķaşr-ı zerrîn ü günbed-i sîmîn
- 1539 ‘Āķıbet çün bu hâneden göçevüz
Bes ne hâcet bu zaķmeti ķekevüz
- 1540 Daķı didük yazam nuķuş u nigâr
Kim ola manzar-ı ulü’l-enzâr
- 1541 Ol daķı hâne-i hevâ vü heves
Ķışsa-i beyt-i ‘ankebüt u meges
- 1542 Hâne çok hâne âferîn bulalum
Şâni‘i bulmağa heves ķılalum

⁴⁹⁴ günbed-i hefti: günbedi heft İ.

⁴⁹⁵ leylî: leyl İ.

⁴⁹⁶ ‘ömr-i: ‘ömr ü İ.

- 1543 Şāh itdi gine bu sözde haṭā
Ola mı Şāni‘a mu‘ayyen cā
- 1544 Görür ol ḥalkı kendü görülmez
Bī-niṣāndur niṣānı şorulmaz
- 1545 Varluğıyla ṭolu zemīn ü zamān
Derk olunmaz velī ṭapar bu cihān
- 1546 Ehl-i meclis ḳamu olup ḥāmūş
Ṭutdılar dürlerine şāhuñ gūş
- 1547 Ḳoyuban şāh anı tamām itdi
Ḥāṭırı bir söze daḥı gitdi
- İ 47a
- 1548 Nefs-i emrde velī göyüñdi özi⁴⁹⁷
Ḳaldı cānında ol sözüñ sūzi⁴⁹⁸
- 1549 Şāha ma‘lūm-ıdı ḥaḳıḳat-ı kār
İtmiş-idi nigārını Sinimār
- 1550 Görmiş-idi anı Ḥavernaḳ’da
Peyker-i hefti zīb ü revnaḳda
- 1551 Ol perī-peykerān-ı heft ıḳlīm
Dürc-i şehde ṭurup çü dürr-i yetīm
- 1552 Ḥāne-i sebz-idi çü sāye-i serv
Cām-ı gül-reng idi çü ḥūn-ı tezerv
- 1553 Şāh-ı Behrām-ı Gür-ıla yārān
‘İş iderlerdi çün gül-hezārān

⁴⁹⁷ göyüñdi: göyünür A.

⁴⁹⁸ sözüñ: sözün İ.

1554 Mey ü nuql ü simā‘ u sâz-ıdı
Hem-dem-i hâş u dil-nüvâz-ıdı⁴⁹⁹

1555 Câm-ı lâle şarâb-ı reyḥânî
Şâhid ü şem‘ ü bezm-i sultânî

1556 Görmedi ḥâli meclisüñ ma‘lûm
Nerm idi dilleri daḥı çün mûm

1557 Ehl-i meclis çü düşdi ḥâlâta
Başladı her biri maḳâlâta

A 39b

1558 Vaşf-ı ḥâl-ıla bildügi sözden
Söyledi her birisi bir yüzden

1559 Söz çoğ oldu arada mestâne
Degdi söz nevbeti sühândâne

1560 Didi devlet ki bu şehüñ vardur
Mertebe kim şehenşehüñ vardur

1561 Bu maḳâm-ı tarab çü heşt bihişt
Bu-y-ıdı ḥûr-ı şekl ü nûr-ı sirişt⁵⁰⁰

1562 Görmedi cümle-i şehân-ı cihân
Bunlaruñ mişlini ‘ıyân u nihân⁵⁰¹

1563 Vüs‘at-ı ḥâl ola ‘adüv maḳhûr
Rûz-ı emn ü emân ü leyl-i ḥuzûr⁵⁰²

⁴⁹⁹ hâş u: hâş-ı İ.

⁵⁰⁰ şekl ü: şekl-i İ.

⁵⁰¹ bunlaruñ: bunların İ.

⁵⁰² emân u leyl: emân-ı şeb İ.

- 1564 Ni‘met ü şıhhat ü selāmet ola
Gūşe-i emn-ile ferāgat ola
- İ 47b
- 1565 Bundan özge dahı huzūr ola mı
Hātır-ı pür-ğama sürūr ola mı
- 1566 Līkin ol kıl ki pādişāhı ola
Bir senüñ bigi ya‘nī şāhı ola
- 1567 Kāmusı anda naqd ü hāşıldur⁵⁰³
Ni‘metüñ cümlesine vāşıldur
- 1568 Kāşki şehriyār olup bī-derd
Görmeyeydi mizāc-ı germi serd
- 1569 Buluban cismi şıhhat-i sermed⁵⁰⁴
İrmeyeydi gezend-i çeşm-i bed
- 1570 Ābdāl dehr ola-y-ıdı dil-şād
Hırmen-i ‘īşi görmeye-y-ıdı bād⁵⁰⁵
- 1571 ‘Ömr-i dāyim şehe ‘aṭā oldı
Cānumuz yolına fedā oldı
- 1572 Çün sühan-ver sözün tamām itdi
Her kişi kendü yolına gitdi
- 1573 Var-ıdı şeh katında āzāde
Merdüm-i nīk ü muhteşem zāde

⁵⁰³ naqd ü: naqd-ı İ.

⁵⁰⁴ şıhhat-ı: şıhhat u İ.

⁵⁰⁵ hırmen-i: hırmeni İ.

- 1574 Nağş-bend idi hoş nigārende⁵⁰⁶
 Hıta-ı nūvīsdī hāme-dārende
- 1575 Şīde nām-ıdı ol hamīde-hışāl
 Tal‘at-ı hūb-ıdı mübārek-fāl
- 1576 Hırde-bīn ü mühendis-i ‘ālem
 Merd-kār u muşavvir-i ādem
- 1577 Rām-ıdı sā‘idine ressāmı
 Bulmış-ıdı o pīşede nāmı
- 1578 Görđi rüşen muşavvir-i kāmīl
 Bu kederden şehi perīşān-dīl
- 1579 ‘Āqıl-ıdı velīkin ol ressām
 Ol maħallerde eyleyüp ārām
- 1580 İtmedi sehv-ile sözinde şitāb
 Virmedi sür‘at-ıla şāha cevāb
- 1581 Şeh kığırdı anı nihān bir gün
 Eyledi sırrını ‘ıyān bir gün
- 1582 Didi budur murādum iy üstād
 K’urasın heft günbede bünyād
- 1583 Şan‘atun her ne-y-ise harc idesin
 Hünerün varın anda derc idesin
- İ 48a
- 1584 Mālī harc it murādun olduħça
 Her ne virseñ filori vü aħçe

⁵⁰⁶ hoş: hem İ.

- 1585 Şeh buyurdu hazîne-dāra hemān
Didi fikr itme bu sözümde gümān
- 1586 Her ne kim ister-ise bu üstād
Eyleme sözine hılāf u ‘inād
- 1587 Hāşılıñ yoğ u varına baqma
Vir murādını göñlini yaqma
- 1588 Bes kuşandı hemān işe üstād
Niyet eyledi urmağa bünyād
- 1589 İstedi cümle vaqt u sâ‘ati
Aradı rûz-ı iqtirānāti⁵⁰⁷
- 1590 Buldı bir sâ‘at-i şerîf ü sa‘îd
Ferah u pür-zafer huçeste çü ‘îd
- 1591 Urdı ol demde seb‘aya bünyād
Kim görenler didi mübārek-bād
- 1592 Merd-i ahter-şinās u t̄ālî‘-bîn
Çünkü kıldı sitāresini güzîn
- 1593 Eyleyüp şuğl kār-ı ressāmı
Gördi şehden ‘aṭā vü in‘āmı
- 1594 Gösterüp cedd ü cehd-ile iqdām
‘Āqıbet iki yılda itdi tamām
- 1595 Āşikār idüp anda her hüneri
Eyledi heft günbedi güheri⁵⁰⁸

⁵⁰⁷ rûz-ı: rûz u î.

- 1596 Ol yidi dürr-i la‘l-pārelerüñ
Añladı t̄ali‘ ü sitārelerüñ
- 1597 Her birinüñ yirin deķāyık-bīn
Eyledi t̄ali‘e göre ta‘yīn
- 1598 Çün tamām oldı heft günbed-i şāh
Gelüben kıldı cümlesine nigāh⁵⁰⁹
- 1599 Görüben şāh anı pesend itdi
Şevķ u mihrini dilde bend itdi⁵¹⁰
- 1600 Virdi bennāya ni‘met-i bisyār
Āferīn didi şevķ-ıla şad bār
- İ 48b
- 1601 Açdı genc ü hazāyinüñ qapusın
Yağdı burc u hişārınüñ yapusın
- 1602 Şehriyāruñ eli döküp güheri
Şaçdı topraķ yirine sīm ü zeri
- 1603 Ni‘met-ile cihānı ğarķ itdi⁵¹¹
Ni‘meti cümle ‘āleme yitdi
- 1604 Gördi şeh kim qāziyye-i Sinimār
‘Ālem içre şenī‘ idi bed-kār
- 1605 Eylemişdi aña şeh-i Nu‘mān
Zulm-i fāhiş cehālet ü tuġyān⁵¹²

⁵⁰⁸ heft günbedi: heft günbed-i İ.

⁵⁰⁹ kıldı cümlesine: cümlesine kıldı İ.

⁵¹⁰ şevķ u: şevķ-i İ.

⁵¹¹ cihānı: cihān İ.

⁵¹² cehālet ü: cehālet-i İ.

- 1606 Şāh olan bī-günāhı katl itmek
Pīşe-kār-ı cihānı yitürmek⁵¹³
- A 40a
- 1607 Kār-ı zişt ü şenī‘dür ‘uqālā
Hem şerī‘atde nehy ider nuqālā
- 1608 Lā-cerem şāh idüp ri‘āyet-i tām
Kıldı bennāya Āmül’i in‘ām
- 1609 Ger haṭā kıldı ne ola Nu‘mān⁵¹⁴
İtdi-y-ise ‘uqūbet ü hūsrān
- 1610 Eyledi şeh ri‘āyet ü ihsān
Olmadı hem ‘aṭāsına mennān
- 1611 Bilegeldi kadīmī men‘-ile cūd
Kimi dāyim ziyān ider kimi sūd
- 1612 Kimisi nār-ı düzaḥ-ıla ḥarīḳ
Kimisi āb-ı selsebīle ġarīḳ
- 1613 Her kişi cünbişinde ḥayrāndur
Müflis ü ḥ^vācedür eger ḥāndur
- 1614 Ḥusrev-i şīr-gīr ü şeh Behrām⁵¹⁵
Taḥt-gāhında eyleyüp ārām
- 1615 Buldı nāz u na‘īm ü ni‘met ü cāh⁵¹⁶
Kulle-i atlas ider-idi külāh

⁵¹³ pīşe-kār-ı cihānı: pīşe-kārı cihān İ.

⁵¹⁴ ne ola: n’ola A,İ.

⁵¹⁵ şīr-gīr ü: şīr-gīr-i İ.

⁵¹⁶ ni‘met ü: ni‘met-i İ.

- 1616 Devletinde yapıldı günbed-i heft
Bî-nazîr-i cihân çü cennet-i heşt
- 1617 Rengini anlaruñ sitâre-şinâs⁵¹⁷
Necmine göre itmiş-idi kıyâs
- İ 49a
- 1618 Ol ki Keyvân'a olmuş-ıdı qarîn
İtmiş-idi binâsını müşgîn
- 1619 Aña kim kıldı Müşterî 'avnı⁵¹⁸
Şandalî oldı günbedi levni
- 1620 Ol ki merîh-ile kılupdur rây
Günbed-i sürhî kıldılar aña cây
- 1621 Ol ki hurşîd'e olmuş-ıdı qarîn
Cây-ı zerd itdiler aña ta'yîn
- 1622 Ol ki çün Zühre olmuş-ıdı sa'îd
Günbedi rengîn itmiş-idi sefîd
- 1623 Ol kim itdi 'Uṭārid-ile kelām
Günbed-i ezraḡ oldı aña maḡām
- 1624 Ol ki māh-ıla eylemişdi kırān
Günbed-i aḡzar idi aña mekān
- 1625 Heft seyyāre bu-y-ıdı aḡter
Birbirine qarîn olup yek-ser
- 1626 Heft günbedüñe rengini üstād
Eyledi necmine göre bünyād

⁵¹⁷ anlaruñ: anların İ.

⁵¹⁸ kıldı: oldı İ.

- 1627 Bunların cümlesini şāha Ḥudā⁵¹⁹
Eyledi ‘avn u cūdı-y-ıla ‘aṭā
- 1628 Heftenüñ her günini şāh-ı zemīn
Günbed-i hefte eyledi ta‘yīn
- 1629 Günbedüñ her birinde bī-teşvīş
Her gün eylerdi bir nigār-ıla ‘īş
- 1630 Hem geyürlerdi māh-ıla sultān
Günbedüñ rengine göre kaftān
- 1631 Şeh kenārında oturup ḥātūn
Söylenürler laṭīfeler mevzūn
- 1632 Hem ḥikāyāt-ı dil-keş çün ḫand
Şāha söylerdi la‘l-i şeker ḫand
- 1633 Tā ki şāh ola ḥurrem ü şādān
Gül bigi gönli açıla ḫandān
- 1634 Gerçi sürdi bu demleri Behrām
Almadı dünyeden velīkin kām
- İ 49b
- 1635 Şoñra dest-i ecel burup gūşın
Aña telḥ itdi ‘īş-ıla nūşın
- 1636 İy Ḥayātī recā kı lup iḥsān
İste dāyim ‘ināyet-i Yezdān
- 1637 Ḥīle-i rūzgāra aldanma
Gül-sitān-ı bahāra aldanma

⁵¹⁹ bunların: bunların İ.

1638 Degmez anuñ devāsına derdi
Zaḥmet-i ḥārına gül-i verdi

Rūz-ı Şenbihdür Siyāh⁵²⁰

1639 Nevbet-i ‘īş-i günbed-i müşgīn
Çünkim olındı şenbihe ta‘yīn

1640 aynadup şāhı āteş-i sīne⁵²¹
Şenbe gün geldi aşr-ı müşgīne

1641 Duḥter-i şāh-ı Hind’e virdi selām
Şāh öñinde ılup sücūd u ıyām

1642 Şubh-gehden urup şeh-i Behrām
ıldı duḥter de şāhına ikrām⁵²²

1643 Eyleyüp günbedini ‘anber-bīz
Döşedi ayağına ağır bīz

1644 Yadı ol dem buḥūr u şandal-ı ‘ūd⁵²³
utdı şāhın-ı sarāy-ı müşgīn dūd

1645 Hāzır olmışdı ni‘met aqsāmı
Ol ni‘amla oyurdu Behrām’ı

1646 ‘Aabince getürdi cām-ı şarāb
Berre vü gūsfend ü murġ-ı kebāb⁵²⁴

⁵²⁰ Bu başlık A nüshasında yoktur.

⁵²¹ şāhı: şāh İ; sīne: gine İ.

⁵²² Bu beyit İ nüshasında yoktur.

⁵²³ buḥūr u şandal-ı ‘ūd: buḥūr-ı şandal u ‘ūd A.

⁵²⁴ gūsfend ü: gūsfend-i İ.

1647 Verd ü nesrīn ü sūnbül ü reyḥān
Sīb ü emrūd u ābī vü rümmān

1648 Sūkker ü nuḡl ü piste vü bādām
Cümlesini getürdilerdi tamām

1649 Şāh anuñla içüp mey-i gül-gün
Oldı Leylī cemāline Mecnūn⁵²⁵

1650 Devrini çün teselsül itdi müdām
Başladı ḥ^vāba nerkis-i Behrām

İ 50a

1651 Ḥ^vābınuñ def¹-y-ıçun ol ḥātūn
Diledi şāha eyleye efsūn

1652 Başladı kışsa vü ḥikāyāta
Çün mey-i dil-güşā maḡālāta

1653 İbtidā eyleyüp şenāsı-y-ıla
Girdi ḡāle şehūñ du‘āsı-y-ıla

1654 Didi ‘ālemde penc-nevbet-i şāh
Urulup dest-gīr ola Allāh

A 40b

1655 Tā cihān ṭurduğınca var olasın
Taḡt u tāc-ıla baḡtiyār olasın

1656 Çihre-i baḡt u ‘izzetūñ mesrūr
Devletūñ şem‘i dāyimā pür-nūr

1657 Māh-ı Hindī didi utanuruḡ⁵²⁶
Ḥ^vāb-ı dūşīneden uyanuruḡ⁵²⁷

⁵²⁵ cemāline: cemālinde A.

⁵²⁶ Hindī: Hindū İ.

- 1658 Kim işitdüm kemîne hürd-iken
Tıynetüm şāfī dahı dürd-iken
- 1659 Var-ıdı bir zen-i laṭīf-sirişt
Pāk u şāfī çü hūriyān-ı bihişt
- 1660 Kim gelürdi bize müdām ol māh
Geyer-idi velī ḥarīr-i siyāh
- 1661 Didiler aña iy sebīke-i sīm
Ḳıl bize sırrını bunuñ tefhīm
- 1662 Neden oldı ne odlara yanduñ⁵²⁸
Kim bu resme ḳaraya boyanduñ⁵²⁹
- 1663 Sen ki dāyim sefid-kār olasın
Bu siyāh-ıla nite yār olasın
- 1664 İşidüp bu sözi didi ol zen
Bana añdurmañuz gine şīven
- 1665 Var-ıdı bir güzīde şāh-ı büzürg
Devletinde yürürdi miş-ile gürg
- 1666 Bu za‘īfe anuñ kenīz-idüm
Āsitānında kefçelīz-idüm
- 1667 Bunca nāz u na‘īm-ile ol şāh
Her libāsını geymiş-idi siyāh

⁵²⁷ ḥāb: ḥāb İ.

⁵²⁸ yanduñ: yandın İ.

⁵²⁹ boyanduñ: boyandın İ.

İ 50b

- 1668 Ol sebebden o şāha ser-cūşān
Dirler-idi şeh-i siyeh-pūşān
- 1669 Līkin evvel geyürdi her rengi
Rūmī vü Çīnī Hindī vü Zengī
- 1670 Her ġarībi tutardı çün cānı
Cān u dilden severdi mihmānı
- 1671 Żayf-ıçun yapmış-ıdı ayru sarāy
Düzmiş-idi ġarīb-ıçün bir cāy⁵³⁰
- 1672 Ni‘met ü menzil ü şarāb u ta‘ām
Hep müretteb düzülmiş-idi tamām
- 1673 Żayfına her dem eyleyüp ‘izzet
Bile iltürdi kendüsi ni‘met
- 1674 Oturup ni‘meti bile yir-idi
Her sözi żayfa kendüsi dir-idi⁵³¹
- 1675 Her ġarībūñ şorardı aḫvālin
Sergüzeştin bilür[di] her ḫālin
- 1676 Bir gice yatmaz-ıdı mihmānsuz
Yoğ-ıdı şabr u tākati ansuz
- 1677 Nā-bedīd oldı nā-gehān ol şāh
Leşkeri yoğ-ıdı bile hem-rāh

⁵³⁰ düzmiş-idi: düzmiş-idüm A.

⁵³¹ żayfa kendüsi: żayfına kendü İ.

- 1678 Ten ü tenhâ sefer kıilup çün mâh
Kimse hâlinden olmadı āgâh
- 1679 Hem-çü sîmurg [hem] idüp ‘uzlet
Eyledi ‘azm-i gūşe-i vaḥdet
- 1680 Baht ü devlet refîk olup nâ-gâh
Gine geldi serîrine ol şâh
- 1681 Gördiler geydügi kâmusı siyâh
Cübbe vü pîrehan kabâ vü külâh
- 1682 Bî-muşîbet geyerdi kâra libâs
Kim şanurlardı tutmuş-ıdı yâs
- 1683 Batmış-ıdı siyâha sîmîn-zât
Şanki zulmât içinde Āb-ı ḥayât
- 1684 Kimse şormazdı lîkin esbâbın
Söylemezdi o ḥānenüñ bābın⁵³²
- İ 51a
- 1685 Bir gice luṭfı-y-ıla Allâh’uñ
Ḥalvetine yetişdüm ol şāhuñ
- 1686 Çünki şāhuñ cemâlini gördüm
Ḥāk-i pâyine yüzümü sürdüm
- 1687 Şefkat idüp bu ‘āciz ü ḥ’āra⁵³³
Başladı kemter-ile güftāra
- 1688 Eyledi çok şikāyet aḥterden
Gerdiş-i dūn u sefle-perverden⁵³⁴

⁵³² söylemezdi: şoylamazdı A.

⁵³³ ‘āciz ü ḥ’āra: ‘āciz-i zāra İ.

- 1689 Didi gördüñ mi çarḥ-ı nā-sāzı
Bu şeh-ile niçe kıllur bāzī
- 1690 Menzil-iken baña sevād-ı İrem
Beni çekdi sevāda hem-çü qalem
- 1691 Bu ‘acebdür velī maqālümünden
Pürsiş itmez kimesne ḥālümünden
- 1692 Kimse dimez niçün kara geydüñ
Aṭlası koyuban ‘abā geydüñ
- 1693 Çün kelāmını diñledüm şāhuñ
Qaşd-ı pākini añladum şāhuñ
- 1694 Şāh öñinde kıllup sücūd u rükū⁵³⁵
Eyledüm şāh-ıla kelāma şürü‘
- 1695 Didüm iy dest-gīr-i ğam-ḥ^vārān
Bih-terīn heme-i cihān-dārān
- 1696 Kim ola sırrını şora şāhuñ
Yā bile remzini şehensāhuñ
- 1697 Kerem-i şāh ide meger fermān
Āşikār ola kışsa-i pinhān
- 1698 Didi göñlüm severdi mihmānı
Kim gelürse iderdüm ihsānı
- 1699 Geçmez-idüm cihānda ḥayf-ıla
Eglenürdüm hemīşe zayf-ıla

⁵³⁴ dūn u: dūn-ı İ.

⁵³⁵ sücūd u rükū‘: rükū‘ u sücūd İ.

1700 Oturup anlaruñla bî-teşvîş⁵³⁶
Eyler-idüm güzeşteden teftîş

1701 Bir gice geldi bir müsâfir-i rāh
Kefş ü destār u cāme cümle siyāh

İ 51b

1702 Çekmedüm hāsidiñ ğam u keydin⁵³⁷
Cümle gördüm müsâfirüñ kaydın⁵³⁸

1703 Başladum şoñra pürsiş-i hāle
Çekdüm ol dem müsâfiri kıāle

A 41a

1704 Şordum andan nedür didüm bu yas
Kim boyanmış siyāha cümle libās

1705 Didi gel geç şehā bu sevdādan
Kimse şormaz haber çü ‘Ankādān

1706 Gine kıldum buña hezār ikdām
Diyüver diyü eyledüm ibrām

1707 Niçe def‘a beni şavup dimedi
‘Ākıbet şerm idüp sözüm şımadı⁵³⁹

1708 Didi iy şehriyār-ı bende-nüvāz
Hāķ naşīb ide saña ‘ömr-i dırāz

1709 Bir şehir var diyār-ı ÇİN içre
Mişli yok ehl-i küfr ü dīn içre⁵⁴⁰

⁵³⁶ anlaruñla: añlar-ıla İ.

⁵³⁷ keydin: keydüñ İ.

⁵³⁸ kaydın: kayduñ İ.

⁵³⁹ şerm: şer A.

⁵⁴⁰ mişli: mişl İ.

- 1710 Anuñ adı çü nām-ı Medhūşān
Ta‘ziyet-nāme-i siyeh-pūşān
- 1711 Peykeri merdümi çü şüret-i māh
Cümle geydükleri perend-i siyāh
- 1712 Her kim anuñ şarābın eylese nūş⁵⁴¹
Eyler-idi çü mey hurūş-ıla cūş
- 1713 Mest olurdı çü men velī hāmūş
Hem-çün ehl-i meşāyib esved-pūş⁵⁴²
- 1714 Bu haberden ziyāde söylemezem
Öldürürseñ dağı haber dimezem⁵⁴³
- 1715 Bu sözi söyleyüp tamām itdi
Rahtını aluban o dem gitdi
- 1716 Bu söz oldı içümde hem-çün dāğ
Virmedi cānuma huzūr u ferāğ
- 1717 Çok kişiden dağı sorup aḥbār
Ṭuymadum ol ḳāziyyeden āşār⁵⁴⁴
- 1718 Gerçi çoğ eyledüm bu işde firīb
İtmedi fāyide dükendi şikīb
- İ 52a
- 1719 Lā-cerem memleketden el yudum
Taht u raht u vilāyetüm ḳodum

⁵⁴¹ şarābın: şarābuñ İ.

⁵⁴² ehl-i meşāyib: ehli meşāyib İ.

⁵⁴³ öldürürseñ: öldürürsen İ.

⁵⁴⁴ ṭuymadum: duymadum İ.

- 1720 Çekmeyem diyü yolda zaḥmet ü renc
Vāfir aldum bile cevāhir ü genc
- 1721 Şordum ol şehrüñ adını bildüm
Yil bigi yolda tırmadum yildüm
- 1722 Seyr-i rāh içre gerçi yoruldu
Āhır ol şehri varuban buldum
- 1723 Gördüm ol şehri mişl-i bāğ-ı İrem
Zīnet-ile cihān içinde ‘alem
- 1724 Gerçi peykerleri sefīd çün şīr⁵⁴⁵
Līk geydükleri siyeh çün kı̄r⁵⁴⁶
- 1725 Kõndum ol şehri içinde bir ḥāna
Gezdüm anda çü merd-i dīvāne
- 1726 Kimseye bir ḥaber diyemedüm
Ol yirüñ ḥālini tıyamadum
- 1727 ‘Ākıbet gördüm anda bir kaşşāb
Merd-i pākize-dil revāne çü āb
- 1728 Eyleyüp baña şefkat-ıla nazar
Oldum anuñla hem-çü şīr ü şeker
- 1729 Aramızda geçildi çoğ aḥvāl
Aña ḥarc eyledüm ‘adedsüz māl⁵⁴⁷

⁵⁴⁵ çün: çü A.

⁵⁴⁶ çün: çü A.

⁵⁴⁷ ‘adedsüz: ‘adedsiz İ.

- 1730 Her ne kim var-ıdı bile hāzır
Genc ü sīm ü cevāhir-i vāfir⁵⁴⁸
- 1731 Cümlesin yolına nişār itdüm
Aña in‘āmı bī-şümār itdüm
- 1732 Ol kadar kıldum aña ihsāmı
Şaydum oldı çü gāv-ı kurbānı
- 1733 ‘Ākıbet ol dağı beni bir gün
Eylemişdi evinde şanki düğün
- 1734 Da‘vet itdi beni sarāyına
Hürmet-ile iletdi cāyına
- 1735 Hıdmet idüp getürdi ni‘metler
‘Aqabince içürdi şerbetler
- İ 52b
- 1736 Pīş-keş çekdi bī-hisāb u kıyās
La‘l ü yāķūt u lü‘lü’-i elmās
- 1737 Bī-nihāyet dağı kumāş u metā‘
Her birinden çeküp hezār envā⁵⁴⁹
- 1738 O benüm virdügüm hedıyyeleri
Kendüye olınan ‘atıyyeleri
- 1739 Cümlesin getürüp bile çekdi
Üstüme kulle-i mihen çökdi
- 1740 Didüm iy hū‘āce bu ne ‘ādetdür
Bizüm illerde bu şenā‘atdür

⁵⁴⁸ cevāhir-i: cevāhir ü İ.

⁵⁴⁹ çeküp hezār: hezār çeküp İ.

- 1741 Nā-revādur ‘aṭāmuzı urmaḡ
‘Ayb u noḡṣān yüzümüze urmaḡ
- 1742 Çekmezüz māl-ıçun ġam u ḡüzni
Zerre ḡadrince yoḡdurur vezni
- 1743 Yek cihet yanımızda seng ü güher
Ḳatımızda bizüm çı ḡāk ü çı zer
- 1744 Ḥādime söyledüm o dem pinhān
İtmedüm sırrımı velī i‘lān
- 1745 Didüm aña ne var-ısa memlūk
Tuḡfeler kim ola sezā-yı mülūk
- 1746 Bī-ḡuṣūr al getür ḡuzūruma tīz
Pür-ṣitāb ol çü bād-ı rüstā-ḡīz
- 1747 Varup ol demde ḡādım-i ma‘hūd
Hep getürdi ne var-ısa mevcūd
- 1748 Cümlesin yolına sebīl itdüm
Merd-i ḡaṣṣābı key zelīl itdüm⁵⁵⁰
- 1749 Didüm iy merdüm-i kerīm-nihād
Degülüz biz çü ester-i ḡar-zād
- 1750 İṣimüz cūd-ıla fütüvvetdür
‘Āleme ṣefḡat ü mürüvvetdür
- 1751 Gördüm anuñ baña çün ihlāṣın
Şıdḡ u şāf u maḡabbet-i ḡāṣın

⁵⁵⁰ key: ki İ.

- 1752 Lā-cerem sırrımı ‘ıyān itdüm
 Kışşamı ser-be-ser beyān itdüm
- İ 53a
- 1753 Didüm aña yirümde şāh ide kim⁵⁵¹
 Bir vilāyetde pādişāh ide kim⁵⁵²
- A 41b
- 1754 Koyuban gitdügüm vilāyetümi⁵⁵³
 Cümle şerh eyledüm hikāyetümi
- 1755 Gördüm ol yādı bī-ğışş u sāde
 Muḥkem oldı meveddet ortada
- 1756 Çünkü kalmadı aramızda hicāb
 Başladum k’eyleyem su’āl ü cevāb
- 1757 Didüm ol şahşa iy bürāder-i cān
 Keremüñden bu sırrı eyle ‘ıyān⁵⁵⁴
- 1758 Ne-y-içün hep kara geyer bu nās
 Bunlaruñ ḥod kaması ṭutmaz yas
- 1759 Didi kılduñ bugün beni dil-rīş
 Bir ‘aceb yirden eyledüñ teftīş
- 1760 Şormasañ yig-idi baña anı
 Açmasañ ḥoşdı rāz-ı pinhānī⁵⁵⁵
- 1761 Nāliş-ile gine kılup iḳdām
 Üstüne sürdüm eyledüm ibrām

⁵⁵¹ ide kim: idüñem İ.

⁵⁵² ide kim: idüñem İ.

⁵⁵³ gitdügüm: geldügüm İ.

⁵⁵⁴ ‘ıyān: beyān İ.

⁵⁵⁵ ḥoşdı: coşdı İ.

- 1762 Didi şabr it olunca şeb-hengām
Şāma dek kı1 taḥammül ü ārām
- 1763 Çünkü şām oldu tağıdup leşker
Tutdı rüy-ı zamāneyi ‘anber
- 1764 Turdı kaşşāb öñince oldu revān
Ben de gıtdüm anuñ şuyınca devān⁵⁵⁶
- 1765 Şehri koyup düşüp beyābāna
Yolumuz vardı cāy-ı vīrāna
- 1766 Varup anda anuñla eglendük
Ol ḥarābuñ içinde diñlendük⁵⁵⁷
- 1767 Otururken turup yirinden örü
Yürüdi bir zamān ilerü gerü
- 1768 Bir seped buldı ip-ile beste
Aldı getürdi anı āheste
- 1769 Didi gel bu seped içinde otur⁵⁵⁸
Ḥāṭıruñdan ğam-ı melāli götür
- İ 53b
- 1770 Tā ki fehm idesin işāretini
Cāme-i esvedüñ ḥikāyetini
- 1771 Çünkü dilden ḥayāli götürdüm
Seped içinde girdüm oturdum

⁵⁵⁶ anuñ şuyınca: şuyınca anuñ İ.

⁵⁵⁷ ḥarābuñ: ḥarābın İ.

⁵⁵⁸ gel: ger A.

- 1772 Nā-gehān bu seped göge uçdı
Şanki murğ-ıdı per ü bāl açdı
- 1773 Seped ağdı çü evc-i ‘ulyāya
İrdüm anuñla bir bülend-cāya
- 1774 Sepedüñ bend ü bāğı çözülmöz⁵⁵⁹
Saht u muhkem-resende üzülmez
- 1775 Kendümi eyledüm Hebennağ ben
Kaldum ender-hevā mu‘allağ ben
- 1776 Ol ider bu sefāheti ancak⁵⁶⁰
Hem-çü sever hişāriyān ahmağ
- 1777 Yuğaru gök aşığa bağsañ yir
Çāk olur zehreler ne bālā zīr
- 1778 Yolum irdi semāda bir mīle
Turdum anda hezār idüp hīle
- 1779 Oturup ‘āciz ü hīred-mānde
Kaldum anda çü har beyābānda
- 1780 Çünkü sūd itmedi ümīd-ile bīm
Eyledüm kendümi Hağ’a teslīm
- 1781 Ben bu hayretde zār-iken nā-gāh
Geldi bir murğ-ı bā-şükūh u siyāh
- 1782 Kandı ol mīlūñ üstüne çün kūh
Üstüme çökdi kūh kūh endūh

⁵⁵⁹ bāğı: bāğ İ.

⁵⁶⁰ sefāheti: sefāleti İ.

1783 Düşdi ol mîlûñ üstüne çün pîl
 Kıpayazdı yirinden ol dem mîl

1784 Per-ile bâli şanki şâh-ı dıraht
 Sâk u pâyı mişâl-i pāye-i taht⁵⁶¹

1785 Başı bir günbed idi yāhūd ğār
 Ortasında sütün-ıdı minķār

1786 Ol kuş anda oturdı eglendi
 Niçe müddet kaçındı diñlendi

İ 54a

1787 Her kaçındukça ol hümāyün-per
 Dökülürdi şadef tolu gevher

1788 Başum üzre varurdı ol h^vāba
 Ben de şankim ğarīķ-ıdum āba

1789 Hāyret-ile tefekküre vardum
 Zîr ü bālā kamu haţar gördüm

1790 Kalmadı ol maħalde çün cāyum
 Buña yetişdi ‘ākıbet rāyum

1791 Kendüme zür idüp turam çalışam⁵⁶²
 Ol kuşuñ ayağına berk yapışam

1792 Çünkü devr eyledi biraz dāyir
 Uyhusından uyandı ol tāyir

1793 Kıldı bir dem huruş-ıla āvāz
 Niyet itdi kim eyleye pervāz

⁵⁶¹ sâk u pâyı : sâk-ı pâyı İ.

⁵⁶² zür: rüz İ.

- 1794 Eyleyüp sūz u derd-ile zārī⁵⁶³
İtdüm ol dem tevekkül-i Bārī
- 1795 Ẕudretüm yitdügince çalışdum
Ol uřuñ ayağına yapışdum
- 1796 alkup udı o murđ-ı bāl-güřāy⁵⁶⁴
İtmedi onmağa taleb bir cāy⁵⁶⁵
- 1797 Nīme-i rūza dek idüp pervāz
İtmedi onmağa heves çün bāz
- 1798 Öyle çağında āfitāb-ı münīr
Eyledi murđ-ı t̄āyire te'řīr
- 1799 Lā-cerem çeşmi gözledi sāye
Anı aşd itdi k'ine bir cāya
- 1800 İndi bir cāy-ı sebzeve çü ģarīr
Āb u ģāki gül-āb ü müřđ ü 'abīr⁵⁶⁶
- 1801 Yire indükde çözüp el bağın
oyuvirdüm o uřuñ ayağın
- 1802 Rabbüme şükr idüp řenā ıldum
Ol uşa řıdđ-ıla du'ā ıldum
- 1803 Gördüm ol cāy-ı tāze nāzük ü nerm
Mu'tedīl ģoř hevā ne serd ne germ

⁵⁶³ sūz u: sūz-ı İ.

⁵⁶⁴ bāl-güřāy: bāl-güřā İ; alkup: alku İ.

⁵⁶⁵ cāy: cā İ.

⁵⁶⁶ gül-āb ü müřđ ü: gül-āb-ı müřđ-i İ.

A 42a, İ 54b

- 1804 Ravza-i huld u cāy-ı āzāde⁵⁶⁷
Başmamış pāy-ı ādemī-zāde
- 1805 Gül-şen-i tāze güller açılmış
Berg-i lāle içinde saçılmış
- 1806 Gülleri gūne gūne reng-ā-reng
Kim giderdi hoşusı bir ferseng
- 1807 Tağıdup kākūlini sünbüller
Ca‘dını bağlamış kıranfiller
- 1808 Çeşmeler şāfī müşg-i bū çü gül-āb
Rīze-i sengi la‘l ü dürr-i hoşāb⁵⁶⁸
- 1809 Şahn-ı şahrāsı ser-be-ser gül-zār
Bīşe vü kūhı serv ü şāh-ı çenār⁵⁶⁹
- 1810 ‘Ūd u şandal tolu-y-ıdı ol cāy
Bādī olmışdı ‘ūd u şandal-sāy
- 1811 İrem ārāmī-dil kıomış-ıdı ad
Çarh-ı mīnā dimişdi mīnū-bād
- 1812 Çünkü bu resme genc-i cā buldum
Şanki rūy-ı zemīne şāh oldum
- 1813 Ol çemende biraz kıarār itdüm
Hālık’a şükr-i bī-şümār itdüm

⁵⁶⁷ huld u: huld-ı İ.

⁵⁶⁸ la‘l ü: la‘l-i İ.

⁵⁶⁹ kūhı: kūh İ.

- 1814 Çünki buldı sükün-ı dil pâyân
Hâtırım istedi biraz seyrân
- 1815 Sa'y-ıla eyleyüp tavâf-ı Hicâz
Gezdüm ol ravza-i nişîb ü firâz
- 1816 Mîveler buldum anda pür-lezzet
Dil-keş ü âbdâr u pür-şerbet
- 1817 Ol ne'amdan çü kıldum iftârı
Eyledüm şükr-i ni'met-i Bârî
- 1818 Gördüm ol büstânda bir 'ar'ar
Âb-ı şâfî kenârı çün Kevşer
- 1819 Eyleyüp sâyesinde aḥşâmı
Şubḥa dek kıldum anda ârâmı
- 1820 Bağladı çünki şâh-ı şeb evreng
Tutdı rûy-ı zemîni leşker-i zeng⁵⁷⁰
- İ 55a
- 1821 Karşudan gördüm anı kopdı gubâr
Çıkdı bir yıl daḥı çü bād-ı bahâr
- 1822 Nâ-gehânî çü râḥ-ı reyḥânî
Zâhir oldı bir ebr-i nîsânî
- 1823 Mâh-rûlar çü lü'lü'-i mercân⁵⁷¹
Yağdı gökden zemîne çün bārân

⁵⁷⁰ zemîni: zemîn A.

⁵⁷¹ lü'lü'-i: lü'lü' ü İ.

- 1824 Her biri verd-i tāze-i gül-şen⁵⁷²
Lāle-ruḥsār u serv-i sīmīn-ten
- 1825 Başdan ayağa cümlesi pür-zer
Gerden ü gūşı pür leālī ter
- 1826 Her birinüñ elinde şāhāne
Şem‘-i kāfūrı pādişāhāne
- 1827 Her birisi tutar elinde ferş
Ferş-ile hem güzīde taht çü ‘arş
- 1828 Getürüp ferşleri döşediler
Tahtı daḥı kurup kuşadılar
- 1829 Geçmeden nīm sā‘at aradan⁵⁷³
Çıkageldi revān ol eşnādan⁵⁷⁴
- 1830 Bir Hümā-peyker ü melek-sīret
Māh-ı ferḥunde Müşterī-ṭal‘at
- 1831 Meclisün yandı şem‘-i cāvīdi
Nā-bedīd itdi nūr-ı ḥurşīdi
- 1832 Bir perīdür ki dīde-i devrān
Görmemişdi nazīri bir cānān
- 1833 Ḥüsnini görse māh-tāb utanur
Güneşi yiryüzine indi şanur

⁵⁷² verd-i: verdī A.

⁵⁷³ aradan: arada A.

⁵⁷⁴ revān ol eşnādan: hemān ol eşnāda A.

- 1834 Gül-şeker şerm ider tuğagından
Yaşınur lāle gül yañağından
- 1835 Çevresinde mişāl-i hūr u perī
Şad hezārān sitāre-i sihrī
- 1836 Ol gül-i sürh-ıdı qalanı semen
Kendü serv-idi çevresinde çemen
- 1837 Geldi ol bānū-yı hümāyūn-baht
Şanasın āfitāb-ı gerdūn-taht
- İ 55b
- 1838 Çihresinden niķābı götürdi⁵⁷⁵
Cevherī tahta geçdi oturdı
- 1839 Çünkim oturdı ol qad-i bālā
Qopdı ol dem kıyāmet-i kübrā
- 1840 Söykenüp mesnedini diñlendi⁵⁷⁶
Nīm sā‘at geçince eglendi
- 1841 Didi bīgāne reng ü būsı gelür
Burnuma ādemī qoñusı gelür
- 1842 Tīz oluñ ğayrı maħremi buluñ
Zāde-i hāki ādemi buluñ
- 1843 Bu diyārı qamu urup götürüñ⁵⁷⁷
Kimi bulursañuz baña getürüñ

⁵⁷⁵ niķābı: niķāb İ.

⁵⁷⁶ mesnedini: mesnedine İ.

⁵⁷⁷ urup: uruñ İ.

- 1844 Ol perī leşkeri çü buldı yaqın
Meh yanından tağıldı çün Pervîn
- 1845 Her perī gitdiler aramağa
Şâne-veş yiryüzin taramağa
- 1846 Seyr iderken sitâreler çün mâh
Biri tuş oldı bendeye nâ-gâh
- 1847 Elüme yapışup benüm çü esîr
Ol perîye iletdi hem-çün şîr
- 1848 Ben dahı itmeyüp hılâf u ‘inâd
Hâtır-ı şâfî-y-ile hurrem ü şâd
- 1849 Ol Hümâ-y-ıla bâl açup çün zâğ
Taht-ı bânūma dek getürdüm ayağ⁵⁷⁸
- 1850 Yüzümi hâke urdum öñinde
Ol mehe karşı turdum öñinde
- 1851 Baña ‘izzetler eyleyüp ol mâh
Yanına da‘vet itdi hem-çün şâh
- 1852 Cây-ı mihmân gerek çü yanumda
Kerem it turma karşı yanumda
- 1853 Dil-nüvâzum egerçi sulţānum
Cân u dilden muhibb ü mihmānum⁵⁷⁹
- A 42b
- 1854 Hâme kim ola bir senüñ bigi yâr
Merdüm-i ğam-güsâr u şîrîn-kâr

⁵⁷⁸ bânūma: bânūya İ.

⁵⁷⁹ muhibb ü: muhibb-i İ.

İ 56a

- 1855 Olalum gel senüñle taht-niṣīn
Yaraşur çünki mäh-ıla Pervīn
- 1856 Didüm iy bānū-yı firişte-ḥıṣāl
Bendede var mıdur liyākat-ḥāl
- 1857 Ki varam menzil-i Süleymān'a
Yā geçem taht-ı şāh-ı Ken'an'a
- 1858 Taht-ı Belķīs ola mı mesken diyü
Yā Züleyḥā'yı şayd ide mi diyü
- 1859 Didi itme bahāne yanuma gel
Oḥ bigi toğrulup nişānuma gel⁵⁸⁰
- 1860 Hep senüñdür bu menzil ü bu cāy
Olma vesvāslar bigi ḥod-rāy
- 1861 Şefkatüm bil ki sūd-mend olasin
Çaçma benden ki behre-mend olasin
- 1862 Didüm iy meh ne ḥaddüm ola benüm
Kim ola ravza-i İrem vaṭanum
- 1863 Serv-isen hem-serüñ çü sāyeñdür⁵⁸¹
Ḥāk-i pāyüñ şahāne pāyeñdür
- 1864 Eyleyüp baña rıfķ-ıla çok pend
Virdi bī-ḥadd ğılāz-ıla sevgend⁵⁸²

⁵⁸⁰ oḥ: oḥ İ; toğrulup: doğrulup İ.

⁵⁸¹ serv-isen: serv-iseñ İ.

⁵⁸² bī-ḥadd: bī-'add İ.

- 1865 Didi kaçma benüm kenāruma gel
Üştür-i mest-veş kaçāruma gel
- 1866 Zayfımuzsın ri‘āyetüñ vācib⁵⁸³
Saña yoқdur bu kaçuda hācib
- 1867 Gerçi çoğ itdi ol perī ibrām
Olmadum dāmına çü vahşī-rām
- 1868 Kendüme kulluğı revā gördüm
Bendeler bigi kaçuda turdum
- 1869 Hāzini geldi āhır ol māhuñ
Cebrī ilti serīrine şāhuñ
- 1870 Tahtına çünki geçdüm oturdum
Ara yirden hicābı götürdüm⁵⁸⁴
- 1871 Gösterüp baña mihr ü şefkatler
Eyledi şıdқ-ıla maḥabbetler
- İ 56b
- 1872 Bes buyurdı getürdiler ni‘met
Ni‘met ardınca şekkerī şerbet
- 1873 Her ta‘āmı velī çü h^vān-ı bihişt⁵⁸⁵
‘Anber-āmīz ü hem ‘abīr-i sirişt
- 1874 H^vānı pīrūze kāsesi yāḳūt
Cān-ı pākīze bulur andan ḳut

⁵⁸³ ri‘āyetüñ: ri‘āyetin İ.

⁵⁸⁴ hicābı: hicāb İ.

⁵⁸⁵ çü: çün A.

- 1875 Çün ʔa‘ām āhır oldı geldi sāz
Muṭrib itdi terāneye āġāz
- 1876 Geldi cevlāna sākī-i ṫāvūs
Dehen-i kebge döñdi çeşm-i ḥurūs
- 1877 Bezm-i cānāmı eyleyüp tezyīn
Girdiler rakşa mäh-ıla Pervīn
- 1878 Qalmanı kimsene ferāġ üzre
Ṭurdılar cümlesi ayaġ üzre
- 1879 Her birisi ri‘āyet idüp uşul
Sāz-ıla rakşa oldılar meşġul
- 1880 Çün biraz rakş-bāzī eylediler⁵⁸⁶
Her biri bir terāne söylediler
- 1881 Ol ‘amelden daḥı uşandılar
Şerbet-i rakşa cümle qandılar
- 1882 Gine andan ferāġat eylediler
‘İş u nūşa işāret eylediler
- 1883 Meclis oldı mey-i müdām-ıla germ
Qalmanı götürüldi perde-i şerm
- 1884 Şūriş-i ‘ışq u rüz-ı cām-ı ṫarab
Qomadı bende ihtiyār u edeb
- 1885 Başladum yār-ıla barışmaġa
Şīr ü şekker bigi qarışmaġa

⁵⁸⁶ rakş-bāzī: rakş u bāzī İ.

1886 Gerçi gördi bu cür'etüm dil-dār
İtmedi hışm-ıla beni āzār

1887 Gösterüp baña mihr ü dem-sāzī
Didi itme bunuñ bigi bāzī

1888 Çünkü yāruñ maḥabbetin gördüm⁵⁸⁷
Bu ğarībe mürüvvetin gördüm

İ 57a

1889 Zülfi bigi ayağına düşdüm
Göz qarasıyla ağına düşdüm

1890 Şefqati eyleyüp beni güstāḥ
Oldı meydān-ı güft ü gūy ferāḥ

1891 Başladum rıfķ-ıla muşāḥabete
Yār-ıla söyleşüp münāsebete

1892 Çünkü gördüm kelāminuñ tādın
Şormağa başladum o dem adın

1893 Didüm iy meh-liķā nedür aduñ
Nām-ı ābā vü ism-i ecdāduñ

1894 Didi benüm çü terk-i hūb-endām⁵⁸⁸
Didiler Türknāz anuñçün nām

1895 Didüm iy meh senüñle hoş imişüz
Hem-dem ü yek zebān u kīş imişüz

1896 Olmuşuz sen nigār-ıla adaş
Bu 'aceb qanı şeh qanı evbāş

⁵⁸⁷ yāruñ: yārın İ.

⁵⁸⁸ benüm: benün A.

1897 Sen de iy terk-i nāzenīn-endām
Çün senüñle bir oldı nisbet ü nām

1898 Birlüğe büt-i bezmle çün ten ü cān
İkilük ҡal‘asını ҡıl vīrān⁵⁸⁹

1899 Ğuşşasından zamānenüñ geçelüm
Sākī-i la‘lūñ-ile cām içelüm

1900 Nerkis-i mestī-y-ile ol mestūr
Virdi nāz ü kirişmeye destūr

1901 Ğamzesi dir ki vaqt-i bāzīdür
Ya‘nī hengām-ı kār-sāzīdür

1902 Hāndesi dir ki yā çābükdür⁵⁹⁰
Büse-i la‘li hūb u nāzükdür⁵⁹¹

1903 İstedüm büse-i lebin yek-bār
Virdi biñ şevķ-ıla birine hezār

A 43a

1904 Āteş-i ‘ışķı-y-ıla nerm oldum
Lebleri nūşı-y-ıla germ oldum

1905 Hūn-ı mağzum bedende ҡıldı cūş
Ol perī peyker anı eyledi gūş

İ 57b

1906 Didi bu pīşeden ferāğat ҡıl
Bu gice büseye ҡanā‘at ҡıl

⁵⁸⁹ ҡal‘asını: ҡāmesini İ .

⁵⁹⁰ Bu mısraın vezni bozuktur.

⁵⁹¹ la‘li: la‘l İ .

- 1907 ‘Aşık oldur ki şehveti ide terk
Nazarı şāfī ola şıdkı berk
- 1908 Ger olursañ bu lezzete t̄alib
Şehvet olursa ‘aqluña ḡalib
- 1909 Bu per̄iler ki her biri çün m̄ah
Cümle bunlar ken̄izdür ben şāh
- 1910 K̄ankısın h̄atıruñ iderse kab̄ul⁵⁹²
Nazaruñda olanını maqb̄ul⁵⁹³
- 1911 Seni anuñla eyleyüp h̄ālī⁵⁹⁴
Göresin h̄alvetüñde her h̄ālī⁵⁹⁵
- 1912 Şubha dek hem-niş̄in ü dil-dāruñ
Hem ‘arūs ola hem perestāruñ
- 1913 Āteşüñ tā ki oluban sākin
Olasın şāf u pür-şafā bāñın⁵⁹⁶
- 1914 K̄albüñ anuñla bulmaz-ise şafā
Derdüñe vaşlı virmez-ise şifā
- 1915 Birini dañı eyleyem in‘ām
Tā ki gön̄lüñ bula tesellī tam⁵⁹⁷

⁵⁹² iderse: eylerse İ.

⁵⁹³ nazaruñda: nazarında İ.

⁵⁹⁴ eyleyüp: idevüz A.

⁵⁹⁵ h̄alvetüñde: h̄alvetinde İ.

⁵⁹⁶ şāf u: şāf-ı İ.

⁵⁹⁷ gön̄lüñ: gön̄lin İ.

- 1916 Ol daħı virmez-ise gön̄lüñe kām⁵⁹⁸
Eyleyem cümlesini baħşış-i ‘ām
- 1917 Bu sözi diyüp itdi şefkatler
Baña gösterdi nice rağbetler
- 1918 Ben daħı şükr-i bī-şümār itdüm
Ol nigārīne i‘tizār itdüm
- 1919 Lā-cerem içlerinden evlāsın
İhtiyār eyledüm bir a‘lāsın
- 1920 Çün begendüm cemāl-i cānānı
Māha gösterdüm anı pinhānī
- 1921 Bes hemān-dem kığırdı māh anı
Didi gūşına rāz-ı pinhānī
- 1922 İşidüp didi bende-fermānum
Bir kenīzüm muṭī‘-mihmānum
- İ 58a
- 1923 Vaqt-i ḥ^vāb irdi tağılup şöhet⁵⁹⁹
Āhır oldu zamāne-i ‘işret
- 1924 Māh-ı baħşende yapışup elüme⁶⁰⁰
Sür‘at-ıla iletdi menzilüme
- 1925 Gördüm ol menzili bihişt-āsāy
Bār-gāh-ı bülend ü dīde-güşāy

⁵⁹⁸ gön̄lüñe: gön̄line İ.

⁵⁹⁹ ḥ^vāb: ḥāb İ.

⁶⁰⁰ baħşende: tahtında İ.

- 1926 Menzil ü hâne pür-bisâṭ-ı bülend
Pister-i hûb u perniyân u perend
- 1927 Bâr-gâhı pür eylemiş nûrı
Tâb-ı ẓandîl ü şem‘-i kâfûrî
- 1928 Şubḥa dek ol nigâr-ıla ‘uryân
Oldum âsûde şanki ẓâleb ü cân
- 1929 Hûr-ı ‘aynuñ liḳâsını gördüm
Dâr-ı cennet şafâsını sürdüm
- 1930 Bir şadef buldum anda beste-dehân
İçi pür-la‘l ü lü‘lü’-i mercân
- 1931 Ol şadef mihrine urup mismâr
Eyledüm la‘lini cihâna nişâr
- 1932 Vaḳt-i şubḥ oldı ẓuruban gitdüm
Cây-ı hâlîde ğusl-i pâk itdüm
- 1933 Ol perîler çü kevkeb-i raḥşân
Şubḥ-gâh oldılar ẓamu pinhân
- 1934 Ẓaldum ol sebze de ten ü tenhâ⁶⁰¹
Şâma dek deng ü vâlih ü şeydâ
- 1935 Ğam-ı tenhâ-yı fûrḳat-i dil-dâr⁶⁰²
Mey-i düşîneden belâ-yı humâr
- 1936 Şubḥ-gehden bulınca aḥşâmı
Çekdüm ol ğün ‘azâb u âlâmı

⁶⁰¹ ten ü: ten-i İ.

⁶⁰² tenhâ-yı: tenhâ vü İ.

- 1937 Çünkü şām oldı leşker-i zūlmāt
 Kāpladı rūy-ı dehri çün ‘araşāt
- 1938 Ol ğubārı gine kopardı nesīm
 Dökdi bārānını seḥāb-ı kerīm
- 1939 Ol perīler gine dirildiler
 Şanasın ḥaşr idi derildiler
- İ 58b
- 1940 Her perī-çihre çün gül-i sūrī
 Yākdı meclisde şem‘-i kāfūrī
- 1941 Gine kūruldı taḥt-ı zerrīnler
 Hep düzülde rūsūm u āyīnler
- 1942 Geldi oturdı taḥtına bānū
 Şanmayup bendeye yavuz şanu
- 1943 Eyleyüp bu ḥarābını ābād
 Kıldı bu ben ğarībini gine yād
- 1944 Gine bu ḥāki aldı yanına⁶⁰³
 Bağladı çün kemer miyānına
- 1945 Gine evvelki bigi rağbetler
 Daḥı yig itdi mihr ü şefkatler
- 1946 Bendesine biraz kim itdi kelām
 Ḥātırı isteyüp şarāb u ta‘ām
- 1947 ‘Āde üzre çekildi ni‘metler
 ‘Aḳabince şarāb ü şerbetler

⁶⁰³ ḥāki aldı yanına: ḥāk aldı yādına İ.

1948 Çün ʔa‘ām āhır oldı geldi ʔarāb
Şeker ü nuql ü cām u murğ-ı kebāb

1949 Gine meclisde devr idüp sākī
Şundı bezm ehline mey-i şāfi⁶⁰⁴

1950 Gine söz-ile o muğannīler
Eyleyüp her biri teğannīler

1951 Söylediler terāne-i terler
Her biri ʔaçdı dürr ü gevherler⁶⁰⁵

1952 Çün yetişdi dimāğına mestī
Urdı zānū-yı bendeye desti⁶⁰⁶

1953 Başladı dört yaña çalınmağa
Nāzla bu yanuma ʔalınmağa

A 43b

1954 Eyledi ol perīlere yeksān
Ġamzesiyle işāret-i pinhān

1955 Meh ʔatından uruldılar ʔamu
Çün Şüreyyā ʔağıldılar ʔamu

1956 ʔaldı tenhā benümle ol dil-dār
ʔıldı nāz u kirişme[y]le bāzār

İ 59a

1957 ʔalmadı bende ʔāḫat-ıla ʔarār
Sürdüm ayağına yüzüm nā-çār

⁶⁰⁴ şāfi: bākī A.

⁶⁰⁵ dürr ü: dürr-i İ.

⁶⁰⁶ urdı: uzdı İ.

- 1958 Didüm iy mäh-ı āfitāb-cemāl
Olmışam ‘ışkuñ-ıla zerre-mişāl
- 1959 Kalmadı bende şabr u hūşa mecāl
Vaşluñ oldu baña hayāl-i muhāl
- 1960 Didi bu gice vaşl-ı yār umma
Saña bu ahūyı şikār umma
- 1961 Bu hevāyı gider dimāguñdan⁶⁰⁷
Ol fetīli çıkar kulağıñdan⁶⁰⁸
- 1962 Şeker ü kand-ıla kanā‘at kııl
Kendüñe nūş-ı cāmı ‘ādet kııl
- 1963 Çünkü şu bulmaduñ bulındı cevāz⁶⁰⁹
Kııl zarūrī teyemmüm-ile namāz
- 1964 Gine sevdā kıılup beni pür-cūş
İtmedüm sözlerini māhuñ gūş
- 1965 Başladum ol perīye ikdāma
Hadden aşru ziyāde ibrāma
- 1966 Didüm irgür bu derdüme çäre
Merhem ur kim cigerdedür yāre
- 1967 Tıfl-ı cān oldu luţf-ıla emzür
Ağızına penbe-y-ile şu tamzur

⁶⁰⁷ dimāguñdan: dimāğından İ.

⁶⁰⁸ kulağıñdan: kulağından İ.

⁶⁰⁹ bulmaduñ: bulmadın İ.

- 1968 Luṭf-ıla bendeye gine dil-dār
İstimālet kılup didi iy yār
- 1969 Kerem it bu gice taḥammül kıl
‘Özrümi añlayup te’emmül kıl
- 1970 Ger çekerseñ firāķımı bir şeb⁶¹⁰
Eylemezseñ vişālümi maṭlab⁶¹¹
- 1971 Yıllar-ıla vişālüme iresin
‘Ömrüm olduğça iyügüm göresin
- 1972 Çünki bildüm şafāsını yāruñ
Ḥāṭır-ı nāzükini dil-dāruñ⁶¹²
- 1973 Şabra tutdum gine yüzüm nā-çār
Yārı kendümden itmedüm bī-zār
- İ 59b
- 1974 Rūze tutdum ḥayāl-i ‘īdile
Ṭoyum olam didüm tirid-ile
- 1975 Çünki nāz-ıla dil-ber-i ṭannāz
Kend’özinden beni getürdi vaz
- 1976 Gine virdi perīlerüñ birini⁶¹³
Dīdemüñ dil-pesendi manzarını
- 1977 Ol gice anuñ-ıla tā-be-şabāḥ
Eyledüm ‘īşi tā bulınca felāḥ⁶¹⁴

⁶¹⁰ çekerseñ: çekersen İ.

⁶¹¹ eylemezseñ: eylemezsen İ.

⁶¹² ḥāṭır-ı: ḥāṭır İ.

⁶¹³ perīlerüñ: perīlerin İ.

⁶¹⁴ ‘īşi: ‘īş İ.

- 1978 Çün şabâh oldu hep tağıldılar
Çeşme-i huşk-veş şoğuldılar
- 1979 Yatdum anda namâz-ı şâma degin
Gözledüm vaqt-i nüş-ı câma degin
- 1980 Çünki şâm oldu tozdu gine ğubâr⁶¹⁵
Luţf-ıla esdi bād-ı lāle-nişār
- 1981 Zāhir oldu ol ebr-i gevher-bār
Gine yağdurdı lü'lü'-i şeh-vār
- 1982 Geldiler cümle ol melek-hūlar
Toğdılar çün sitāre meh-rūlar
- 1983 Gine kuruldu taht-ı şāhīler
Yandı ol şem'-i pādişāhīler
- 1984 Gine zeyn oldu meclis ü dīvān
Geldi cān bezmine kāmı yārān
- 1985 Eyleyüp derd-mende dermānın
Gine yād itdi bānū mihmānın
- 1986 Gül bigi tāze kıldı hādesini
Gine tahta geçürdi bendesini
- 1987 Gine vāfir çekildi h^vān u ne'am⁶¹⁶
Süfre-i cūda kōndı h^vān-ı kerem
- 1988 Gine kuruldu bezm-i şāhāne
Meclis-i hāş-ı pādişāhāne⁶¹⁷

⁶¹⁵ çünki: çünkim A.

⁶¹⁶ h^vān u: h^vān-ı İ.

- 1989 Gine devr itdi sākī-i dil-keş
Şundi yārāna bāde-i bī-ğışş
- 1990 Meclisi çünki pür-şafā buldum
Gine şevk-ı mey-ile mest oldum
- İ 60a
- 1991 Başladum yāra cehd ü iqdāma
Gine evvelki gibi ibrāma⁶¹⁸
- 1992 Baña kılduqça ol tereffu‘lar
Eyledüm ben aña tazarru‘lar
- 1993 Başladum āhır el uzatmağa
Hedefe tīrūmi uz atmağa
- 1994 Hāşılı ceng-ile müdārāda
Mācerā çok geçildi arada
- 1995 ‘Ākıbet kaqıyup baña sehhār
Gör ne mekr itdi cānuma mekkār
- 1996 Didi nāz-ıla ol büt-i şannāz
Gösterüp zāhiren baña i‘zāz
- 1997 Ger dilerseñ ki vaşluma iresin⁶¹⁹
Gözlerüñ yum ki vuşlatum göresin⁶²⁰
- 1998 Lā-cerem ben de gözlerüm yumdum
Sehv-ile vaşl-ı dilberi umdum

⁶¹⁷ hāş-ı: hāş u İ.

⁶¹⁸ gibi: bigi İ.

⁶¹⁹ dilerseñ: dilersen İ.

⁶²⁰ gözlerüñ: gözlerin İ.

1999 Gözlerüm nā-gehān açınca ‘ıyān
Kendümi buldum ol sepedde hemān⁶²¹

2000 Ferd ü tenhā gine beyābānda
Gördüğüm yirde genc-i vīrānda

2001 Şoḥbet-i yār dünyeden mehcūr
Kalmışam sāye-veş güneşden dūr

2002 Ben bu ḥālāt-ıla iderken enīn
Cünbiş itdi seped çü lerz-i zemīn

2003 Zāhir oldı o dil-ber-i meh-veş
Ruḥları urdı ‘āleme āteş

A 44a

2004 İ‘tizār-ıla bendeye ol yār
Eyleyüp luḫf-ıla gine güftār

2005 Gine bir bāz-ıla avutdı beni
Kesdi ol dem sepeddeki reseni

2006 Didi yüz yıl bizümle bezm-i müdām
Eyleseñ ‘iṣ ü nūş-ı sāğar-ı cām⁶²²

2007 Āḥırı bil ki nīş-i miḥnetdür⁶²³
Şerbeti zehr ü vaşlı fūrḫatdür

İ 60b

2008 Her ṭolu āḥırı esilmekdür
Resenüñ de şoñı kesilmekdür

⁶²¹ sepedde: sepetde İ.

⁶²² sāğar-ı: sāğar u İ.

⁶²³ nīş-i: nīş ü İ.

- 2009 Kimsene bilmedi haqı̇kat-i hāl
Zāhir olmadı bir kişiye māl
- 2010 Lā-cerem ben dağı tıttup mātem
Boyanup reng-i māteme her dem
- 2011 Fırkat ü zārı-y-ıla āh itdüm
Geydigüm tonları siyāh itdüm
- 2012 ‘Ākıbet yalvarup nigārıne
Didüm ol māha kıyma miskı̇ne
- 2013 Bendenüñ hāli ĥod saña ma‘lüm
Eyleme bu ġarıbüñi maħrüm
- 2014 Baña da geydür ol kara tondan
Acuñam ben dağı tıoyur ĥ^vondan
- 2015 ‘İzz ü nāz-ıla lā-cerem ol māh
Egnüme şaldı bir perend-i siyāh
- 2016 Ol tıarafdan çü behremi aldum
Biñ belā-y-ıla taħtuma geldüm
- 2017 Ben ki řāh-ı siyāh-püşānum
Şehriyār-ı cihān-cüşānum
- 2018 Eyledüm ārzü-yı puħte vü ĥām
‘Ömrüm içinde bulmadum bir kām
- 2019 Ĥayret-ile şeh-i siyeh-püşān
Sergüzeştini kıldı cümle beyān
- 2020 Ben dağı çün kenıziyem anuñ
Bir za‘ıfe faķı̇ri sulťānuñ

- 2021 Hālūme geydügüm güvāh itdüm
Lā-cerem ʔonlarum siyāh itdüm
- 2022 ʔutma reng-i siyāhı levn-i memāt⁶²⁴
Zulmet içindedür çü Āb-ı hayāt
- 2023 Reng-i mū-yı cüvān olur çü siyāh
Merdi pīri ʔılur sepīdi tebāh⁶²⁵
- 2024 Çün siyāh oldı reng-i bālā-ter
Her ʔumāşuñ siyāhı zībā-ter
- İ 61a
- 2025 Dil-ber-i ‘anberīn ü ten müşgīn
Çün mavīz-i siyāh olur şīrīn
- 2026 Bu hikāyātı ser-be-ser taqrīr
Vaşf-ı hāl-ıla eyleyüp tefsīr
- 2027 Evvelinden irince encāma
Bānū-yı Hindī didi Behrām’a
- 2028 Şāh işidüp begendi bī-kīne
Āferīn didi māh-ı müşgīne
- 2029 Ol gice şubḥa dek şeh-i mihmān
Yatdı ol māh-ıla çü ʔāleb ü cān
- 2030 Muṭribi ol gice nigārīnūñ
Duḥter-i şāh-ı Hindū müşgīnūñ
- 2031 Eyleyüp bu maḳāleyi ezber
ʔūṭī-i Hind-veş yidi şeker

⁶²⁴ siyāhı: siyāh İ.

⁶²⁵ merdi: merd İ.

Ġazel-i Terāne-i Ter⁶²⁶
Mef'ulü/ Fā'ilätü/ Mefā'ilü/ Fā'ilün

- 2032 Hün-ı dil-ile müşg-i teri eyleyüp midād
 Yazdum hikāyet-i şeb-i hicrānı bāmdād
- 2033 Rüşen-dil oldum ol haţţ-ı müşgîn şu'ā'-ıla
 Dirler şaḫîḫmiş bu kim انور فى السواد⁶²⁷
- 2034 Göz kararıyla kendümi zūlmāta şalmışam⁶²⁸
 Āb-ı hayāt leblerüñi idinüp murād
- 2035 Mār-ı siyāh turesi bīminden ol mehüñ
 Düşdüm karañu gūşeler herçi-bād-ābād⁶²⁹
- 2036 Çāh-ı zenaḫda kaldı gönül zūlfı bū yine⁶³⁰
 Ol kara günlü ḫasteyi yād eylemez mi bād
- 2037 Luţf eyle bu ğubāruñı şavurma göklere
 Nār-ı maḫabbetüñ çü kılpudur beni remād
- 2038 Zūlmetde kalmışuz bu Ḥayātī ğarīb-ile
 و فق لنا بفضلك يا ملهم الرشاد⁶³¹

⁶²⁶ Bu başlık A nüshasında yoktur.

⁶²⁷ Nur(parlaklık, aydınlık) karanlığın içindedir. (Parlaklığın, aydınlığın kıymeti, karanlıkta bilinir. Āb-ı hayāt da zūlmāt(karanlık) ülkesindedir.)

⁶²⁸ zūlmāta: 'ummāna İ.

⁶²⁹ gūşeler: gūşelere İ.

⁶³⁰ zūlfı: müşg İ.

⁶³¹ Ey doğruyu ve doğru yolu ilhâm eden(gösteren) Allah'ım, bizi lütfunla beraber muvaffak eyle.

Rüz-ı Yek Şenbedür Zerd⁶³²

- 2039 Rüz-ı yek şenbe āfītāb-ı cihān
Çetr-i zerrīn içinde oldu nihān
- İ 61b
- 2040 Cām-ı zer tutdı elde çün hürşīd
Tāc-ı zerrīni geydi çün Cemşīd
- 2041 Şāh-ı ‘ālī-cenāb u қad-şimşād
Günbed-i zerde geldi hurrrem ü şād
- 2042 Şubḡ-gehden şalup serīre bisāt⁶³³
Şāma dek sürdi anda ‘īş-i neşāt⁶³⁴
- 2043 Mey-i cām-ıdı sākī-i mevzūn
Def ü çeng-ıdı ber-baḡ u қānūn
- 2044 Meclis-i ‘ālī-y-ıdı şoḡbet-i ḡaş
Zühre-y-ıdı muğannī meh raққāş
- 2045 Şām irince çü yükleri yitdi
Meclis ehli de ḡāba ‘azm itdi
- 2046 Şāh-ı Behrām-ı Gūr u zerrīn-pūş
Başladı ḡāba varmağa bī-hūş
- 2047 Māh-ı Rūmī-‘arūs u Çinī-nāz
Eyleyüp şāha medḡ-ile i‘zāz
- 2048 ḡābını şāhuñ itmege yağmā
Nerkis-i şāha çekdi kuḡl-ı şenā

⁶³² Bu başlık A nüshasında yoktur.

⁶³³ serīre: serīr İ.

⁶³⁴ ‘īş-i: ‘īş ü İ.

2049 Didi şāh-ı cihāna bahtı müdām
Ber-ķarār ola tā-be-rūz-ı kıyām

2050 Devlet olup hemīşe yār u nedīm
İşiginde sa‘ādet ola muķīm

2051 Çün du‘āyı yitürdi ğāyetine
Başladı şevķ-ıla hikāyetine

A 44b

2052 Didi bu hāne-i firāk içre
Var-ıdı bir şehir ‘Irāk içre

2053 Şehr-i zībā-y-ıdı Süleymānī
Var-ıdı bir ser-āmede hānı

2054 Bunca nāz ü na‘īm ü ni‘met-ile
Mülk ü māl ü sürür u devlet-ile

2055 Āfitāb-ıdı ol cihān-efrüz
Nev-bahār-ıdı t̄ālī‘i firüz

2056 Görmiş-ıdı ‘ulūm-ı cümle tamām
Virmiş-ıdı vilāyetine niżām

İ 62a

2057 Rām-ıdı fehmine fūnūn-ı ‘ulūm
Hikmet ü t̄ıbb-ı hey’et-ile nücūm⁶³⁵

2058 T̄ālī‘ini şeh-i sitāre-şinās
İtmiş-ıdı meger hisāb u kıyās

2059 Kim gelürdi şehe zarar zenden
İrişürdi aña haţar zenden

⁶³⁵ t̄ıbb-ı: t̄ıbb u İ.

- 2060 Ol sebebden müdām idüp nefret
İtmemişdi zen almağa rağbet
- 2061 Geçmiş-idi bu ğuşşadan tenhā
Ekşer-i rüzgārı çün ‘Anķā⁶³⁶
- 2062 Zen harīmine başmamışdı kadem
Çekmiş-idi bu miḥnet-ile elem
- 2063 ‘Āķıbet eyleyüp heves cānı
Meyl idüp şeh de çün meges cānı
- 2064 Zenlerüñ şeh düşüp miyānına⁶³⁷
Tuş olam diyü mihrībānına
- 2065 Başladı almağa cevārīler
Şu bigi pāk ü şāfī ārīler⁶³⁸
- 2066 Ol kenīzün ufağı ger irisi
Düşmedi göñline göre birisi
- 2067 Birini aluban birin şatdı
Her gice bir kenīz-ile yatdı
- 2068 Kaldı nāmı bu ḥaşlet-ile ḥurūş
Didiler adına kenīz-fürüş
- 2069 Līkin il bilmez-idi ḥālını
Ol şehüñ çekdiği zevālını

⁶³⁶ ekşer-i: ekşeri İ.

⁶³⁷ zenlerüñ: zenlerin İ.

⁶³⁸ bigi: gibi İ; şāfī: şāf İ.

- 2070 Alduğı cümle nā-mülāyim idi
Şanasın mādiyān-ı sāyim idi
- 2071 Saht-rūlardı serd hū çü ruḥām
Ṭāli‘inde düşerdi cümlesi ḥām
- 2072 Hem-çü seg ‘av‘av eyleyüp māha
Ṭa‘n iderlerdi yoğ yire şāha
- 2073 Ḥayretinden şeh-i cihān-ārā
‘Ālem içinde oluban rüsvā
- İ 62b
- 2074 Aldı ğayrı eme niçe ḥürre⁶³⁹
Sürdi çoğ nāfe gerçi kim hirre
- 2075 Anlaruñ dağı degmeyüp ḥayrı
İrdi şāha ḳamusınuñ şerri
- 2076 Şeh de lā-büd çü mevsim-i nev-rüz
İster-idi mülāyimin şeb ü rüz
- 2077 Ḥāne-i şehde şanasın İblīs
Var-ıdı bir ‘acūze pür-telbīs
- 2078 Ol kenīzi ki yigrenür-idi şāh
Kūh-ısa ṭutmaz-ıdı hem-çün kāh
- 2079 Yoğ bahāya şatardı şāh anı
Böyle-y-ıdı rüsüm ü erkānı
- 2080 Ol ‘acūze alurđı şatduđını
Şehriyāruñ ḳapardı atduğını

⁶³⁹ eme: ammā İ.

- 2081 Eylemişdi felek ‘acüzeye cūd
Şeh ziyān idüp ol kıllur-ıdı sūd
- 2082 Bir gün ol şehre oluban yolu tuş
Geldi bir h̄vācegīyi berde-fürüş
- 2083 Ravza-i Çīn’e varmış ol h̄vāce
Mīve-i tāze dermiş ol h̄vāce
- 2084 Her biri bir nigār-ı h̄āne-i Çīn
Dürr-i nā-süfte mişl-i h̄ürü’l-‘īn
- 2085 Kimi H̄ānhī kimi H̄aṭāyīler
Dīde-i cāna rüşenāyīler
- 2086 Cümlesi mihr-idi cihān-efrūz⁶⁴⁰
Mihribān-ıdı şem‘-veş dil-süz
- 2087 İçlerinde velī çü çeşme-i nūr
Āfitāb-ıdı birisi meşhūr
- 2088 Süfte-güş-ıdı dürr-i nā-süfte
Genc-i pūşīde rāz-ı nühüfte
- 2089 Meh-cebīnin gören dir-idi cān
Dirler-idi bahāsına biñ cān
- 2090 Lāle-ḥad idi māh-ı gül-ruhsār
Serv-i ḳadd idi kebg-i hoş-refṭār

⁶⁴⁰ mihr-idi: māh-rū-yı Ī .

İ 63a

- 2091 Kevkeb-idi alanı ol meh-tāb⁶⁴¹
Dürd idi mā-‘adāsı ol mey-i nāb
- 2092 Ḥvāceyi gūş idince şāh-ı cihān
Didi ol ḥvāceyi baña el-ān
- 2093 Berdesi-y-ile varuban getürün
Cümlesini huzūruma yitürün
- 2094 Ḥşekīler hemān yügürdiler
Ḥvāceyi varuban getürdiler
- 2095 Berdesini ne var-ısa mevcūd
Şeh buyurdu getürdiler ma‘dūd
- 2096 Her biri gerçi ḥüb-ıdı çü perī
Āfitāb-ıdı içlerinde biri
- 2097 amusı ḥusn-ile çü māh-ıdı
Mihre nisbet velī sipāh-ıdı
- 2098 Görüben şāh anı pesend itdi
Şīvesi şāhı şeh-bend itdi⁶⁴²
- 2099 Ol perīnün pesend idüp rüyın
Ḥvāceye şordı şāh anuñ ḥüyın

⁶⁴¹ ol: o İ.

⁶⁴² şāhı: şāh İ .

12. SONUÇ

Ahmed-i Rıdvân'ın hayatı ve eserleri hakkında kaynaklarda çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Kaynaklardan elde edilen bilgilere göre, XV. yüzyılın sonu ile XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşayan Ahmed-i Rıdvân'ın, "Tütünsüz" ya da "Bî-duhân" ismiyle anıldığı, son yıllarını vakfiyesinin de bulunduğu Edirne'de geçirdiği, Osmanlı Devletinde defterdarlık ve sancakbeyliği görevlerinde bulunduğu ve şairliğiyle tanındığı anlaşılmaktadır.

Eserleri arasında yer alan Behrâm-ı Gûr mesnevîsi, tespit edilebildiği kadarıyla şimdilik iki nüshaya sahip bir metindir. Bu çalışmada iki nüshanın mukayesesi yapılmak suretiyle eser ilim âlemine tanıtılmaya çalışılmıştır.

Mesnevî genel itibariyle oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Sık sık Türkçe deyim ve tamlamalara yer veren şair, zaman zaman da arkaik Türkçe kelimeler kullanmıştır.

Mesnevîde geniş bir şahıs kadrosunun yer aldığı görülmektedir. Devrin padişahı ve şehzâdenin yanında, bazı peygamberler, dört halife, tarihî, efsanevî kişiler ve bazı masal kahramanları mesnevîde geçen önemli şahsiyetlerdir. Bunlar, devrin padişahı II. Bâyezid, şehzâde Selim, peygamberlerden Hz. Muhammed (s.a.v.), Hz. Yusuf, Hz. Musa, Hz. İsa, Hz. Süleyman ve Hz. İbrahim, tarihî ve efsanevî şahsiyetlerden Sıklâb, Kubad, Erdeşir, Rüstem, İsfendiyar, Kayser, Süheyl, Numan, Kisra, Keykavus, Sâm, Mânî, Sinimmar, Şide, Nersî, Fağfûr, Kiyumers, Cemşid, Münzir, Yezd-gürd, Feridun, Belkıs ve mesnevînin kahramanı Behrâm, masal kahramanlarından Vâmık, Azrâ, Leylâ, Mecnûn, Züleyhâ ve Ferhâd, meşhur şairlerden Hassân, Firdevsî ve Selmân'dır. Bu şahsiyetler bazen âşığın veya

sevgilinin herhangi bir özelliğini belirtmek için bazen de mukayese unsuru olarak kullanılmıştır.

Mesnevîde geçen Acem, Irak, Arap, Rum, Çin, Mısır, Yunan, Hind, Yemen, Harezm, Tatar, Maşrık ve Mağrib gibi ülkelerin yanında şehirlerden Şam, Isfahan, Babil, Rey, Aden, Medhûşân, Âmul ve nehirlerden de Ceyhun önde gelen yer adlarıdır.

Daha önce de belirtildiği gibi mesnevî, Behrâm'ın tarihî kimliğinden çok önce câriyesi Fitne ve daha sonra da yedi iklim padişahının yedi kızıyla geçirdiği eğlence hayatı üzerine kurulmuştur. Behrâm, bu yedi güzel için, her biri bir gezegene ve o gezegenin hâkim rengine eş olacak şekilde yedi kümbetli bir saray inşa ettirmiş ve haftanın her günü farklı bir kümbette farklı bir güzelle sohbet ve eğlenceler düzenlemiştir. Şair, mesnevîde yedi güzelin ağzından yedi hikâye ve her hikâyeden sonra da hikâyeye uygun düşecek şekilde birer gazel nakletmiştir.

Mesnevîde kozmik âlem, tabiat, zaman, hayvanlar ve bitkiler de göze çarpan önemli unsurlardır. Sarayın yapımı için uğurlu bir zamanın beklenmesi, zamana verilen önemi göstermektedir. Zühal, Müşteri, Mirrih, Mihr, Zühre, Utarid ve ay, yedi kümbete eş düşürülen önemli kozmik âlem unsurlarıdır. Hayvan ismi olarak gûr, ejdehâ, gâv, bülbül, hüdhüd, 'anka, fil, 'ankebût, ded, zenbûr, peşe, mûr, şîr, gürbe, kurt, mürğ, mâhî, aşkar, gûsfend, bere, meges, mîş, gürg, hirre, seg ve at, çiçek ismi olarak da nerkis, gül, sünbül, lale, karanfil ve reyhan öne çıkmaktadır.

Sonuç olarak denilebilir ki Ahmed-i Rıdvân, klasik şiir geleneğiyle yetişmiş bir şairdir ve şiirlerinde geleneğin alışılmış ve benimsenmiş mazmunlarını başarıyla kullanmıştır. Ayrıca, deyimlere ve konuşma dilinden gelen söyleyişlere sıkça yer vermesi, sade, akıcı ve samimi bir dil kullanması, şairin en önemli özelliklerindedir.

13. KAYNAKLAR

a) Kitaplar:

CANIM, Rıdvan (2000), **Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzâmâ**, TTK Yay., Ankara.

KAZANCIGİL, Ratip (1996), **Abdurrahman-ı Hıbrî, Enîsü'l-Müsâmirîn, Edirne Tarihi**, Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yay., Edirne.

KUTLUK, İbrahim (1978), **Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şu'arâ**, C.I, TTK Yay., Ankara.

MACİT, Muhsin (1996), **Dîvân Şiirinde Âhenk Unsurları**, Akçağ Yay., Ankara.

MAZIOĞLU, Hasibe (1992), **Nedim'in Dîvân Şiirine Getirdiği Yenilik**, Akçağ Yay., Ankara.

PEREMECİ, O. Nuri (1940), **Edirne Tarihi**, Resimli Ay Matbaası, İstanbul.

SÂMÎ, Şemseddin (1306), **Kâmusu'l-A'lâm**, C.I, Mihran Matbaası, İstanbul.

SEHÎ, (1325), **Heşt Bihişt**, Matbaa-i Âmidî, İstanbul.

YILMAZ, Nebi (2007), **Ahmed-i Rıdvân, Rıdvâniyye**, Bizim Büro Basım Yayın Dağıtım, Ankara.

b) Süreli Yayınlar (Dergilerdeki Makaleler):

GÜZELOVA, Hanzade (2006), "Abdî'nin Bilinmeyen Bir Mesnevîsi: Heft Peyker Tercümesi", S. 38, **Bilig**, Yaz: 35-49.

İLAYDIN, Hikmet T. (1935), "Behram-ı Gur Menkıbeleri (Mir Ali Şir Nevai İle Hatifi'nin Eserleri Arasında Müşterek Bazı Hususiyetler Hakkında)", **Türkiyat Mecmuası**, C.V, 275-290.

LEVEND, Âgâh Sırrı (1952), "Hayâtî'nin İskender-nâme'si", **Türk Dili**, S. 4, 195-201.

ÜNVER, İsmail (1986), “Ahmed-i Rıdvân”, **Belleten**, C.L, S.196, TTK Basımevi, Ankara, 75-125.

c) Tezler ve Yayımlanmamış Çalışmalar:

TAVUKÇU, Orhan Kemal (2000), **Ahmed-i Rıdvân, Hüsrev ü Şîrîn (İnceleme Metin)**, yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

ÜNVER, İsmail (1982), **Ahmed-i Rıdvân, Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği**, yayımlanmamış doçentlik tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

d) Ansiklopedi Maddeleri

KONUĞU, Enver (1992), “**Behrâm-ı Gûr**”, DİA, C.V, İstanbul, 356.

e) Sözlükler:

DEVELLİOĞLU, Ferit (1984), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Haz. Aydın Sâmi Güneycal, Aydın Kitabevi Yay., Ankara.

W. REDHOUSE, James (1992), **Turkish And English Lexicon**, Çağrı Yay., İstanbul.

STEİNGASS, F. (1930), **Persian-English Dictionary**, London.

DİLÇİN, Cem (1983), **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yay., Ankara.

14. ÖZGEÇMİŞ

19.09.1983 tarihinde Trabzon'un Akçaabat ilçesinde dünyaya geldi. İlköğrenimini Akçaabat ilçesine bağlı Şinik İlköğretim Okulu'nda tamamladı. Daha sonra Akçaabat Lisesi'ne kaydoldu. Lise yıllarında edebiyata karşı büyük ilgi ve merak saldı. Üniversitede edebiyat okumayı çok istediği için bu alana yönelik dil alanında ön çalışmalar yaptı. Liseyi bitirdikten sonra Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. Üniversiteyi bitirdikten sonra 2007 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans yapmaya başladı.